

කළිචායනඛ්‍යාකරණං

ධම්මචිචය

පටුන

කච්චායනබ්‍යාකරණං.....	1
1. සන්ධි.....	1
2. නාම.....	3
3. කාරක.....	14
4. සමාස.....	17
5. තද්ධිත.....	18
6. ආබ්‍යාති.....	21
7. කිබ්බිධාන.....	27
8. උණාදිකප්ප.....	32
මහාකච්චායනසද්දාපාඨ.....	36
1. සන්ධිකප්ප.....	36
පඨමකණ්ඩ.....	36
දුතියකණ්ඩ.....	38
තතියකණ්ඩ.....	41
චතුත්ථකණ්ඩ.....	43
පඤ්චමකණ්ඩ.....	46
2. නාමකප්ප.....	49
පඨමකණ්ඩ.....	49
දුතියකණ්ඩ.....	66
තතියකණ්ඩ.....	76
චතුත්ථකණ්ඩ.....	87
3. කාරකකප්ප.....	99
ඡට්ඨකණ්ඩ.....	99
4. සමාසකප්ප.....	115
සත්තමකණ්ඩ.....	115
5. තද්ධිතකප්ප.....	127
අට්ඨමකණ්ඩ.....	127

6. ආබ්‍යානකප්ප	145
පට්මකණ්ඩ	145
දුතියකණ්ඩ	150
7. කිබ්බිධානකප්ප	169
පට්මකණ්ඩ	169
දුතියකණ්ඩ	174
තතියකණ්ඩ	178
8. උණාදිකප්ප.....	190
ඡට්ඨකණ්ඩ	190

“ධම්මා සුතා ධාතා වචසා පරිචිතා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුඡපට්ඨිද්ධා.”

(මහා සුඤ්ඤත සුත්තං; මජ්ඣිම නිකායො, උපරිපණ්ණාසකො, සුඤ්ඤත වග්ගො.)

පටුන සංස්කරණය - භික්ඛු ධම්මවිහාරි

(ජවය සංගායනා ත්‍රිපිටක වැඩසටහනින් උපුටා සකසන ලදී)

කවිවායනබ්‍යාකරණං

1. සන්ධි

- 1, 1. අත්ථො අක්ඛරසඤ්ඤාතො.
 - 2, 2. අක්ඛරාපාදයො එකචත්තාලිසං.
 - 3, 3 තත්ථොදන්තා සරා අච්ඨ.
 - 4, 4. ලභ්‍රමත්තා තයො රස්සා.
 - 5, 5. අඤ්ඤෙ දීසා.
 - 6, 8. සෙසා බ්‍යඤ්ඤා.
 - 7, 9. වග්ගා පඤ්චපඤ්චසො මත්තා.
 - 8, 10. අංඉති නිග්ගහිතං.
 - 9, 11. පරසමඤ්ඤා පයොගෙ.
 - 10, 12. පුබ්බමධොධීතමස්සරං සරෙන වියොජයෙ.
 - 11, 14. නයෙ පරං යුත්තෙ.
- ඉති සන්ධිකප්පෙ පඨමො කණ්ඨො.
- 12, 13. සරා සරෙ ලොපං.
 - 13, 15. වා පරො අසරුපො.
 - 14, 16. ක්වචාසචණ්ණං ලුත්තෙ.
 - 15, 17. දීසං.
 - 16, 18. පුබ්බො ච.
 - 17, 19. යමෙදන්තස්සාදෙසො.

- 18, 20. වමොදුදන්තානං.
- 19. 22. සබ්බො චං ති.
- 20, 27. දො ධස්ස ච.
- 21, 22. ඉවණ්ණො යං නවා.
- 22, 28. ඵවාදිස්ස ඊ පුබ්බො ච රස්සො.

ඉති සන්ධිකප්පෙ දුතියො කණ්ඩො.

- 23, 36. සරා පකති ඛ්‍යාඤ්ජනෙ.
- 24, 35. සරෙ ක්චචි.
- 25, 37. දීසං.
- 26, 38. රස්සං.
- 27, 39. ලොපඤ්ච තත්‍රාකාරො.
- 28, 40. පර ද්වෙභාවො යානෙ.
- 29, 42. වග්ගෙ සොසාසොසානං තතියපධමා.

ඉති සන්ධිකප්පෙ තතියො කණ්ඩො.

- 30, 58. අං ඛ්‍යාඤ්ජනෙ නිග්ගහිතං.
- 31. 49. වග්ගන්තං වා වග්ගෙ.
- 32, 50. ඵහෙ ඤං.
- 33. 51. ස යෙ ච.
- 34, 52. මදා සරෙ.
- 35, 34. ය ච ම ද න ත ර ලා වාගමා.
- 36, 47. ක්චචි ඔ ඛ්‍යාඤ්ජනෙ.

37, 57. නිග්ගහිතඤ්ච.

38, 53. ක්වචි ලොපං.

39, 54. බ්‍යඤ්ජනෙ ච.

40, 55. පරො වා සරො.

41, 56. බ්‍යඤ්ජනො ච විසඤ්ඤොගො.

ඉති සන්ධිකප්පෙ චතුත්ථො කණ්ඨො.

42, 32. ගොසරෙ පුඵස්සාගමො ක්වචි.

43, 33. පාස්ස චන්තො රස්සො.

44, 24 අබ්භො අහි.

45, 25. අජ්ඤො අධි.

46, 26. තෙ න වා ඉචණ්ණො.

47, 23. අතිස්ස චන්තස්ස.

48, 43. ක්වචි පටි පතිස්ස.

49, 44. පුඵස්සු බ්‍යඤ්ජනෙ.

50, 45. ඔ අචස්ස.

51, 59. අනුපදිට්ඨානං චුත්තයොගතො.

ඉති සන්ධිකප්පෙ පඤ්චමො කණ්ඨො.

සන්ධිසුත්තං නිට්ඨිතං.

2. නාම

52, 60. ජිනචචනසුත්තං හි.

53, 61. ලිඛිගඤ්ච නිජ්ජජ්ජනෙ.

- 54, 62. තතො ච විහත්තියො.
55, 63. සි යො අං යො නා හි ස නං ස්මා හි සනං ස්මිං සු.
56, 64. තදනුපරොධෙන.
57, 71. ආලපනෙ සි ගසඤ්ඤො.
58, 29. ඉවණ්ණුවණ්ණා කුලා.
59, 182. තෙ ඉත්ථිධ්‍යා පො.
60, 177. ආ සො.
61, 86. සාගමො සෙ.
62, 206. සංසාස්චෙකචචනෙසු ච.
63, 217. එතිමාසමි.
64, 216. තස්සා වා.
65, 215. තතො සස්ස ස්සාය.
66, 205. සො රස්සං.
67, 229. නො ච ද්වාදිතො නංමිහි.
68, 184. අමා පතො ස්මිංස්මානං වා.
69, 186. ආදිතො ඔ ච.
70, 30. කුලානමියුචා සරෙ වා.
71, 489. යවකාරා ච.
72, 185. පසඤ්ඤස්ස ච.
73, 174. ගාව සෙ.
74, 169. යොසු ච.

- 75, 170. අවංමිහි ව.
- 76, 171. ආවස්සු වා.
- 77, 175, තතො නමං පතිමිහාලුත්තෙ ව සමාසෙ.
- 78, 31. ඔ සරෙ ව.
- 79, 46. තබ්බිපරිකූපපදෙ ඛාඤ්ජනෙ ව.
- 80, 173. ගොණ නංමිහි වා.
- 81, 172. සුහිනාසු ව.
- 82, 149. අංමො නිග්ගහිතං කුලපෙහි.
- 83, 67. සරලොපො මාදෙසපච්චයාදිමිහි සරලොපෙ තු පකති.
- 84, 144. අසො රස්සමෙකචචනයොස්චපි ව.
- 85, 150. න සිස්මිමනපුංසකානි.
- 86, 227. උභාදිතො නමිත්තං.
- 87, 231. ඉණ්ණමිණ්ණන්තං තිහි සඨ්ඛාහි.
- 88, 147. යාසු කතනිකාරලොපෙසු දීසං.
- 89, 87. සුනංහිසු ව.
- 90, 252. පඤ්චාදිනමත්තං.
- 91, 194. පතිස්සිනිමිහි.
- 92, 100. න්තුස්සන්තො යොසු ව.
- 93, 106. සබ්බස්ස වා අංසෙසු.
- 94, 105. සිමිහි වා.
- 95, 145. අග්ගිස්සිනි.

- 96, 148. යොස්වකතරස්සො කො.
97, 156. වෙවොසු ලො ව.
98, 189. මාතුලාදීනමානත්තමීකාරෙ.
99, 81. ස්මාහිස්මිංනං මහාහිමහි වා.
100, 214. න තිමෙහි කතාකාරෙහි.
101, 80. සුහිස්වකාරො එ.
102, 202. සබ්බනාමානං නංමිහි ව.
103, 79. අතො නෙන.
104, 66. සො.
105, 0. සො වා.
106, 302. දීසොරෙහි.
107, 69. සබ්බයොනීනමාඑ.
108, 90. ස්මාස්මිංනං වා.
109, 295. ආය චතුත්ථෙකචචනස්ස තු.
110, 201. තයො නෙව ච සබ්බනාමෙහි.
111, 179. සතො නාදීනං.
112, 173. පතො යා.
113, 132. සබ්බතො ගස්සෙ වා.
114, 178. සතෙ ව.
115, 181. න අම්මාදීතො.
116, 157. අකතරස්සා ලතො ය්වාලපනස්සවෙවො.

117, 124. ක්කලතො සස්ස නො වා.

118, 146. සපතො ච යොනං ලොපො.

119, 115. ලතො වොකාරො ච.

ඉති නාමකප්පෙ පඨමො කණ්ඩො.

120, 243. අම්භස්ස මමං සච්චත්තිස්ස සෙ.

121, 233. මයං යොම්භි පඨමෙ.

122, 99. න්තුස්ස න්තො.

123, 103. න්තස්ස සෙ වා.

124, 98. ආ සිම්භි.

125, 198. අං නපුංසකෙ.

126, 101. අචණ්ණො ච ගෙ.

127, 102. තො තිතා සස්මිංනාසු.

128, 104. නංම්භි තං වා.

129, 222. ඉමස්සිදමංසිසු නපුංසකෙ.

130, 225. අමුස්සාදුං.

131, 0. ඉත්ථිපුමනපුංසකසඛ්ඛාං.

132, 228. යොසු ද්විත්තං ද්වෙ ච.

133, 230. තිචතුත්තං තිස්සො චතස්සො තයොචත්තාරො තීණි චත්තාරි.

134, 251. පඤ්චාදීනමකාරො.

135, 118. රාජස්සා රඤ්ඤො රාජිනො සෙ.

136, 119. රඤ්ඤං නංම්භි වා.

- 137, 116. නාමිනි රඤ්ඤා වා.
138, 121. ස්මිංමිනි රඤ්ඤෙ රාජිනි.
139, 245. තුම්භම්භාකං තයි මයි.
140, 232. ත්වමහං සිම්භි ව.
141, 241. තව මම සෙ.
142, 242. තුය්හං මය්හඤ්ච.
143, 235. තංමමංමිනි.
144, 234. තවංමමඤ්ච න වා.
145, 238. නාමිනි තයා මයා.
146, 236. තුම්භස්ස තුවංත්වමමිනි.
147, 246. පදතො දුතියාවතුත්ථිජට්ඨිසු වො නො.
148, 247. හෙමෙකවචනෙසු ව.
149, 248. න අංමිනි.
150, 249. වා තතියෙ ව.
151, 250. බහුවචනෙසු වො නො.
152, 136. පුමන්තස්සා සිම්භි.
153, 138. අමාලපනෙකවචනෙ.
154, 0. සමාසෙ ව විභාසා.
155, 137. යොස්වානො.
156, 142. ආනෙ ස්මිංමිනි වා.
157, 140. හිවිහත්ථිම්භි ව.

151, 143. සුස්මිමා වා.

159, 139. උ නාමිනි ව.

160, 197. අකම්මන්තස්ස ව.

ඉති නාමකප්පෙ දුතියො කණ්ඩො.

161, 244. තුම්භම්භෙහි නමාකං.

162, 237. වා ය්වජ්ජයමො.

163, 240. සස්සං.

164, 200. සබ්බනාමකාරතෙ පයමො.

165, 208. ද්වන්ද්වියා වා.

166, 209. නාඤ්ඤං සබ්බනාමිකං.

167, 210. බහුබ්බිහිමිනි ව.

168, 203. සබ්බතො නං සංසානං.

169, 117. රාජස්ස රාජු සුනං හිසු ව.

170, 220. සබ්බස්සිමස්සෙ වා.

171, 219. අනිමි නාමිනි ව.

172, 218. අනපුංසකස්සා යං ස්මිමිනි.

173, 223. අමුස්ස මො සං.

174, 211. එතතෙසං තො.

175, 212. තස්ස වා නත්තං සබ්බත්ථ.

176, 213. සස්මාස්මිංසංසාස්වත්තං 0.0011.

177, 221. ඉමසද්දස්ස ව.

- 178, 224. සබ්බතො කො.
- 179, 204. සපතො ස්මිං සානං සංසා.
- 180, 207. නෙතාහි ස්මිමායයා.
- 181, 95. මනොගණාදිතො ස්මිංනානමිඤා.
- 182, 97. සස්ස වො.
- 183, 48. එතෙසමො ලොපෙ.
- 184, 96. ස සරෙ වාගමො.
- 185, 112. සන්තසද්දස්සා සො හෙ බො චන්තෙ.
- 186, 107. සිමහි ගච්ඡන්තාදීනං න්තසද්දො අං.
- 187, 108. සෙසෙසු න්තුව.
- 188, 155. බ්‍රහ්මත්ත සබ් රාජාදිතො අමානං.
- 189, 113. ස්වා ව.
- 190, 114. යොනමානො.
- 191, 130. සබ්තො වායො නො.
- 192, 135. ස්මිමෙ.
- 193, 122. බ්‍රහ්මතො වස්ස ව.
- 194, 131. සබ්න්තස්සි නොනානංසෙසු.
- 195, 134. ආරො හිමහි වා.
- 196, 133. සුනමංසු වා.
- 197, 125. බ්‍රහ්මතො තු ස්මිංහි.
- 198, 123. උත්තං සනාසු.

199, 158. සන්ථුපිතාදීනමා සිස්මිං සිලොපො ව.

200, 196. අඤ්ඤස්චාරත්තං.

201, 163. වා නංමිහි.

202. 164. සන්ථුනත්තඤ්ච.

203, 162. උ සස්මිං සලොපො ව.

204, 167. සක්කමන්ධාතාදීනඤ්ච.

205, 160. තතො යොනමො තු.

206, 165. තතො ස්මිමි.

207, 161. නා ආ.

207, 161. ආරො රස්සමිකාරෙ.

209, 168. පිතාදීනමසිමිහි.

210, 239. තයාතයිනං තකාරො ත්වත්තං වා.

ඉති නාමකප්පෙ තතියො කණ්ඩො.

211, 126. අත්තන්තො හිස්මිමනත්තං.

212, 129. තතො ස්මිං නි.

213, 127. සස්සනො.

214, 128. ස්මා නා.

215, 141. කුලතො ව.

216, 180. සපතො ස්මිංයං වා.

217, 199. යොනං නි නපුංසකෙහි.

218, 196. අතො නිච්චං.

- 219, 195. සිං.
- 220, 74. සෙසතො ලොපං ගසිපි.
- 221, 282. සබ්බසමාවුසොපසග්ගනිපාතාදීහි ව.
- 222, 327. පුමස්ස ලිඛිගාදීසු සමාසෙසු.
- 223, 188. අං යමිතො පසඤ්ඤතො.
- 224, 153. නං කමතො කතරස්සා.
- 225, 151. යොනං නො.
- 226, 154. ස්මිංනි.
- 227, 270. කිස්ස ක වෙ ව.
- 228, 272. කු හිං භංසු ව.
- 229, 226. සෙසෙසු ව.
- 230, 262. තු තො ටෙසු ව.
- 231, 263. සබ්බස්සෙතස්සාකාරො වා.
- 232, 267. ත්‍රෙ නිච්චං.
- 233, 264. එ තොටෙසු ව.
- 234, 265. ඉමස්සි ටං දානි භ තො ධෙසු ව.
- 235, 281. අ ධුනාමිහි ව.
- 236, 280. එත රහිමිහි.
- 237, 176. ඉත්ථියමතො ආපච්චයො.
- 238, 187. නදාදිතො වා ඊ.
- 239, 190. ණව ණක ණයා ණන්තුහි.

240, 193. පතිහික්ඛුරාජීකාරන්තෙහි ඉතී.

241, 191. න්තුස්ස තධිකාරෙ.

242, 192. භවතො භොතො.

243, 110. භො ගෙ තු.

244, 72. අකාරපිතාද්‍යන්තානමා.

245, 152. කුලපා රස්සං.

246, 73. ආකාරො වා.

ඉති නාමකප්පෙ චතුත්ථො කණ්ඨො.

247, 261. ත්වාදයො විහත්තිසඤ්ඤායො.

248, 260. ක්වචි තො පඤ්චම්‍යත්ථෙ.

249, 266. තුථ සත්තමියා සබ්බනාමෙහි.

250, 268. සබ්බතො ධි.

251, 269. කිංස්මා වො.

252, 271. හිංහංහිඤ්චනං.

253, 273. තම්භා ච.

254, 274. ඉමස්මා භධා ච.

255, 275. යතො හිං.

256, 0. කාලෙ.

257, 276. කිංසබ්බඤ්ඤකයකුහි දාදාවනං.

258, 278. තම්භා දානි ච.

259, 279. ඉමස්මා රහිධුනාදානි ච.

- 260, 277. සබ්බස්ස සො දාමිහි වා.
- 261, 369. අවණණො යෙ ලොපඤ්ච.
- 262, 391. වුඬ්ඵස්ස ජො ඉයිට්ඨෙසු.
- 263, 392. පසත්ථස්ස සො ච.
- 264, 393. අන්තිකස්ස නෙදො.
- 265, 394. බාල්හස්ස සාධො.
- 266, 395. අප්පස්ස කණ.
- 267, 396. යුචානඤ්ච.
- 268, 397. චන්තමන්තුවීනඤ්ච ලොපො.
- 269, 41. යවතං තලණදකාරානං බ්‍යඤ්ජනානි චලඤ්ජකාරත්තං.
- 270, 120. අම්භ තුම්භ න්තු රාජ බ්‍රහ්මත්ත සබ්බ සත්ථු- පිතාදීහි ස්මා නාව.

ඉති නාමකප්පෙ පඤ්චමො කණ්ධො.

නාමසුත්තං නිට්ඨිතං.

3. කාරක

- 271, 88. යස්මා දපෙනිං භයමාදත්තෙ වා තදපාදානං. (308)
- 272, 309. ධාතුනාමානමුපසග්ගයොගාදීස්චපි ච.
- 273, 310. රක්ඛණත්ථානමිච්ඡිතං.
- 274, 311. යෙන වා දස්සනං
- 275, 312. දුරන්තිකද්ධකාල නිම්මාන ත්වාලොප දිසා යොග විහත්තාරප්පයොග සුද්ධප්පමොචනහෙතු විචිත්තප්පමාණපුබ්බයොග බන්ධනගුණචචන පඤ්භකථන ථොකාතත්තුසු ච.
- 276, 302. යස්ස දාතුකාමො රොචතෙ ධාරයතෙ පා තං සම්පදානං.

277, 303. සිලාස හනු යා සප ධාර පිහ කුට දුහිස්සො ස්සුය රාධික්ඛ පච්චාසුණ අනුපතිගිණ පුබ්බකත්තාරොචනත්ථ තදත්ථ තුමත්ථාලමත්ථ මඤ්ඤානාදරජ්ජාණිති ගතාත්ථකම්මනිආසිසත්ථසම්මුතිහියාසත්තමාත්ථෙසු ව.

278, 320. යොධාරො තමොකාසං.

279, 292. යෙන වා කඨිරතෙ තං කරණං.

280, 285, යං කරොති තං කම්මං.

281, 294. යො කරොති ස කත්තා.

282, 295. යො කාරෙහි ස හෙතු.

283, 316. යස්ස වා පරිග්ගහො තං සාමී.

284, 283. ලීඨිගත්ථෙ පයමා.

285, 70. ආලපනෙ ව.

286, 291. කරණෙ තතියා.

287, 296, සහාදියොගෙ ව.

288, 293. කත්තරී ව.

289, 297. හෙත්චත්ථෙ ව.

290, 298. සත්තමාත්ථෙ ව.

291, 299. යෙනඨිගචිකාරො.

292, 300. විසෙසනෙ ව.

293, 301. සම්පදානෙ චතුත්ථී.

294, 305. නමොයොගාදීස්චපි ව.

295, 307. අපාදානෙ පඤ්චමී.

- 296, 314. කාරණත්ථෙච ච.
297, 284. කම්මත්ථෙච දුතියා.
298. 287. කාලද්ධානමච්චන්තසංයොගෙ.
299, 288. කම්මජ්ජචචනියයුත්තෙ.
300, 286. ගති බුද්ධි භුජ පඨ භර කර සයාදීනංකා රිතෙ චා.
301, 315. සාමිස්මිං ඡට්ඨී
302, 319. ඔකාසෙ සත්තමී.
303, 321. සාමිස්සරාධිපති දායාද සක්ඛි පථිභු පසුත කුසලෙහි ච.
304, 322. නිද්ධාරණෙ ච.
305, 323. අනාදරෙ ච.
306, 289. ක්චචි දුතියා ඡට්ඨීනමත්ථෙ.
307, 290. තතියාසත්තමීනඤ්ච.
308, 317. ඡට්ඨී ච.
309, 318. දුතියාපඤ්චමීනඤ්ච.
310, 324. කම්මකරණනිමිත්තත්ථෙච්ච සත්තමී.
311, 325. සම්පදානෙ ච.
312, 326. පඤ්චමාත්ථෙ ච.
313, 327. කාලභාවෙසු ච.
314, 328. උප'ධ්‍යාධිකිස්සරචචනෙ.
315, 329. මණ්ඩිතුස්සුක්කෙසු තතියා ච.

ඉති නාමකජ්ජෙ කාරකකජ්ජො ඡට්ඨො කණ්ඨො.

4. සමාස

- 316, 331. නාමාන සමාසො යුත්තත්ථො.
317, 332. තෙසං විහත්තියො ලොපා ච.
318, 333. පකති වස්ස සරන්තස්ස.
319, 330. උපසග්ගනිපාතපුබ්බකො අඛ්‍යාසීභාවො.
320, 335. සො නපුංසකලීඨිගො.
321. 349. දිගුස්සෙකත්තං.
322, 359. තථා ද්වන්දෙ පාණි තුරියෙ යොග්ග සෙනඨග චූද්දජන්තුක විවිධ විරුද්ධ විසභාගත්ථාදීනඤ්ච.
323, 360. විභාසා රුක්ඛ තිණ පසු ධන ධඤ්ඤ ජනපදා දීනඤ්ච.
324, 339. ද්විපදෙ තුල්‍යාධිකරණෙ කම්මධාරයො.
325, 348. සඨ්ඛ්‍යාපුබ්බො දිගු.
326, 341. උභෙ තජ්ජුරිසා.
327, 351. අමාදයො පරපදෙහි.
328, 352. අඤ්ඤපදත්ථෙප්පු බහුබ්බිහි.
329, 357. නාමානං සමුච්චයො ද්වන්දො.
330, 340. මහතං මහා තුල්‍යාධිකරණෙ පදෙ.
331, 353. ඉත්ථීයං භාසිතපුමිත්ථී පුමාව චෙ.
332, 343. කම්මධාරයසඤ්ඤෙ ච.
333, 344. අත්තං නස්ස තජ්ජුරිසෙ.
334, 345. සරෙ අන.

335, 346. කදි කුස්ස.

336, 347. කා'ප්පත්ථෙසු ව.

337, 350. ක්වචි සමාසන්ත ගතානමකාරන්තො.

338, 356. නදිමිභා ව.

339, 358. ඡායාය තුදං ඡානි පතිමිහි.

340, 355. ධනුමිභා ව.

341, 336. අංචිහත්තීනමකාරන්තා අබ්‍යායිතාවා.

342, 337. සරො රස්සො නපුංසකෙ.

343, 338. අඤ්ඤස්මා ලොපො ව.

ඉති නාමකප්පෙ සමාසකප්පො සත්තමො කණ්ඩො.

සමාසසුත්ථං නිට්ඨිතං.

5. නද්ධිත

244, 361. වා ණා'පච්චෙ.

345, 366. ණායන ණාන වච්ඡාදිතො.

346, 367. ණෙයොසා කත්තියාදිහි.

347, 368. අතො ණි වා.

348, 371. ණවොපක්වාදිහි.

349, 372. ණෙර විධවාදිතො.

350, 373. යෙන වා සංසට්ඨං තරති වරති වහති ණිකො.

351, 374. තමධීතෙ තෙනකතාධි සන්තිධානනියොග සිප්ප භණ්ඩ ජීවිකත්ථෙසු ව.

352, 376. ණ රාගා තස්සෙදමඤ්ඤත්ථෙසු ව.

- 353, 378. ජාතාදීනමිමියා ව.
354, 379. සමුහත්ථෙඨ කණ ණා.
355, 380. ගාම ජන බන්ධු සභායාදීහි තා.
356, 381. තදස්ස යානමියො ව.
357, 382. උපමත්ථායිතත්තං.
358, 383. තන්තිස්සිතත්ථෙඨ ලො.
359, 384. ආලු තබ්බහුලෙ.
360, 387. ණුත්තතා භාවෙ තු.
361, 388. ණ විසමාදීහි.
362, 389. රමණියාදිතො කණ
363, 390. විසෙසෙ තරතමිසිකිසිට්ඨා.
364, 398. තදස්සත්ථිති වි ව.
365, 399. තපාදිතො සී.
366, 400. දණ්ඩාදිතො ඉක ඊ.
367, 401. මධ්වාදිතො රො.
368, 402. ගුණාදිතො වන්තු.
369, 403. සත්‍යාදීහි මන්තු.
370, 405. සද්ධාදිතො ණ.
371, 404. ආයුස්සුකාරාස මන්තුමිහි.
372, 385. තප්පකතිවචනෙ මයො.
373, 406. සඨ්ඛ්‍යාපුරණෙ මො.

374, 408. ස ඡස්ස වා.

375, 412. එකාදිතො දසස්සි.

376, 257. දසෙ සො නිව්වඤ්ච.

377, 0. අන්තෙ නිග්ගහිතඤ්ච.

378, 414. ති ව.

379, 258. ල ද රානං.

380, 255. වීසති දසෙසු ඛා ද්විස්ස තු.

381, 254. එකාදිතො දස්ස ර සඬ්ඛායානෙ.

382, 259. අට්ඨාදිතො ව.

383, 353. ද්වෙකට්ඨානමාකාරො වා.

384, 407. චතුච්ඡෙ හි ට යා.

385, 409. ද්විතීහි තියො.

386, 410. තියෙ දුතාපි ව.

387, 411. තෙසමඬ්චුපපදෙන අඬ්චුඬ්චදිවඬ්ච දියඬ්ච ඬ්චඬ්චතියා.

388, 68. සරූපාන මෙකසෙස්වසකිං.

389, 413. ගණනෙදසස්ස ද්වි ති චතු පඤ්ච ඡ සත්ත අට්ඨනවකානං වී ති වත්තාර පඤ්ඤා ඡ සත්තාසනවා යොසු යොනඤ්චීසමාසංඨිරිතීතුති.

390, 256. චතුපපදස්ස ලොපො තු'ත්තරපදාදිවස්ස චු වොපි නවා.

391, 423. යදනුපපන්නා නිපාතනා සිජ්ඤන්ති.

392, 418. ද්වාදිතො කො'නෙකත්ථෙච ව.

393, 415. දසදසකං සතං දසකානං සතං සහස්සඤ්ච යොමිහි.

394, 416. යාව තදුත්තරී දසගුණිතඤ්ච.

- 395, 417. සකනාමෙහි.
- 396, 363. තෙසං ණො ලොපං.
- 397, 420. විභාගෙ ධා ව.
- 398, 421. සබ්බනාමෙහි පකාරවචනෙ තු ටා.
- 399, 422. කිම්මෙහි ටං.
- 400, 364. වුද්ධාදිසරස්ස වා' සංයොගන්තස්ස සණෙ ව.
- 401, 375. මායුනමාගමො යානෙ.
- 402. 377. ආත්තඤ්ච.
- 403, 354. ක්වවාදිමජ්ඣන්තරානං දීසරස්ස පච්චයෙසු ව.
- 404, 370. තෙසු වුද්ධි ලොපාගම විකාර විපරිතාදෙසා ව.
- 405, 365. අයුවණ්ණානඤ්චායො වුද්ධි.

ඉති නාමකප්පෙ තද්ධිතකප්පො අට්ඨමො කණ්ධො.

තද්ධිතසුත්තං නිට්ඨිතං.

6. ආබ්‍යානි

- 406, 429. අථ පුබ්බානි-විභත්තීනං ඡ පරස්සපදානි.
- 407, 439. පරාණුත්තනොපදානි.
- 408, 430. ද්වෙ ද්වෙ පයමමජ්ඣමුත්තමපුරිසා.
- 409, 441. සබ්බෙසමෙකාහිධානෙ පරො පුරිසො.
- 410, 432. නාමමිහි පයුජ්ජමානෙපි තුල්‍යාධිකරණෙ පයමො.
- 411, 436. තුම්හෙ මජ්ඣමො.
- 412, 437. අම්හෙ උත්තමො.

413, 426. කාලෙ.

414, 428. චත්තමානා පච්චුප්පන්තෙ.

415, 451. ආණාත්‍යාසිට්ඨෙ'නුත්තකාලෙ පඤ්චමී.

416, 454. අනුමතිපරිකප්පෙත්ථෙසු සත්තමී.

417, 460. අපච්චක්ඛෙ පරොක්ඛා'තීතෙ.

418, 456. භියොපභුති පච්චක්ඛෙ භියාත්තනී.

419, 469. සමීපෙ'ජ්ජනනී.

420, 471. මායොගෙ සබ්බකාලෙ ච.

421, 473. අනාගතෙ හවිස්සන්තී.

422, 475. ක්‍රියාතිපන්නෙ'තීතෙ කාලාතිපත්ති.

423, 426. චත්තමානා තී අන්ති, සි ට, මි ම තෙ අන්තෙ, සෙච්භෙ, එ මිභෙ.

424, 450. පඤ්චමී තු අන්තු, හි ට, මි ම, තං අන්තං, ස්සු චිභො, එ ආමසෙ.

425, 453. සත්තමී එයා එය්‍යං, එයාසි එයාථ, එයාමි එයාම, එථ එරං, එථො එයාචිභො, එයාං එයාමිභෙ.

426, 459. පරොක්ඛා අ උ, එ ත්ථ, අං මිහ, ත්ථ රෙ, ත්ථො චිභො, ඉං මිභෙ.

427, 455. භියාත්තනී ආ උභ, ඔ ත්ථ, අං මිහ, ත්ථ ත්ථුං, සෙච්භං, ඉං මිභසෙ.

427, 468. අජ්ජනනී ඊඤං ඔත්ථ, ඉං මිහ, ආ උභ, සෙ චිභං, අං මිභෙ.

429, 472. ස්සච්චස්සන්තී ස්සති ස්සන්තී, ස්සසි ස්සථ, ස්සාමි ස්සාම, ස්සතෙ ස්සන්තෙ, ස්සසෙ ස්සචිභෙ, ස්සං ස්සාමිභෙ.

430, 474. කාලාතිපත්ති ස්සා ස්සංසු, ස්සෙ ස්සථ, ස්සං ස්සාමා, ස්සථ ස්සිසු, ස්සසෙ ස්සචිභෙ, ස්සිං ස්සාමිභසෙ.

431, 428. හියාත්තනී සත්තමී පඤ්චමී චත්තමානා සබ්බධාතුකං.

ඉති ආබ්‍යාතකප්පෙ පයමො කණ්ඩො.

432, 362. ධාතුලිඛිගෙහි පරා පච්චයා.

433, 528. තිජගුපකිතමානෙහි බජසා වා.

434, 534. භුජසසහරසුපාදීහිතුමිච්ඡත්ථෙසු.

435, 536. ආය නාමතො කත්තුපමානාදාවාරෙ.

436, 537. ඊයු'පමානා ව.

437, 538. නාමමහා'ත්තිච්ඡත්ථෙ.

438, 540. ධාතුහි ණෙ ණය ණාපෙ ණාපයා කාරිතානි හෙත්චත්ථෙ.

439, 539. ධාතුරූපෙ නාමස්මා ණ යො ව.

440, 445. භාවකමමෙසු යො.

441, 447. තස්ස චචග්ගයකාරචකාරත්තං සධාත්චත්තස්ස.

442, 448. ඉචණ්ණාගමො වා.

443, 449. පුබ්බරූපඤ්ච.

444, 511. තථා කත්තරී ව.

445, 433. භුවාදිතො අ.

446, 509. රුධාදිතො නිග්ගහිතපුබ්බඤ්ච.

447, 510. දිවාදිතො යො.

448, 512. ස්වාදිතො ණුණා උණා ව.

449, 513. කියාදිතො නා.

450, 517. ගහාදිතො ප්පණ්හා.

451, 520. තනාදිතො ඔයිරා.

452, 525. චුරාදිතො ණෙ ණයා.

453, 444. අත්තනොපදානි භාවෙ ච කම්මනි.

454, 440. කත්තරි ච.

455, 530. ධාතුප්පච්චයෙහි විභත්තියො.

456, 420. කත්තරි පරස්සපදං.

457, 424. භූවාදයො ධාතවො.

ඉති ආබ්‍යාතකප්පෙ දුතියො කණ්ඨො.

458, 461. ක්වවාදිවණ්ණානමෙකස්සරානං ද්වෙභාවො.

459, 462. පුබ්බො' බ්භාසො.

460, 506. රස්සො.

461, 464. දුතියචතුත්ථානං පඨමතතියා.

462, 467. කචග්ගස්ස චචග්ගො.

463, 532. මානකිතානං ච තත්තං වා.

464, 504. හස්ස ජො.

465, 463. අත්තස්සිවණ්ණාකාරො වා.

466, 489. නිග්ගහිතඤ්ච.

467, 533. තතො පාමානානං වාමං සෙසු.

468, 492. යා තිට්ඨො.

469, 494. පා පිවො.

470, 514. ඤාස්ස ජාජංනා.

- 471, 483. දිසස්ස පස්ස දිස්ස දක්ඛා වා.
472, 531. ඛාඤ්ජනන්තස්ස වො ඡප්පච්චයෙසු ව.
473, 529. කො ඛෙ ව.
474, 535. හරස්ස ගී සෙ.
475, 465. බුභුනමාහභුවා පරොක්ඛායං.
476, 442. ගමිස්සන්තො චිණො වා සබ්බාසු.
477, 479. වචස්ස'ඡ්ජනනිමිහි මකාරා ඔ.
478, 438. අකාරො දීසං හිමිමෙසු.
479, 452. හි ලොපං වා.
480, 490. භොතිස්සරො' භො'හෙ භවිස්සන්තිමිහි සස්ස ව.
481, 524. කරස්ස සප්පච්චයස්ස කාභො.

ඉති ආඛ්‍යාතකප්පෙ තතියො කණ්ඨො.

- 482, 508. දාදන්තස්සං මිමෙසු.
483, 527. අසංයොගන්තස්ස චුද්ධි කාරිතෙ.
484, 542. සටාදීනං වා.
485, 434. අඤ්ඤෙසු ව.
486, 543. ගුහදුසානං දීසං.
487, 478. වච වස වහාදීනමුකාරො වස්සයෙ.
488, 481. හ විපරියයො ලො වා.
489, 519. ගහස්ස සෙ ඡ්පෙ.
490, 518. හලොපො ණ්හාමිහි.

- 491, 523. කරස්ස කාසත්තමජ්ජතනිමිහි.
492, 499. අසස්මා මිමානං මිමිහා'න්තලොපො ව.
493, 498. ටස්ස ත්ථත්ථං.
494, 495. තිස්ස තිස්ස ත්ථිත්ථං.
495, 500. තුස්ස ත්ථුත්තං.
496, 497. සිමිහි ව.
497, 477. ලහස්මා ඊඞ්නං ත්ථත්තං.
498, 480. කුසස්මා දී චිඡි.
499, 480. දා ධාතුස්ස දජ්ජං.
500, 486. වදස්ස වජ්ජං.
501, 443. ගමිස්ස සමමං.
502, 493. යමිහි දා ධා මා යා හා පා මහ මථාදීනමී.
503, 485. යජස්සාදිස්සි.
504, 470. සබ්බතො උං ඉංසු.
505, 482. ජරමරානං ජීර ජීය්‍ය මීය්‍යා වා.
506, 496. සබ්බත්ථා'සස්සාදිලොපො ව.
507, 501. අසබ්බධාතුකෙ ඤා.
508, 515. යොස්ස ඤාතො ඉයා ඤා.
509, 516. නාස්ස ලොපො යකාරත්තං.
510, 487. ලොපඤ්චේත්තමකාරො.
511, 521. උත්තමොකාරො.

- 512, 522. කරස්සාකාරො ච.
- 513, 435. ඔ අච සරෙ.
- 514, 491. එ අය.
- 515, 541. තෙ ආවායා කාරිතෙ.
- 516, 466. ඉකාරාගමො අසබ්බධාතුකමිහි.
- 517, 488. ක්චචි ධාතුචිහත්තිජ්ජචචයානං දීඝචිපරීතාදෙස ලොපාගමා ච.
- 518, 446. අත්තනොපදානි පරස්සපදත්තං.
- 519, 457. අකාරාගමො හියාත්ථනීඅජ්ජතනීකාලාතිපත්තීසු.
- 520, 502. බුතො ඊ තිමිහි.
- 521, 425. ධාතුස්සත්තො ලොපො' නෙකසරස්ස.
- 522, 476. ඉසුයමුනමත්තො චජො වා.
- 523, 526. කාරිතානං ණො ලොපං.

ඉති ආබ්‍යාතකජ්ජෙ චතුත්ථො කණ්ඨො.

ආබ්‍යාතසුත්තං නිට්ඨිතං.

7. කිබ්බිධාන

- 524, 561. ධාතුයා කම්මාදිමිහි ණො.
- 525, 565. සඤ්ඤායම නු.
- 526, 567. පුරෙ දදා ච ඉං.
- 527, 568. සබ්බතො ඤ්චුත්ථා'චී වා.
- 528, 577. විස රුජ පදාදිතො ණ.
- 529, 580. භාවෙ ච.

- 530, 584. ක්වි ව.
531, 589. ධරාදිහි රමිමො.
532, 590. තස්සිලාදිසු ණි ත්වා වී ව.
533, 591. සද්ද කුධ වල මණ්ඩත්ථ රුවාදිහි යු.
534, 592. පාරාදිගම්මිහා රු.
535, 593. හික්ඛාදිතො ව.
536, 594. හනත්තාදිනං ණුකො.
537, 566. නු නිග්ගහිතං පදන්තෙ.
538, 595. සංහනා'ඤ්ඤාය වා රො සො.
539, 558. රමිහි රන්තො රාදිතො.
540, 545. භාවකමමෙසු තබ්බා'නියා.
541, 552. ණොයා ව.
542, 557. කරමිහා ටිව්ච.
543, 555. භුතො'බ්බ.
544, 556. වද මද ගමු යුජ ගරහාකාරාදිහි ජ්ජ මිමග්ගස්භෙය්‍යාවාරො වා.
545, 548. තෙ කිච්චා.
546, 562. අඤ්ඤෙ කිත්ත.
547, 596. නන්දාදිහි යු.
548, 597. කත්තුකරණපදෙසෙසු ව.
549, 550. රහාදිතො ණ.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ පඨමො කණ්ඨො.

- 550, 549. ණාදයො තෙකාලිකා.
551, 598. සඤ්ඤායං දාධාතො ඉ.
552, 609. ති කිච්චා'සිට්ඨෙ.
553, 599. ඉත්ථීයමනියවො වා.
554, 601. කරතො රිරිය.
555, 612. අතීතෙ ත තචන්තු තාවී.
556, 622. භාවකම්මෙසු ත.
557, 606. බුධගමාදිත්ථෙ කත්තරි.
558, 602. ජිතො ඉන සබ්බත්ථ.
559, 603. සුපතො ච.
560, 604. ඊසංදුසුභි බ.
561, 636. ඉච්ඡත්ථෙසු සමානකත්තුකෙසු තචෙ තුං වා.
562, 638. අරභසක්කාදීසු ච.
563, 639. පත්තචචනෙ අලමත්ථෙසු ච.
564, 640. පුබ්බකාලෙ'කකත්තුකානං තුන ත්චාන ත්චා වා.
565, 646. චත්තමානෙ මාන'න්තා.
566, 574. සාසාදීභි රත්ථු.
567, 575. පාතීතො රිතු.
568, 576. මානාදීභි රාතු.
569, 610. ආගමා තුකො.
570, 611. භබ්බෙ ඉක.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ දුතියො කණ්ඩො.

571, 624. පච්චයාදනිට්ඨා නිපාතනා සිජ්ඣන්ති.

572, 625. සාසදිසතො තස්ස ඊට්ඨො ච.

573, 626. සාදිසන්ත පුච්ඡ හන්ඡ හන්තාදීහි ට්ඨො.

574, 613. වසතො උත්ථ.

575, 614. වස වාචු.

576, 607. ධ ස භ හෙ හි ධඨිසා ච.

577, 628. හන්ඡතො ග්ගො ච.

578, 560. භුජාදිනමන්තො නො ද්වි ච.

579, 629. වච වා චු.

580, 630. ගුපාදිනඤ්ච.

581, 616. තරාදීහි ඉණ්ණො.

582, 631. හිදාදිතො ඉන්ත අන්ත ඊණා වා.

583, 617. සුස පච සකතො ක්ඛ ක්කා ච.

584, 618. පක්කමාදීහි න්තො ච.

585, 619. ඡනාදින මා තිම්හි ච.

586, 600. ගම ඛන හන රමාදිනමන්තො.

587, 632. රකාරො ච.

588, යාපානමිඊ ච.

589, 621. හන්තෙහි හො හස්ස ලො වා අදහනභානං.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ තතියො කණ්ඩො.

590, 579. ණමිති රන්ජස්ස ජො භාවකරණෙසු.

591, 544. හනස්ස සාතො.

592, 503. වධො වා සබ්බත්ථ.

593, 564. ආකාරන්තානමායො.

594, 582. පුරසමුපපරීභි කරොතිස්ස ඛ ඛරා වා තප්පච්චයෙසු ව.

595, 637. තචෙතුනාදීසු කා.

596, 551. ගමබනහනාදීනං තුංතබ්බාදීසු න.

597, 641. සබ්බෙහි තුනාදීනං යො.

598, 643. චනන්තෙහි රච්චං.

599, 644. දිසා ස්වානස්චන්තලොපො ව.

600, 645. මහදහෙහි මම ය්හ ජ්ජ බ්හ ද්ධා ව.

601, 334. තද්ධිතසමාසකිතකා නාමං වා'තචෙතුනාදීසු ව.

602, 6. දුමිති ගරු.

603, 7. දීසො ව.

604, 684. අක්ඛරෙහි කාර.

605, 547. යථාගමමිකාරො.

606, 642. දධන්තතො යො ක්චචී.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ චතුත්ථො කණ්ඨො.

607, 578. නිග්ගහිත සංයොගාදි නො.

608, 623. සබ්බත්ථ ගෙ හී.

609, 484. සදස්ස සීදත්ථං.

- 610, 627. යජස්ස සරස්සි ටියෙ.
- 611, 608. භවතුත්ථානමන්තානං දො ඛෙ.
- 612, 615. ජො ජිකාරෙ.
- 613, 583. ගහස්ස සර ණෙ වා.
- 614, 581. දහස්ස දො ලං.
- 615, 586. ධාත්වන්තස්ස ලොපො ක්විම්හි.
- 616, 587. විදන්තෙ උආ.
- 617, 633. න ම ක රානමන්තානං නියුත්තතම්හි.
- 618, 571. න ක වත්ථං ච ජා ඤ්චුම්හි.
- 619, 573. කරස්ස ච තත්තං ටුස්මිං.
- 620, 549. තුංතුනතඛිඛෙසු වා.
- 621, 553. කාරිතං විය ණානුඛන්ඛො.
- 622, 570. අනකා යු ඤ්චුනං.
- 623, 554. ක ගා ච ජානං.

ඉති කිඛිඛිධානකප්පෙ පඤ්චමො කණ්ඛො.

කිඛිඛිධානසුත්තං නිට්ඨිතං.

8. උණාදිකප්ප

- 624, 563. කත්තරි කිත්ත.
- 625, 605. භාවකම්මෙසු කිච්චත්තක්ඛත්ථා.
- 626, 634. කම්මනි දුතියාය ත්තො.
- 627, 652. ඛ්‍යාදීහි මන ම ච තො වා.

- 628, 653. සමාදීහි ඵමා.
- 629, 569. ගහස්සු'පධස්සෙ වා.
- 630, 654. මසුස්ස සුස්ස ච්ඡරච්ඡෙරා.
- 631, 655. ආපුබ්බවරස්ස ව.
- 632, 656. අල කල සලෙහි ල යා.
- 633, 657. යාණ ලාණා.
- 634, 658. මථිස්ස ඵස්ස ලො ව.
- 635, 559. පෙසාතිසග්ගපත්තකාලෙසු කිච්චා.
- 636, 659. අවස්සකාධම්මෙසු ණි ව.
- 637, 0. අරහසක්කාදීහි තුං.
- 638, 668. වජාදීහි පබ්බජ්ජාදයො නිජ්ජජන්තෙ.
- 639, 585. ක්ච්චිලොපො ව.
- 640, 0. සචජානං ක ගා ණානුබන්ධෙ.
- 641, 572. නුදාදීහි යු ඤ්චුන මනා න නා කා න න කා සකාරිතෙහි ව.
- 642, 588. ඉ ය ත ම කිං ඵසානමත්තස්සරො දීසං ක්ච්චි දුසස්ස ගුණං දොරං ස ක්ඛි ව.
- 643, 635. භ්‍යාදීහි මති බුධි පුජාදීහි ව ත්තො.
- 644, 661. වෙපු සී දව වමු කු දා භුත්වාදීහි ජුත්තිම ණිමා නිබ්බත්තෙ.
- 645, 662. අක්කොසෙ නම්භානි.
- 646, 419. ඵකාදිතො සකිස්ස ක්ඛත්තුං.
- 647, 663. සුනස්සුනස්සො ණ වානුචානුනනබුනානා.
- 648, 664. තරුණස්ස සුසු ව.

- 649, 665. යුවස්සුවස්සුවුවානනුනා.
650, 651. කාලෙ වත්තමානාතීතෙ ණ්වාදයො.
651, 647. භවිස්සති ගමාදීහි ණි සිණ.
652, 648. ක්‍රියායං ණ්වු තවො.
653, 307. භාවවාචිමිහි චතුත්ථී.
654, 649. කම්මනි ණො.
655, 650. සෙසෙ ස්සං න්තු මානානා.
656, 666. ඡදාදීහි ත තුණ.
657, 667. චදාදීහි ණත්තො ගණො.
658, 668. මීදාදීහි ත්ති තියො.
659, 669. උසුරන්ඡදසානං දංසස්ස දඬිඬො ස්සා ච.
660, 670. සුචුසානමුචුසානමතො ථො ච.
661, 671. රන්ඡුදාදීහි ධදිද්දකිරා ක්චචි ඡදලොපො ච.
662, 672. පටිතො හිස්ස හෙරණ හීරණ.
663, 673. කඬාදීහි කො.
664, 674. බාදාමගමානං බන්ධන්ධගන්ධා.
665, 675. පටාදීලාලං.
666, 676. පුචස්ස පුචු පථා මො වා.
667, 677. සස්වාදීහි තු දවො.
668, 678. ක්කාදීහි ඊවරො.
669, 679. මුනාදීහි චී.

670, 680. විදාදීලයුරො.

671, 681. හනාදීහි නු ඡු තවො.

672, 682. කුටාදීහි යො.

673, 683. මනුපුරසුණාදීහි උස්සනුසිසා.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ උණාදිකප්පො ජට්ඨො කණ්ඨො.

උණාදිසුත්තං නිට්ඨිතං.

මහාකවිවායනසද්දාපාද

1. සන්ධිකප්ප

පදමකණ්ඩ

(ක)

සෙට්ඨං තිලොකමහිතං අභිවන්දියග්ගං,
බුද්ධඤ්ච ධම්මමමලං ගණමුත්තමඤ්ච;
සත්ථුස්ස තස්ස චචනත්ථවරං සුබුද්ධං,
චක්ඛාමී සුත්තහිතමෝථ සුසන්ධිකප්පං.

(ඛ)

සෙය්‍යං ජිනෙරිතනෙයන බුධා ලහන්ති,
තඤ්චාපි තස්ස චචනත්ථසුඛොධනෙන;
අත්ථඤ්ච අක්ඛරපදෙසු අමොහභාවා,
සෙය්‍යත්ථීකො පදමනො විවිධං සුභෙය්‍යං.

1, 1. අත්ථො අක්ඛරසඤ්ඤානො.

සබ්බචචනානමත්ථො අක්ඛරෙහෙව සඤ්ඤායනෙ. අක්ඛරවිපත්තියං හි අත්ථස්ස දුන්නයථා හොති, තස්මා අක්ඛරකොසල්ලං බහුපකාරං සුත්තන්තෙසු.

2, 2. අක්ඛරාපාදෙයො එකචත්තාලීසං.

තෙ ච ඛො අක්ඛරා අපි අකාරාදෙයො එකචත්තා ලීස සුත්තන්තෙසු සොපකාරා.

තං යථා? අ ආ ඉ ඊ උ ඌ ඵ ඹ, ක බ ග ස ඩ, ච ඡ ඣ ඤ ඦ, ට ඨ ඩ ඩි ණ, ත ඬ ද ධ න, ප ඵ බ හ ම, ය ර ල ව ස හ ළ අං, ඉති අක්ඛරා නාම.

තෙන ක්චත්ථො? අත්ථො අක්ඛරසඤ්ඤානො.

3, 3. තත්ථොදන්තා සරා අට්ඨ.

තත්ථ අක්ඛරෙසු අකාරාදීසු ඔදන්තා අට්ඨ අක්ඛරා සරා නාම හොන්ති.

තං යථා? අ ආ ඉ ඊ උ ඌ ඵ ඹ, ඉති සරා නාම.

තෙන ක්චත්ථො? සරා සරෙ ලොපං.

4, 4. ලහුමත්තා තයො රස්සා.

තත්ථ අට්ඨසු සරෙසු ලහුමත්තා තයො සරා රස්සා නාම භොන්ති.

තං යථා? අ ඉ උ, ඉති රස්සා නාම.

තෙන ක්වත්ථො? රස්සං.

5, 5. අඤ්ඤ දීසා.

තත්ථ අට්ඨසු සරෙසු රස්සෙහි අඤ්ඤ පඤ්ච සරා දීසා නාම භොන්ති.

තං යථා? ආ ඊ උ ඵ ඹ, ඉති දීසා නාම.

තෙන ක්වත්ථො? දීසං.

6, 8. සෙසා බ්බසානා.

ඨපෙත්වා අට්ඨ සරෙ සෙසා අක්ඛරා කකාරාදයො නිග්ගහිත්තා බ්බසානා නාම භොන්ති.

තං යථා? ක ඛ ග ස ඩ, ච ඡ ජ ඤ ඤ, ට ඨ ඩ ඩී ණ, ත ඵ ද ධ න, ප ඵ බ භ ම, ය ර ල ව ස භ ළ අං, ඉති බ්බසානා නාම.

තෙන ක්වත්ථො? සරා පකති බ්බසානෙ.

7, 9. වග්ගා පඤ්චපඤ්චසො මත්තා.

තෙසං බො බ්බසානානං කකාරාදයො මකාරත්තා පඤ්චපඤ්චසො අක්ඛරවත්තො වග්ගා නාම භොන්ති.

තං යථා? ක ඛ ග ස ඩ, ච ඡ ජ ඤ ඤ, ට ඨ ඩ ඩී ණ, ත ඵ ද ධ න, ප ඵ බ භ ම, ඉති වග්ගා නාම.

තෙන ක්වත්ථො? වග්ගත්තං වා වග්ගෙ.

8, 10. අං ඉති නිග්ගහිතං.

අං ඉති නිග්ගහිතං නාම භොති.

තෙන ක්වත්ථො? අං බ්බසානෙ නිග්ගහිතං.

9, 11. පරසමඤ්ඤා පයොගෙ.

යා ච පන පරෙසු සක්කතගන්ථෙසු සමඤ්ඤා සොසාති වා අසොසාති වා, තා පයොගෙ සති එත්ථාපි යුජ්ජන්තෙ.

තත්ථ සොසා නාම-ග ස ඩ, ජ ඤ ඤ, ඩ ඩ ණ, ද ධ න, බ භ ම, ය ර ල ව භ ළ, ඉති සොසා නාම. අසොසා නාම-ක බ, ච ඡ, ට ඨ, ත ථ, ප ඵ, ස, ඉති අසොසා නාම.

තෙන ක්චත්ථො? වග්ගෙ සොසාසොසානං තතියපධමා.

10, 12. පුබ්බමධොධීත මස්සරං සරෙන වියොජයෙ.

තත්ථ සන්ධිං කත්තුකාමො පුබ්බබ්‍යාඤ්ජනං අධොධීතං අස්සරං කත්වා සරඤ්ච උපරි කත්වා සරෙන වියොජයෙ.

තත්තායමාදි.

11, 14. නයෙ පරං යුත්තෙ.

අස්සරං බො බ්‍යාඤ්ජනං අධොධතං පරක්ඛරං නයෙ යුත්තෙ. තත්තාහිරතිමිච්ඡෙය්‍ය.

යුත්තෙතිකස්මා? අක්කොච්ඡ මං අවධි මං, අජිනි මං අහාසි මෙ. එත්ථ පන යුත්තං න හොති.

ඉති සන්ධිකප්පෙ පධමො කණ්ඩො.

දුතියකණ්ඩ

12, 13. සරා සරෙ ලොපං.

සරා බො සරෙ පරෙ ලොපං පජ්ජොන්ති.

යස්සින්ද්‍රියානි සමථචිගතානි. නො හෙතං භන්තෙ සමෙතායස්මා සච්ඡෙත.

13, 15. වා පරො අසරුපා.

සරම්භා අසරුපා පරො සරො ලොපං පජ්ජොති වා.

චත්තාරො'මෙ හික්ඛවෙ ධම්මා, කින්චු' මාවසමණියො. වාති කස්මා? පඤ්චින්ද්‍රියානි, තයස්සු ධම්මා ජහිතා භවන්ති.

14, 16. ක්වචාසවණ්ණං ලුත්තෙ.

සරො ඛො පරො පුඛ්ඛසරෙ ලුත්තෙ ක්වචි අසවණ්ණං පජ්ජොති.

සඛ්ඛාං නොපෙති වෙදගු, ඛන්ධුස්සෙව සමාගමො.

ක්වචීති කස්මා? යස්සින්ද්‍රියානි, තචුපමං ධම්මවරං අදෙසයි.

15, 17. දීසං.

සරො ඛො පරො පුඛ්ඛසරෙ ලුත්තෙ ක්වචි දීසං පජ්ජොති. සද්ධිධ විත්තං පුරිසස්ස සෙට්ඨං, අනාගාරෙහි චූභයං.

ක්වචීති කස්මා? පඤ්චභුපාලි අඛිගෙහි සමන්තාගතො. නන්ඵඤ්ඤං කිඤ්චි.

16, 18. පුඛ්ඛො ව.

පුඛ්ඛො ව සරො පරසරලොපෙ කතෙ ක්වචි දීසං පජ්ජොති.

කිංසුධ විත්තං පුරිසස්ස සෙට්ඨං, සාධුති පටිස්සුණිත්වා, ක්වචීති කස්මා? ඉතිස්ස මුහුත්තම්පි.

17, 19. යමෙදන්තස්සාදෙසො.

ඵකාරස්ස අන්තභූතස්ස සරෙ පරෙ ක්වචි යකාරාදෙසො හොති.

අධිගතො ඛො මායායං ධම්මො, ත්‍යාහං ඵවං වදෙය්‍යාං, ත්‍යාස්ස පභීනා හොන්ති.

ක්වචීති කස්මා? නෙ'නාගතා, ඉති නෙත්ඵ.

18, 20. වමොදුදන්තානං.

ඔකාරුකාරානං අන්තභූතානං සරෙ පරෙ ක්වචි වකාරාදෙසො හොති.

අඵ ඛිවස්ස, ස්වස්ස හොති, ඛන්වාඛාධො, වන්ථ්වෙත්ඵ විහිතං නිච්චං වක්ඛාපාඵමාගච්ඡති.

ක්වචීතිකස්මා? වත්තාරො'මෙ භික්ඛවෙ ධම්මා, කින්ඤුමාව සමණියො.

19, 22. සඛ්ඛො වංති.

සබ්බො ඉච්චෙසො තිසද්දො ඛ්‍යඤ්ජනො සරෙ පරෙ ක්වචි චකාරං පඡපොති.

ඉච්චෙනං කුසලං, ඉච්චස්ස චචතීයං, පච්චුත්තරිත්වා, පච්චාහරති.

ක්වචීති කස්මා? ඉතිස්ස මුහුත්තමිපි.

20, 27. දො ධස්ස ච.

ධඉච්චෙනස්ස සරෙ පරෙ ක්වචි දකාරාදෙසො හොති.

එකමිදාහං භික්ඛවෙ සමයං.

ක්වචීති කස්මා? ඉධෙව මරණං භවිස්සති.

චග්ගහණෙන ධකාරස්ස භකාරාදෙසො හොති සාහු දස්සන මරියානං.

සුත්තචිභාගෙන බහුධා සියා-

තො දස්ස, යථා? සුගතො.

ටො තස්ස, යථා? දුක්කටං.

ධො තස්ස, යථා? ගන්ධබ්බො.

ත්‍රො ත්තස්ස, යථා? අත්‍රුජො.

කො ගස්ස, යථා? කුලුපකො.

ලො රස්ස, යථා? මහාසාලො.

ජො යස්ස, යථා? ගචජො.

බ්බො විස්ස, යථා? කුබ්බතො.

කො යස්ස, යථා? සකො.

යො ජස්ස, යථා? නියංපුත්තං.

කො තස්ස, යථා? නියකො.

ච්චො ත්තස්ස, යථා භච්චො.

චො පස්ස, යථා? නිජ්ඵත්ති.

ඛො කස්ස, යථා? නික්ඛමති. ඉච්චෙවමාදී යොජෙතඛිඛා.

21, 21. ඉච්ඤ්ඤො යං නවා.

පුඛිඛො ඉච්ඤ්ඤො සරෙ පරෙ යකාරං පජ්ජොති නවා. පටිසුන්ථාරචුත්තස්ස, සඛිඛා විත්තානුභූයතෙ.

නවාති කස්මා? පඤ්චභඩ්ගෙහි සමන්තාගතො, මුත්තවාහී අනුද්ධතො.

22, 28. ඵවාදිස්ස ඊ පුඛිඛො ච රස්සො.

සරම්භා පරස්ස ඵචස්ස ඵකාරස්ස ආදිස්ස ඊකාරො හොති, පුඛිඛො ච සරො රස්සො හොති නවා.

යථරිච චසුධාතලඤ්ච සඛිඛං, තථරිච ගුණවා සුපුජනියො.

නවාති කස්මා? යථා ඵච, තථා ඵච.

ඉති සන්ධිකප්පෙ දුතියො කණ්ඩො.

තනියකණ්ඩ

23, 26. සරා පකති ඛාඤ්ජනෙ.

සරා ඛො ඛාඤ්ජනෙ පරෙ පකතිරූපානි හොන්ති.

මනොපුඛිඛිඛමා ධම්මා, පමාදො මච්චුනො පදං, තිණ්ණො පාරඛිගතො අහු.

24, 35. සරෙ ක්චචී.

සරා ඛො සරෙ පරෙ ක්චචී පකතිරූපානි හොන්ති.

කො ඉමං පථවිං විචෙස්සති.

ක්චචීති කස්මා? අජ්ජස්සුත්තායං පුරිසො.

25, 37. දීසං.

සරා බො බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ ක්වච්චී දීසං පජ්ජොන්ති.

සම්මා ධම්මං විපස්සනො, එවං ගාමෙ මුතී චරෙ, බන්ති පරමං තපො තිතික්ඛා.

ක්වච්චීති කස්මා? ඉධ මොදනී පෙච්ච මොදනී, පතිලීයනී, පටිභඤ්ඤනී.

26, 38. රස්සං.

සරා බො බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ ක්වච්චී රස්සං පජ්ජොන්ති.

භොවාදිනාම සො භොති, යථාභාවී ගුණෙන සො.

ක්වච්චීති කස්මා? සම්මාසමාධි, සාවිත්තී ඡන්දසො මුඛං, උපතීයනී ජීවිතමජ්ජමායු.

27, 39. ලොපඤ්ච තත්‍රාකාරො.

සරා බො බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ ක්වච්චී ලොපං පජ්ජොන්ති. තත්‍ර ච ලොපෙ කතෙ අකාරාගමො භොති.

ස සීලවා. ස පඤ්ඤවා එස ධම්මො සනන්තනො, ස වෙ කසාවමරහනී, ස මානකාමොපි භවෙය්‍ය, ස වෙ මුනී ජාතිභයං අදස්සී.

ක්වච්චීති කස්මා? සො මුනී, එසො ධම්මො පදිස්සනී, න සො කාසාවමරහනී.

28, 40. පර ද්වෙභාවො යානෙ.

සරම්භා පරස්ස බ්‍යඤ්ජනස්ස ද්වෙභාවො භොති යානෙ.

ඉධජ්ජමාදො, පුරිසස්ස ඡන්තුනො, පබ්බජ්ජං කිත්තයිස්සාමි, වාතුද්දසී, පඤ්චද්දසී, අභික්කන්තතරො චන්දො.

යානෙති කස්මා? ඉධ මොදනී පෙච්ච මොදනී.

29, 42. වග්ගෙ සොසාසොසානං තතියපයමා.

වග්ගෙ බො පුබ්බෙසං බ්‍යඤ්ජනානං සොසාසොසභුතානං සරම්භා යථාසඬ්ඛං තතියපයමක්ඛරා ද්වෙභාවං ගච්ඡන්ති යානෙ.

එසෙව වජ්ඣානපඵලො, යත්‍රට්ඨිතං නප්පසහෙයා මච්චු, සෙලෙ යථා පබ්බතමුද්ධනිට්ඨිතො, වත්තාරිට්ඨානානි නරො පමත්තො.

යානෙති කස්මා? ඉධ චෙතසො දළ්භං ගණ්හාති ටාමසා.

ඉති සන්ධිකප්පෙ තතියො කණ්ධො.

චතුත්ථකණ්ඩ

30, 58. අං ඛාඤ්ජනෙ නිග්ගහිතං.

නිග්ගහිතං ඛො ඛාඤ්ජනෙ පරෙ අං ඉති හොති.

එවං චුත්තෙ, තං සාධුති පටිස්සුණිත්වා.

31, 49. වග්ගන්තං වා වග්ගෙ.

වග්ගභුතෙ ඛාඤ්ජනෙ පරෙ නිග්ගහිතං ඛො වග්ගන්තං වා පජ්ජොති.

තන්තිච්චුතං, ධම්මඤ්චරෙ සුවරිතං, චිරජ්ජවාසිං පුරිසං. සන්තන්තස්ස මනං හොති, තඨකාරුණිකං, එවඨඛො භික්ඛවෙ සික්ඛිතඛිඛං.

වාග්ගහණෙන නිග්ගහිතං ඛො ලකාරාදෙසො හොති. පුග්ගලං.

වාති කස්මා? න තං කම්මං කතං සාධු.

32, 50. එහෙ උං.

එකාරභකාරෙ පරෙ නිග්ගහිතං ඛො ඤකාරං පජ්ජොති වා.

පච්චත්තඤ්ඤෙව පරිනිබ්බාසිස්සාමි, තඤ්ඤෙවත්ථ පටිපුච්ඡිස්සාමි, එවඤ්ඤි වො භික්ඛවෙ සික්ඛිතඛිඛං. තඤ්ඤි තස්ස මුසා හොති.

වාති කස්මා? එවමෙතං අභිඤ්ඤාය, එවං හොති සුභාසිතං.

33, 50. සයෙ ව.

නිග්ගහිතං ඛො යකාරෙ පරෙ සහ යකාරෙන ඤකාරං පජ්ජොති වා.

සඤ්ඤොගො, සඤ්ඤුත්තං.

වාති කස්මා? සංයොගො, සංයුත්තං.

34, 52. මදා සරෙ.

නිග්ගහිතස්ස ඛො සරෙ පරෙ මකාරදකාරාදෙසා භොන්ති වා.

තමහං බුමි බ්‍රාහ්මණං, එතදවොච සත්ථා.

වාති කස්මා? අක්කොච්ඡි මං අවධි මං, අජිනි මං අභාසි මෙ.

35, 34. ය ව ම ද න ත ර ලා වාගමා.

සරෙ පරෙ යකාරො වකාරො මකාරො දකාරො නකාරො තකාරො රකාරො ලකාරො ඉමෙ ආගමා භොන්ති වා.

නයිමස්ස විජ්ජා, යථයිදං චිත්තං. මිථි හන්තා වුදික්ඛති, සිත්තා තෙ ලහු මෙස්සති, අසිත්තා තෙ ගරු මෙස්සති. අස්සො භද්‍රො කසාමිච, සම්මදඤ්ඤා විමුත්තානං. මනසාදඤ්ඤා විමුත්තානං, අත්තදත්ථමභිඤ්ඤාය. චිරංනායති, ඉතො නායති. යස්මාතිහ භික්ඛවෙ, තස්මාතිහ භික්ඛවෙ, අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙනං. සබ්භිරෙච සමාසෙඨ, ආරග්ගෙරිච සාසපො, සාසපොරිච ආරග්ගා. ඡලභිඤ්ඤා, සලායතනං.

වාති කස්මා? එචං මභිද්ධියා එසා, අක්කොච්ඡි මං අවධි මං, අජිනි මං අභාසි මෙ, අපෙයොසා අනුගාමිකො.

වග්ගහණෙන ඉධෙච මකාරස්ස පකාරො භොති. චිරජ්ජවාසිං පුරිසං.

කකාරස්ස ච දකාරො භොති. සදත්ථපසුතො සියා.

දකාරස්ස ච තකාරො භොති, සුගතො.

36, 47. ක්වචි ඔ ඛාඤ්ජනෙ.

ඛාඤ්ජනෙ පරෙ ක්වචි ඔකාරාගමො භොති.

අනිජ්ජගො ඛො තාව සාවත්ථියං පිණ්ඩාය වරිතුං. පරොසහස්සං.

ක්වචිකි කස්මා? එථ පස්සථිමං ලොකං, අන්ධිභුතො අයං ලොකො.

37, 57. නිග්ගහිතඤ්ච.

නිග්ගහිතඤ්චාගමො භොති සරෙ වා ඛාඤ්ජනෙ වා පරෙ ක්වචි.

වක්ඛුංඋදපාදි, අවංසිරො, යාවඤ්චිධ භික්ඛවෙ පුරිමං ජාතිං සරාමි, අණුංචුලානි සබ්බසො, මනොපුබ්බච්චගමා ධම්මා.

ක්වචීති කස්මා? ඉධෙව නං පසංසන්ති, පෙච්ච සග්ගෙ පමොදති, න භි ඵතෙහි යානෙහි, ගච්ඡෙය්‍ය අගතං දිසං.

වග්ගහණෙන විසද්දස්ස ව පකාරො හොති. පචෙස්සති, විචෙස්සති වා.

38, 53. ක්වචී ලොපං.

නිග්ගහිතං ඛො සරෙ පරෙ ක්වචී ලොපං පජ්ජොති.

තාසාහං සන්තිකෙ, විදුනග්ගමිති.

ක්වචීති කස්මා? අහමෙව නුන ඛාලො ඵතමත්ථං විදිත්වාන.

39, 54. ඛාඤ්ජනෙ ව.

නිග්ගහිතං ඛො ඛාඤ්ජනෙ පරෙ ක්වචී ලොපං පජ්ජොති.

අරියසච්චානදස්සනං, ඵතං බුද්ධානසාසනං.

ක්වචීති කස්මා? ඵතං මඬිගලමුත්තමං, තං වො වදාමි හද්දන්තෙ.

40, 55. පරො වාසරො.

නිග්ගහිතම්හා පරො සරො ලොපං පජ්ජොති වා.

භාසිතං අභිනන්දුන්ති, උත්තත්තංව, යථාබ්ඡංව, යථාධඤ්ඤංව.

වාති කස්මා? අහමෙව නුන ඛාලො, ඵතදහොසි.

41, 56. ඛාඤ්ජනො ව විසඤ්ඤොගො.

නිග්ගහිතම්හා පරස්මිං සරෙ ලුත්තෙ යදි ඛාඤ්ජනො සසඤ්ඤොගො විසඤ්ඤොගො හොති.

ඵචංස තෙ ආසවො, පුජ්ඵංසා උජ්ජජ්ජි.

ලුත්තෙති කස්මා? ඵචමස්ස විදුනග්ගමිති.

වග්ගහණෙන තිණ්ණං බ්‍යඤ්ජනානමන්තරෙ යෙ සරූපා, තෙසම්පි ලොපො හොති. අග්‍යාගාරං, පටිසන්ථාරවුත්‍යස්ස.

ඉති සන්ධිකප්පෙ චතුත්ථො කණ්ඩො.

පඤ්චමකණ්ඩ

42, 32. ගොසරෙ පුඨස්සාගමො ක්වච්චි.

පුඨඉච්චෙතස්ස අන්තෙ සරෙ පරෙ ක්වච්චි ගකාරාගමො හොති.

පුඨගෙ ච.

43, 33. පාස්ස චන්තො රස්සො.

පාඉච්චෙතස්ස අන්තෙ සරෙ පරෙ ක්වච්චි ගකාරාගමො හොති, අන්තො ච සරො රස්සො හොති.

පගෙච වුත්‍යස්ස.

ක්වච්චිති කස්මා? පා එච වුත්‍යස්ස.

44, 24. අබ්භො අභි.

අභිඉච්චෙතස්ස සරෙ පරෙ අබ්භාදෙසො හොති. අබ්භුදිරිතං, අබ්භුග්ගච්ඡති.

45, 25. අජ්ඣො අධි.

අධිඉච්චෙතස්ස සරෙ පරෙ අජ්ඣාදෙසො හොති.

අජ්ඣොකාසෙ, අජ්ඣොගමා.

46, 26. තෙ න වා ඉච්ඡණ්ණෙ.

තෙ ච ඛො අභිඅධිඉච්චෙතෙ ඉච්ඡණ්ණෙ පරෙ අබ්භො අජ්ඣොඉතිචුත්තරූපා නං හොන්ති වා.

අභිච්ඡිතං, අධිරිතං.

වාති කස්මා? අබ්භිරිතං, අජ්ඣණ්ණමුත්තො.

47, 23. අතිස්ස චන්තස්ස.

අතිඉච්චෙතස්ස අන්තභූතස්ස තිසද්දස්ස ඉවණ්ණෙ පරෙ “සබ්බො චං තී” ති වුත්තරූපං න භොති.

අතීසිගණො, අතීරිතං.

ඉවණ්ණෙති කස්මා? අච්චන්තං.

48, 43. ක්වචි පටි පතිස්ස.

පතිඉච්චෙතස්ස සරෙ වා බ්‍යඤ්ජනෙ වා පරෙ ක්වචි පටිආදෙසො භොති.

පටග්ගි දාතබ්බො, පටිභඤ්ඤති.

ක්වචීති කස්මා? පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු, පතිලීයති, පතිරූපදෙසවාසො ච.

49, 44. පුඨස්සු බ්‍යඤ්ජනෙ.

පුඨඉච්චෙතස්ස අන්තො සරො බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ උකාරො භොති.

පුඨුඡ්ජනො, පුඨුභූතං.

අන්තග්ගහණෙන අපුඨස්සාපි සරෙ පරෙ අන්තස්ස උකාරො භොති, මනුඤ්ඤං.

50, 45. ඔ අචස්ස.

අචඉච්චෙතස්ස බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ ක්වචි ඔකාරො භොති.

අන්ධකාරෙන ඔනද්ධා.

ක්වචීති කස්මා? අචසුස්සතු මෙ සරීරෙ මංසලොහිතං.

51, 59. අනුපදිට්ඨානං වුත්තයොගතො.

අනුපදිට්ඨානං උපසග්ගනිපාතානං සරසන්ධිහි බ්‍යඤ්ජනසන්ධිහි වුත්තසන්ධිහි ච යථායොගං යොජෙතබ්බං.

පාපනං, පරායණං, උපායනං, උපාහනං, න්‍යායොගො, නිගුපධි, අනුබොධො, දුචුපසන්තං, සුචුපසන්තං, ද්වාලයො, ස්වාලයො, දුරාබ්‍යානං, ස්වාබ්‍යානො, උදීරිතං, සමුද්දිට්ඨං, වියග්ගං, විජ්ඣග්ගං, බ්‍යග්ගං,

මහාකව්‍යාවාසනසද්දාපාඨ

සන්ධිකප්ප

අවයාගමනං, අන්වෙනි, අනුපසාතො, අනච්ඡරියං, පරියෙසනා, පරාමාසො, එවං සරෙ ව හොන්ති.

පරිග්ගහො, පග්ගහො, පක්කමො, පරක්කමො, නික්කමො, නික්කසාවො, නිල්ලයනං, දුල්ලයනං, දුම්භික්ඛං, දුබ්බුත්තං, සන්දිට්ඨං, දුග්ගහො, විග්ගහො, නිග්ගහො, අභික්කමො, පටික්කමො, එවං ඛාඤ්ජනෙ ව. සෙසා සබ්බෙ යොජෙතඛිබ්බා.

ඉති සන්ධිකප්පෙ පඤ්චමො කණ්ඩො.

සන්ධිකප්පො නිට්ඨිතො.

2. නාමකප්ප

පඨමකණ්ඩ

52, 60. ජිනවචනසුත්තං හි.

“ජිනවචනසුත්තං හි” ඉච්චෙනං අධිකාරත්ථං වෙදිතබ්බං.

53, 61. ලිඛිගඤ්ච නිජ්ජප්පතෙ.

යථා යථා ජිනවචනසුත්තං හි ලිඛිගං, තථා තථා ඉධ ලිඛිගඤ්ච නිජ්ජප්පතෙ.

තං යථා? එසො නො සත්ථා, බ්‍රහ්මා අත්තා, සබ්බා, රාජා.

54, 62. තතො ච විහත්තියො.

තතො ජිනවචනසුත්තෙනහි ලිඛිගෙනහි විහත්තියො පරා භොන්ති.

55, 63. සි යො, අං යො, නා හි, ස නං, ස්මා හි, ස නං, ස්මිං සු.

කා ච පන තායො විහත්තියො? සි, යො ඉති පඨමා, අං, යොඉති දුතියා, නා හි ඉති තතියා, ස, නංඉති චතුත්ථි, ස්මා, හි ඉති පඤ්චමී, ස, නං ඉති ඡට්ඨි, ස්මිං, සු ඉති සත්තමී.

විහත්තිඉච්චනෙන ක්චත්ථො? අම්භස්ස මමං සවිහත්තිස්ස සෙ.

56, 64. තදනුපරොධෙන.

යථා යථා තෙසං ජිනවචනානං අනුපරොධො. තථා තථා ඉධ ලිඛිගඤ්ච නිජ්ජප්පතෙ.

57, 71. ආලපනෙ සි ග සඤ්ඤො.

ආලපනත්ථෙ සි ගසඤ්ඤො භොති.

භොති අයො, භොති කඤ්ඤො, භොති බරාදියෙ.

ආලපනෙති කිමත්ථං? සා අයා.

සීති කිමත්ථං? භොතියො අයායො.

ගඉච්චනෙන ක්චත්ථො? සතෙ ච.

58, 29. ඉවණ්ණුවණ්ණා කුලා.

ඉවණ්ණුවණ්ණාඉච්චෙනෙ කුලසඤ්ඤා හොන්ති යථාසඨ්ඨාං.

ඉසිනො, අග්ගිනො, ගහපතිනො, දණ්ඨිනො. සෙතුවනො, කෙතුවනො, භික්ඛුනො. සයම්භුනො, අභිභුනො.

කුලඉච්චනෙන ක්වත්ථො? කුලනො සස්ස නො වා.

59, 182. නෙ ඉත්ථිඛ්ඛා පො.

නෙ ඉවණ්ණුවණ්ණා යදා ඉත්ථිඛ්ඛා, තදා පසඤ්ඤා හොන්ති.

රත්තියා, ඉත්ථියා, ධෙත්තියා, වට්ඨියා.

ඉත්ථිඛ්ඛාති කිමත්ථං? ඉසිනා, භික්ඛුනා.

සඉච්චනෙන ක්වත්ථො? පතො යා.

60, 177. ආ සො.

ආකාරො යදා ඉත්ථිඛ්ඛා, තදා සසඤ්ඤා හොති.

සද්ධාය, කඤ්ඤාය, විණාය, ගඨ්ඨාය, දිසාය සාලාය, මාලාය, තුලාය, දොලාය, පභාය, සොභාය, පඤ්ඤාය, කරුණාය නාවාය, කපාලිකාය.

ආති කිමත්ථං? රත්තියා, ඉත්ථියා.

ඉත්ථිඛ්ඛාති කිමත්ථං? සත්ථාරා දෙසිතො අයං ධම්මො.

සඉච්චනෙන ක්වත්ථො? සතො නාදීනං.

61, 86. සාගමො සෙ.

සකාරාගමො හොති සෙ විහත්තිමිහි.

පුරිසස්ස, අග්ගිස්ස, ඉසිස්ස, දණ්ඨිස්ස, භික්ඛුස්ස, සයම්භුස්ස, අභිභුස්ස.

සෙති කිමත්තං? පුරිසස්මිං.

62, 206. සංසාස්චෙකච්චනෙසු ව.

සංසාසු එකවචනෙසු විභත්තාදෙසසු සකාරාගමො හොති.

එතිස්සං, එතිස්සා ඉමිස්සං, ඉමිස්සා, තිස්සං, තිස්සා,

තස්සං තස්සා, යස්සං, යස්සා, අමුස්සං, අමුස්සා.

සංසාස්ථිති කිමත්ථං? අග්ගිනා, පාණිනා.

එකවචනෙස්ථිති කිමත්ථං? තාසං, සබ්බාසං.

විභත්තාදෙසස්ථිති කිමත්ථං? මනසා, වචසා, ටාමසා.

63, 217. එතිමාසමි.

එතාඉමාඉච්චෙනෙසමන්තො සරො ඉකාරො හොති සංසාසු එකවචනෙසු විභත්තාදෙසසු.

එතිස්සං, එතිස්සා, ඉමිස්සං, ඉමිස්සා.

සංසාස්ථිති කිමත්ථං? එතාය, ඉමාය.

එකවචනෙස්ථිති කිමත්ථං? එතාසං, ඉමාසං.

64, 216. තස්සා වා.

තස්සා ඉත්ථීයං වත්තමානස්ස අන්තස්ස ආකාරස්ස ඉකාරො හොති වා සංසාසු එකවචනෙසු විභත්තාදෙසසු.

තිස්සං, තිස්සා, තස්සං, තස්සා.

65, 215. තතො සස්ස ස්සාය.

තතො තා එතා ඉමාතො සස්ස විභත්තිස්ස ස්සායාදෙසො හොති වා.

තිස්සාය, එතිස්සාය, ඉමිස්සාය.

වාති කිමත්ථං? තිස්සා, එතිස්සා, ඉමිස්සා.

66, 205. ංසා රස්සං.

ංසා රස්සමාපජ්ජතෙ සංසාසු එකවචනෙසු විභත්තාදෙසසු.

තස්සං, තස්සා, යස්සං, යස්සා, සබ්බස්සං, සබ්බස්සා.

සංසාස්ථිති කිමත්ථං? තාය, සබ්බාය.

එකවචනෙස්ථිති කිමත්ථං? තාසං, සබ්බාසං.

67, 229. නො ච ද්වාදිතො නංමිහි.

ද්විඉචචෙවමාදිතො සබ්බායාතො නකාරාගමො හොති නංමිහි විහත්තිමිහි.

ද්විත්තං, තිත්තං, චතුත්තං, පඤ්චත්තං, ඡත්තං, සත්තත්තං, අට්ඨත්තං, නවත්තං, දසත්තං.

ද්වාදිතොති කිමත්ථං? සහස්සානං.

නංමිහිති කිමත්ථං? ද්විසු, තිසු.

චග්ගහණෙනස්සඤ්චාගමො හොති. චතස්සත්තං ඉත්ථිනං තිස්සත්තං චෙදනානං.

68, 184. අමා පතො ස්මිංස්මානං වා.

පඉචචෙතස්මා ස්මිංස්මාඉචචෙතෙසං අංආආදෙසා හොන්ති වා යථාසඬ්ඛායං.

මත්තං, මතියං, මත්තා, මතියා, නිකත්තං. නිකතියං, නිකත්තා, නිකතියා, විකත්තං, විකතියං, විකත්තා, විකතියා, විරත්තං, විරතියං, විරත්තා, විරතියා, රත්තං, රතියං, රත්තා, රතියා, පුඨඛායං, පුඨචියං, පුඨඛායා, පුඨචියා, පචත්තං, පචත්තා, පචත්තියං, පචත්තියා.

69, 186. ආදිතො ඔ ච.

ආදිඉචචෙතස්මා ස්මිංචචනස්ස අංඔආදෙසා හොන්ති වා.

ආදීං, ආදො.

වාති කිමත්ථං? ආදිස්මිං, ආදිමිහි නාඨං නමස්සිත්චාන,

චග්ගහණෙන අඤ්ඤස්මාපි ස්මිං චචනස්ස ආ ඔ අංආදෙසා හොන්ති. දිවා ච රත්තො ච හරන්ති යෙ ඛලි. බාරාණසිං අභු රාජා.

70, 30. කුලානමියුචා සරෙ වා.

කුලඉච්චෙනෙසං ඉය උචඉච්චෙනෙ ආදෙසා හොන්ති වා සරෙ පරෙ යථාසඬ්ඛාං.

තියන්තං පච්ඡියාගාරෙ, අග්ගියාගාරෙ, භික්ඛුචාසනෙ නිසීදති, වුචුචාසනෙ නිසීදති.

සරෙති කිමත්ථං? තිමලං, තිඵලං, තිචතුක්කං, තිදණ්ඩං, තිලොකං, තිනයනං, තිපාසං, තිහංසං, තිහවං, තිඛන්ධං, තිපිටකං, තිචෙදනං, චතුද්දිසං, පුචුභුතං.

වාති කිමත්ථං? පඤ්චහඬ්ගෙහි තීභාකාරෙහි. චක්ඛායතනං.

වාති විකප්පනත්ථං, ඉකාරස්ස අයාදෙසො හොති, චත්ථුත්තයං.

71, 505. යචකාරා ච.

කුලානං යකාර චකාරාදෙසා හොන්ති සරෙ පරෙ යථාසඬ්ඛාං.

අග්ගාගාරං, පක්ඛායතනං, ස්වාගතං, තෙ මහාචීර.

චග්ගහණං සම්පිණ්ඩනත්ථං.

72, 185. පසඤ්ඤස්ස ච.

පසඤ්ඤස්ස ච ඉචණ්ණස්ස විහත්තාදෙසෙ සරෙ පරෙ යකාරාදෙසො හොති.

පුථ්ඛා, රත්තා, මත්තා.

සරෙති කිමත්ථං? පුථ්චියං.

73, 174. ගාව සෙ.

ගොඉච්චෙනස්ස ඔකාරස්ස ආචාදෙසො හොති සෙ විහත්තිම්හි.

ගාවස්ස.

74, 169. යොසු ච.

ගොඉච්චෙනස්ස ඔකාරස්ස ආචාදෙසො හොති යොඉච්චෙනෙසු පරෙසු.

ගාවො ගච්ඡන්ති, ගාවො පස්සන්ති, ගාවී ගච්ඡන්ති, ගාවී පස්සන්ති.

වග්ගහණං කිමත්ථං? නාස්මාස්මිංසු වචනෙසු ආවා දෙසො හොති.

ගාවෙන, ගාවා, ගාවෙ, ගාවෙසු.

75, 170. අවමිහි ව.

ගොඉච්චෙනස්ස ඔකාරස්ස ආවආවඉච්චෙනෙ ආදෙසා හොන්ති අංමිහි විහන්තිමිහි.

ගාවං, ගවං.

වග්ගහණෙන සාදිසෙසෙසු පුබ්බුත්තවචනෙසු ගොඉච්චෙනස්ස ඔකාරස්ස ආවාදෙසො හොති.

ගවස්ස, ගවො, ගවෙන, ගවා, ගවෙ, ගවෙසු.

76, 171. ආවස්සු වා.

ආවඉච්චෙනස්ස ගාවාදෙසස්ස අන්ත සරස්ස උකාරාදෙසො හොති වා අංමිහි විහන්තිමිහි.

ගාවුං, ගාවං.

ආවස්සෙති කිමත්ථං? ගාවො තිට්ඨන්ති.

77, 175. තතො නමං පතිමිහා ලුත්තෙ ව සමාසෙ.

තතො ගොසද්දතො නංවචනස්ස අංආදෙසො හොති, ගොඉච්චෙනස්ස ඔකාරස්ස ආවාදෙසො හොති පතිමිහි පරෙ අලුත්තෙ ව සමාසෙ.

ගවපති.

අලුත්තෙති කිමත්ථං? ගොපති.

වග්ගහණෙන අසමාසෙපි නංවචනස්ස අංආදෙසො හොති, ගොඉච්චෙනස්ස ඔකාරස්ස ආවාදෙසො හොති.

ගවං.

78, 3. ඔසරෙ ව.

ගොඉච්චෙනස්ස ඔකාරස්ස අචාදෙසො හොති සමාසෙ ච සරෙ පරෙ.

ගවස්සකං, ගවෙලකං, ගවාජිනං.

වග්ගහණෙන උචණ්ණඉච්චෙවමන්තානං ලිඛිගානං උචආචරාදෙසා හොන්ති ස්මිංයොඉච්චෙනෙසු ක්චචි.

භූචි, පසචො, ගුරචො, චතුරො.

සරෙති කිමත්ථං? ගොධනො, ගොචන්දො.

79, 46. තබ්බිපරිකූපපදෙ බ්‍යඤ්ජනෙ ව.

තස්ස අචසද්දස්ස යදා උපපදෙ තිට්ඨමානස්ස තස්ස ඔකාරස්ස විපරිතො හොති බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ.

උග්ගතෙ සුරියෙ, උග්ගච්ඡති, උග්ගහෙත්ථා.

වග්ගහණමචධාරණත්ථං. අචසානෙ, අචකිරණෙ, අචකිරති.

80, 173. ගොණ නංමිහි වා.

සබ්බස්සෙච ගොසද්දස්ස ගොණාදෙසො හොති වා නංමිහි විහත්තිමිහි.

ගොණානං සත්තන්තං.

වාති කිමත්ථං?

ගොනඤ්චෙ තරමානානං, උජුං ගච්ඡති පුඬිගචො.

සබ්බා ගාචී උජුං යන්ති, නෙත්තෙ උජුං ගතෙ සති.

යොගච්චාගෙන අඤ්ඤත්‍රාපි ගොණාදෙසො හොති. ගොණභූතානං.

81, 172. සුභිනාසු ව.

සුභිනාඉච්චෙනෙසු සබ්බස්ස ගොසද්දස්ස ගොණාදෙසො හොති වා.

ගොණෙසු, ගොණෙහි, ගොණෙහි, ගොණෙන.

වානි කිමත්ථං? ගොසු, ගොහි, ගොහී, ගවෙන.

වග්ගහණෙන ස්‍යාදිසෙසසු පුබ්බුක්ඛරවචනෙසුපි ගොණ ගු ගවයාදෙසා හොන්ති. ගොණො, ගොණා, ගොණං, ගොණෙ, ගොණස්ස, ගොණමිහා. ගොණමිහී, ගුන්තං, ගවයෙහි, ගවයෙහී.

82, 149. අංමො නිග්ගහිතං කුලපෙහී.

අංවචනස්ස මකාරස්ස ච කුලපඉච්චෙනෙහි නිග්ගහිතං හොති

අග්ගිං, ඉසිං, ගහපතිං, දණ්ඩිං, මහෙසිං, හික්ඛුං, පටුං, සයම්භුං, අහිභුං, රත්තිං, ඉත්ථිං, වටුං, පුල්ලිඛිගං, පුම්භාවො, පුඬිකොකිලො.

අංමොති කිමත්ථං? අග්ගිනා, පාණිනා, හික්ඛුනා, රත්තියා, ඉත්ථියා, වටුයා.

කුලපෙහීති කිමත්ථං? සුඛං, දුක්ඛං.

පුනාරම්භ හණං විභාසානිවත්තනත්ථං. අග්ගිං, පටුං, බුද්ධිං, වටුං.

83, 67. සරලොපො' මාදෙස පච්චයාදිමිහී සරලොපෙ තු පකති.

සරලොපො හොති අමාදෙසපච්චයාදිමිහී සර ලොපෙ තු පකති හොති.

පුරිසං, පුරිසෙ, පාපං, පාපෙ, පාපියො, පාපිට්ඨො.

අමාදෙසපච්චයාදිමිහීති කි ත්ථං? අප්පමාදො අමතං පදං.

සරලොපෙති කිමත්ථං? පුරිසස්ස, දණ්ඩිනං.

තුග්ගහණමචධාරණත්ථං. හික්ඛුනී, ගහපතානී.

පකතිග්ගහණසාමත්ථෙත පුන සන්ධිභාවො ච හොති. සෙය්‍යො, සෙට්ඨො, ඡෙය්‍යො, ඡෙට්ඨො.

84, 144. අසාරස්සමෙකචචනයොස්වපි ච.

අසො සරො රස්සමාපජ්ජතෙ එකචචනයොඉච්චෙනෙසු.

ඉත්ථිං, ඉත්ථියො, ඉත්ථියා. වටුං, වටුයො, වටුයා. දණ්ඩිං, දණ්ඩිනො, දණ්ඩිනා. සයම්භුං, සයම්භුවො, සයම්භුනා.

අසොති කිමත්ථං? කඤ්ඤං, කඤ්ඤායො, කඤ්ඤාය.

එකවචනායොස්වීති කිමත්ථං? ඉත්ථිහි, සයම්භුහි.

වග්ගහණමවධාරණත්ථං. නදිං, නදියො, නදියා.

අපිග්ගහණන න රස්සමාපජ්ජතෙ. ඉත්ථි, හික්ඛුතී.

85, 150. න සිස්මිමනපුංසකානී.

සිස්මිං අනපුංසකානී ලිඛිගානී න රස්සමාපජ්ජන්තෙ. ඉත්ථි, හික්ඛුතී, වදු, දණ්ඩි, සයම්භු.

සිස්මිංන්ති කිමත්ථං? හොති ඉත්ථි, හොති වදු, හො දණ්ඩි, හො සයම්භු.

අනපුංසකානීති කිමත්ථං? සුඛකාරි ආනං, සුඛකාරි සීලං, සිසයායි චිත්තං.

86, 227. උභාදිතො නමිත්තං.

උභඉච්චෙවමාදිතො සඬ්ඛ්‍යාතො නංවචනස්ස ඉත්තං හොති.

උභිත්තං, දුචිත්තං.

උභාදිතොති කිමත්ථං? උභයෙසං.

87, 231. ඉණ්ණමිණ්ණන්තං තීහි සඬ්ඛ්‍යාහි.

නංවචනස්ස ඉණ්ණං ඉණ්ණන්තං ඉච්චෙන ආදෙසා හොන්ති තීහි සඬ්ඛ්‍යාහි.

තිණ්ණං, තිණ්ණන්තං.

තීහීති කිමත්ථං? ද්චිත්තං.

88, 147. යොසු කතනිකාරලොපෙසු දීසං.

සබ්බෙ සරා යොසු කතනිකාරලොපෙසු දීසමාපජ්ජන්තෙ.

අග්ගී, හික්ඛු, රත්තී, යාගු, අට්ඨී, අට්ඨිනී, ආයු, ආයුනී, සබ්බානී, යානී, තානී, කානී, කතමානී, එතානී, අපුනී, ඉමානී.

යොස්වීති කිමත්ථං? අග්ගි, භික්ඛු, රත්තී, යාගු, සබ්බො, යො, සො, කො, අමුකො.

කතනිකාරලොපෙස්වීති කිමත්ථං? ඉත්ථියො, වධුයො, සයම්භුවො.

පුනාරම්භග්ගහණං කිමත්ථං? නිච්චදීපනත්ථං. අග්ගි, භික්ඛු, රත්තී, යානි, තානි, කතමානි.

89, 87. සුනංභිසු ව.

සුනංභිඉච්චෙතෙසු සබ්බෙ සරා දීසමාපජ්ජන්තෙ.

අග්ගිසු, අග්ගිනං, අග්ගිහි, රත්තීසු, රත්තීනං, රත්තීහි. භික්ඛුසු, භික්ඛුනං, භික්ඛුහි. පුරිසානං.

එතෙස්වීති කිමත්ථං? අග්ගිනා, පාණිනා, දණ්ඩිනා.

වග්ගහණමචධාරණත්ථං. සුබ්බත්තෙසු බුග්ගමාරිසු, ධම්මමක්ඛාසි හගවා භික්ඛුනං දත්වා සකෙහි පාණිහි.

90, 252. පඤ්චාදීනමත්තං.

පඤ්චාදීනං සඬ්ඛානං අන්තො අත්තමාපජ්ජතෙ සුනංභිඉච්චෙතෙසු.

පඤ්චසු, පඤ්චන්තං, පඤ්චහි, ඡසු, ඡන්තං, ඡහි, සත්තසු, සත්තන්තං, සත්තහි, අට්ඨසු, අට්ඨන්තං, අට්ඨහි, නවසු, නවන්තං, නවහි, දසසු, දසන්තං, දසහි.

පඤ්චාදීනමීති කිමත්ථං? ද්විසු, ද්වින්තං, ද්විහි.

අත්තමීතිභාවනිද්දෙසො උභයස්සාගමනත්ථං, අන්තො උකාරො අත්තමාපජ්ජතෙ. චතස්සන්තං ඉත්ථිනං. තිස්සන්තං වෙදනානං.

91, 194. පතිස්සනීමහි.

පතිස්සන්තො අත්තමාපජ්ජතෙ ඉනීමහි පච්චයෙ පරෙ.

ගහපතානී.

ඉනීමහීති කිමත්ථං? ගහපති.

92, 100. න්තුස්සන්තො යොසුව.

න්තුපච්චයස්ස අන්තො අත්තමාපජ්ජතෙ සුනංභියොඉච්චෙතෙසු පරෙසු.

ගුණවන්තෙසු, ගුණවන්තානං, ගුණවන්තෙහි, ගුණවන්තා, ගුණවන්තෙ.

න්තුස්සෙති කිමත්ථං? ඉසීනං.

එතෙස්ථිති කිමත්ථං? ගුණවා.

වග්ගහණෙන අඤ්ඤෙසු වචනෙසු අත්තඤ්ච හොති. ගුණවන්තස්මිං, ගුණවන්තෙන.

අත්තග්ගහණෙන න්තුපච්චයස්ස අන්තො අත්තමාපජ්ජතෙ, යොනඤ්ච ඉකාරො හොති. ගුණවන්ති.

93, 106. සබ්බස්ස වා අංසෙසු.

සබ්බස්සෙව න්තුපච්චයස්ස අත්තං හොති වා අංසඉච්චෙතෙසු.

සතිමං භික්ඛු, සතිමන්තං භික්ඛුං වා, බන්ධුමං රාජානං, බන්ධුමන්තං රාජානං වා, සතිමස්ස භික්ඛුනො, සතිමනො භික්ඛුනො වා, බන්ධුමස්ස රඤ්ඤො සුඨිකං, බන්ධුමනො රඤ්ඤො වා සුඨිකං දෙනි.

එතෙස්ථිති කිමත්ථං? සතිමා භික්ඛු, බන්ධුමා රාජා.

94, 105. සිම්භි වා.

න්තුපච්චයස්ස අත්තස්ස අත්තං හොති වා සිම්භි විහත්තිම්භි.

භිමවන්තො පබ්බතො.

වාති කිමත්ථං? භිමවා පබ්බතො.

95, 145. අග්ගිස්සිති.

අග්ගිස්සන්තස්ස ඉති හොති වා සිම්භි විහත්තිම්භි.

පුරතො අග්ගිති, පච්ඡතො අග්ගිති, දක්ඛිණතො අග්ගිති, වාමතො අග්ගිති.

වාති කිමත්ථං? අග්ගි.

96, 148. යොස්වකතරස්සො කො.

යොසු අකතරස්සො කො අත්තමාපජ්ජතෙ.

අග්ගයො මුනියො, ඉසයො, ගහපතයො.

යොස්වීති කිමත්ථං? අග්ගීසු.

අකතරස්සොති කිමත්ථං? දණ්ඩිනො.

කොති කිමත්ථං? රත්තියො.

97, 156. වෙවොසු ලො ව.

වෙවොඉච්චෙතෙසු අකතරස්සො ලො අත්තමාපජ්ජතෙ.

භික්ඛවෙ, භික්ඛවො, හෙතවෙ, හෙතවො.

අකතරස්සොති කිමත්ථං? සයම්භුවො, වෙස්සභුවො, පරාභිභුවො.

වෙවොස්වීති කිමත්ථං? හෙතුනා, කෙතුනා, සෙතුනා.

චග්ගහණමනුකඨ්ඨනත්ථං.

98, 186. මාතුලාදීනමානත්තමීකාරෙ.

මාතුලඉච්චෙවමාදීනං අත්තො ආනත්තමාපජ්ජතෙ ඊකාරෙ පච්චයෙ පරෙ.

මාතුලානී, අය්‍යකානී, වරුණානී.

ඊකාරෙති කිමත්ථං? භික්ඛුනී, රාජීනී, ජාලීනී, ගහපතානී.

ආනත්තග්ගහණෙන නදීඉච්චෙතස්ස දීසද්දස්ස ජ්ජොජ්ජා ආදෙසා හොන්ති සහ විහත්තියා යොනාසඉච්චෙතෙසු. නජ්ජො සන්දන්ති, නජ්ජා කතං තරඨිගං, නජ්ජා නෙරඤ්ජරාය තීරෙ.

99, 81. ස්මාහිස්මිංනංමහාහිමිහිවා.

සබ්බතො ලිඨිගතො ස්මාහිස්මිං ඉච්චෙතෙසං මහාහිමිහිඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති වා යථාසඨ්ඨායං.

පුරිසමහා, පුරිසස්මා, පුරිසෙහි, පුරිසෙහි, පුරිසමහි, පුරිසස්මිං.

ස්මාහිස්මිංනමිති කිමත්ථං? වණ්ණවන්තං අගන්ධකං විරුළ්භපුප්ඵං, මහන්තං ඡන්තං මහාඡන්තං, මහන්තං ධජං මහාධජං.

100, 214. න තිමෙහි කතාකාරෙහි.

ත ඉමඉච්චෙතෙහි කතාකාරෙහි ස්මාස්මිං නංමිහාමිහිඉච්චෙතෙ ආදෙසා නෙව හොන්ති.

අස්මා යානා භයං උප්පජ්ජති, අස්මිං යානෙ භයං තිට්ඨති, අස්මා, අස්මිං.

කතාකාරෙහිති කිමත්ථං? තමිහා, තමිහි, ඉමමිහා, ඉමමිහි.

101, 80. සුභිස්ඵකාරො ඵ.

සුභිඉච්චෙතෙසු අකාරො ඵත්තමාපජ්ජතෙ.

සබ්බෙසු, යෙසු, තෙසු, කෙසු, පුරිසෙසු, ඉමෙසු, කුසලෙසු, තුම්භෙසු, අම්භෙසු, සබ්බෙහි, යෙහි, තෙහි, කෙහි, පුරිසෙහි, ඉමෙහි, කුසලෙහි, තුම්භෙහි, අම්භෙහි.

102, 202. සබ්බනාමානං නංමිහි ච.

සබ්බෙසං සබ්බනාමානං අන්තො අකාරො ඵත්තමාපජ්ජතෙ නංමිහි විහත්තිමිහි.

සබ්බෙසං, සබ්බෙසානං, යෙසං, යෙසානං, තෙසං, තෙසානං, ඉමෙසං, ඉමෙසානං, කෙසං, කෙසානං, ඉතරෙසං, ඉතරෙසානං, කතමෙසං, කතමෙසානං. සබ්බනාමානමිති කිමත්ථං? බුද්ධානං භගවන්තානං ආවිණ්ණසමාවිණ්ණො.

අකාරොති කිමත්ථං? අමුසං, අමුසානං.

නංමිහිති කිමත්ථං? සබ්බෙ, ඉමෙ.

වග්ගහණ මනුකඩ්ඨනත්ථං.

103, 79. අතො නෙන.

තස්මා අකාරතො නාවචනස්ස එනාදෙසො හොති.

සබ්බෙන, යෙන, තෙන, කෙන, අනෙන, පුරිසෙන, රූපෙන.

අතොති කිමත්ථං? මුනිනා, අමුනා, භික්ඛුනා.

නාති කිමත්ථං? තස්මා.

104, 66. සො.

තස්මා අකාරතො සිවචනස්ස ඕකාරාදෙසො හොති.

සබ්බො, යො, සො, කො, අමුකො, පුරිසො.

සීති කිමත්ථං? පුරිසානං.

අතොති කිමත්ථං? සයම්භු.

105, 0. සො වා.

තස්මා අකාරතො නාවචනස්ස සොආදෙසො හොති වා.

අත්ථසො ධම්මං ජානාති, බ්‍යඤ්ජනසො අත්ථං ජානාති, අක්ඛරසො, සුත්තසො, පදසො, යසසො. උපායසො, සබ්බසො, ථාමසො, ධානසො.

වාති කිමත්ථං? පාදෙන වා පාදාරහෙන වා අතිරෙකපාදෙන වා යො භික්ඛු ටෙයාවිත්තෙන පරස්ස භණ්ඩං ගණ්හාති, සො භික්ඛු පාරාජිකො හොති අසංවාසො.

106, 313. දීසොරෙහි.

දීසඔරඉච්චෙතෙහි ස්මාවචනස්ස සොආදෙසො හොති වා.

දීසසො, ඔරසො, දීසම්භා, ඔරම්භා.

දීසොරෙහිති කිමත්ථං? සරම්භා, වචනම්භා.

107, 69. සබ්බයොනීනමාඵ.

තස්මා අකාරතො සබ්බෙසං යොනීනංආඵ ආදෙසා හොන්ති වා යථාසඬ්ඛ්‍යං.

පුරිසා, පුරිසෙ, රූපා, රූපෙ.

වාති කිමත්ථං? අග්ගයො, මුනගයො, ඉසගයො.

යොනීනන්ති කිමත්ථං? පුරිසස්ස, රූපස්ස.

අකාරතොති කිමත්ථං? දණ්ඩනො, අට්ඨනි, අග්ගී පජ්ජලන්ති, මුනී වරන්ති.

108, 90. ස්මාස්මිංනංවා.

තස්මා අකාරතො සබ්බෙසං ස්මාස්මිංඉච්චෙනෙසං ආ එ ආදෙසා හොන්ති වා යථාසඬ්ඛං.

පුරිසා, පුරිසස්මා, පුරිසෙ, පුරිසස්මිං.

අකාරතොති කිමත්ථං? දණ්ඩනා, දණ්ඩස්මිං, භික්ඛුනා, භික්ඛුස්මිං.

109, 304. ආය චතුත්ථෙකචචනස්සතු.

තස්මා අකාරතො චතුත්ථෙකචචනස්ස ආයාදෙසා හොති වා.

අත්ථාය භිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං බුද්ධො ලොකෙ උප්පජ්ජති.

අතොති කිමත්ථං? ඉසිස්ස.

චතුත්ථීති කිමත්ථං? පුරිසස්ස මුඛං.

එකචචනස්සෙති කිමත්ථං? පුරිසානං දදාති.

වාති කිමත්ථං? දාතා හොති සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා.

තුග්ගහණෙනත්ථඤ්ච හොති. අත්ථත්ථං, භිතත්ථං, සුඛත්ථං.

110, 201. තයො නෙව ච සබ්බනාමෙහි.

තෙහි සබ්බනාමෙහි අකාරන්තෙහි ස්මාස්මිං සඉච්චෙනෙසං තයො ආ එ ආයාදෙසා නෙව හොන්ති.

සබ්බස්මා, සබ්බස්මිං, සබ්බස්ස. යස්මා, යස්මිං, යස්ස. තස්මා, තස්මිං, තස්ස. කස්මා, කස්මිං, කස්ස. ඉමස්මා, ඉමස්මිං, ඉමස්ස.

සබ්බනාමෙහීති කිමත්ථං? පාපා, පාපෙ, පාපාය.

වග්ගහණමනුකඨ්ඨනත්ථං.

111, 179. සතො නාදීනං.

තස්මා සතො නාදීනමෙකවචනානං විහත්තිගණානං ආයාදෙසො හොති.

කඤ්ඤාය කතං කම්මං, කඤ්ඤාය දීයතෙ, කඤ්ඤාය නිස්සටං වත්ථං.
කඤ්ඤාය පරිග්ගහො, කඤ්ඤාය පතිට්ඨිතං සීලං.

සතොති කිමත්ථං? රත්තියා, ඉත්ථියා, ධෙනුයා, වට්ඨුයා.

නාදීනමිති කිමත්ථං? කඤ්ඤං පස්සති, විජ්ජං, වීණං, ගඬිගං.

එකවචනානමිති කිමත්ථං? සබ්බාසු, යාසු, තාසු, කාසු, ඉමාසු, පහාසු.

112, 183. පතො යා.

තස්මා පතො නාදීනමෙකවචනානං විහත්තිගණානං යාආදෙසො හොති.

රත්තියා, ඉත්ථියා, දෙවියා, ධෙනුයා, යාගුයා, වට්ඨුයා.

නාදීනමිති කිමත්ථං? රත්තී, රත්තිං, ඉත්ථී, ඉත්ථීං.

පතොති කිමත්ථං? කඤ්ඤාය, වීණාය, ගඬිගාය, පහාය, සොහාය.

එකවචනානමිති කිමත්ථං? රත්තීනං, ඉත්ථීනං.

113, 132. සබ්බතො ගස්සෙ වා.

තස්මා සබ්බතො ගස්ස අකාර ආකාර ඉකාර ඊකාර එකාරාදෙසො හොන්ති වා.

හො සබ්බ, හො සබ්බා, හො සබ්බී, හො සබ්බී, හො සබ්බෙ.

114, 178. සතෙ ව.

තස්මා සතො ගස්ස එකාරාදෙසො හොති.

හොති අයො, හොති කඤ්ඤෙ, හොති බරාදියෙ.

වග්ගහණමවධාරණත්ථං, සන්තිට්ඨානං.

115, 181. න අම්මාදිතො.

තතො අම්මාදිතො ගස්ස එකාරත්තං න හොති.

හොති අම්මා, හොති අන්තා, හොති අම්බා, හොති තාතා.

අම්මාදිතොති කිමත්ථං? හොති කඤ්ඤෙ.

116, 157. අකතරස්සා ලතො ය්වාලපනස්ස වෙවො.

තස්මා අකතරස්සා ලතො ය්වාලපනස්ස වෙවොආදෙසා හොන්ති.

භික්ඛවෙ, භික්ඛවො, හෙතවෙ, හෙතවො.

අකතරස්සාති කිමත්ථං? සයම්භුවො.

ලතොති කිමත්ථං? නාගියො, ධෙනුයො, යාගුයො.

ආලපනස්සෙති කිමත්ථං? තෙ හෙතවො, තෙ භික්ඛවො.

117, 124. කුලතො සස්සනො වා.

තස්මා කුලතො සස්ස විහත්තිස්ස නො ආදෙසො හොති වා.

අග්ගිනො, අග්ගිස්ස, සබ්බිනො, සබ්බස්ස, දණ්ඩිනො, දණ්ඩිස්ස, භික්ඛුනො, භික්ඛුස්ස, සයම්භුනො, සයම්භුස්ස.

සස්සෙති කිමත්ථං? ඉසිනා, භික්ඛුනා.

කුලතොති කිමත්ථං? පුරිසස්ස.

118, 146. සපතො ව යොනං ලොපො.

තෙහි සපකුලඉච්චෙතෙහි යොනං ලොපො හොති වා.

කඤ්ඤා, කඤ්ඤායො. රත්තී, රත්තියො, ඉත්ථී, ඉත්ථීයො, යාගු, යාගුයො, වට්ඨ, වට්ඨයො. අග්ගී, අග්ගයො. භික්ඛු, භික්ඛවො. සයම්භු, සයම්භුවො. අට්ඨී, අට්ඨීනී, ආයු, ආයුනී.

වග්ගහණමනුකඩ්ඵනත්ථං.

119, 155. ලතො වොකාරො ව.

තස්මා ලතො යොනං වොකාරො හොති වා.

භික්ඛවො, භික්ඛු, සයම්භුවො, සයම්භු.

කාරග්ගහණං කිමත්ථං? යොනං නො ව හොති. ජන්තුනො.

වග්ගහණමවධාරණත්ථං, අමු පුරිසා තිට්ඨන්ති, අමු පුරිසෙ පස්සථ.

ඉති නාමකප්පෙ පයමො කණ්ඩො.

දුතියකණ්ඩ

120, 243. අම්භස්ස මමං සච්චන්තිස්ස සෙ.

සබ්බස්සෙව අම්භසද්දස්ස සච්චන්තිස්ස මමං ආදෙසො හොති සෙ විභන්තිමිහි.

මමං දියතෙ පුරිසෙන, මමං පරිග්ගහො.

121, 233. මයං යොමිහි පයමෙ.

සබ්බස්සෙව අම්භසද්දස්ස සච්චන්තිස්ස මයංආදෙසො හොති යොමිහි පයමෙ.

මයං ගච්ඡාම, මයං දෙම.

අම්භස්සෙති කිමත්ථං? පුරිසා තිට්ඨන්ති.

යොමිහිති කිමත්ථං? අහං ගච්ඡාමි.

පයමෙති කිමත්ථං? අම්භාකං පස්සසි ත්ථං.

122, 99. ත්තුස්ස ත්තො.

සබ්බස්සෙව ත්තුපච්චයස්ස සච්චන්තිස්ස ත්තොආදෙසො හොති යොමිහි පයමෙ.

ගුණවත්තො තිට්ඨන්ති.

න්තුස්සෙති කිමත්ථං? සබ්බෙ සත්තා ගච්ඡන්ති.

පයමෙති කිමත්ථං? ගුණවන්තෙ පස්සන්ති ජනා.

123, 103. න්තස්ස සෙ වා.

සබ්බස්සෙව න්තුපච්චයස්ස සවිහත්තිස්ස න්තස්සාදෙසො හොති වා සෙ විහත්තිමිහි.

සීලවන්තස්ස ඤායිනො, සීලවතො ඤායිනො වා.

සෙති කිමත්ථං? සීලවා තිට්ඨති.

124, 98. ආ සිමිහි.

සබ්බස්සෙවන්තුපච්චයස්ස සවිහත්තිස්ස ආආදෙසො හොති සිමිහි විහත්තිමිහි.

ගුණවා, පඤ්ඤවා, සීලවා, බලවා, ධනවා, මතිමා, සතිමා, ධිතිමා.

න්තුස්සෙති කිමත්ථං? පුරිසො තිට්ඨති.

සිමිහිති කිමත්ථං? සීලවන්තො තිට්ඨන්ති.

125, 198. අං නපුංසකෙ.

සබ්බස්සෙව න්තුපච්චයස්ස සවිහත්තිස්ස අංආදෙසො හොති සිමිහි විහත්තිමිහි නපුංසකෙ චත්තමානස්ස.

ගුණවං චිත්තං තිට්ඨති, රුචිමං පුජ්ඵං විරොචති.

සිමිහිති කිමත්ථං? චණ්ණවන්තං අගන්ධකං විරුළ්භපුජ්ඵං පස්සසි ත්වං.

126, 101. අචණ්ණා ච ගෙ.

සබ්බස්සෙව න්තුපච්චයස්ස සවිහත්තිස්ස අං අචණ්ණා ච හොන්ති ගෙ පරෙ.

හො ගුණවං, හො ගුණව, හො ගුණවා.

චග්ගහණමනුකඨ්ඨනත්ථං.

127, 102. තො ති තා ස ස්මිං නාසු.

සබ්බස්සෙව න්තුපච්චයස්ස සවිහත්තිස්ස තොතිතාආදෙසා හොන්ති වා සස්මිං නාඉච්චෙතෙසු යථාසඬ්ඛාං.

ගුණවතො, ගුණවන්තස්ස, ගුණවති, ගුණවන්තස්මිං, ගුණවතා, ගුණවන්තෙන, සතිමතො, සතිමන්තස්ස, සතිමති, සතිමන්තස්මිං, සතිමතා, සතිමන්තෙන.

එතෙස්විති කිමත්ථං? ගුණවා. සතිමා.

128, 104. නංමිහි තං වා.

සබ්බස්සෙව න්තුපච්චයස්ස සවිහත්තිස්ස තංආදෙසො හොති වා නංමිහි විහත්තිමිහි.

ගුණවතං, ගුණවන්තානං, සතිමතං, සතිමන්තානං.

නංමිහිති කිමත්ථං? ගුණවන්තො තිට්ඨන්ති, සතිමන්තො තිට්ඨන්ති.

129, 222. ඉමස්සිදමංසිසු නපුංසකෙ.

සබ්බස්සෙව ඉමසද්දස්ස සවිහත්තිස්ස ඉදංආදෙසො හොති වා අංසිසු නපුංසකෙ චන්තමානස්ස.

ඉදං චිත්තං පස්සසි, ඉදං චිත්තං තිට්ඨති, ඉමං චිත්තං පස්සසි. ඉමං චිත්තං තිට්ඨති.

නපුංසකෙති කිමත්ථං? ඉමං පුරිසං පස්සසි. අයං පුරිසො තිට්ඨති.

138, 225. අමුස්සාදුං.

සබ්බස්සෙව අමුසද්දස්ස සවිහත්තිස්ස අදුංආදෙසො හොති අංසිසු නපුංසකෙ චන්තමානස්ස.

අදුං පුජ්ථං පස්සසි, අදුං පුජ්ථං විරොචති.

නපුංසකෙති කිමත්ථං? අමුං රාජානං පස්සසි, අසු රාජා තිට්ඨති.

131, 0. ඉත්ථීපුමනපුංසකසඬ්ඛාං.

‘‘ඉත්ථිපුමනපුංසකසඬ්ඛාං’’ ඉච්චෙනං අධිකාරත්ථං වෙදිතඛ්ඛං.

132, 228. යොසු ද්විත්තං ද්වෙ ව.

ද්විත්තං සඬ්ඛානං ඉත්ථිපුමනපුංසකෙ වත්තමානානං සවිහත්තීනං ද්වෙ හොති යොඉච්චෙනෙසු.

ද්වෙ ඉත්ථියො, ද්වෙ ධම්මා. ද්වෙ රූපානි.

යොස්ථිති කිමත්ථං? ද්විසු.

වග්ගහණෙන දුච්චෙ ද්වය උභ උභය දුච්චි ව හොත්ති යොනාඅනම්ච්චෙනෙසු. දුච්චෙ සමණා. දුච්චෙ බ්‍රාහ්මණා, දුච්චෙ ජනා, ද්වයෙන, ද්වයං, උභිත්තං, උභයෙසං දුච්චිත්තං.

133, 230. ති වතුත්තං තිස්සො වතස්සො තයො වත්තාරො තීණි වත්තාරි.

තිවතුත්තං සඬ්ඛානං ඉත්ථිපුමනපුංසකෙ වත්තමානානං සවිහත්තීනං තිස්සො වතස්සො තයො වත්තාරො තීණි වත්තාරිඉච්චෙනෙ ආදෙසා හොත්ති යථාසඬ්ඛාං යොඉච්චෙනෙසු.

තිස්සො වෙදනා වතස්සො දිසා, තයො ජනා, ජනෙ, වත්තාරො පුරිසා, පුරිසෙ, තීණි ආයතනානි, වත්තාරි අරියසච්චානි.

යොස්ථිති කිමත්ථං? තීසු, වතුසු.

134, 251. පඤ්චාදීනමකාරො.

පඤ්චාදීනං සඬ්ඛානං ඉත්ථිපුමනපුංසකෙ වත්තමානානං සවිහත්තිස්ස අන්තස්ස සරස්ස අකාරො හොති යොඉච්චෙනෙසු.

පඤ්ච, පඤ්ච, ඡ, ඡ, සත්ත, සත්ත, අට්ඨ, අට්ඨ, නච, නච, දස, දස.

පඤ්චාදීනම්චි කිමත්ථං? ද්වෙ, තයො.

135, 118. රාජස්ස රඤ්ඤො රාජිනො සෙ.

සඛ්ඛස්සෙව රාජස්සද්දස්ස සවිහත්තිස්ස රඤ්ඤො රාජිනොඉච්චෙනෙ ආදෙසා හොත්ති සෙ විහත්තිම්භි.

රඤ්ඤා, රාජිනො.

සෙති කිමත්ථං? රඤ්ඤා.

136, 119. රඤ්ඤං නංමිහි වා.

සබ්බස්සෙව රාජසද්දස්ස සවිහත්තිස්ස රඤ්ඤංආදෙසො හොති වා නංමිහි විහත්තිමිහි.

රඤ්ඤං, රාජුනං ඉදං රට්ඨං.

137, 116. නාමිහිරඤ්ඤා වා.

සබ්බස්සෙව රාජසද්දස්ස සවිහත්තිස්ස රඤ්ඤාආදෙසො හොති වා නාමිහි විහත්තිමිහි.

තෙන රඤ්ඤා කතං. රාජෙන වා කතං.

නාමිහිති කිමත්ථං? රඤ්ඤා සන්තකං.

138, 121. ස්මිංමිහි රඤ්ඤ රාජිනි.

සබ්බස්සෙව රාජසද්දස්ස සවිහත්තිස්ස රඤ්ඤරාජිනිඉච්චෙන ආදෙසො හොන්ති ස්මිංමිහිවිහත්තිමිහි.

රඤ්ඤ, රාජිනි සීලං තිට්ඨති.

139, 245. තුම්භාකං තයිමයි.

සබ්බෙසං තුම්භ අම්භ සද්දානං සවිහත්තිනං තයි මයිඉච්චෙන ආදෙසො හොන්ති යථාසඬ්ඛං ස්මිංමිහි විහත්තිමිහි.

තයි, මයි.

ස්මිංමිහිති කිමත්ථං? ත්වං භවසි, අහං භවාමි.

140, 232. ත්වමහං සිමිහි ව.

සබ්බෙසං තුම්භ අම්භසද්දානං සවිහත්තිනං ත්වං අහංඉච්චෙන ආදෙසො හොන්ති යථාසඬ්ඛං සිමිහි විහත්තිමිහි.

ත්වං, අහං.

සිම්භීති කිමත්ථං? තයි, මයි.

වග්ගහණෙන තුවං ච හොති. තුවං සත්ථා.

141, 241. තච මමසෙ.

සබ්බෙසං තුම්භ අම්භසද්දානං සවිහත්තීනං තචමමඉච්චෙනෙ ආදෙසා හොන්ති යථාසඬ්ඛාං සෙ විහත්තිමිහි.

තච, මම.

සෙති කිමත්ථං? තයි, මයි.

142, 242. තුය්හං මය්හඤ්ච.

සබ්බෙසං තුම්භ අම්භසද්දානං සවිහත්තීනං තුය්හං මය්හංඉච්චෙනෙ ආදෙසා හොන්ති යථාසඬ්ඛාං සෙ විහත්තිමිහි.

තුය්හං, මය්හං ධනං දීයතෙ.

සෙති කිමත්ථං? තයා, මයා.

143, 235. තං මමංමිහි.

සබ්බෙසං තුම්භ අම්භසද්දානං සවිහත්තීනං තං මඉච්චෙනෙ ආදෙසා හොන්ති යථාසඬ්ඛාං අංමිහි විහත්තිමිහි.

තං, මං.

අංමිහීති කිමත්ථං? තයා මයා.

144, 234. තචං මමඤ්ච නචා.

සබ්බෙසං තුම්භ අම්භසද්දානං සවිහත්තීනං තචං මමංඉච්චෙනෙ ආදෙසා හොන්ති නචා යථාසඬ්ඛාං අංමිහි විහත්තිමිහි.

තචං, මමං පස්සති.

නචාති කිමත්ථං? තං, මං පස්සති.

වග්ගහණමනුකඛිසිනත්ථං.

145, 238. නාමිහි තයා මයා.

සබ්බෙසං තුම්භ අම්භසද්දානං සවිහත්තීනං තයා මයා ඉච්චෙතෙ ආදෙසා භොන්ති යථාසඛිඛ්ඛං නාමිහි විහත්තිමිහි.

තයා, මයා කතං.

නාමිහිති කිමත්ථං? තුම්භෙහි, අම්භෙහි.

146, 236. තුම්භස්ස තුවං ත්වමංමිහි.

සබ්බස්ස තුම්භසද්දස්ස සවිහත්තිස්ස තුවං ත්වං ඉච්චෙතෙ ආදෙසා භොන්ති අංමිහි විහත්තිමිහි.

කලිඛිගරස්ස තුවං මඤ්ඤෙ, කට්ඨස්ස ත්වං මඤ්ඤෙ.

147, 246. පදනො දුතියා චතුත්ථි ජට්ඨිසු වොනො.

සබ්බෙසං තුම්භඅම්භසද්දානං සවිහත්තීනං යදා පදස්මා පරෙසං වො නොආදෙසා භොන්ති නවා යථාසඛිඛ්ඛං දුතියා චතුත්ථි ජට්ඨි ඉච්චෙතෙසු බහුවචනෙසු.

පහාය වො හික්ඛවෙ ගමිස්සාමි, මා නො අජ්ජ විකන්තිංසු, රඤ්ඤො සුදා මහානසෙ, එවං දුතියත්ථෙ.

ධම්මං වො හික්ඛවෙ දෙසෙස්සාමි, සංවිහජෙඨ නො රජ්ජෙන, එවං චතුත්ථාත්ථෙ.

තුට්ඨොස්මි වො හික්ඛවෙ පකතියා, සත්ථා නො හගවා අනුජ්ජත්තො, එවං ජට්ඨාත්ථෙ.

නවාති කිමත්ථං? එසො අම්භාකං සත්ථා.

තුම්භම්භාකමිති කිමත්ථං? එතෙ ඉසයො පස්සසි.

පදනොති කිමත්ථං? තුම්භාකං සත්ථා.

එතෙස්ථිති කිමත්ථං? ගච්ඡඨ තුම්භෙ.

148, 247. තෙමෙකවචනෙසු ව.

සබ්බෙසං තුම්භ අම්භසද්දානං සවිහත්තීනං යදා පදස්මා පරෙසං තෙ මෙ ආදෙසා භොන්ති යථාසඬ්ඛාං චතුත්ථිජට්ඨිඉච්චෙනෙසු ඵකවචනෙසු.

දදාමී තෙ ගාමවරානි පඤ්ච, දදාහි මෙ ගාමවරං, ඉදං තෙ රට්ඨං, අයං මෙ පුත්තො.

පදනොති කිමත්ථං? තච ඤාති, මම ඤාති.

149, 148. න අංමහි.

සබ්බෙසං තුම්භ අම්භසද්දානං සවිහත්තීනං යදා පදස්මා පරෙසං තෙ මෙ ආදෙසා න භොන්ති අංමහි විහත්තිමහි.

පස්සෙය්‍ය තං වස්සසතං අරොගං, සො මං බුච්ඡි.

150, 249. වා තතියෙ ව.

සබ්බෙසං තුම්භ අම්භසද්දානං සවිහත්තීනං යදා පදස්මා පරෙසං තෙ මෙ ආදෙසා භොන්ති වා යථාසඬ්ඛාං තතියෙකවචනෙ පරෙ.

කතං තෙ පාපං, කතං මෙ පාපං, කතං තයා පාපං, කතං මයා පාපං.

පදනොති කිමත්ථං? තයා කතං, මයා කතං.

151, 250. බහුවචනෙසු වොනො.

සබ්බෙසං තුම්භ අම්භසද්දානං සවිහත්තීනං යදා පදස්මා පරෙසං වොනො ආදෙසා භොන්ති යථාසඬ්ඛාං තතියා බහුවචනෙසු පරෙසු.

කතං වො කම්මං, කතං නො කම්මං.

පදනොති කිමත්ථං? තුම්භෙහි කතං, අම්භෙහි කතං.

බහුවචනග්ගහණෙන යොමිහි පඨමෙ වො නො ආදෙසා භොන්ති. ගාමං වො ගච්ඡෙය්‍යාථ, ගාමං නො ගච්ඡෙය්‍යාම.

152, 236. පුමන්තස්සා සිමිහි.

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස සවිහත්තිස්ස ආආදෙසො හොති සිම්හි විහත්තිමිහි.

පුමා තිට්ඨති.

සිම්හිති කිමත්ථං? පුමානො තිට්ඨන්ති.

අන්තග්ගහණෙන මසව යුවඉච්චෙවමාදීනමන්තස්සසවිහත්තිස්ස ආආදෙසො හොති. මසවා, යුවා.

153, 138. අමාලපනෙකචචනෙ.

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස සවිහත්තිස්ස ආආදෙසො හොති ආලපනෙකචචනෙ පරෙ.

හෙ පුමං.

ආලපනෙති කිමත්ථං? පුමා.

එකචචනෙති කිමත්ථං? හෙ පුමානො.

154, 0. සමාසෙ ච විභාසා.

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස සමාසෙ ච ආආදෙසො හොති විභාසා සමාසෙ කතෙ.

ඉත්ථි ච පුමා ච නපුංසකං ච ඉත්ථිපුමනපුංසකානි. ඉත්ථිපුමනපුංසකානං සමුහො ඉත්ථිපුමනපුංසකසමුහො.

විභාසාති කිමත්ථං? ඉත්ථිපුමනපුංසකානි.

155, 137. යොස්චානො.

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස සවිහත්තිස්ස ආනොආදෙසො හොති යොසු විහත්තිසු.

පුමානො, හෙ පුමානො.

යොස්ථිති කිමත්ථං? පුමා.

156, 142. ආනෙ ස්මිම්හි වා.

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස සවිහත්තිස්ස ආනෙ ආදෙසො හොති වා ස්මිම්හි විහත්තිමිහි.

පුමානෙ, පුමෙ වා.

157, 140. හිවිහත්තිමිහි ව.

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස හිවිහත්තිමිහි ව ආනෙආදෙසො හොති.

පුමානෙහි, පුමානෙහි.

පුන විහත්තිග්ගහණං කිමත්ථං? සවිහත්තිග්ගහණනිවත්තනත්ථං.
පුමානෙහි.

වග්ගහණෙන මසව යුවඉච්චෙවමාදීනමන්තස්ස ආනආදෙසො හොති සි
යො අංයො ඉච්චෙතෙසු විහත්තිසු, පුමකම්මථාමන්තස්ස චුකාරො හොති සස්මා
සු විහත්තිසු. මසවානො, මසවානා. මසවානං, මසවානෙ. යුවානො, යුවානා,
යුවානං, යුවානෙ, පුමුනො, පුමුනා. කම්මුනො, කම්මුනා, ථාමුනො, ථාමුනා.

158, 143. සුස්මිමා වා.

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස සුඉච්චෙතස්මිංවිහත්තිමිහි ආආදෙසො හොති වා.

පුමාසු, පුමෙසු වා.

156, 139. උනාමිහි ව.

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස ආඋආදෙසො හොන්ති වා නාමිහි විහත්තිමිහි.

පුමානා, පුමුනා, පුමෙන වා.

වග්ගහණමනුකඩ්ඨනත්ථං.

160, 167. අ කම්මන්තස්ස ව.

කම්මඉච්චෙවමන්තස්ස ව උඅ ආදෙසො හොන්ති වා නාමිහි විහත්තිමිහි.

කම්මුනා, කම්මනා, කම්මෙන වා.

වග්ගහණෙන මසවයුවඉච්චෙවමන්තස්ස ආආදෙ සො හොති ක්චචි
නාසුඉච්චෙතෙසු විහත්තිසු. මසවානා, මසවාසු, මසවෙසු, මසවෙන වා. යුවානා,
යුවාසු, යුවෙසු, යුවෙන වා.

ඉති නාමකප්පෙ දුතියො කණ්ඨො.

තනියකණ්ඩ

161, 244. තුම්භ'ම්භෙහි නමාකං.

තෙහි තුම්භඅම්භෙහි නංවචනස්ස ආකං හොති.

තුම්භාකං, අම්භාකං.

නමිති කිමත්ථං? තුම්භෙහි, අම්භෙහි.

162, 237. වා ය්චප්පයමො.

තෙහි තුම්භඅම්භෙහි යො අප්පයමො ආකංහොති වා.

තුම්භාකං පස්සාමි, තුම්භෙ පස්සාමි වා. අම්භාකං පස්සසි, අම්භෙ පස්සසි වා.

යොති කිමත්ථං? තුම්භෙහි, අම්භෙහි.

අප්පයමොති කිමත්ථං? ගච්ඡථ තුම්භෙ, ගච්ඡාම මයං.

වාතිවිකප්පනත්ථෙත යොනං අං ආනං හොන්ති. තුම්භං තුම්භානං. අම්භං, අම්භානං.

163, 240. සස්සං.

තෙහි හුම්භඅම්භෙහි සස්ස විහත්තිස්ස අං ආදෙසො හොති වා.

තුම්භං දීයතෙ, තච දීයතෙ. තුම්භං පරිග්ගහො, තච පරිග්ගහො. අම්භං දීයතෙ, මම දීයතෙ. අම්භං පරිග්ගහො, මම පරිග්ගහො.

සස්සෙති කිමත්ථං? තුම්භෙසු, අම්භෙසු.

164, 200. සබ්බනාම'කාරතෙ පයමො.

සබ්බෙසං සබ්බනාමානං අකාරතො යො පයමො එත්තමාපජ්ජතෙ.

සබ්බෙ, යෙ, තෙ, කෙ, තුම්භෙ, අම්භෙ, ඉමෙ.

සබ්බනාමාති කිමත්ථං? දෙවා, අසුරා, නාගා, ගන්ධබ්බා, මනුස්සා.

අකාරතොති කිමත්ථං? අමු පුරිසා තිට්ඨන්ති.

යොති කිමත්ථං? සබ්බො, යො, සො, කො, අයං.

පයමග්ගහණං උත්තරසුත්තත්ථං.

165, 208. ද්වන්ද්වියා වා.

තස්මා සබ්බනාම'කාරතො ද්වන්ද්වියා යො පයමො එත්තමාපජ්ජතෙ වා.

කතරකතමෙ, කතරකතමා වා.

සබ්බනාමාති කිමත්ථං? දෙවාසුරනාග ගන්ධබ්බමනුස්සා.

ද්වන්ද්වියාති කිමත්ථං තෙ, සබ්බෙ.

166, 209. නාඤ්ඤං සබ්බනාමීකං.

සබ්බනාමීකානං ද්වන්ද්වියෙ නාඤ්ඤං කාරියං හොති,

පුබ්බාපරානං, පුබ්බුත්තරානං, අධරුත්තරානං.

167, 210. බහුබ්බිහිමිහි ව.

බහුබ්බිහිමිහි ව සමාපෙ සබ්බනාමවිධානඤ්ච නාඤ්ඤං කාරියං හොති.

පියපුබ්බාය, පියපුබ්බානං, පියපුබ්බෙ, පියපුබ්බස්ස.

වෙනි කිමත්ථං? සබ්බනාමවිධානං හොති, දක්ඛිණ පුබ්බස්සං, දක්ඛිණපුබ්බස්සා, උත්තරපුබ්බස්සං, උත්තරපුබ්බස්සා.

168, 203. සබ්බතො නං සං සානං.

සබ්බතො සබ්බනාමතො නංචචනස්ස සංසානංඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති.

සබ්බෙසං, සබ්බෙසානං, සබ්බාසං, සබ්බාසානං. යෙසං, යෙසානං, යාසං, යාසානං. තෙසං, තෙසානං, තාසං, තාසානං. කෙසං, කෙසානං, කාසං, කාසානං. ඉමෙසං, ඉමෙසානං, ඉමාසං, ඉමාසානං. අමුසං, අමුසානං.

නමිති කිමත්ථං? සබ්බස්ස, යස්ස, තස්ස, කස්ස. එවං සබ්බත්ථං.

169, 117. රාජස්ස රාජු සුනංහිසු ව.

සබ්බස්සෙව රාජසද්දස්ස රාජ්ජාදෙසො හොති සුනංභිඉච්චෙනෙසු.

රාජ්ජු, රාජ්ජනං, රාජ්ජහි, රාජ්ජහි.

සුනංභිසුති කිමත්ථං? රාජා.

චග්ගහණමචධාරණත්ථං. රාජෙසු, රාජානං, රාජෙහි රාජෙහි.

170, 220. සබ්බස්සිමස්සෙ වා.

සබ්බස්සෙව ඉමසද්දස්ස එකාරො හොති වා සුනංභිඉච්චෙනෙසු.

එසු, ඉමෙසු, එසං, ඉමෙසං, එහි, එහි, ඉමෙහි, ඉමෙහි.

ඉමස්සෙති කිමත්ථං? එනෙසු, එනෙසං, එනෙහි, එනෙහි.

171, 219. අනිමි නාමිහි ව.

ඉමසද්දස්ස සබ්බස්සෙව අන ඉමිඉච්චෙනෙ ආදෙසො හොත්ති නාමිහි විහත්තිමිහි.

අනෙත ධම්මදානෙන. සුඛිතා හොතු සා පජා.

ඉමිනා බුද්ධපුජෙන, පත්චාන අමතං පදං.

නාමිහිති කිමත්ථං? ඉමෙසු, ඉමෙසං, ඉමෙහි, ඉමෙහි.

172, 218. අනපුංසකස්සා යං සිමිහි.

ඉමසද්දස්ස සබ්බස්සෙව අනපුංසකස්ස අයංආදෙසො හොති සිමිහි විහත්තිමිහි.

අයං පුරිසො, අයං ඉත්ථි.

අනපුංසකස්සෙති කිමත්ථං? ඉදං චිත්තං තිට්ඨති.

සිමිහිති කිමත්ථං? ඉමං පුරිසං පස්සසි ත්ථං.

173, 223. අමුස්ස මො සං.

අමුසද්දස්ස අනපුංසකස්ස මකාරො සකාරමාපජ්ජතෙ වා සිමිහි විහත්තිමිහි.

අසු රාජා, අසු ඉත්ථී, අමුකො රාජා, අමුකා ඉත්ථී.

අනපුංසකස්සෙති කිමත්ථං? අදුං පුජ්ඵං විරොචති.

අමුස්සෙති කිමත්ථං? අයං පුරිසො තිට්ඨති.

සිම්භීති කිමත්ථං? අම්භං පුරිසං පස්සසි.

174, 211. එතතෙසං තො.

එත තඉච්චෙතෙසං අනපුංසකානං තකාරො සකාරමාපජ්ජතෙ සිම්භී විහත්තිම්භී.

එසො පුරිසො, එසා ඉත්ථී, සො පුරිසො, සා ඉත්ථී.

එතතෙසමිති කිමත්ථං? ඉතරො පුරිසො, ඉතරා ඉත්ථී.

අනපුංසකානමිති කිමත්ථං? එතං චිත්තං, එතං රූපං. තං චිත්තං, තං රූපං.

157, 212. තස්ස වා නත්තං සබ්බත්ථං.

තස්ස සබ්බනාමස්ස තකාරස්ස නත්තං හොති වා සබ්බත්ථං ලිඛිගෙසු.

නාය, තාය, නං, තං, නෙ, තෙ, නෙසු, තෙසු, නමිහි, තමිහි, නාහි, තාහි, නාහී, තාහී.

176, 213. සස්මාස්මීංසංසාස්චත්තං.

තස්ස සබ්බනාමස්ස තකාරස්ස සබ්බස්සෙච අත්තං හොති වා සස්මාස්මීං සංසාඉච්චෙතෙසු සබ්බත්ථං ලිඛිගෙසු.

අස්ස, තස්ස, අස්මා, තස්මා, අස්මීං, තස්මීං, අස්සං, තස්සං, අස්සා, තස්සා.

තකාරස්සෙති කිමත්ථං? අමුස්සං, අමුස්සා.

එතෙස්ථීති කිමත්ථං? නෙසු, තෙසු.

177, 221. ඉමසද්දස්ස ච.

ඉමසද්දස්ස ච සබ්බස්සෙච අත්තං හොති වා සස්මාස්මීං සං සාඉච්චෙතෙසු සබ්බත්ථං ලිඛිගෙසු.

අස්ස, ඉමස්ස, අස්මා, ඉමස්මා, අස්මිං, ඉමස්මිං, අස්සං, ඉමස්සං, අස්සා, ඉමස්සා.

ඉමසද්දස්සෙති කිමත්ථං? එතිස්සං, එතිස්සා.

178, 22. සබ්බතො කො.

සබ්බතො සබ්බනාමතො කකාරාගමො හොති වා සිම්භි විහත්තිම්භි.

සබ්බතො, යකො, සකො, අමුකො, අසුකො.

වාති කිමත්ථං? සබ්බො, යො, සො, කො.

සබ්බනාමතොති කිමත්ථං? පුරිසො.

පුන සබ්බතොග්ගහණෙන අඤ්ඤස්මාපි කකාරාගමො හොති, භීනකො, පොතකො.

179, 204. යපතො ස්මිංසානං සංසා.

සබ්බතො සබ්බනාමතො සපසඤ්ඤතො ස්මිංසඉච්චෙතෙසං සංසා ආදෙසා හොන්ති වා යථාසඬ්ඛාං.

සබ්බස්සං, සබ්බස්සා, සබ්බායං, සබ්බාය, ඉමස්සං, ඉමස්සා, ඉමායං, ඉමාය, අමුස්සං, අමුස්සා, අමුයං, අමුයා.

සබ්බනාමතොති කිමත්ථං? ඉත්ථියං, ඉත්ථියා.

ස්මිංසානමිති කිමත්ථං? අමුයො.

180, 207. නෙතාහි ස්මිමාය යා.

එතෙහි සබ්බනාමෙහි සපසඤ්ඤෙහි ස්මිංචචනස්ස නෙව ආය යාආදෙසා හොන්ති.

එතිස්සං, එතායං, ඉමස්සං, ඉමායං, අමුස්සං, අමුයං.

ස්මිංන්ති කිමත්ථං? තාය ඉත්ථියා මුඛං.

එතාහිති කිමත්ථං? කඤ්ඤාය, වීණාය, ගඬ්ඛාය, කපාලිකාය.

181, 95. මනෝගණාදිතො ස්මිංනානම්ආ.

තස්මා මනෝගණාදිතො ස්මිංනාඉච්චෙතෙසං ඉකාරආකාරාදෙසා භොන්ති වා යථාසඬ්ඛ්ඛාං.

මනසි, මනුස්මිං, සිරසි, සිරස්මිං, මනසා, මනෙන, වචසා, වචෙන, සිරසා, සිරෙන, සරසා, සරෙන, තපසා, තපෙන, වයසා, වයෙන, යසසා, යසෙන, තෙජසා, තෙජෙන, උරසා, උරෙන, ථාමසා, ථාමෙන.

ස්මිංනානම්ඛි කිමත්ථං? මනො, සිරො, තමො, තපො, තෙජො.

ආදිග්ගහණෙන අඤ්ඤාස්මාපි ස්මිංනානං ඉකාරආකාරාදෙසා භොන්ති, බ්ලසි, බ්ලසා, පදසි, පදසා.

182, 97. සස්ස වො.

තස්මා මනෝගණාදිතො සස්ස ච ඕකාරො භොති.

මනසො, ථාමසො, තපසො.

183, 48. එතෙසමො ලොපෙ.

එතෙසං මනෝගණාදීනං අන්තො ඕත්තමාපජ්ජතෙ විහත්තිලොපෙ කතෙ.

මනොමයං, අයොමයං, තෙජොසමෙන, තපොගුණෙන, සිරොරුහෙන.

ආදිග්ගහණංකිමත්ථං? අඤ්ඤෙසමන්තො ඕත්තමාපජ්ජතෙ. ආපොසමෙන, වායොසමෙන.

ලොපෙති කිමත්ථං? පදයා, තපසා, යසසා, වචසා, මනසා, එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතඛ්ඛා.

184, 96. ස සරෙ වාගමො.

එතෙහෙව මනෝගණාදීහි විහත්තාදෙසෙ සරෙ පරෙ සකාරාගමො භොති වා.

මනසා, වචසා, මනසි, වචසි.

වාති කිමත්ථං? මනෙන, තෙජෙන, වසෙන,

සරෙති කිමත්ථං? මනො, තෙජො, යසො.

පුත ආදිග්ගහණෙන අඤ්ඤස්මිම්පි පච්චයෙ පරෙ සකාරාගමො හොති. මානසිකං, වාචසිකං.

185, 112. සන්තසද්දස්ස යො තෙ ඛො චන්තෙ.

සබ්බස්ස සන්තසද්දස්ස සකාරාදෙයො හොති භකාරෙ පරෙ, අන්තෙ ච බකාරාගමො හොති.

සබ්භිරෙව සමාසෙථ,

සබ්භිකුඛ්ඛෙථ සන්ථවං.

සතං සද්ධම්මඤ්ඤාය,

සෙයොහා හොති න පාපියො.

ජීරන්ති වෙ රාජරථා සුචිත්තා.

අථො සරීරම්පි ජරං උපෙනි.

සතඤ්ච ධම්මො න ජරං උපෙනි,

සන්තො භවෙ සබ්භි පවෙදයන්ති.

සබ්භුතො, සබ්භාවො.

හෙති කිමත්ථං? සන්තෙහි පුජිතො භගවා.

චග්ගහණං ක්වචි සකාරස්සෙව පසිද්ධත්ථං. සක්කාරො, සක්කතො.

196, 107. සිම්භිගච්ඡන්තාදීනං ත්තසද්දො අං.

සිම්භි ගච්ඡන්තාදීනං ත්තසද්දො අමාපජ්ජතෙ වා.

ගච්ඡං, ගච්ඡන්තො, මහං, මහන්තො, වරං, වරන්තො, බාදං, බාදන්තො.

ගච්ඡන්තාදීනම්ති කිමත්ථං? අන්තො, දන්තො, චන්තො, සන්තො.

187, 108. සෙසෙසු ත්තුව.

ගච්ඡන්තාදීනංන්තසද්දොන්තුප්පච්චයොව
විහත්තිප්පච්චයෙසු.

දට්ඨබ්බො

සෙසෙසු

ගච්ඡතො, මහතො, ගච්ඡති, මහති, ගච්ඡතා, මහතා.

සෙසෙසුති කිමත්ථං? ගච්ඡං, මහං, චරං, බාදං.

188, 115. ඉභ්මත්ත සබ රාජාදිතො අමානං.

ඉභ්ම අත්ත සබ රාජඉච්චෙවමාදිතො අංචචනස්ස ආනං හොති වා.

ඉභ්මානං, ඉභ්මං, අත්තානං, අත්තං, සබානං, සබං, රාජානං, රාජං.

අමිති කිමත්ථං? රාජා.

189, 113. ස්‍යා ච.

ඉභ්ම අත්ත සබ රාජඉච්චෙවමාදිතො සිචචනස්ස ආ ච හොති.

ඉභ්මා, අත්තා, සබා, රාජා, ආතුමා.

190, 114. යොනමානො.

ඉභ්මඅත්ත සබ රාජඉච්චෙවමාදිතො යොනං ආනොආදෙසො හොති.

ඉභ්මානො, අත්තානො, සබානො, රාජානො, ආතුමානො.

191, 130. සබ්බතො වායො නො.

තස්මා සබ්බතො ච යොනංආයො නො ආදෙසා හොන්ති.

සබ්බායො, සබ්බිනො.

යොනමිති කිමත්ථං? සබා.

192, 135. ස්මිමෙ.

තස්මා සබ්බතො ස්මිංචචනස්ස එකාරො හොති. සබ්බෙ.

193, 122. ඉභ්මතො ගස්ස ච.

තස්මා බ්‍රහ්මතො ගස්ස ච එකාරො හොති. හෙ බ්‍රහ්මෙ.

194, 131. සබන්තස්සි නො නා නං සෙසු.

තස්ස සබන්තස්ස ඉකාරො හොති නොනානංසඉච්චෙනෙසු.

සබ්නො, සබ්නා, සබ්නං, සබ්ස්ස.

එතෙස්ථිති කිමත්ථං? සබ්බොරහි.

195, 134. ආරො හිමිති වා.

තස්ස සබන්තස්ස ආරො හොති වා හිමිති විහත්තිමිති. සබ්බොරහි, සබ්බෙහි.

196, 133. සුනමංසු වා.

තස්ස සබන්තස්ස ආරො හොති වා සුනං අංඉච්චෙනෙසු.

සබ්බොරසු, සබ්බෙසු, සබ්බාරානං, සබ්බිනං, සබ්බාරං, සබ්බං.

197, 125. බ්‍රහ්මතො තු ස්මිං නි.

තස්මා බ්‍රහ්මතො ස්මිංචචනස්ස නිආදෙසො හොති. බ්‍රහ්මති.

තුග්ගහණෙන අබ්‍රහ්මතොපි ස්මිං චචනස්ස නි හොති. කම්මති, චම්මති, මුද්ධති.

198, 123. උත්තං සනාසු.

තස්ස බ්‍රහ්මසද්දස්ස අත්තො උත්තමාපජ්ජතෙ සනාඉච්චෙනෙසු.

බ්‍රහ්මුතො, බ්‍රහ්මුනා.

සනාසුති කිමත්ථං? බ්‍රහ්මා.

199, 158. සත්ථුපිතාදීනමා සිස්මිංසිලොපොච.

සත්ථුපිතුආදීනමත්තො අත්තමාපජ්ජතෙ සිස්මිං, සිලොපො ච හොති.

සත්ථා, පිතා, මාතා, භාතා, කත්තා.

සිස්මිත්ති කිමත්ථං? සත්ථුස්ස, පිතුස්ස, මාතුස්ස, භාතුස්ස, කත්තුස්ස.

200, 159. අඤ්ඤස්චාරත්තං.

සත්ථුපිතුආදීනමන්තො අඤ්ඤසු වචනෙසු ආරත්තමාපජ්ජතෙ.

සත්ථාරං, පිතරං, මාතරං, භාතරං, කත්තාරං, සත්ථාරෙහි, පිතරෙහි, මාතරෙහි, භාතරෙහි, කත්තාරෙහි.

අඤ්ඤස්චීති කිමත්ථං? සත්ථා, පිතා, මාතා, භාතා, කත්තා.

201, 163. වා නංමිහි.

සත්ථුපිතුආදීනමන්තො ආරත්තමාපජ්ජතෙ වා නංමිහි විහත්තිමිහි.

සත්ථාරානං, පිතරානං, මාතරානං, භාතරානං.

වාති කිමත්ථං? සත්ථානං, පිතුනං, මාතුනං, භාතුනං.

202, 164. සත්ථුනත්තඤ්ච.

තස්ස සත්ථුසද්දස්ස අන්තො අත්තමාපජ්ජතෙ වා නංමිහි විහත්තිමිහි.

සත්ථානං, පිතානං, මාතානං, භාතානං, කත්තානං.

වාති කිමත්ථං? සත්ථාරානං, පිතරානං, මාතරානං, භාතරානං, ධීතරානං.

චග්ගහණං අඤ්ඤසම්පි සඬගහණත්ථං.

203, 162. උසස්මිං සලොපො ච.

සත්ථුපිතුඉච්චෙවමාදීනමන්තස්ස උත්තං හොති වා සස්මිං, සලොපො ච.

සත්ථු, සත්ථුස්ස, සත්ථුනො දීයතෙ, පරිග්ගහො වා. පිතු, පිතුස්ස, පිතුනො දීයතෙ, පරිග්ගහො වා. භාතු, භාතුස්ස, භාතුනො දීයතෙ, පරිග්ගහො වා.

චග්ගහණං දුතියසම්පිණ්ඩනත්ථං.

204, 167. සක්කමන්ධාතාදීනඤ්ච.

සක්කමන්ධාතුඉච්චෙවමාදීනමන්තො උත්තමාපජ්ජතෙ සස්මිං, සලොපො ච හොති.

සක්කමන්ධාතු ඉච අස්ස රාජිනො විභවො. එවං කත්තු, ගත්තු, දාතු ඉච්චෙවමාදී.

පුනාරම්භග්ගහණං කිමත්ථං? නිච්චදීපනත්ථං. සක්කමන්ධාතු.

වග්ගහණං දුතියසම්පිණ්ඩනත්ථං.

205, 160. තතො යොනමො තු.

තතො ආරාදෙසතො සබ්බෙසං යො නං ඕකාරාදෙසො හොති.

සත්ථාරො, පිතරො, මාතරො, භාතරො, කත්තාරො, වත්තාරො.

තුග්ගහණෙන අඤ්ඤස්මාපි යොනං ඕකාරො හොති. චතුරො ජනා, ගාවො, උභො පුරිසා.

206, 165. තතො ස්මිමි.

තතො ආරාදෙසතො ස්මිංචචනස්ස ඉකාරාදෙසො හොති.

සත්ථරි, පිතරි, මාතරි, ධිතරි, භාතරි, කත්තරි, වත්තරි.

පුන තතොග්ගහණෙන අඤ්ඤස්මාපි ස්මිංචචනස්ස ඉකාරො හොති. භුචි.

207, 161. නා ආ.

තතො ආරාදෙසතො නාවචනස්ස ආආදෙසො හොති.

සත්ථාරා, පිතරා, මාතරා, භාතරා, ධිතරා, කත්තාරා, වත්තාරා.

208, 166. ආරො රස්සමිකාරො.

ආරාදෙසො රස්සමාපජ්ජතෙ ඉකාරෙ පරෙ.

සත්ථරි, පිතරි, මාතරි, ධිතරි, කත්තරි, වත්තරි.

209, 168. පිතාදීනමසිමහි.

පිතාදීන මාරාදෙසො රස්සමාපජ්ජතෙ අසිමිහි විහත්තිමිහි.

පිතරා, මාතරා, භාතරා, මීතරා පිතරො, මාතරො, භාතරො, ධීතරො.

අසිමිහිග්ගහණං තොමිහි පරෙ ඉකාරාදෙසඤාපනත්ථං. මාතිතො, පිතිතො, භාතිතො, දුහිතිතො.

210, 239. තයාතයිනං තකාරො ත්වත්තං වා.

තයාතයි ඉච්චෙතෙසං තකාරො ත්වත්තමාපජ්ජතෙ වා.

ත්වයා, තයා, ත්වයි, තයි.

එතෙසමීති කිමත්ථං? තුවං, තවං.

ඉති නාධකප්පෙ තතියො කණ්ඩො.

චතුත්ථකණ්ඩ

211, 126. අත්තන්තො හිස්මි'මනත්තං.

තස්ස අත්තනො අන්තො අනත්තමාපජ්ජතෙ හිමිහි විහත්තිමිහි.

අත්තනෙහි, අත්තනෙහි.

අත්තන්තොති කිමත්ථං? රාජෙහි, රාජෙහි.

හිස්මිත්ති කිමත්ථං? අත්තනො.

අනත්තමිතිභාවනිද්දෙසෙන අත්තසද්දස්ස සකාදෙසො හොති සබ්බාසු විහත්තිසු. සකො, සකා, සකං, සකෙ.

212, 329. තනො ස්මිංනි.

තනො අත්තනො ස්මිංචචනස්ස නි හොති. අත්තනි.

213, 127. සස්ස නො.

තනොඅත්තනො සස්ස විහත්තිස්ස නො හොති, අත්තනො.

214, 128. ස්මා නා.

තතො අත්තතො ස්මා වචනස්ස නා හොති. අත්තනා.

පුත තතොගහණෙන තස්ස අත්තතො තකාරස්සෙව රකාරො හොති සබ්බෙසු වචනෙසු. අත්තො, අත්තං.

215, 141. කුලතො ව.

කුලඉච්චෙතෙහි ස්මාවචනස්ස නා හොති.

අග්ගිනා, දණ්ඩිනා, හික්ඛුනා, සයම්භුනා.

ස්මාති කිමත්ථං? අග්ගයො, මුත්තයො, ඉසයො.

216, 180. සපතො ස්මිං යං වා.

තස්මා සපතො ස්මිං වචනස්ස යං හොති වා.

කඤ්ඤායං, කඤ්ඤාය. රත්තියං, රත්තියා. ඉත්ථියං, ඉත්ථියා. යාගුයං, යාගුයා. වඛුයං, වඛුයා.

217, 199. යොනං නි නපුංසකෙහි.

සබ්බෙසං යොනං නි හොති වා නපුංසකෙහි ලිඛිගෙහි.

අට්ඨිනි, අට්ඨි, ආයුනි, ආයු.

නපුංසකෙහීති කිමත්ථං? ඉත්ථියො.

218, 196. අතො නිච්චං.

අකාරන්තෙහි නපුංසකලිඛිගෙහි යොනං නි හොති නිච්චං.

යානි, යානි. තානි, තානි. කානි, කානි. භයානි, භයානි. රූපානි, රූපානි.

219, 196. සිං.

අකාරන්තෙහි නපුංසකලිඛිගෙහි සිච්චනස්ස අං හොති නිච්චං.

සබ්බං, යං, තං, කං, රූපං.

220, 74. සෙසතො ලොපං පසිපි.

තතො නිද්දිට්ඨොති ලිගෙහි සෙසඛතා ගසීඉච්චෙනෙ ලොපමාපජ්ජන්තෙ.

හොති ඉත්ථී, සා ඉත්ථී. හො දණ්ඨි, සො දණ්ඨි. හො සත්ථ, සො සත්ථා. හො රාජ, සො රාජා. සෙසතොති කිමත්ථං? පුරිසො ගච්ඡති.

ගසීති කිමත්ථං? ඉත්ථීයා, සත්ථස්ස.

221, 282. සබ්බාසමාච්චසො පසග්ගනිපාතාදීහි ව.

සබ්බාසං විහත්තීනං එකවචනබ්භවචනානං පයමා දුකියාතනියා චතුත්ථී පඤ්චමී ඡට්ඨී සත්තමීනං ලොපො හොති, ආච්චසො උපසග්ග නිපාතඉච්චෙවමාදීහි ව,

ත්ථං පනාච්චසො, තුම්හෙ පනාච්චසො, පදසො ධම්මං වාවෙය්‍ය, විහාරං ස්වෙ උපගච්ඡෙය්‍ය.

ප, පරා, නි, නී, උ, දු, සං, වි, අව, අනු, පරි, අධි, අහි, පති, සු, ආ, අති, අපි, අප, උප, පහාරො, පරාභවො, නිහාරො, නීහාරො, උහාරො, දුහාරො, සංහාරො, විහාරො, අවහාරො, අනුහාරො, පරිහාරො, අධිහාරො, අහිහාරො, පතිහාරො, සුහාරො, ආහාරො, අතිහාරො, අපිහාරො, අපහාරො, උපහාරො, එවං වීසති උපසග්ගෙහි ව.

යථා, තථා, එවං, බලු, බො, තත්‍ර, අථො, අථ, හි, තු ව, වා, වො, හං, අහං, අලං, එව, හො අහො, හෙ, අහෙ, රෙ, අරෙ, එවමාදීහි නිපාතෙහි ව යොජෙතබ්බාති.

වග්ගහණම වධාරණත්ථං.

222, 342. පුමස්ස ලිඛිගාදීසු සමාසෙසු.

පුමඉච්චෙනස්ස අන්තො ලොපමාපජ්ජතෙ ලිඛිගාදීසු පරපදෙසු සමාසෙසු.

පුල්ලිඛිගං, පුම්භාවො, පුඬිකොකිලො.

පුමස්සෙති කිමත්ථං? ඉත්ථීලිඛිගං, නපුංසකලිඛිගං.

ලිඛිගාදීසුති කිමත්ථං? පුමිත්ථී.

සමාසෙසුති කිමත්ථං? පුමස්ස ලිඛිගං.

223, 188. අං යමිතො පසඤ්ඤතො.

අං වචනස්ස යං හොති වා ඊතො පසඤ්ඤතො.

ඉත්ථිසං, ඉත්ථිං.

පසඤ්ඤතොති කිමත්ථං? දණ්ඩිනං, හොගිනං.

අමිති කිමත්ථං? ඉත්ථිහි.

224, 153. නං ඤාතො කතරස්සා.

තස්මා ඤාතො කතරස්සා අං වචනස්ස නං හොති.

දණ්ඩිනං, හොගිනං.

ඤාතොති කිමත්ථං? වෙස්සභුං.

කතරස්සාති කිමත්ථං? කුච්ඡිං.

225, 151. යොනං නො.

සබ්බෙසං යොනං ඤාතො කතරස්සා නො හොති.

දණ්ඩිනො හොගිනො, හෙ දණ්ඩිනො, හෙ හොගිනො.

කතරස්සාති කිමත්ථං? අග්ගයො, මුනියො, ඉසයො.

ඤාතොති කිමත්ථං? සයම්භුතො.

යොනන්ති කිමත්ථං? දණ්ඩිනා, හොගිනා.

226, 154. ස්මිංනි.

තස්මා ඤාතො කතරස්සා ස්මිංවචනස්ස නිආදෙ සො හොති.

දණ්ඩිනි, හොගිනි.

කතරස්සාති කිමත්ථං? බ්‍යාධිමිහි.

227, 270. කිස්ස කචෙව.

කිමිච්චෙතස්ස කො ච හොති වපච්චයෙ පරෙ.

කච ගතොසි තචං දෙවානං පියතිස්ස.

වග්ගහණෙන අවපච්චයෙ පරෙපි කො ච හොති. කො තංතින්දිතු මරහති, කථං බොධයිතුං ධම්මං.

චෙති කිමත්ථං? කුතො ආගතොසි තචං.

228, 272. කුහිං හං සු ව.

කිමිච්චෙතස්ස කු හොති හිං හංඉච්චෙතෙසු ව. කුහිං ගච්ඡසි, කුලං ගච්ඡසි.

වග්ගහණෙන හිඤ්චනංදාවනං පච්චයෙසු පරෙසු අඤ්ඤත්ථාපි කු හොති. කුහිඤ්චනං, කුදාවනං.

229, 226. සෙසෙසු ව.

කිමිච්චෙතස්ස කො හොති සෙසෙසු විහත්තිපච්චයෙසු පරෙසු.

කො පකාරො කථං, කං පකාරං කථං.

වග්ගහණමනුකඨසිනත්ථං.

230, 262. තුහොථෙසු ව.

කිමිච්චෙතස්ස කු හොති තුතොථ ඉච්චෙතෙසු ව.

කුතු, කුතො, කුත්ථ.

වග්ගහණමනුකඨසිනත්ථං,

231, 263. සබ්බස්සෙතස්ස, කාරො වා.

සබ්බස්ස එතසද්දස්ස අකාරො හොති වා තොථඉච්චෙතෙසු.

අතො, අත්ථ, එත්තො, එත්ථ.

232, 267. ත්‍රෙ නිච්චං.

සබ්බස්ස එතසද්දස්ස අකාරො හොති නිච්චං තුපච්චයෙ පරෙ.

අත්ත.

233, 264. එ තොටෙසු ව.

සබ්බස්ස එතසද්දස්ස එකාරො හොති වා තොට්ඨව්වෙනෙසු.

එත්තො, අතො, එත්ථ, අත්ථ.

234, 265. ඉමස්සි ටං දානි හ තො ධෙසු ව.

ඉමසද්දස්ස සබ්බස්සෙව ඉකාරො හොති ටං දානිහතො ධ්ඨව්වෙනෙසු.

ඉත්ථං, ඉදානි, ඉහ, ඉතො, ඉධ.

235, 281. අධුනාමිති ව.

ඉමසද්දස්ස සබ්බස්සෙව අකාරො හොති ධුනාමිති පච්චයෙ පරෙ.

අධුනා.

වග්ගහණමවධාරණත්ථං.

236, 280. එත රහිමිති.

සබ්බස්සෙව ඉමසද්දස්ස එතාදෙසො හොති රහිමිති පච්චයෙ පරෙ.

එතරහි.

237, 176. ඉත්ථීයතො ආපච්චයො.

ඉත්ථීයං වත්තමානාය අකාරතො ආපච්චයො හොති.

සබ්බා, යා, සා, කා. කතරා.

238, 187. නදාදිතො වා ඊ.

නදාදිතො වාඅනදාදිතොවා ඉත්ථීයං වත්තමානාය ඊපච්චයො හොති.

නදී, මහී, කුමාරී, තරුණී, සබ්බී, ඉත්ථී.

239, 190. ණව ණක ණයා ණ ත්තුහි.

ණව ණක ණෙය්‍ය ණ න්තුඉච්චෙතෙහි ඉත්ථියං චත්තමානෙහි ඊපච්චයො හොති.

මාණවී, පණ්ඩවී, නාවිකී, චෙනතෙය්‍යී, කුන්තෙය්‍යී, ගොතමී, ගුණවතී, සාමාවතී.

240, 193. පති භික්ඛුරාජීකාරන්තෙහි ඉතී.

පති භික්ඛු රාජීකාරන්තෙහි ඉත්ථියං චත්තමානෙහි ඉතීපච්චයො හොති.

ගහපතාතී, භික්ඛුතී, රාජීතී, හත්ථීතී, දණ්ඩිතී, මෙධාවිතී, තපස්සිතී.

241, 191. න්තුස්ස තමීකාරෙ.

සබ්බස්සෙව න්තුපච්චයස්ස තකාරො හොති වා ඊකාරෙ පරෙ.

ගුණවතී, ගුණවන්තී, කුලවතී, කුලවන්තී, සතිමතී, සතිමන්තී, මහතී, මහන්තී, ගොත්තමතී, ගොත්තමන්තී.

242, 192. භවතො හොතො.

සබ්බස්සෙව භවන්තසද්දස්ස භොතාදෙසො හොති ඊකාරෙ ඉත්ථිගතෙ පරෙ.

හොති අයො, හොති කඤ්ඤෙ, හොති බරාදියෙ.

243, 110. භොගෙ තු.

සබ්බස්සෙව භවන්තසද්දස්ස භොආදෙසො හොති ගෙ පරෙ.

හො පුරිස, හො අග්ගි, හො රාජ, හො සත්ථ, හො දණ්ඩි, හො සයම්භු.

ගෙති කිමත්ථං? භවතා, භවං.

තුග්ගහණෙන අඤ්ඤස්මිම්පි වචනෙ සබ්බස්ස භවන්තසද්දස්ස භොන්ත භන්තෙ භොන්තො හද්දෙ භොතා හො තොඉච්චෙතෙ ආදෙසා භොන්ති.

භොන්ත, භන්තෙ, භොන්තො, හද්දෙ, භොතා, භොතො.

244, 72. අකාරපිතාද්‍යන්තානමා.

අකාරො ව ජිනාදීනමන්තො ව අත්තමාපජ්ජනෙ ගෙ පරෙ.

හො පුරිසා, හො රාජා, හො ජිනා, හො මාතා, හො සත්ථා.

245, 152. කුලපා රස්සං.

කුලපඉච්චෙනෙ රස්සමාපජ්ජන්තෙ ගෙ පරෙ.

හො දණ්ඩි, හො සයම්භු, හොති ඉත්ථි, හොතිවධු,

246, 73. ආකාරො වා.

ආකාරො රස්සමාපජ්ජනෙ වා ගෙ පරෙ.

හො රාජ, හො රාජා, හො අත්ත, හො අත්තා, හො සබ්, හො සබ්බා, හො සත්ථ, හො සත්ථා.

ඉති නාමකප්පෙ චතුත්ථො කණ්ඩො.

පඤ්චමකණ්ඩ

247, 261. ත්වාදයො විහන්තිසඤ්ඤායො.

තොආදි යෙසං පච්චයානං, තෙ හොන්ති ත්වාදයො. තෙ පච්චයා ත්වාදයො විහන්තිසඤ්ඤාව දථිධ්බ්බො.

සබ්බතො, යතො, තතො, කුතො, අතො, ඉතො, සබ්බදා, යදා, තදා, කදා, ඉධ, ඉදානි.

248, 260. ක්චචි තො පඤ්චමාත්ථෙ.

ක්චචි තොපච්චයො හොති පඤ්චමාත්ථෙ.

සබ්බතො, යතො, තතො, කුතො, අතො, ඉතො.

ක්චචිති කිමත්ථං? සබ්බස්මා, ඉමස්මා.

249, 266. තු ට සත්තමියා සබ්බනාමෙහි.

තුටඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති සත්තමාත්ථෙ සබ්බ නාමෙහි.

සබ්බත්‍ර, සබ්බත්ථ, යත්‍ර, යත්ථ, තත්‍ර, තත්ථ.

250, 268. සබ්බතො ධි.

සබ්බඉච්චෙනස්මා ධිපච්චයො හොති ක්චචි සත්තමාස්ථෙ. සබ්බධි, සබ්බස්මිං.

251, 269. කිං ස්මා චො.

කිම්ච්චෙනස්මා චපච්චයො හොති සත්තමාස්ථෙ.

ක්ච ගතොසි ත්ච දෙවානංපියතිස්ස.

252, 271. හිං භං හිඤ්චනං.

කිම්ච්චෙනස්මා හිංභංහිඤ්චනංඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති සත්තමාස්ථෙ.

කුහිං, කුලං, කුහිඤ්චනං.

253, 273. තම්භා ච.

තම්භා ච හි භංඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති සත්තමාස්ථෙ. තහිං, තභං.

චග්ගහණං හිඤ්චනග්ගහණනිචත්තනත්ථං.

254, 274. ඉමස්මා භ ධා ච.

ඉමස්මා භධඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති සත්තමාස්ථෙ. ඉභ, ඉධ.

චග්ගහණමචධාරණත්ථං.

255, 275. යතො හිං.

තස්මා යතො හිංපච්චයො හොති සත්තමාස්ථෙ. යහිං.

256, 0. කාලෙ.

“කාලෙ”ඉච්චෙනං අධිකාරත්ථං වෙදිතබ්බං.

257, 279. කිංසබ්බඤ්ඤකයකුහිදාදාචනං.

කිං සබ්බආඤ්ඤා එක ය කුඉච්චෙනෙහි දා දාවනංඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති කාලෙ සත්තමාත්ථෙ.

කදා, සබ්බදා, ආඤ්ඤදා, එකදා, යදා, කුදාවනං.

258, 278. තම්භා දානි ව.

තඉච්චෙනස්මා දානි දාඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති, කාලෙ සත්තමාත්ථෙ.

තදානි, තදා.

චග්ගහණමනුකඨ්ඨනත්ථං.

259, 279. ඉමස්මා රහි ධුනා දානි ව.

ඉමස්මා රහි ධුනා දානිඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති කාලෙ සත්තමාත්ථෙ.

තෙරහි, අධුනා, ඉදානි.

චග්ගහණමනුකඨ්ඨනත්ථං.

260, 277. සබ්බස්ස සො දාම්හි වා.

සබ්බඉච්චෙනස්ස සකාරාදෙසො හොති වා දාම්හි පච්චයෙ පරෙ.

සදා, සබ්බදා.

261, 369. අවණ්ණො යෙ ලොපඤ්ච.

අවණ්ණො යෙ පච්චයෙ පරෙ ලොපමාපජ්ජතෙ.

බාහුස්සච්චං, පණ්ඨිච්චං, වෙපුල්ලං, කාරුඤ්ඤං, කොසල්ලං, සාමඤ්ඤං, සොහජ්ජං.

262, 391. වුඨ්ඨස්ස ජො ඉයිට්ඨෙසු.

සබ්බස්සෙව වුඨ්ඨස්සද්දස්ස ජොආදෙසො හොති ඉය ඉට්ඨඉච්චෙනෙසු පච්චයෙසු.

ජෙය්‍යා, ජෙට්ඨො.

263, 392. පසත්ථස්ස සො ච.

සබ්බස්සෙව පසත්ථසද්දස්ස සොආදෙසො හොති, ඡාදෙසො ච ඉයඉට්ඨඉච්චෙනෙසු පච්චයෙසු.

සෙයො, සෙට්ඨො, ඡෙයො, ඡෙට්ඨො.

264, 393. අන්තිකස්ස නෙදො.

සබ්බස්ස අන්තිකසද්දස්ස නෙදාදෙසො හොති ඉය ඉට්ඨඉච්චෙනෙසු පච්චයෙසු.

නෙදියො, නෙදිට්ඨො.

265, 394. බාල්භස්ස සාධො.

සබ්බස්ස බාල්භසද්දස්ස සාධාදෙසො හොති ඉය ඉට්ඨඉච්චෙනෙසු පච්චයෙසු.

සාධියො, සාධිට්ඨො.

266, 395. අප්පස්ස කණ.

සබ්බස්ස අප්පසද්දස්ස කණ ආදෙසො හොති ඉය ඉට්ඨඉච්චෙනෙසු පච්චයෙසු.

කණියො, කණිට්ඨො.

267, 396. යුවානඤ්ච.

සබ්බස්ස යුවසද්දස්ස කණ ආදෙසො හොති ඉය ඉට්ඨඉච්චෙනෙසු පච්චයෙසු.

කනියො, කනිට්ඨො.

චග්ගහණමනුකඨ්ඨනත්ථං.

268, 397. චන්තුමන්තු වීනඤ්ච ලොපො.

චන්තුමන්තුවීඉච්චෙනෙසං පච්චයානං ලොපො හොති ඉයඉට්ඨඉච්චෙනෙසු පච්චයෙසු.

ගුණියො, ගුණිටියො, සතියො, සතිටියො, මෙධියො, මෙධිටියො.

269, 401. යවතං ත ල ණ දකාරානං බ්‍යඤ්ජනානි ච ල ඤ ජකාරත්තං.

යකාරවන්තානං ත ල ණ දකාරානං බ්‍යඤ්ජනානි ච ල ඤ ජකාරත්තමාපජ්ජන්තෙ යථාසඬ්ඛං.

බ්‍යඤ්ජනානි, පණ්ඩිතානි, වෙපුල්ලං, කාරුඤ්ඤං, කොසල්ලං, නෙපුඤ්ඤං, සාමඤ්ඤං, සොහජ්ජං.

ය ච තමිති කිමත්ථං? තිණදලං.

ත ල ණ දකාරානමිති කිමත්ථං? ආලසාං, ආරොග්‍යං.

බ්‍යඤ්ජනානමිති කිමත්ථං? මච්චුනා.

කාරග්ගහණං කිමත්ථං? යකාරස්ස මකාරාදෙසඤ්ඤාපනත්ථං. ඔපම්මං.

270, 120. අම්භ තුම්භන්තුරාජ බ්‍රහ්මත්ත සබ්බත්ථු පිතාදීහිස්මා නාව.

අම්භ තුම්භන්තුරාජ බ්‍රහ්ම අත්ත සබ්බ සත්ථු පිතුඉච්චෙවමාදීහි ස්මාවචනං නාව දට්ඨබ්බං.

මයා, තයා, ගුණවතා, රඤ්ඤා, බ්‍රහ්මුනා, අත්තනා, සබ්බතා, සත්ථාරා, පිතරා, මාතරා, භාතරා, ධීතරා, කත්තරා, වත්තරා.

එතෙහීති කිමත්ථං? පුරිසා.

ඉති නාමකප්පෙ පඤ්චමො කණ්ඩො

නාමකප්පො නිට්ඨිතො.

3. කාරකකප්ප

ඡට්ඨකණ්ඩ

271, 88, 308. යස්මා දූපෙති භයමාදත්තෙ වා තදපාදානං.

යස්මා වා අපෙති, යස්මා වා භයං ජායතෙ, යස්මා වා ආදත්තෙ, තං කාරකං අපාදානසඤ්ඤං භොති.

තං යථා? ගාමා අපෙතීති මුතයො, නගරා නිග්ගතො රාජා, වොරා භයං ජායතෙ, ආචරිඤ්ඤාපඤ්ඤායෙහි සික්ඛං ගණ්භාති සිස්සො.

අපාදානමිච්චනෙන ක්වත්ථො? අපාදානෙ පඤ්චමී.

272, 309. ධාතුනා මානමුපසග්ගයොගාද්ච්චපි ව.

ධාතුනාමානං පයොගෙ ව උපසග්ගයොගාද්ච්චපි ව තං කාරකං අපාදානසඤ්ඤං භොති.

ධාතුනං පයොගෙ තාව ජීඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස පරාපුඛ්ඛස්ස පයොගෙ යො අසභො, සො අපාදානසඤ්ඤො භොති.

තං යථා? බුද්ධස්මා පරාපෙතීති අඤ්ඤතීත්ථියා.

භුඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස පපුඛ්ඛස්ස පයොගෙ යතො අච්ඡින්නප්පභවො, සො අපාදානසඤ්ඤො භොති.

තං යථා? හිමවතා පභවන්ති පඤ්ච මහානදියො, අනවතත්තමිහා පභවන්ති මහාසරා, අචිරවතියා පභවන්ති කුන්තදියො.

නාමප්පයොගෙපි තං කාරකං අපාදානසඤ්ඤං භොති.

තං යථා? උරස්මා ජාතො පුත්තො, භූමිතො නිග්ගතො රසො, උභතො සුජාතො පුත්තො මානිතො ව පිතිතො ව.

උපසග්ගයොගෙ තං කාරකං අපාදානසඤ්ඤං භොති.

තං යථා? අපසාලාය ආයන්ති වාණිජා, ආබුන්මලොකා සද්දො අබ්භුග්ගච්ඡති උපරි පඛ්ඛතා දෙවො වස්සති, බුද්ධස්මා පති සාරිපුත්තො ධම්මදෙසනාය හික්ඛු ආලපති තෙමාසං, සතමස්ස තෙලස්මා පති දදාති, උප්පලමස්ස පදුමස්මා පති දදාති, කනකමස්ස හිරඤ්ඤස්මා පති දදාති.

ආදිග්ගහණෙන කාරකමජ්ඣෙකපි පඤ්චමීවිහත්ති හොති. ඉතො පක්ඛස්මා විජ්ඣති මීගං ලුද්දකො, කොසා විජ්ඣති කුඤ්ජරං, මාසස්මා භුඤ්ජති හොජනං.

අපිග්ගහණෙන නිපාතපයොගෙපි පඤ්චමීවිහත්ති හොති දුතියා ච තතියා ච. රහිතා මාතුජා පුඤ්ඤං කත්වා දානං දෙති, රහිතා මාතුජං, රහිතා මාතුජෙන වා. රිතෙ සද්ධම්මා කුතො සුඛං ලභති, රිතෙ සද්ධම්මං, රිතෙ සද්ධම්මෙන වා. තෙ හික්ඛු නානා කුලා පඬ්ඛජිතා, විනා සද්ධම්මා නත්ථඤ්ඤො කොචි නාථො ලොකෙ විජ්ජති, විනා සද්ධම්මං, විනා සද්ධම්මෙන වා. විනා බුද්ධස්මා, විනා බුද්ධං, විනා බුද්ධෙන වා.

වග්ගහණෙන අඤ්ඤත්ථාපි පඤ්චමීවිහත්ති හොති. යතොහං හගිනි අරියාය ජාතියා ජාතො. යතො සරාමී අත්තානං, යතො පත්තොස්මි විඤ්ඤුතං, යත්වාධිකරණමෙනං චක්ඛුන්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අත්ථාසවෙය්‍යුං.

273, 310. රක්ඛණත්ථානම්චජිතං.

රක්ඛණත්ථානං ධාතුතං පයොගෙ යං ඉච්ජිතං, තං කාරකං අපාදානසඤ්ඤං හොති.

කාකෙ රක්ඛන්ති තණ්ඩුලා, යවා පටිසෙධෙන්ති ගාවො.

274, 311. යෙන වා' දස්සනං.

යෙන වා අදස්සනම්චජිතං, තං කාරකං අපාදානසඤ්ඤං හොති.

උපජ්ඣායා අන්තරධායති සිස්සො, මාතරා ච පිතරා ච අන්තරධායති පුත්තො.

වාති කිමත්ථං? සත්තමීවිහත්තං. ජෙනවනෙ අන්තරධායති හගවා.

275, 312. දුරන්ති කද්ධ කාල නිම්මාන ත්වාලොප දිසායොගවිහත්තාරජ්ජයොග සුද්ධජ්ජමොචන හෙතු විවිත්තජ්ජමාණ පුඬ්ඛයොගඛන්ධන ගුණවචන පඤ්ඤ කථන ථොකාකත්තුසු ච.

දුරත්ථෙ, අන්තිකත්ථෙ, අද්ධනිම්මානෙ, කාලනිම්මානෙ, ත්වාලොපෙ, දිසායොගෙ, විහත්තෙ, ආරජ්ජයොගෙ, සුද්ධෙ, පමොචනෙ, හෙත්ථත්ථෙ, විවිත්තත්ථෙ, පමාණෙ, පුඬ්ඛයොගෙ, ඛන්ධනත්ථෙ, ගුණවචනෙ, පඤ්ඤෙ,

කථනෙ, ටොකෙ, අකත්තරි ච ඉච්චෙනෙස්චත්ථෙසු, පයොගෙසු ච, තං කාරකං අපාදානසඤ්ඤං භොති.

දුරත්ථෙතාව – කීච දුරො ඉතො නළකාරගාමො, දුරතො චා ගම්ම, ආරකා තෙ මොසපුරිසා ඉමස්මා ධම්මචිනයා. දුතියා ච තතියා ච, දුරං ගාමං ආචතො, දුරෙන ගාමෙන චා ආගතො. ආරකා ඉමං ධම්මචිනයං, අනෙන ධම්මචිනයෙන චා ඉච්චෙවමාදි.

අන්තිකත්ථෙ – අන්තිකං ගාමා, ආසන්නං ගාමා, සමීපං ගාමා, සමීපං සද්ධම්මා. දුතියා ච තතියා ච, අන්තිකං ගාමං, අන්තිකං ගාමෙන චා. ආසන්නං ගාමං, ආසන්නං ගාමෙන චා. සමීපං ගාමං. සමීපං ගාමෙන චා. සමීපං සද්ධම්මං, සමීපං සද්ධම්මෙන චා ඉච්චෙවමාදි.

අද්ධතිම්මානෙ – ඉතො මචුරාය චතුසු යොජනෙසු සඬකස්සං නාම නගරං අත්ථි, තත්ථ ඛහු ජනා වසන්ති ඉච්චෙවමාදි.

කාලතිම්මානෙ – ඉතො හික්ඛවෙ එකනචුතිකප්පෙ විපස්සි නාම භගවා ලොකෙ උදපාදි, ඉතො තිණ්ණං මාසානං අච්චයෙන පරිනිබ්බායිස්සති ඉච්චෙවමාදි.

ත්චාලොපෙ කම්මාධිකරණෙසු – පාසාදා සඬකමෙයා, පාසාදං අහිරුහිත්චා චා. පබ්බතා සඬකමෙයා, පබ්බතං අහිරුහිත්චා චා. හත්ථික්ඛන්ධා සඬකමෙයා, හත්ථික්ඛන්ධං අහිරුහිත්චා චා. ආසනා චුට්ඨහෙයා. ආසනෙ නිසිදිත්චා චා ඉච්චෙවමාදි.

දිසායොගෙ – අච්චිතො යාව උපරිභවග්ගමන්තරෙ ඛහු සත්තනිකායා වසන්ති, යතො බෙමං තතො භයං, පුරත්ථිමතො, දක්ඛිණතො, පච්ඡිමතො, උත්තරතො අග්ගි පජ්ජලන්ති, යතො අස්සොසුං භගවන්තං, උද්ධං පාදනලා අධො කෙසමත්ථකා ඉච්චෙවමාදි.

විහත්තෙ – යතො පණිතතරො චා විසිට්ඨතරො චා නත්ථි. ඡට්ඨි ච, ඡන්තචුතීනං පාසණ්ඩානං, ධම්මානං පවරං යදිදං සුගතචිනයො ඉච්චෙවමාදි.

ආරප්පයොගෙ – ගාමධම්මා වසලධම්මා අසද්ධම්මා ආරති විරති පටිවිරති, පාණාතිපාතා වෙරමණි ඉච්චෙවමාදි.

සුද්ධෙ – ලොහනියෙහි ධම්මෙහි සුද්ධො අසංසට්ඨො, මානිතො ච පිතිතො ච සුද්ධො අසංසට්ඨො අනුපකුද්ධො අගරහිතො ඉච්චෙවමාදි.

පමොචනෙ – පරිමුක්තො දුක්ඛස්මාති වදාමි, මුක්තොස්මි මාරඛන්ධනා, න නෙ මුච්චන්ති මච්චුනා ඉච්චෙවමාදි.

හෙත්චත්ථෙ – කස්මා හෙතුනා, කෙන හෙතුනා, කිස්ස හෙතුනා, කස්මා නු තුම්භං දහරා න මීයරෙ, කස්මා ඉධෙව මරණං භවිස්සති ඉච්චෙවමාදි.

විචිත්තත්ථෙ – විචිත්තො පාපකා ධම්මා, විචිච්චෙව කාමෙහි විචිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි ඉච්චෙවමාදි.

පමාණෙ – දීඝසො නචවිදත්ථියො සුගතවිදත්ථියො පමාණිකා කාරෙතඛ්ඛා, මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස අඬ්ඪි තෙළසහත්ථා ඉච්චෙවමාදි.

පුබ්බයොගෙ – පුබ්බෙව සම්මොධා ඉච්චෙවමාදි.

ඛන්ධනත්ථෙ – සතස්මා ඛන්ධො නරො. තතියා ච, සතෙන ඛන්ධො නරො රඤ්ඤා ඉණත්ථෙත ඉච්චෙවමාදි.

ගුණචචනෙ – පුඤ්ඤාය සුගතිං යන්ති, වාගාය විපුලං ධනං, පඤ්ඤාය විමුක්තිමනො, ඉස්සරියාය ජනං රක්ඛති රාජා ඉච්චෙවමාදි.

පඤ්ඤෙත්ථාලොපෙ කම්මාධිකරණෙසු – අභිධම්මා පුච්ඡන්ති, අභිධම්මං සුත්ථා, අභිධම්මෙ යත්ථා වා. විනයා පුච්ඡන්ති, විනයං සුත්ථා, විනයෙ යත්ථා වා. දුතියා ච තතියා ච, අභිධම්මං, අභිධම්මෙන වා. විනයං, විනයෙන වා. එව සුත්තා, ගෙය්‍යා, ගාථාය, වෙය්‍යාකරණා, උදානා, ඉතිචුත්තකා, ජාතකා, අබ්භුතධම්මා, වෙදල්ලා ඉච්චෙවමාදි.

කථනෙත්ථාලොපෙ කම්මාධිකරණෙසු – අභිධම්මා කථයන්ති, අභිධම්මං සුත්ථා, අභිධම්මෙ යත්ථා වා. විනයා කථයන්ති, විනයං සුත්ථා, විනයෙ යත්ථා වා. දුතියා ච තතියා ච, අභිධම්මං, අභිධම්මෙන වා. විනයං විනයෙන වා. එව සුත්තා, ගෙය්‍යා, ගාථාය, වෙය්‍යාකරණා, උදානා, ඉතිචුත්තකා, ජාතකා, අබ්භුතධම්මා, වෙදල්ලා ඉච්චෙවමාදි.

ථොකෙ – ථොකා මුච්චන්ති. අප්පමත්තකා මුච්චන්ති, කිච්ඡා මුච්චන්ති. තතියා ච. ථොකෙන, අප්පමත්තකෙන, කිච්ඡෙන වා ඉච්චෙවමාදි.

අකත්තරිච – කම්මස්ස කතත්තා උපචිතත්තා උස්සන්තත්තා විපුලත්තා චක්ඛුච්ඤ්ඤාණං උප්පන්තං හොති ඉච්චෙවමාදි.

වග්ගභණෙන සෙසෙසුපි යෙ මයා නොපදිට්ඨා අපාදානපයොගිකා, තෙ පයොගවිචක්ඛණෙනි යථායොගං යොජෙනඛ්ඛා.

276, 302. යස්ස දාතුකාමො රොචතෙ ධාරයතෙ වා තං සම්පදානං.

යස්ස වා දාතුකාමො යස්ස වාරොචතෙ, යස්ස වා ධාරයතෙ, තං කාරකං සම්පදානසඤ්ඤං හොති.

සමණස්ස චීවරං දදාති, සමණස්ස රොචතෙ සච්චං, දෙවදත්තස්ස සුවණ්ණච්ඡත්තං ධාරයතෙ යඤ්ඤදත්තො.

සම්පදානමිච්චනෙන ක්වත්ථො? සම්පදානෙ චතුත්ථී.

වාති විකප්පනත්ථං, ධාතුනාමානං පයොගෙ වා උපසග්ගප්පයොගෙ වා නිපාතප්පයොගෙ වා සති අත්ථවිකප්පනත්ථං වාති පදං පයුජ්ජති.

277, 303. සිලාස හනු යා සප ධාර පිහ කුධ දුහිස්සොසුය රාධික්ඛ පච්චාසුණ අනුපතිගිණ පුඛ්ඛකත්තාරොචනත්ථ තදත්ථ තුමත්ථාලමත්ථ මඤ්ඤානාදරප්පාණිනි, ගත්තත්ථකම්මනි, ආසීසත්ථ සම්මුති භියා සත්තමාත්ථෙසු ව.

සිලාස හනු යා සප ධාර පිහ කුධ දුහ ඉස්සඉච්චෙතෙසං ධාතුනං පයොගෙ, උසුයත්ථානඤ්ච පයොගෙ, රාධික්ඛප්පයොගෙ, පච්චාසුණඅනුපතිගිණානං පුඛ්ඛකත්තරි, ආරොචනත්ථෙ, තදත්ථෙ, තුමත්ථෙ, අලමත්ථෙ, මඤ්ඤතිප්පයොගෙ අනාදරෙ අප්පාණිනි, ගත්තත්ථානං ධාතුනං කම්මනි, ආසීසත්ථෙ ච සම්මුති භියා සත්තමාත්ථෙසු ව, තං කාරකං සම්පදානසඤ්ඤං හොති.

සිලාසප්පයොගෙ තාව – බුද්ධස්ස සිලාසතෙ, ධම්මස්ස සිලාසතෙ, සඬ්ඝස්ස සිලාසතෙ, සකංඋපජ්ඣායස්ස සිලාසතෙ, තච සිලාසතෙ මම සිලාසතෙ ඉච්චෙචමාදි.

හනුප්පයොගෙ – හනුතෙ තුස්භමෙච, හනුතෙ මස්භමෙච ඉච්චෙචමාදි.

යාපයොගෙ – උපතිට්ඨෙය්‍යා සකාපුත්තානං වඩ්ඪකී, හික්ඛුස්ස භුඤ්ජන්තස්ස පාතීයෙන වා විධුපනෙන වා උපතිට්ඨෙය්‍යා හික්ඛුනී ඉච්චෙචමාදි.

සප්පයොගෙ – තුස්භං සපතෙ, මස්භං සපතෙ ඉච්චෙචමාදි.

ධාරප්පයොගෙ – සුවණ්ණං තෙ ධාරයතෙ ඉච්චෙචමාදි.

පිහප්පයොගෙ - බුද්ධස්ස අඤ්ඤතිත්ථියා පිහයන්ති, දෙවා දස්සනකාමා නෙ, යනො ඉච්ඡාමි හද්දන්තස්ස, සමිද්ධානං පිහයන්ති දලිද්දා ඉච්චෙවමාදි.

කුට්ඨහඉස්සඋසුයප්පයොගෙ - කොධයති දෙව දත්තස්ස, තස්ස කුප්ඤ මහාචීර, මා රට්ඨං විනස්ස ඉදං. දුභයති දිසානං මෙසො, තිත්ථියා සමණානං ඉස්සයන්ති ගුණගිද්ධෙන, තිත්ථියා සමණානං ඉස්සයන්ති ලාභගිද්ධෙන, දුප්පනා ගුණවන්තානං උසුයන්ති ගුණගිද්ධෙන, කා උසුයා විජානනං ඉච්චෙවමාදි.

රාධ ඉක්ඛ ඉච්චෙතෙසං ධාතුනං පයොගෙ යස්ස අකථිතස්ස පුච්ඡනං කම්මවික්ඛ්‍යාපනත්ථඤ්ච, තං කාරකං සම්පදානසඤ්ඤං හොති, දුතියා ච.

ආරාධොහං රඤ්ඤො, ආරාධොහං රාජානං, ක්‍යාහං අය්‍යානං අපරජ්ඣාමි, ක්‍යාහං අය්‍ය අපරජ්ඣාමි, චක්ඛුං ජනස්ස දස්සනාය තං විය මඤ්ඤො, ආයස්මතො උපාලිත්ථෙරස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො උපතිස්සො, ආයස්මන්තං චා ඉච්චෙවමාදි.

පච්චාසුණ අනුපතිගිණානං පුබ්බකත්තරි සුඤ්ඤාතිස්ස පච්චායොගෙ යස්ස කම්මුනො පුබ්බස්ස යො කත්තා, සො සම්පදානසඤ්ඤො හොති.

තං යථා? හගවා භික්ඛු එතදවොච.

භික්ඛුති අකථිත කම්මං, එතන්ති කථිතකම්මං. යස්ස කම්මුනො පුබ්බස්ස යො කත්තා, සො 'හගවා'ති "යො කරොති ස කත්තා"ති සුත්තවචනෙන කත්තුසඤ්ඤො. එවං යස්ස කම්මුනො පුබ්බස්ස යො කත්තා, සො සම්පදානසඤ්ඤො හොති.

තං යථා? තෙ භික්ඛු හගවතො පච්චස්සොසුං, ආසුණන්ති බුද්ධස්ස භික්ඛු.

ගිණස්ස අනුපතියොගෙ යස්ස කම්මුනො පුබ්බස්ස යො කත්තා, සො සම්පදානසඤ්ඤො හොති.

තං යථා? භික්ඛු ජනං ධම්මං සාවෙති, තස්ස භික්ඛුනො ජනො අනුගිණාති, තස්ස භික්ඛුනො ජනො පතිගිණාති.

යො වදෙති ස 'කත්තා'ති,
චුත්තං 'කම්ම'න්ති චුච්චති;
යො පටිග්ගාහකො තස්ස,
'සම්පදානං' විජානියා.

ඉච්චෙවමාදි.

ආරොචනත්ථෙ – ආරොචයාමි චො භික්ඛචෙ, ආමන්තයාමි චො භික්ඛචෙ, පට්ඨෙදයාමි චො භික්ඛචෙ, ආරොචයාමි තෙ මහාරාජ, ආමන්තයාමි තෙ මහාරාජ, පට්ඨෙදයාමි තෙ මහාරාජ ඉච්චෙවමාදි.

තදත්ථෙ – ඌනස්ස පාරිසුරියා තං චීවරං නික්ඛිපිතඛිඛං. බුද්ධස්ස අත්ථාය, ධම්මස්ස අත්ථාය, සඬ්ඝස්ස අත්ථාය, ජීවිතං පරිච්චජාමි ඉච්චෙවමාදි.

තුමත්ථෙ – ලොකානුකම්පාය අත්ථාය භිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං බුද්ධො ලොකෙ උප්පජ්ජති. භික්ඛුනං චාසුචිභාරාය චිතයො පඤ්ඤත්තො ඉච්චෙවමාදි.

අලමත්ථප්පයොගෙ-අලමිති අරහති පටික්ඛිත්තෙසු. අලං මෙ බුද්ධො, අලං මෙ රජ්ජං, අලං භික්ඛු පත්තස්ස, අලං මල්ලො මල්ලස්ස, අරහති මල්ලො මල්ලස්ස. පටික්ඛිත්තෙ අලං තෙ රූපං කරණීයං, අලං මෙ භිරඤ්ඤසුච්ඡන්තො ඉච්චෙවමාදි.

මඤ්ඤතිප්පයොගෙ අනාදරෙ අප්පාණිනි-කට්ඨස්ස තුවං මඤ්ඤෙ, කලිඬිගරස්ස තුවං මඤ්ඤෙ.

අනාදරෙති කිමත්ථං? සුච්ඡන්තං විය තං මඤ්ඤෙ.

අප්පාණිනිති කිමත්ථං? ගද්දහං තුවං මඤ්ඤෙ ඉච්චෙවමාදි.

ගත්තත්ථකම්මනි-ගාමස්ස පාදෙන ගතො, නගරස්ස පාදෙන ගතො, අප්පො සග්ගාය ගච්ඡති, සග්ගස්ස ගමනෙන චා, මූලාය පටිකස්සෙයා සඬ්ඝො. දුතියා ච, ගාමං පාදෙන ගතො, නගරං පාදෙන ගතො, අප්පො සග්ගං ගච්ඡති, සග්ගං ගමනෙන චා, මූලං පටිකස්සෙයා සඬ්ඝො ඉච්චෙවමාදි.

ආසීසත්ථෙ-ආයස්මතො දීඝායුකො භොතු, හද්දං භවතො භොතු, කුසලං භවතො භොතු, අනාමයං භවතො භොතු, සුඛං භවතො භොතු, ස්වාගතං භවතො භොතු, අත්ථො භවතො භොතු, භීතං භවතො භොතු ඉච්චෙවමාදි.

සම්මුතිප්පයොගෙ- අඤ්ඤත්ත සඬ්ඝසම්මුතියා භික්ඛුස්ස විජ්ජවත්ථුං න වට්ටති, සාධු සම්මුති මෙ තස්ස භගවතො දස්සනාය ඉච්චෙවමාදි.

භියාප්පයොගෙ – භියොයාසො මත්තායං ඉච්චෙවමාදි.

සත්තමාත්ථෙ – තුය්භඤ්චස්ස ආවි කරොමි, තස්ස මෙ සක්කො පාතුරහොසි ඉච්චෙවමාදි.

අත්ථග්ගහණෙන බහුසු අක්ඛරප්පයොගෙසු දිස්සති.

තං යථා? උපමං මත කරිස්සාමි, ධම්මං වො දෙසෙස්සාමි.

සාරත්ථෙ ච – දෙසෙතු හන්තෙ හගවා ධම්මං භික්ඛුනං. තස්ස ඵාසු විහාරාය හොති, එතස්ස පභිණෙයා, යථා නො හගවා බ්‍යාකරෙයා, තථාපි තෙසං බ්‍යාකරිස්සාම, කප්පති සමණානං ආයොගො, අම්භාකං මණිනා අත්ථො, කිමත්ථො මෙ බුද්ධෙන, සෙයො මෙ අත්ථො, බහුපකාරා හන්තෙ මහාපජා පතිගොතමි හගවතො, බහුපකාරා භික්ඛවෙ මාතාපිතරො පුත්තානං ඉච්චෙවමාදි.

සෙසෙසු අක්ඛරප්පයොගෙසුපි අඤ්ඤෙපි පයොගා පයොගවිචක්ඛණෙහි යොජෙතබ්බො.

චග්ගහණං විකප්පනත්ථවාග්ගහණානුකඨ්ඨනත්ථං. යෙ කෙවි සද්දා සම්පදානප්පයොගිකා මයා නොපදිට්ඨා, තෙසං ගහණත්ථං ඉධ විකප්පියති වාසද්දො.

තං යථා? භික්ඛුසඨ්ඨස්ස පභු අයං හගවා, දෙසස්ස පභු අයං රාජා. ඛෙත්තස්ස පභු අයං ගහපති, අරඤ්ඤස්ස පභු අයං ලුද්දකො ඉච්චෙවමාදි. ක්වචි දුතියා තතියා පඤ්චමි ඡට්ඨි සත්තමාත්ථෙසු ච.

178, 320. යොධාරො තමොකාසං.

යො ආධාරො, තං ඔකාසසඤ්ඤං හොති. ස්වාධාරො චතුබ්බිධො බ්‍යාපිකො, ඔපසිලෙසිකො, වෙසයිකො සාමීපිකො වාති.

තත්ථ බ්‍යාපිකො තාව-ඡලෙසු බීරං තිට්ඨති, තිලෙසු තෙලං, උච්ඡුසු රසො.

ඔපසිලෙසිකො-පරියඨිකෙ රාජා සෙති, ආසනෙ උපවිට්ඨො සඨ්ඨො.

වෙසයිකො-භූමිසු මනුස්සා වරන්ති, අන්තලික්ඛෙ වායු වායන්ති. ආකාසෙ සකුණා පක්ඛන්දන්ති.

සාමීපිකො-චනෙ හත්ථිනො වරන්ති, ගඨ්ඨායං සොසො තිට්ඨති, චජෙ ගාවො දුහන්ති, සාවත්ථියං විහරති ඡෙතචනෙ.

ඔකාසමිච්චනෙන ක්වත්ථො? ඔකාසෙ සත්තමි.

279, 292. යෙන වා කයිරතෙ තං කරණං.

යෙන වා කයිරතෙ, යෙන වා පස්සති, යෙන වා සුඤ්ඤාති, තං කාරකං කරණසඤ්ඤං භොති.

දත්තෙන විහිං ලුනාති, වාසියා කට්ඨං තච්ඡති, ඵරසුනා රුක්ඛං ඡින්නති, කුදාලෙන පථවිං බණති, සත්ථෙත කම්මං කරොති. චක්ඛුනා රූපං පස්සති.

කරණමිච්චනෙන ක්වත්ථො? කරණෙ තතියා.

280, 285. යං කරොති තං කම්මං.

යං වා කරොති, යං වා පස්සති, යං වා සුඤ්ඤාති, තං කාරකං කම්මසඤ්ඤං භොති.

ජත්තං කරොති, රථං කරොති, රූපං පස්සති, සද්දං සුඤ්ඤාති, කණ්ටකං මද්දති, විසං ගිලති.

කම්මමිච්චනෙන ක්වත්ථො? කම්මත්ථෙ දුතියා.

281, 294. යො කරොති ස කත්තා.

යො කරොති, සො කත්තුසඤ්ඤො භොති.

අහිනා දට්ඨො නරො, ගරුලෙන භතො නාගො. බුද්ධො ඡිතො මාරො, උපගුත්තෙන මාරො බත්ථො.

කත්තුඉච්චනෙන ක්වත්ථො? කත්තරි ව.

282, 295. යො කාරෙති ස හෙතු.

යො කත්තාරං කාරෙති, සො හෙතුසඤ්ඤො භොති, කත්තා ව.

සො පුරියො තං පුරියං කම්මං කාරෙති සො පුරියො තෙන පුරියෙන කම්මං කාරෙති, සො පුරියො තස්ස පුරියස්ස කම්මං කාරෙති. ඵචං භාරෙති පාඨෙති පාවෙති, ධාරෙති.

හෙතුඉච්චනෙන ක්වත්ථො? ධාතුහි ණෙ ණය ණාපෙ ණාපයා කාරිතාති හෙත්ථත්ථෙ.

283, 316. යස්ස වා පරිග්ගහො තං සාමී.

යස්ස වා පරිග්ගහො, තං සාමීසඤ්ඤං හොති.

තස්ස භික්ඛුනො පටිච්චෙසා, තස්ස භික්ඛුනො පත්තො, තස්ස භික්ඛුනො චීවරං, අත්තනො මුඛං.

සාමීඉච්චනෙන ක්වත්ථො? සාමීස්මිං ඡට්ඨී.

284, 283. ලිඬගත්ථෙ පයමා.

ලිඬගත්ථාභිධානමත්තෙ පයමාවිහත්ති හොති.

පුරිසො, පුරිසා, එකො, ද්වෙ, ච, වා, හෙ, අහෙ, රෙ, අරෙ.

285, 70. ආලපනෙ ච.

ආලපනත්ථා ධිකෙ ලිඬගත්ථාභිධානමත්තෙ ච පයමාවිහත්ති හොති.

හො පුරිස, භවත්තො පුරිසා, හො රාජ, භවත්තො රාජානො, හෙ සබ්බෙ, හෙ සබ්බිනො.

286, 291. කරණෙ තතියා.

කරණකාරකෙ තතියාවිහත්ති හොති.

අග්ගිනා කුට්ඨං කුට්ඨෙති, මනසා චෙ පදුට්ඨෙත, මනසා චෙ පසන්තෙන, කායෙන කම්මං කරොති.

287, 299. සහාදියොගෙ ච.

සහාදියොගත්ථෙ ච තතියාවිහත්ති හොති.

සහාපි ගග්ගෙන සඬ්ඝො උපොසථං කරෙය්‍ය, විනාපි ගග්ගෙන, මහතා භික්ඛුසඬ්ඝෙන සද්ධිං, සහස්සෙන සමං මීතා.

288, 293. කත්තරි ච.

කත්තරි ච තතියාවිහත්ති හොති.

රඤ්ඤා භතො පොසො, යක්ඛෙන දිත්තො වරො, අභිනා දුට්ඨො නරො.

289, 297. හෙත්චත්ථෙ ච.

හෙත්චත්ථෙ ච තතියාවිහත්ති හොති.

අන්තෙන වසති, ධම්මෙන වසති, විජ්ජාය වසති, සක්කාරෙන වසති.

290, 298. සත්තමාසත්ථෙ ච.

සත්තමාසත්ථෙ ච තතියාවිහත්ති හොති.

තෙන කාලෙන, තෙන සමයෙන. (යෙන කාලෙන, යෙන සමයෙන,) තෙන බො පන සමයෙන.

291, 299. යෙනචිගචිකාරො.

යෙන බ්‍යාධිමතා අචිගෙන අචිගිනො විකාරො ලක්ඛියතෙ. තත්ථ තතියාවිහත්ති හොති.

අක්ඛිනා කාණො, හත්ථෙන කුණි, කාණං පස්සති නෙත්තෙන, පාදෙන බ්‍ඤ්ජො, පිට්ඨියා බුජ්ජො.

292, 300. විසෙසනෙ ච.

විසෙසනත්ථෙ ච තතියාවිහත්ති හොති.

ගොත්තෙන ගොතමො නාථො, සුවණ්ණෙන අභිරුපො, තපසා උත්තමො.

293, 301. සම්පදානෙ චතුත්ථී.

සම්පදානකාරකෙ චතුත්ථීවිහත්ති හොති.

බුද්ධස්ස වා ධම්මස්ස වා සඬ්ඝස්ස වා දානං දෙනි, දාතා හොති සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා.

294, 305. නමොයොගාදීස්වපි ච.

නමොයොගාදීස්වපි ච චතුත්ථීවිහත්ති හොති.

නමො තෙ බුද්ධ වීරත්ථු, සොත්ථී පජානං, නමො කරොහි නාගස්ස, ස්වාගතං තෙ මහාරාජ.

295, 307. අපාදානෙ පඤ්චමී.

අපාදානකාරකෙ පඤ්චමීවිහත්ති හොති.

පාපා චිත්තං නිවාරයෙ, අබ්භා මුත්තොව චන්දිමා, භයා මුච්චති සො නරො.

296, 314. කාරණත්ථෙ ජ.

කාරණත්ථෙ ච පඤ්චමීවිහත්ති හොති.

අනනුබොධා අප්පට්ඨෙධා චතුත්තං අරියසච්චානං යථාභූතං අදස්සනා.

297, 284. කම්මත්ථෙ දුතියා.

කම්මත්ථෙ දුතියාවිහත්ති හොති.

ගාවං භනති, වීභයො ලුනාති, සත්ථං කරොති, සටං කරොති, රථං කරොති, ධම්මං සුඤ්ඤාති, බුද්ධං පුජෙති, වාවං භාසතී, තණ්ඩුලං වචති, වොරං සාතෙති.

298, 287. කාලද්ධානමච්චන්තසංයොගෙ.

කාලද්ධානං අච්චන්තසංයොගෙ දුතියාවිහත්ති හොති.

මාසං මංසොදනං භුඤ්ජති, සරදං රමණියා නදී, මාසං සජ්ඣායති, යොජනං චනරාජී, යොජනං දීසො පබ්බතො, කොසං සජ්ඣායති.

අච්චන්තසංයොගෙති කිමත්ථං? සංවච්ඡරෙ හොජනං භුඤ්ජති.

299, 288. කම්මජ්ජවධනීයයුත්තෙ.

කම්මජ්ජවධනීයයුත්තෙ දුතියාවිහත්ති හොති.

තං බො පන භවත්තං ගොතමං ඵවං කල්‍යාණො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගතො, පබ්බජිතමනුපබ්බජිංසු.

300, 286. ගති බුද්ධි භුජ පඨ භර කර සයාදීනං කාරිතෙ වා.

ගති බුද්ධි භුජ පඨ භර කර සයාදීනං පයොගෙ කාරිතෙ දුතියාවිහත්ති හොති වා.

පුරිසො පුරිසං (ගාමං) ගාමයති, පුරිසො පුරිසෙන වා, පුරිසො පුරිසස්ස වා. එවං බොධයති, භොජයති, පාඨයති, භාරයති, කාරයති, සයාපයති. එවං සබ්බත්ථ කාරිතෙ.

301, 215. සාමිස්මිං ඡට්ඨී.

සාමිස්මිං ඡට්ඨීවිහත්ති හොති.

තස්ස භික්ඛුනො පටිච්චෙසා, තස්ස භික්ඛුනො පත්තො, තස්ස භික්ඛුනො චීවරං, අත්තනො මුඛං.

302, 319. ඔකාසෙ සත්තමී.

ඔකාසකාරකෙ සත්තමීවිහත්ති හොති.

ගමිහීරෙ ඔදකන්තිකෙ, පාපස්මිං රමති මනො, හගවති ධුභ්මචරියං චුස්සති කුලපුත්තො.

303, 321. සාමිස්සරාධිපති දායාද සක්ඛීපතිභූ පසුතකුසලෙහි ව.

සාමී ඉස්සර අධිපති දායාද සක්ඛීපතිභූ පසුතකුසල ඉච්චෙතෙහි පයොගෙ ඡට්ඨීවිහත්ති හොති, සත්තමී ව.

ගොණානං සාමී, ගොණෙසු සාමී, ගොණානං ඉස්සරො, ගොණෙසු ඉස්සරො. ගොණානං අධිපති, ගොණෙසු අධිපති. ගොණානං දායාදො, ගොණෙසු දායාදො. ගොණානං සක්ඛී, ගොණෙසු සක්ඛී, ගොණානං පතිභූ, ගොණෙසු පතිභූ. ගොණානං පසුතො, ගොණෙසු පසුතො. ගොණානං කුසලො, ගොණෙසු කුසලො.

304, 322. නිද්ධාරණෙ ව.

නිද්ධාරණත්ථෙව ච ඡට්ඨීවිහත්ති හොති, සත්තමී ව.

කණ්භා ගාවීනං සම්පන්නබීරතමා, කණ්භා ගාවීසු සම්පන්නබීරතමා. සාමා නාරීනං දස්සනීයතමා, සාමා නාරීසු දස්සනීයතමා. මනුස්සානං බත්තියො සුරතමො, මනුස්සෙසු බත්තියො සුරතමො. පථිකානං ධාවන්තො සීසතමො, පථිකෙසු ධාවන්තො සීසතමො.

305, 323. අනාදරෙ ව.

අනාදරෙ ඡට්ඨිවිහත්ති හොති, සත්තමී ව.

රුදතො දාරකස්ස පබ්බජී, රුදන්තස්මිං දාරකෙ පබ්බජී.

306, 289. ක්වච්චි දුතියා ඡට්ඨිනමත්ථෙ.

ඡට්ඨිනමත්ථෙ ක්වච්චි දුතියාවිහත්ති හොති.

අපිස්සු මං අග්ගිවෙස්සන තිස්සො උපමා පටිභංසු.

307, 290. තතියාසත්තමීනඤ්ච.

තතියාසත්තමීනං අත්ථෙ ච ක්වච්චි දුතියාවිහත්ති හොති.

සවෙ මං සමණො ගොතමො ආලපිස්සති, ත්වඤ්ච මං නාහිභාසසී. එවං තතියත්ථෙ.

පුබ්බණ්භසමයං නිවාසෙත්වා, එකං සමයං භගවා. එවං සත්තමාත්ථෙ.

308, 317. ඡට්ඨි ව.

තතියාසත්තමීනං අත්ථෙ ච ක්වච්චි ඡට්ඨිවිහත්ති හොති.

කතො මෙ කල්‍යාණො, කතං මෙ පාපං. එවං තතියත්ථෙ.

කුසලා නච්චගීතස්ස සික්ඛිතා වාතුරිත්ථියො, කුසලො ත්වං රථස්ස අභිගපච්චඛිගානං. එවං සත්තමාත්ථෙ.

ක්වච්චිති කිමත්ථං? යො වො ආනන්ද මයා ධම්මො ච විනයො ච දෙසිතො පඤ්ඤත්තො, ආනන්දො අත්ථෙසු විචක්ඛණො.

309, 318. දුතියාපඤ්චමීනඤ්ච.

දුතියාපඤ්චමීනඤ්ච අත්ථෙ ක්වච්චි ඡට්ඨිවිහත්ති හොති.

තස්ස භවන්ති වත්තාරො, සහසා කම්මස්ස කත්තාරො, එවං දුතියත්ථෙ.

අස්සවනතා ධම්මස්ස පරිභායන්ති, කින්තූ ඛො අභං තස්ස සුඛස්ස භායාමි, සබ්බෙ තසන්ති දණ්ඩස්ස, සබ්බෙ භායන්ති මච්චුනො, භීතො චතුන්තං ආසිවිසානං ඝොරවිසානං, භායාමි ඝොරවිසස්ස නාගස්ස. එවං පඤ්චමාත්ථෙ.

310, 324. කම්ම කරණ නිමිත්තත්ථෙසු සත්තම්.

කම්මකරණනිමිත්තත්ථෙසු සත්තම්විහත්ති හොති.

සුන්දරාවුසො ඉමෙ ආජීවකා භික්ඛුසු අභිවාදෙන්ති. එවං කම්මත්ථෙ.

හත්ථෙසු පිණ්ඩාය වරන්ති, පත්තෙසු පිණ්ඩාය වරන්ති, පථෙසු ගච්ඡන්ති. එවං කරණත්ථෙ.

දීපි වම්මෙසු හඤ්ඤතෙ, කුඤ්ඤරො දන්තෙසු හඤ්ඤතෙ, එවං නිමිත්තත්ථෙ.

311, 325. සම්පදානෙ ව.

සම්පදානෙ ව සත්තම්විහත්ති හොති.

සධ්දිසෙ දින්නං මහජ්ඵල, සධ්දිසෙ ගොතම් දෙහි, සධ්දිසෙ තෙ දින්නෙ අහඤ්ඤෙව පුජිතො භවිස්සාමි.

312, 326. පඤ්චමාසත්ථෙ ව.

පඤ්චමාසත්ථෙ ව සත්තම්විහත්ති හොති.

කදලීසු ගජෙ රක්ඛන්ති.

313, 327. කාලභාවෙසු ව.

කාලභාවෙසු ව කත්තරි පයුජ්ජමානෙ සත්තම්විහත්ති හොති.

පුබ්බණ්ණසමයෙ ගතො, සායන්හසමයෙ ආගතො. භික්ඛුසු භොජීයමානෙසු ගතො, භුත්තෙසු ආගතො. ගොසුදුය්හමානෙසු ගතො, දුද්ධාසු ආගතො.

314, 328. උප'කුමාධිකිස්සරවචනෙ.

උපඅධිඉච්චෙතෙසං පයොගෙ අධිකඉස්සරවචනෙ සත්තම්විහත්ති හොති.

උප ඛාරියං දොණො, උප නික්ඛෙ කභාපණං. අධි බ්‍රහ්මදත්තෙ පඤ්චාලා, අධි නච්චෙසු ගොතම්, අධි දෙවෙසු බුද්ධො.

315, 329. මණ්ඩිතු'ස්සුක්කෙසු තතියා.

මණ්ඩිතඋස්සුක්කඉච්චෙතෙස්චත්ථෙසු තනියාවිහත්ති හොති, සත්තමී ව.

ඤාණෙන පසීදිතො, ඤාණස්මිං වා පසීදිතො, ඤාණෙන උස්සුක්කො,
ඤාණස්මිං වා උස්සුක්කො තථාගතො වා තථාගතගොත්තො වා.

ඉති නාමකප්පෙ කාරකකප්පො ඡට්ඨො කණ්ඩො.

කාරකකප්පො නිට්ඨිතො.

4. සමාසකප්ප

සන්තමකණ්ඩ

316, 331. නාමානං සමාසො යුත්තත්ථො.

තෙසං නාමානං පයුජ්ජමානපදත්ථානං යො යුත්තත්ථො, සො සමාසසඤ්ඤො හොති.

කථිනදුස්සං, ආගන්තුකභත්තං, ජීවිතින්ද්‍රියං, සමණව්‍රාභ්මණා, සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා, ව්‍රාභ්මණ ගභපතිකා.

නාමානමිති කිමත්ථං? දෙවදත්තො පවති, යඤ්ඤදත්තො පවති.

යුත්තත්ථොති කිමත්ථං? භතො රඤ්ඤො පුත්තො දෙවදත්තස්ස.

සමාසඉච්චනෙන ක්වත්ථො? ක්වචි සමාසන්තගතානමකාරන්තො.

317, 332. තෙසං විභත්තියො ලොපා ච.

තෙසං යුත්තත්ථානං සමාසානං විභත්තියො ලොපා ච හොන්ති.

කථිනදුස්සං, ආගන්තුකභත්තං.

තෙසංගභණෙන සමාසතද්ධිතාඛ්‍යාතකිතකානං විභත්තිපච්චයපදක්ඛරාගමා ච ලොපා හොන්ති. වාසිට්ඨො, චෙනතෙයොයා.

චග්ගභණ මචධාරණත්ථං, පහඬිකරො, අමතද්දදො, මෙධඬිකරො, දීපඬිකරො.

318, 333. පකති චස්ස සරන්තස්ස.

ලුත්තාසු විභත්තිසු අස්ස සරන්තස්ස ලිඬිගස්ස පකතිරූපානි හොන්ති.

චක්ඛුසොනං, මුඛනාසිකං, රාජපුත්තො, රාජපුරිසො.

319, 330. උපසග්ගනිපාතපුඛ්ඛකො අඛ්‍යාසිභාවො.

උපසග්ගනිපාතපුඛ්ඛකො සමාසො අඛ්‍යාසිභාවසඤ්ඤො හොති.

නගරස්ස සමීපෙ පවත්තති කථා ඉති උපනගරං, දරථානං අභාවො නිද්දරථං, මකසානං අභාවො නිමිමකසං, වුඬිඪානං පටිපාටි යථාවුඬිඪං, යෙ යෙ වුඬිඪා වා

යථාච්ඡිද්ධං, ජීවස්ස යත්තකො පරිච්ඡේදො යාවජීවං, චිත්තමධිකිච්ච පවත්තන්ති තෙ ධම්මාති අධිචිත්තං, පබ්බතස්ස තිරො තිරොපබ්බතං, සොතස්ස පති පවත්තති නාචා ඉති පතිසොතං, පාසාදස්ස අන්තො අන්තොපාසාදං.

අඛ්‍යායිභාවමිච්චනෙන ක්වත්ථො? අංචිභත්තීන මකාරන්තා අඛ්‍යායිභාවා.

320, 335. සො නපුංසකලිච්චගො.

සො අඛ්‍යායිභාවසමාසො නපුංසකලිච්චගොච දට්ඨබ්බො.

කුමාරීසු අධිකිච්ච පවත්තති කථා ඉති අධිකුමාරී, වධුයා සමීපෙ පවත්තති කථා ඉති උපවධු, ගච්චගාය සමීපෙ පවත්තති කථා ඉති උපගච්චගං, මණිකාය සමීපෙ පවත්තති කථා ඉති උපමණිකං.

321, 349. දිගුස්සෙකත්තං.

දිගුස්ස සමාසස්ස එකත්තං හොති, නපුංසකලිච්චගත්තඤ්ච.

තයො ලොකා තිලොකං, තයො දණ්ඩා තිදණ්ඩං, තීණි නයනානි තිනයනං, තයො සිඬගා තිසිඬගං. චතස්සො දියා චතුද්දියං, පඤ්ච ඉන්ද්‍රියානි පඤ්චන්ද්‍රියං.

322, 359. තථා ද්වන්දෙ පාණි තුරිය යොග්ගසෙනඬගඬුද්දජන්තුක විච්චවිරුද්ධ විසභාගත්ථාදීනඤ්ච.

තථා ද්වන්දෙ සමාසෙ පාණි තුරිය යොග්ග සෙනඬගඬුද්දජන්තුක විච්චවිරුද්ධ විසභාගත්ථඉච්චෙචමාදීනං එකත්තං හොති, නපුංසකලිච්චගත්තඤ්ච.

තං යථා? චක්ඛු ච සොතඤ්ච චක්ඛුසොතං, මුඛඤ්ච නාසිකා ච මුඛනාසිකං, ඡවි ච මංසඤ්ච ලොහිතඤ්ච ඡවිමංසලොහිතං. එවං පාණාසඬගත්ථෙ.

සඬ්ඛො ච පණුවො ච සඬ්ඛපණුවං, ගීතඤ්ච වාදිතඤ්ච ගීතවාදිතං, දද්දරි ච ඬිණ්ඬිමො ච දද්දරිඬිණ්ඬිමං. එවං තුරියඬගත්ථෙ.

එාලො ච පාවනඤ්ච එාලපාවනං, යුගඤ්ච නඬ්චගලඤ්ච යුගනඬ්චගලං. එවං යොග්ගඬගත්ථෙ.

අසි ච වම්මඤ්ච අසිවම්මං, ධනු ච කලාපො ච ධනුකලාපං, හත්ථී ච අස්සො ච හත්ථීඅස්සං, රථො ච පත්තිකො ච රථපත්තිකං. එවං සෙනඬගත්ථෙ.

ඩංසා ව මකසා ව ඩංසමකසං, කුන්ථො ව කිපිල්ලිකො ව කුන්ථකිපිල්ලිකං, කීටො ව සරීසපො ව කීටසරීසපං. එවං බුද්දජන්තුකත්ථෙ.

අභි ව නකුලො ව අභිනකුලං, බිලාරො ව මුසිකො ව බිලාරමුසිකං, කාකො ව උලුකො ව කාකොලුකං. එවං විවිධවිරුද්ධත්ථෙ.

සීලඤ්ච පඤ්ඤාණඤ්ච සීලපඤ්ඤාණං, සමථො ව විපස්සනා ව සමථවිපස්සනං, විජ්ජා ව වරණඤ්ච විජ්ජාවරණං. එවං විසභාගත්ථෙ.

ආදිග්ගහණං කිමත්ථං? දාසී ව දාසො ව දාසිදාසං, ඉත්ථී ව පුමා ව ඉත්ථීපුමං, පත්තො ව විවරඤ්ච පත්තවිවරං, ඡත්තඤ්ච උපාහනා ව ඡත්තපාහනං, තිකඤ්ච චතුක්කඤ්ච තිකචතුක්කං, වෙනො ව රථකාරො ව වෙනරථකාරං, සාකුණිකො ව මාගවිකො ව සචකුණිකමාගවිකං, දීසො ව මජ්ඣමො ව දීසමජ්ඣමං ඉච්චෙචමාදි.

323, 360. විභාසා රුක්ඛ තිණ පසුඛ න ධඤ්ඤ ජනපදාදීනඤ්ච.

රුක්ඛතිණ පසු ධන ධඤ්ඤ ජනපදඉච්චෙචමාදීනං විභාසා එකත්තං හොති, නපුංසකලිඨිගත්තඤ්ච ද්වන්දෙ සමාසෙ. අස්සත්ථො ව කපිතනො ව අස්සත්ථකපිතනං, අස්සත්ථකපිතනා වා. උසිරඤ්ච බිරණඤ්ච උසිරබිරණං, උසිරබිරණා වා. අපො ව එළකො ව අපෙළකං, අපෙළකා වා. හිරඤ්ඤඤ්ච සුවණ්ණඤ්ච හිරඤ්ඤසුවණ්ණං, හිරඤ්ඤසුවණ්ණා වා. සාලි ව යවො ව සාලියවං, සාලියවා වා. කාසී ව කොසලා ව කාසීකොසලං, කාසීකොසලා වා.

ආදිග්ගහණං කිමත්ථං? සාවජ්ජඤ්ච අනවජ්ජඤ්ච සාවජ්ජානවජ්ජං, සාවජ්ජා නවජ්ජා වා. හීනඤ්ච පණිතඤ්ච හීනපණිතං. හීනපණිතා වා. කණ්හො ව සුක්කො ව කණ්හසුක්කං, කණ්හසුක්කා වා.

324, 339. ද්විපදෙ තුල්‍යාධිකරණෙ කම්මධාරයො.

ද්වෙ පදානි තුල්‍යාධිකරණානි යදා සමසාන්තෙ, තදා සො සමාසො කම්මධාරයසඤ්ඤො හොති.

මහත්තො ව සො පුරිසො වාති මහාපුරිසො, කණ්හො ව සො සප්පො වාති කණ්හසප්පො, නීලඤ්ච තං උප්පලඤ්චාති නීලුප්පලං, ලොහිතඤ්ච තං චන්දනඤ්චාති ලොහිතචන්දනං, බ්‍රාහ්මණී ව සා දාරිකා වාති බ්‍රාහ්මණදාරිකා, ඛත්තියා ව සා කඤ්ඤා වාති ඛත්තියකඤ්ඤා.

කම්මධාරයඉච්චෙනෙත ක්වත්ථො? කම්මධාරයසඤ්ඤෙ ව.

325, 348. සඬ්ඛ්‍යාපුඛ්ඛො දිගු.

සඬ්ඛ්‍යාපුඛ්ඛො කම්මධාරයසමාසො දිගුසඤ්ඤො හොති.

තීණි මලානි තිමලං, තීණි ඵලානි තිඵලං, තයො ලොකා තිලොකං, තයො දණ්ඩා තිදණ්ඩං, වතස්සො දිසා චතුද්දිසං, පඤ්ච ඉන්ද්‍රියානි පඤ්චින්ද්‍රියං, සත්ත ගොදාවරියො සත්තගොදාවරං.

දිගුඉච්චනෙන ක්චත්ථො? දිගුස්සෙ කත්තං.

326, 341. උභෙ තප්පුරිසා.

උභෙ දිගුකම්මධාරයසමාසො තප්පුරිසසඤ්ඤො හොන්ති.

න බ්‍රාහ්මණො අබ්‍රාහ්මණො, න වසලො අවසලො, න භික්ඛු අභික්ඛු, න පඤ්චවස්සං අපඤ්චවස්සං, න පඤ්චපුලී අපඤ්චපුලී, න සත්තගොදාවරං අසත්තගොදාවරං, න දසගවං අදසගවං, න පඤ්චගවං අපඤ්චගවං.

තප්පුරිසඉච්චනෙන ක්චත්ථො? අත්තං නස්ස තප්පුරිසෙ.

327, 351. අමාදයො පරපදෙහි.

තා අමාදයො නාමෙහි පරපදෙහි යදා සමසාන්තෙ, තදා සො සමාසො තප්පුරිසසඤ්ඤො හොති.

භූමිං ගතො භූමිගතො, සඬ්ඛ්ඛරත්තිං සොහණො සඬ්ඛ්ඛරත්තිසොහණො. අපායං ගතො අපායගතො, ඉස්සරෙන කතං ඉස්සරකතං, සල්ලෙන විද්ධො සල්ලවිද්ධො, කථිනස්ස දුස්සං කථිනදුස්සං, ආගන්තුකස්ස භත්තං ආගන්තුකභත්තං, මෙට්ඨනා අපෙතො මෙට්ඨනාපෙතො, වොරා භයං වොරභයං, රඤ්ඤො පුත්තො රාජපුත්තො, ධඤ්ඤානං රාසි ධඤ්ඤාරාසි, රූපෙ සඤ්ඤො රූපසඤ්ඤො, සංසාරෙ දුක්ඛං සංසාරදුක්ඛං.

328, 352. අඤ්ඤපදත්ථෙසු බහුඛ්ඛිභි.

අඤ්ඤසං පදානං අත්ථෙසු ද්වෙ නාමානි බහුනි නාමානි යදා සමසාන්තෙ, තදා සො සමාසො බහුඛ්ඛිභි සඤ්ඤො හොති.

ආගතා සමණා ඉමං සඬ්ඛ්ඛාරාමං සොයං ආගතසමණො, සඬ්ඛ්ඛාරාමො. ජිනානි ඉන්ද්‍රියානි අනෙන සමණෙන සොයං ජිනින්ද්‍රියො, සමණො. දින්තො

සුඛකො යස්ස රඤ්ඤො සොයං දින්නසුඛකො, රාජා. නිග්ගතා ජනා අස්මා ගාමා සොයං නිග්ගතජනො, ගාමො. ඡින්නො භත්තො යස්ස පුරිසස්ස සොයං ඡින්නභත්ථො, පුරිසො. සම්පන්නානි සස්සානි යස්මිං ජනපදෙ සොයං සම්පන්නසස්සො, ජනපදො.

නිග්‍රොධස්ස පරිමණ්ඩලො නිග්‍රොධපරිමණ්ඩලො, නිග්‍රොධපරිමණ්ඩලො ඉච පරිමණ්ඩලො යො රාජකුමාරො සොයං නිග්‍රොධපරිමණ්ඩලො. අථ චා නිග්‍රොධපරිමණ්ඩලො ඉච පරිමණ්ඩලො යස්ස රාජකුමාරස්ස සොයං නිග්‍රොධපරිමණ්ඩලො, රාජකුමාරො.

චක්ඛුනො භූතො චක්ඛුභූතො, චක්ඛුභූතො ඉච භූතො යො භගවා සොයං චක්ඛුභූතො, භගවා.

සුවණ්ණස්ස වණ්ණො සුවණ්ණවණ්ණො, සුවණ්ණවණ්ණො විය වණ්ණො යස්ස භගවතො සොයං සුවණ්ණවණ්ණො, භගවා.

බ්‍රහ්මුනො සරො බ්‍රහ්මස්සරො, බ්‍රහ්මස්සරො විය සරො යස්ස භගවතො සොයං බ්‍රහ්මස්සරො, භගවා.

සයං පතිත පණ්ණ පුජ්ඵලවායුතොයාහාරාති පණ්ණඤ්ච පුජ්ඵඤ්ච ඵලඤ්ච පණ්ණපුජ්ඵලාති, සයමෙව පතිතාති සයංපතිතාති, සයංපතිතාති ච තාති පණ්ණපුජ්ඵලාති චෙති සයංපතිතපණ්ණපුජ්ඵලාති වායු ච තොයඤ්ච වායුතොයාති, සයංපතිතපණ්ණපුජ්ඵලාති ච වායුතොයාති ච සයංපතිතපණ්ණපුජ්ඵලවායුතොයාති. සයංපතිතපණ්ණපුජ්ඵලවායුතොයාති ආහාරා යෙසං තෙ සයංපතිතපණ්ණපුජ්ඵලවායුතොයාහාරා, ඉසයො. යමෙත්ථ චත්තඛිං, තං හෙට්ඨා චුත්තමෙව. අයං පන ද්වන්දකම්මධාරයගඛිහො තුලායාධිකරණපහුඛිඛිහි.

අථ චා - සයංපතිතපණ්ණපුජ්ඵලවායුතොයෙහි ආහාරා යෙසං තෙ සයංපතිතපණ්ණපුජ්ඵලවායුතොයාහාරා. අයං පන හින්තාධිකරණඛහුඛිඛිහි.

නානා දුමපතිත පුජ්ඵවාසිත සානුති නානාපකාරා දුමා නානාදුමා, නානාදුමෙහි පතිතාති නානාදුමපති තාති, නානාදුමපතිතාති ච තාති පුජ්ඵාති චෙති නානාදුමපතිතපුජ්ඵාති, නානාදුමපතිතපුජ්ඵෙහි වාසිතා නානාදුමපතිතපුජ්ඵවාසිතා, නානාදුමපතිතපුජ්ඵවාසිතා සානු යස්ස පඛිඛතරාජස්ස සොයං නානාදුමපතිතපුජ්ඵවාසිතසානු, පඛිඛතරාජා. අයං පන කම්මධාරයතප්පුරිසගඛිහො තුලායාධිකරණඛහුඛිඛිහි.

අඵ වා - වාසිතා සානු වාසිතසානු, සාපෙක්ඛත්තෙ සතිපි ගමකත්තා සමාසො. නානාදුමපතිතපුප්ඵෙහි වාසිතසානු යස්ස පබ්බතරාජස්ස සොයං නානාදුමපතිතපුප්ඵවාසිතසානු, පබ්බතරාජා. අයං පන භින්තාධිකරණබහුබ්බිහි.

බ්‍යාලම්බම්බුධරබ්බිත්ථුචුම්බිතකුටොති අම්බුං ධාරෙතීති අම්බුධරො, කො සො? පජ්ජන්තො. විවිධා ආලම්බො බ්‍යාලම්බො, බ්‍යාලම්බො ච සො අම්බුධරො වාති බ්‍යාලම්බම්බුධරො, බ්‍යාලම්බම්බුධරස්ස බ්බිත්ථු බ්‍යාලම්බම්බුධරබ්බිත්ථු, බ්‍යාලම්බම්බුධරබ්බිත්ථුහි චුම්බිතො බ්‍යාලම්බම්බුධරබ්බිත්ථුචුම්බිතො, බ්‍යාලම්බම්බුධරබ්බිත්ථුචුම්බිතො කුටො යස්ස පබ්බතරාජස්ස සොයං බ්‍යාලම්බම්බුධරබ්බිත්ථුචුම්බිතකුටො. අයං පන කම්මධාරයනජ්ජුරිසගබ්බො තුල්‍යාධිකරණබහුබ්බිහි.

අඵ වා - චුම්බිතො කුටො චුම්බිතකුටො, සාපෙක්ඛත්තෙ සතිපි ගමකත්තා සමාසො. බ්‍යාලම්බම්බුධරබ්බිත්ථුහි චුම්බිතකුටො යස්ස පබ්බතරාජස්ස සොයං බ්‍යාලම්බම්බුධරබ්බිත්ථුචුම්බිතකුටො. අයං පන භින්තාධිකරණබහුබ්බිහි.

අමිත බල පරක්කමජුතීති න මිතා අමිතා, බලඤ්ච පරක්කමො ච ජුතී ච බලපරක්කමජුතියො, අමිතා බලපරක්කමජුතියො යස්ස සොයං අමිතබලපරක්කමජුතී, අයං පන කම්මධාරයද්චන්දගබ්බො තුල්‍යාධිකරණබහුබ්බිහි.

පීණොරක්ඛංස බාහුති උරො ච අක්ඛඤ්ච අංසො ච බාහු ච උරක්ඛංසබාහවො, පීණා උරක්ඛංසබාහවො යස්ස භගවතො සොයං පීණොරක්ඛංසබාහු. අයං පන ද්චන්දවබ්බො තුල්‍යාධිකරණබහුබ්බිහි.

පීණ ගණ්ඨව දදන ඵනුරුජ්ජනාති ගණ්ඨො ච වදනඤ්ච ඵනො ච ඌරු ච ජ්ජනඤ්ච ගණ්ඨවදනඵනුරුජ්ජනා, පීණා ගණ්ඨවදනඵනුරුජ්ජනා යස්සා සායං පීණගණ්ඨවදනඵනුරුජ්ජනා. අයම්පි ද්චන්දගබ්බො තුල්‍යාධිකරණබහුබ්බිහි.

වචර සුරාසුර ගරුඛ මනුජ භුජග ගන්ධබ්බ මකුට කුට චුම්බිත සෙලසඬ්ඝට්ඨික වරණොති සුරා ච අසුරා ච ගරුඛා ච මනුජා ච භුජගා ච ගන්ධබ්බා ච සුරාසුරගරුඛමනුජභුජගගන්ධබ්බා, පචරා ච තෙ සුරාසුරගරුඛමනුජභුජග ගන්ධබ්බා චෙති පචරසුරාසුරගරුඛමනුජභුජගගන්ධබ්බා, මකුටාති පචරසුරාසුරගරුඛමනුජභුජගගන්ධබ්බානං කුටාති පචරසුරාසුරගරුඛමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටාති, පචරසුරාසුරගරුඛමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටානං කුටාති පචරසුරාසුරගරුඛමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටකුටාති, පචරසුරාසුරගරුඛමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටකුටෙසු චුම්බිතා

පවරසුරාසුරගරුඛමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටකුටචුම්බිතා,
 පවරසුරාසුරගරුඛමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටකුටචුම්බිතා ච තෙ සෙලා වානී
 පවරසුරාසුරගරුඛමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටකුටචුම්බිතසෙලා, පවරසුරාසුර
 ගරුඛමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටකුටචුම්බිතසෙලෙහි සඬිසට්ටිතා පවරසුරාසුර
 ගරුඛමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටකුටචුම්බිතසෙලසඬිසට්ටිතා,
 පවරසුරාසුරගරුඛමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටකුටචුම්බිතසෙලසඬිසට්ටිතා වරණා
 යස්ස තථාගතස්ස සොයං
 පවරසුරාසුරගරුඛමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටකුටචුම්බිතසෙලසඬිසට්ටිතවරණා
 , තථාගතො, අයං පන ද්වන්දකම්මධාරයතප්පරිසගබ්භො
 තුලායාධිකරණබ්භුබ්බිහි.

අථ වා—සඬිසට්ටිතා වරණා සඬිසට්ටිතවරණා, සාපෙක්ඛත්තෙ සනිපි
 ගමකත්තා සමාසො. පවරසුරාසුර ගරුඛමනුජභුජග
 ගන්ධබ්බමකුටකුටචුම්බිතසෙලෙහි සඬිසට්ටිතවරණා යස්ස තථාගතස්ස සොයං
 පවරසුරාසුරගරුඛ මනුජභුජග ගන්ධබ්බමකුටකුටචුම්බිතසෙලසඬිසට්ටිත
 වරණො. අයං පන හින්තාධිකරණබ්භුබ්බිහි.

චතුද්දිසොති චතස්සො දිසා යස්ස සොයං චතුද්දිසො, භගවා.

පඤ්චවක්ඛුති පඤ්ච වක්ඛුති යස්ස තථාගතස්ස සොයං පඤ්චවක්ඛු,
 තථාගතො.

දසබලොති දස බලාති යස්ස සොයං දසබලො, භගවා.

අනන්තඤ්ඤාණොති නස්ස අන්තො අනන්තං, අනන්තං ඤ්ඤාණං යස්ස
 තථාගතස්ස සොයං අනන්තඤ්ඤාණො, තථාගතො.

අමිත සන සරීරොති න මිතං අමිතං, සනං ඵව සරීරං සනසරීරං, අමිතං
 සනසරීරං යස්ස තථාගතස්ස සොයං අමිතසනසරීරො, තථාගතො.

අමිත බල පරක්කම පත්තොති න මිතා අමිතා, බලඤ්ච පරක්කමො ච
 බලපරක්කමා, අමිතා ඵව බලපරක්කමා අමිතබලපරක්කමා,
 අමිතබලපරක්කමා පත්තා යෙන සොයං අමිතබලපරක්කමපත්තො, භගවා.
 අයං පන කම්මධාරයද්වන්දගබ්භො තුලායාධිකරණබ්භුබ්බිහි.

මත්ත භමර ගණ චුම්බිත විකසිතපුජ්ඵවල්ලිනාගරුක්ඛො පසොහිත
 කන්දරොති මත්තා ඵව භමරා මත්තභමරා, මත්තභමරානං ගණා
 මත්තභමරගණා, මත්තභමරගණෙහි චුම්බිතාති මත්තභමරණචුම්බිතාති,
 විකසිතාති ඵව පුජ්ඵාති විකසිතපුජ්ඵාති, මත්තභමරගණචුම්බිතාති

විකසිතපුප්ඵානි යෙසං තෙහි මත්තහමරගණචුම්බිතවිකසිතපුප්ඵා, වල්ලී ච නාගරුක්ඛො ච මල්ලිනාගරුක්ඛා, මත්තහමරගණචුම්බිතවිකසිතපුප්ඵා ච තෙ වල්ලිනාගරුක්ඛා චෙති මත්තහමරගණචුම්බිතවිකසිතපුප්ඵවල්ලිනාගරුක්ඛා, මත්තහමරගණචුම්බිතවිකසිතපුප්ඵවල්ලිනාගරුක්ඛෙහි උපසොහිතානි මත්තහමරගණචුම්බිතවිකසිතපුප්ඵවල්ලිනාගරුක්ඛො පසොහිතානි, මත්තහමරගණචුම්බිතවිකසිතපුප්ඵවල්ලිනාගරුක්ඛො පසොහිතානි කන්දරානි යස්ස පබ්බතරාජස්ස සොයං මත්තහමරගණචුම්බිතවිකසිතපුප්ඵ වල්ලිනාගරුක්ඛො පසො හිතකන්දරො, පබ්බතරාජා. අයං පන ද්වන්දකම්මධාරයතප්පුරිසගබ්භො තුලයාධිකරණබ්භුබ්බිහි.

අථ වා—උපසොහිතානි කන්දරානි උපසොහිතකන්දරානි, සාපෙක්ඛත්තෙ සතිපි ගමකත්තා සමාසො. මත්තහමරගණචුම්බිතවිකසිතපුප්ඵවල්ලිනාගරුක්ඛෙහි උපසොහිතකන්දරානි යස්ස පබ්බතරාජස්ස සොයං මත්තහමරගණචුම්බිතවිකසිතපුප්ඵවල්ලිනාගරුක්ඛො පසොහිතකන්දරො, පබ්බතරාජා. අයං පන හින්තාධිකරණබ්භුබ්බිහි.

නානා රුක්ඛ තිණ පතිත පුප්ඵොපසොහිත කන්දරොති රුක්ඛො ච තිණඤ්ච රුක්ඛතිණානි, නානා පකාරානි ඵව රුක්ඛතිණානි නානාරුක්ඛතිණානි, නානාරුක්ඛතිණෙහි පතිතානි නානාරුක්ඛතිණපතිතානි, නානාරුක්ඛතිණපතිතානි ච තානි පුප්ඵානි චෙති නානාරුක්ඛතිණපතිතපුප්ඵානි, නානාරුක්ඛතිණපතිතපුප්ඵෙහි උපසොහිතානි නානාරුක්ඛතිණපතිත පුප්ඵොපසොහිතානි, නානාරුක්ඛතිණපතිතපුප්ඵොපසොහිතානි කන්දරානි යස්ස පබ්බතරාජස්ස සොයං නානාරුක්ඛතිණපතිතපුප්ඵොපසොහිතකන්දරො, පබ්බතරාජා. අයං පන ද්වන්දකම්මධාරයතප්පුරිසගබ්භො තුලයාධිකරණබ්භුබ්බිහි.

අථ වා—උපසොහිතානි ඵව කන්දරානි උපසොහිතකන්දරානි, (සාපෙක්ඛත්තෙ සතිපි ගමකත්තා සමාසො.) නානාරුක්ඛතිණපතිතපුප්ඵෙහි උපසොහිතකන්දරානි යස්ස පබ්බතරාජස්ස සොයං නානාරුක්ඛතිණපතිතපුප්ඵොපසොහිතකන්දරො, පබ්බතරාජා. අයං පන හින්තාධිකරණබ්භුබ්බිහි.

නානා මුසල ඵාල පබ්බත තරු කලිඬිගර සර ධනුගදාසි තොමරහත්ථානි මුසලො ච ඵාලො ච පබ්බතො ච තරු ච කලිඬිගරො ච සරො ච ධනු ච ගදා ච අසි ච තොමරො, ච මුසලඵාලපබ්බතතරුකලිඬිගරසරධනුගදාසිතොමරා, නානා පකාරා ඵව මුසලඵාලපබ්බතතරුකලිඬිගරසරධනුගදාසිතොමරා නානාමුසලඵාලපබ්බතතරුකලිඬිගරසරධනුගදාසිතොමරා,

නානාමුසලඵාලපබ්බතතරුකලිඨගරසරධනුගදාසිතොමරා හත්ථෙසු යෙසං තෙ නානාමුසලඵාලපබ්බතතරුකලිඨගර සරධනුගදාසිතොමරහත්ථා. අයං පන ද්වන්දකම්මධාරයගබ්බො හින්නාධිකරණබ්බබ්බිහි.

බ්බුබ්බිහි ඉච්චනෙන ක්වත්ථො? බ්බුබ්බිහිමිහි ව.

329, 357. නාමානං සමුච්චයො ද්වන්දො.

නාමානං එකච්චත්තිකානං යො සමුච්චයො, යො ද්වන්දසඤ්ඤො හොති.

චන්දිමා ව සුරියො ව චන්දිමසුරියා, සමණො ව බ්බාහ්මණො ව සමණබ්බාහ්මණො, සාරිපුත්තො ව මොග්ගල්ලානො ව සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා, බ්බාහ්මණො ව ගහපතිකො ව බ්බාහ්මණගහපතිකා, යමො ව වරුණො ව යමවරුණා, කුචෙරො ව වාසවො ව කුචෙරවාසවා.

ද්වන්දඉච්චනෙන ක්වත්ථො? ද්වන්දට්ඨො වා.

330, 340. මහතං මහා තුල්‍යාධිකරණෙ පදෙ.

තෙසං මහත්තසද්දානං මහාආදෙසො හොති තුල්‍යාධිකරණෙ පදෙ.

මහත්තො ව යො පුරිසො වාති මහාපුරිසො, මහත්තී ව සා දෙවී වාති මහාදෙවී, මහත්තඤ්ච තං බලඤ්චාති මහාබලං, මහත්තො ව යො නාගො වාති මහානාගො, මහත්තො ව යො යසො වාති මහායසො, මහත්තඤ්ච තං පදුමචනඤ්චාති මහාපදුමචනං, මහත්තී ව සා නදී වාති මහානදී, මහත්තො ව යො මණි වාති මහාමණි, මහත්තො ව යො ගහපතිකො වාති මහාගහපතිකො, මහත්තඤ්ච තං ධනඤ්චාති මහාධනං, මහත්තො ව යො පුඤ්ඤො වාති මහාපුඤ්ඤො.

බ්බුච්චනග්ගහණෙන ක්වචි මහත්ත සද්දස්ස මහාදෙසො හොති. මහත්තඤ්ච තං ඵලඤ්චාති මහජ්ඵලං, මහබ්බලං, ඵවං මහද්ධනං, මහබ්බයං.

331, 353. ඉත්ථීයං භාසිතපුමිත්ථී පුමාව චෙ.

ඉත්ථීයං තුල්‍යාධිකරණෙ පදෙ චෙ භාසිතපුමිත්ථී පුමාව දට්ඨබ්බො.

දීසා ජඪ්ඪා යස්ස යොයං දීසජඪ්ඪො, කල්‍යාණහරියො, පභුතපඤ්ඤො.

භාසිතපුපෙනි කිමත්ථං? බ්බාහ්මණඛන්ධු ව සා හරියා වාතිබ්බාහ්මණඛන්ධුහරියා.

332, 343. කම්මධාරයසඤ්ඤෙ ව.

කම්මධාරයසඤ්ඤෙ ව සමාසෙ ඉත්ථියං තුලාධිකරණෙ පදෙ පුබ්බෙ භාසිතපුමිත්ථී චෙ, පුමාව දට්ඨබ්බා. බ්‍රාහ්මණදාරිකා, බත්තියකඤ්ඤා, බත්තියකුමාරිකා.

භාසිතපුමෙති කිමත්ථං? බත්තියබන්ධුදාරිකා, බ්‍රාහ්මණබන්ධුදාරිකා.

333, 344. අත්තං නස්ස තප්පුරිසෙ.

නස්ස පදස්ස තප්පුරිසෙ උත්තරපදෙ අත්තං හොති.

නබ්‍රාහ්මණො අබ්‍රාහ්මණො, අවසලො, අභික්ඛු, අපඤ්චවස්සං, අපඤ්චගවං.

334, 345. සරෙ අන.

නස්ස පදස්ස තප්පුරිසෙ අන ආදෙසො හොති සරෙ පරෙ.

න අස්සො අනස්සො, අනිස්සරො, අනරියො.

335, 346. කද කුස්ස.

කුඉච්චෙනස්ස කද හොති සරෙ පරෙ.

කුච්ඡිතං අන්තං කදන්තං, කුච්ඡිතං අසනං කදස්සනං.

සරෙති කිමත්ථං? කුච්ඡිතා දාරා යෙසං (අපුඤ්ඤකාරානං) තෙ හොන්තීති කුදාරා, කුජනා. එවං කුපුත්තා, කුගෙහා, කුචත්ථා, කුදාසා.

336, 347. කා'ප්පත්ථෙසු ව.

කුඉච්චෙනස්ස කා හොති අප්පත්ථෙසු ව.

කාලචණං, කාපුප්ඵං.

බහුවචනග්ගහණං කිමත්ථං? කුඉච්චෙනස්ස අනප්පත්ථෙසුපි ක්චචි කා හොති, කාපුරිසා.

337, 350. ක්චචි සමාසන්තගතානමකාරන්තො.

සමාසන්තගතානං නාමානමන්තො සරො ක්වචි අකාරො හොති.

දෙව්‍යානං රාජා දෙවරාජො, දෙවරාජා, දෙව්‍යානං සබ්‍යා දෙවසබ්‍යො, දෙවසබ්‍යා, පඤ්ච අහානි පඤ්චාහං, සත්තාහං, පඤ්චගවං, ඡත්තුපාහනං, උපසරදං, විසාලක්ඛො, විමුක්ඛො.

කාරග්ගහණං කිමත්ථං? ආකාරන්ත ඉකාරන්තා ච හොන්ති, පච්චක්ඛා ධම්මා යස්ස සොයන්ති පච්චක්ඛධම්මා, සුරහිනො ගන්ධො සුරහිගන්ධි, සුන්දරො ගන්ධො සුගන්ධි, පුත්තිනො ගන්ධො පුත්තිගන්ධි, කුච්ඡිනො ගන්ධො කුගන්ධි, දුට්ඨු ගන්ධො යස්ස සොයන්ති දුගන්ධි, පුත්ති ඵව ගන්ධො පුත්තිගන්ධි.

නදීඅන්තා ච කත්තුඅන්තා ච කපච්චයො හොති සමාසන්තෙ.

බහු නදියො යස්මිං සොයං බහුනදිකො, ජනපදො. බහවො කත්තාරො යස්ස සොයං බහුකත්තුකො, පුරිසො.

338, 356. නදිමිහා ච.

නදිමිහා ච කපච්චයො හොති සමාසන්තෙ.

බහු නදියො යස්මිං සොයන්ති බහුනදිකො. බහු කත්තියො යස්ස සොයන්ති බහුකත්තිකො. බහුනාරිකො.

339, 358. ජායාය තුදං ජානි පතිමිහි.

ජායාඉච්චෙතාය තුදං ජානිඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති පතිමිහි පරෙ.

තුදංපතී, ජානිපතී.

340, 355. ධනුමිහා ච.

ධනුමිහා ච ආපච්චයො හොති සමාසන්තෙ.

ගාණ්ඨිවො ධනු යස්ස සොයං ගාණ්ඨිවධන්වා.

341, 336. අං විහත්තීනමකාරන්තා අබ්‍යාසිභාවා.

තස්මා අකාරන්තා අබ්‍යාසිභාවසමාසා පරාසං විහත්තීනං ක්වචි අං හොති.

අධිචිත්තං, යථාචුඬිඨං, උපකුම්භං, යාවජීවං, තිරොපබ්බතං, තිරොපාකාරං, තිරොකුට්ඨං, අන්තොපාසාදං.

ක්වච්චි කිමත්ථං? අධිච්චත්තස්ස භික්ඛුනො.

342, 337. සරො රස්සො නපුංසකෙ.

නපුංසකෙ චත්තමානස්ස අඛ්‍යායිභාවසමාසස්ස ලිඛිගස්ස සරො රස්සො හොති.

කුමාරීසු අධිකිච්ච පචත්තති කථා ඉති අධිකුමාරි. උපවදු, උපගඛිගං, උපමණිකං.

343, 338. අඤ්ඤස්මා ලොපො ච.

අඤ්ඤස්මා අඛ්‍යායිභාවසමාසා අනකාරත්තා පරාසං විභත්තීනං ලොපො ච හොති.

අධිත්ථී, අධිකුමාරි, උපවදු.

ඉති නාමකප්පෙ සමාසකප්පො සත්තමො කණ්ඩො.

සමාසකප්පො නිට්ඨිතො.

5. තද්ධිතකප්ප

අට්ඨමකණ්ඩ

344, 361. වාණ'පච්චෙ.

ණපච්චයො හොති වා “තස්සාපච්ච” මිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

වසිට්ඨස්ස අපච්චං වාසිට්ඨො, වසිට්ඨස්ස අපච්චං වා, වසිට්ඨස්ස අපච්චං වාසිට්ඨී, වසිට්ඨස්ස අපච්චං වාසිට්ඨං. එවං භාරද්වාජො, භාරද්වාජී, භාරද්වාජං. ගොතමො, ගොතමී, ගොතමං. වාසුදෙවො, වාසුදෙවී, වාසුදෙවං. ඛාලදෙවො, ඛාලදෙවී, ඛාලදෙවං. වෙසාමිත්තො, වෙසාමිත්තී වෙසාමිත්තං.

345, 366. ණායන ණාන වච්ඡාදිතො.

තස්මා වච්ඡාදිතො ගොත්තගණතො ණායනණානපච්චයා හොන්ති වා “තස්සාපච්ච” මිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

වච්ඡස්ස අපච්චං වච්ඡායනො, වච්ඡානො, වච්ඡස්ස අපච්චං වා, වච්ඡස්ස අපච්චං වච්ඡායනී, වච්ඡානී, වච්ඡස්ස අපච්චං වච්ඡායනං, වච්ඡානං. සකටස්ස අපච්චං සාකටායනො, සාකටානො, සකටස්ස අපච්චං වා, සාකටායනී, සාකටානී, සාකටායනං, සාකටානං. එවං කණ්භායනො, කණ්භානො, කණ්භස්ස අපච්චං වා. කණ්භායනී, කණ්භානී, කණ්භායනං, කණ්භානං. අග්ගිවෙස්සායනො, අග්ගිවෙස්සානො, අග්ගිවෙස්සායනී, අග්ගිවෙස්සානී, අග්ගිවෙස්සායනං, අග්ගිවෙස්සානං. ගච්ඡායනො, ගච්ඡානො, ගච්ඡායනී, ගච්ඡානී, ගච්ඡායනං, ගච්ඡානං. කප්පායනො, කප්පානො, කප්පායනී, කප්පානී, කප්පායනං, කප්පානං. මොග්ගල්ලායනො, මොග්ගල්ලානො, මොග්ගල්ලායනී, මොග්ගල්ලානී, මොග්ගල්ලායනං, මොග්ගල්ලානං. මුඤ්ඤායනො, මුඤ්ඤානො, මුඤ්ඤායනී, මුඤ්ඤානී, මුඤ්ඤායනං, මුඤ්ඤානං. සඬ්ඝායනො, සඬ්ඝානො, සඬ්ඝායනී, සඬ්ඝානී, සඬ්ඝායනං, සඬ්ඝානං. ලොමායනො, ලොමානො, ලොමායනී, ලොමානී, ලොමායනං, ලොමානං. සාකමායනො, සාකමානො, සාකමායනී, සාකමානී, සාකමායනං, සාකමානං. නාරායනො, නාරානො, නාරායනී, නාරානී, නාරායනං, නාරානං. වොරායනො වොරානො, වොරායනී, වොරානී, වොරායනං, වොරානං. ආවසාලායනො, ආවසාලානො, ආවසාලායනී, ආවසාලානී, ආවසාලායනං, ආවසාලානං. ද්වෙපායනො, ද්වෙපානො, ද්වෙපායනී, ද්වෙපානී, ද්වෙපායනං, ද්වෙපානං. කුඤ්ඤායනො, කුඤ්ඤානො, කුඤ්ඤායනී, කුඤ්ඤානී, කුඤ්ඤායනං, කුඤ්ඤානං. කච්චායනො, කච්චානො, කච්චායනී, කච්චානී, කච්චායනං, කච්චානං.

346, 367. ණෙයො කත්තිකාදීහි.

තෙහි ගොත්තගණෙහි කත්තිකාදීහි ණෙයාපච්චයො හොති චා “තස්සාපච්ච”මිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

කත්තිකාය අපච්චං කත්තිකෙයො, කත්තිකාය අපච්චං චා. එවං චෙනතෙයො, රොහිණෙයො, ගඬිගෙයො, කද්දමෙයො, නාදෙයො, ආලෙයො, ආහෙයො, කාමෙයො, සුචියා අපච්චං සොචෙයො, සාලෙයො, බාලෙයො, මාලෙයො, කාලෙයො.

347, 368. අතො ණි චා.

තස්මා අකාරතො ණිපච්චයො හොති චා “තස්සාපච්ච”මිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

දක්ඛස්ස අපච්චං දක්ඛි, දක්ඛස්ස අපච්චං චා. දුණස්ස අපච්චං දොණි, දුණස්ස අපච්චං චා, එවං චාසවි, සකාපුත්ති, නාටපුත්ති, දාසපුත්ති, දාසවි, චාරුණි, ගණ්ඨි, බාලදෙවි, පාවකි, ජෙනදත්ති, බුද්ධි, ධම්ම, සඬ්ඨි, කප්පි, අනුරුද්ධි.

චාති විකප්පනත්ථෙත ණිකපච්චයො හොති “තස්සාපච්ච”මිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ. සකාපුත්තස්ස අපච්චං සකාපුත්තිකො. එවං නාටපුත්තිකො, ජෙනදත්තිකො.

148, 371. ණචො’ පක්ඛාදීහි.

උපකුඉච්චෙච්චමාදීහි ණචපච්චයො හොති චා “තස්සාපච්ච”මිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

උපකුස්ස අපච්චං ඔපකචො, උපකුස්ස අපච්චං චා. මනුනො අපච්චං මානචො, මනුනො අපච්චං චා. හග්ගුස්ස අපච්චං හග්ගචො, හග්ගුස්ස අපච්චං චා, පණ්ඩුස්ස අපච්චං පණ්ඩචො, පණ්ඩුස්ස අපච්චං චා, බහුස්ස අපච්චං බාහචො, බහුස්ස අපච්චං චා.

349, 372. ණෙර විධවාදීතො.

තස්මා විධවාදීතො ණෙරපච්චයො හොති චා “තස්සාපච්ච”මිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

විධවාය අපච්චං වෙධවෙරො, විධවාය අපච්චං වා. ඛන්ධුකියා අපච්චං ඛන්ධුකෙරො, ඛන්ධුකියා අපච්චං වා. සමණස්ස අපච්චං සාමණෙරො, සමණස්ස අපච්චං වා. එවං සාමණෙරී, සාමණෙරං, නාලිකෙරො, නාලිකෙරී, නාලිකෙරං.

350, 373. යෙන වා සංසට්ඨං තරති වරති වහති ණිකො.

යෙන වා සංසට්ඨං, යෙන වා තරති, යෙන වා වරති, යෙන වා වහති ඉච්චෙනෙස්චත්ථෙසු ණිකපච්චයො හොති වා.

තිලෙන සංසට්ඨං භොජනං තෙලිකං, තිලෙන සංසට්ඨං වා. එවං ගොලිකං, සාතිකං.

නාවාය තරතීති නාවිකො, නාවාය තරති වා. එවං ඔඵම්පිකො.

සකටෙන වරතීති සාකටිකො, සකටෙන වරති වා. එවං පත්තිකො, දණ්ඩිකො, ධම්මිකො, පාදිකො.

සිසෙන වහතීති සිසිකො, සිසෙන වහති වා. අංසෙන වහතීති අංසිකො, අංසෙන වහති වා. එවං ඛන්ධිකො, අඬුලිකො.

වාති විකප්පනත්ථෙන අඤ්ඤෙසුපි ණිකපච්චයො හොති. රාජගහෙ වසතීති රාජගහිකො, රාජගහෙ වසති වා. රාජගහෙ ජාතො රාජගහිකො, රාජගහෙ ජාතො වා. එවං මාගධිකො, සාවත්ථිකො, කාපිල වත්ථිකො, පාටලිපුත්තිකො, වෙසාලිකො.

351, 374. තමධීතෙ තෙනකතාදි සන්තිධාන නියොග සිප්ප හණ්ඩ ජීවිකත්ථෙසු ව.

තමධීතෙ, තෙනකතාදිඅත්ථෙ, තමහි සන්තිධානා, තත්ථ නියුත්තො, තමස්ස සිප්පං, තමස්ස හණ්ඩං, තමස්ස ජීවිකං ඉච්චෙනෙස්චත්ථෙසු ව ණිකපච්චයො හොති වා.

විනයමධීතෙ වෙනයිකො, විනයමධීතෙ වා. එවං සුත්තත්තිකො, ආහිධම්මිකො, වෙය්‍යාකරණිකො.

කායෙන කතං කම්මං කායිකං, කායෙන කතං කම්මං වා. එවං වාවසිකං, මානසිකං.

සරීරෙ සන්තිධානා වෙදනා සාරීරිකා, සරීරෙ සන්තිධානා වා, එවං මානසිකා.

ද්වාරෙ නියුත්තො දොවාරිකො, ද්වාරෙ නියුත්තො වා. එවං භණ්ඩාගාරිකො, නාගරිකො, නාවකම්මිකො.

වීණා අස්ස සිප්පං වෙණිකො, වීණා අස්ස සිප්පං වා. එවං පාණුවිකො, මොදිඬිගිකො, වංසිකො.

ගන්ධො අස්ස භණ්ඩං ගන්ධිකො, ගන්ධො අස්ස භණ්ඩං වා. එවං තෙලිකො, ගොලිකො.

උරබ්භං හන්ත්වා ජීවතීති ඔරබ්භිකො, උරබ්භං හන්ත්වා ජීවති වා. මගං හන්ත්වා ජීවතීති මාගවිකො, මගං හන්ත්වා ජීවති වා. එවං සොකරිකො, සාකුණිකො.

ආදිග්ගහණෙන අඤ්ඤත්ථාපි ණික පච්චයො යොජෙතබ්බො. ජාලෙන හතො ජාලිකො, ජාලෙන හතො වා.

සුත්තෙන බන්ධො සුත්තිකො, සුත්තෙන බන්ධො වා.

වාපො අස්ස ආචුධො වාපිකො, වාපො අස්ස ආචුධො වා. එවං තොමරිකො, මුග්ගරිකො, මොසලිකො.

වාතො අස්ස ආබාධො වාතිකො, වාතො අස්ස ආබාධො වා. එවං සෙම්භිකො, පිත්තිකො.

බුද්ධෙ පසන්තො බුද්ධිකො, බුද්ධෙ පසන්තො වා. එවං ධම්මිකො, සඬ්ඝිකො.

බුද්ධස්ස සන්තකං බුද්ධිකං, බුද්ධස්ස සන්තකං වා. එවං ධම්මිකං, සඬ්ඝිකං.

වත්ථෙත කීතං භණ්ඩං වත්ථීකං, වත්ථෙත කීතං භණ්ඩං වා. එවං කුම්භිකං, ඵාලිකං, කිං කණිකං, සොවණ්ණිකං.

කුම්භො අස්ස පරිමාණං කුම්භිකං, කුම්භො අස්ස පරිමාණං වා.

කුම්භස්ස රාසි කුම්භිකං, කුම්භස්ස රාසි වා.

කුම්භං අරහතීති කුම්භිකො, කුම්භං අරහති වා.

අක්ඛෙන දිබ්බතීති අක්ඛිකො, අක්ඛෙන දිබ්බති වා. එවං සාලාකිකො, තිත්ථකිකො, අම්බඵලිකො. කපිට්ඨඵලිකො, නාලිකෙරිකො ඉච්චෙවමාදි.

352, 376. ණ රාගා තස්සෙ දමඤ්ඤත්ථෙසු ව.

ණපච්චයො හොති වා රාගම්භා “තෙන රත්තං” ඉච්චෙනස්මිං අත්ථෙ, “තස්සෙදං” අඤ්ඤත්ථෙසු ව.

කසාවෙන රත්තං වත්ථං කාසාවං, කසාවෙන රත්තං වත්ථං වා. එවං කොසුම්භං, භාලිද්දං, පාටඬිගං, රත්තඬිග, මඤ්ජිට්ඨං, කුඬිකුමං.

සුකරස්ස ඉදං මංසං සොකරං, සුකරස්ස ඉදං මංසං වා. එවං මාහිසං.

උදුම්බරස්ස අවිදුරෙ පවත්තං විමානං ඔදුම්බරං, උදුම්බරස්ස අවිදුරෙ පවත්තං විමානං වා.

විදිසාය අවිදුරෙ නිවාසො වෙදිසො, විදිසාය අවිදුරෙ නිවාසො වා.

මච්චරාය ජාතො මාච්චරො, මච්චරාය ජාතො වා.

මච්චරාය ආගතො මාච්චරො, මච්චරාය ආගතො වා.

කත්තිකාය නියුත්තො මාසො කත්තිකො, කත්තිකාය නියුත්තො මාසො වා. එවං මාගසිරො, ඵුස්සො, මාසො, එග්ගුතො, විත්තො, වෙසාබ්බො, ජෙට්ඨො, ආසල්ලො, සාවණො, හද්දො, අස්සයුජො.

න වුද්ධි නීලපීතාදො, පච්චයෙ සණකාරකෙ.

එකාරො ඵුස්සසද්දස්ස, “සිරො”ති සිරසං වදෙ.

සික්ඛානං සමුභො සික්ඛො, හික්ඛානං සමුභො හික්ඛො. එවං කාපොතො, මායුරො, කොකිලො.

බුද්ධෙ, අස්ස දෙවතා බුද්ධො. එවං හද්දො, මාරො, මාහින්දො, වෙස්සවණො, යාමො, සොමො, නාරායණො.

සංවච්ඡරමධිතෙ සංවච්ඡරො. එවං මොහුත්තො, නෙමිත්තො, අඬිගවිජ්ජො, වෙය්‍යාකරණො, ඡන්දො, භාස්සො, චන්දො.

වසාදානං විසයො දෙසො වාසාදො. එවං කුම්භො, සාකුත්තො, ආතිසාරො.

උදුම්බරා අස්මිං පදෙසෙ සන්තීති ඔදුම්බරො. සාගරෙහි නිබ්බන්තො සාගරො. සාගලමස්ස නිවාසො සාගලො. මචුරා අස්ස නිවාසො මාචුරො. මචුරාය ඉස්සරො මාචුරො. ඉච්චෙවමාදයො යොජෙතඛිබ්බා.

353, 378. ඡාතාදීනමිමියා ව.

ඡාතඉච්චෙවමාදීනමත්ථෙ ඉමඉයපච්චයා හොන්ති.

පච්ඡා ඡාතො පච්ඡිමො. එවං අන්තිමො, මජ්ඣිමො, පුරිමො, උපරිමො, හෙට්ඨිමො, ගොජ්ඨිමො. බොධිසත්තඡාතියා ඡාතො බොධිසත්තඡාතියො, එවං අස්සඡාතියො, හත්ථිඡාතියො, මනුස්සඡාතියො.

ආදිග්ගහණෙන නියුත්තත්ථාදිතොපි තදස්සත්ථාදිතොපි ඉම ඉය ඉක ඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති. අන්තො නියුත්තො අන්තිමො. එවං අන්තියො, අන්තිකො.

පුත්තො අස්ස අත්ථි, තස්මිං වා විජ්ජතීති පුත්තිමො. එවං පුත්තියෙව, පුත්තිකො, කජ්ජිමො, කජ්ජියො, කජ්ජිකො.

වග්ගහණෙන කියපච්චයො හොති නියුත්තත්ථෙ. ඡාතියං නියුත්තො ඡාතිකියො, අන්ධෙ නියුත්තො අන්ධකියො, ඡාතියා අන්ධො ජච්චන්ධො, ජච්චන්ධෙ නියුත්තො ජච්චන්ධකියො.

354, 379. සමුහත්ථෙ කණ ණා.

සමුහත්ථෙ කණ ණඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති.

රාජපුත්තානං සමුහො රාජපුත්තකො. එවං රාජපුත්තො, මානුස්සකො, මානුස්සො, මායුරකො, මායුරො, මාහිංසකො, මාහිංසො.

355, 380. ගාම ජන බන්ධු සභායාදීහිතා.

ගාම ජන බන්ධු සභායඉච්චෙවමාදීහි තාපච්චයො හොති සමුහත්ථෙ.

ගාමානං සමුහො ගාමතා. එවං ජනතා, බන්ධුතා, සභායතා, නගරතා.

356, 381. තදස්ස යානමියො ව.

“තදස්ස යාන” මිච්චෙනස්මිං අත්ථෙ ඉයපච්චයො හොති.

මදනස්ස යානං මදනියං, බන්ධනස්ස යානං බන්ධනියං, මුච්ඡනස්ස යානං මුච්ඡනියං, එවං රජනියං, කමනියං, ගමනියං, දුස්සනියං, දස්සනියං.

357, 382. උපමත්ථායිතත්තං.

උපමත්ථෙ ආයිතත්තපච්චයො හොති.

ධුමො විය දිස්සති අද්දං වනං තදිදං ධුමායිතත්තං, තිමිරං විය දිස්සති අද්දං වනං තදිදං තිමිරායිතත්තං.

358, 383. තන්නිස්සිතත්ථෙ ලො.

“තන්නිස්සිතත්ථෙ, තදස්ස යාන” මිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ ච උපච්චයො හොති.

දුට්ඨු නිස්සිතං දුට්ඨුල්ලං, වෙදං නිස්සිතං වෙදල්ලං, දුට්ඨු යානං දුට්ඨුල්ලං, වෙදස්ස යානං වෙදල්ලං.

359, 384. ආලු තබ්බහුලෙ.

ආලුපච්චයො හොති තබ්බහුලත්ථෙ.

අභිජ්ඣා අස්ස පකති අභිජ්ඣාලු, අභිජ්ඣා අස්ස බහුලා වා අභිජ්ඣාලු. එවං සීතාලු, ධජාලු, දයාලු.

360, 387. ණ්ස ත්ත තා භාවෙ තු.

ණ්සත්තතාඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති භාවත්ථෙ.

අලසස්ස භාවො ආලසාං, අරොගස්ස භාවො ආරොගාං. පංසුකුලිකස්ස භාවො පංසුකුලිකත්තං, අනොදරිකස්ස භාවො අනොදරිකත්තං. සඛිගණිකාරාමස්ස භාවො සඛිගණිකාරාමතා, නිද්දාරාමස්ස භාවො නිද්දාරාමතා.

තුග්ගහණෙන ත්තනපච්චයො හොති. පුට්ඨජනත්තනං, වෙදනත්තනං.

361, 388. ණ වීසමාදීහි.

ණපච්චයො හොති වීසමාදීහි “තස්ස භාවො” ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

වීසමස්ස භාවො වෙසමං, සුචිස්ස භාවො සොචං.

362, 389. රමණියාදිතො කණ.

රමණියඉච්චෙවමාදිතො කණ පච්චයො හොති “තස්ස භාවො” ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

රමණියස්ස භාවො රාමණියකං, මනුඤ්ඤස්ස භාවො මානුඤ්ඤකං.

363, 390. විසෙසෙ තරතමිසිකිසිට්ඨා.

විසෙසත්ථෙ තර තම ඉසික ඉය ඉට්ඨඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති.

සබ්බෙ ඉමෙ පාපා, අයමිමෙසං විසෙසෙන පාපොති පාපතරො. එවං පාපතමො, පාපිසිකො, පාපියො, පාපිට්ඨො.

364, 398. තදස්සත්ථිති වී ව.

“තදස්සත්ථි” ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ වීපච්චයො හොති.

මෙධා යස්ස අත්ථි, තස්මිං වා විජ්ජතීතිමෙධාවී. එවං මායාවී.

චග්ගහණෙන සොපච්චයො හොති. සුමෙධා යස්ස අත්ථි, තස්මිං වා විජ්ජතීති සුමෙධසො.

365, 399. තපාදිතො සී.

තපාදිතො සීපච්චයො හොති “තදස්සත්ථි” ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

තපො යස්ස අත්ථි තස්මිං වා විජ්ජතීති තපස්සී. එවං යසස්සී, තෙජස්සී.

266, 400. දණ්ඩාදිතො ඉකර්.

දණ්ඩාදිතො ඉක ර්ඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති “තදස්සත්ථි” ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

දණ්ඩො යස්ස අත්ථි, තස්මිං වා විජ්ජතීති දණ්ඩිකො, දණ්ඩී. එවං මාලිකො, මාලී.

367, 401. මධ්වදිතො රො.

මධුඉච්චෙවමාදිතො රපච්චයො හොති “තදස්සත්ථි” ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

මධු යස්ස අත්ථි, තස්මිං වා විජ්ජතීති මධුරො. එවං කුඤ්ජරො, මුග්ගරො, මුබරො, සුසිරො, (සීසරො, සුකරො, සුඛිකරො), සුභරො, සුවිරො, රුවිරො.

368, 402. ගුණාදිතො වන්තු.

ගුණඉච්චෙවමාදිතො වන්තුපච්චයො හොති “තදස්සත්ථි” ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

ගුණො යස්ස අත්ථි, තස්මිං වා විජ්ජතීති ගුණවා. එවං යසවා, ධනවා, පඤ්ඤවා, බලවා, භගවා.

369, 403. සත්‍යාදීහි මන්තු.

සතිඉච්චෙවමාදීහි මන්තුපච්චයොහොති “තදස්සත්ථි” ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

සති යස්ස අත්ථි, තස්මිං වා විජ්ජතීති සතිමා, එවං ජුතිමා, රුවිමා, ටුතිමා, ධිතිමා, මතිමා, භාණුමා.

370, 405. සද්ධාදිතොණ.

සද්ධාඉච්චෙවමාදිතො ණ පච්චයො හොති “තදස්සත්ථි” ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

සද්ධා යස්ස අත්ථි, තස්මිං වා විජ්ජතීහි සද්ධො, එවං පඤ්ඤො, අමච්ඡරො.

371, 404. ආයුස්සුකාරාස මන්තුමිහි.

ආයුස්ස අන්තො උකාරො අසාදෙසො හොතිමන්තුමිහි පච්චයෙ පරෙ.

ආයු අස්ස අත්ථි, තස්මිං වා විජ්ජතීති ආයස්මා.

372, 385. තප්පකතිචචනෙ මයො.

තප්පකතිචචනත්ථෙ මයපච්චයො හොති.

සුවණ්ණෙන පකතං කම්මං සොචණ්ණමයං. එවං රුපියමයං ජතුමයං, රජතමයං, ඉට්ඨකමයං, අයොමයං, මත්තිකා මයං, දාරුමයං, ගොමයං.

373, 406. සඛිඛ්‍යාජුරණෙ මො.

සඬ්ඛ්‍යාපුරණත්ථෙ මපච්චයො හොති.

පඤ්චන්තං පුරණො පඤ්චමො, එවං සත්තමො, අට්ඨමො, නචමො, දසමො.

374, 408. ස ඡස්සවා.

ඡස්ස සකාරාදෙසො හොති වා සඬ්ඛ්‍යාපුරණත්ථෙ.

ඡන්තං පුරණො සට්ඨො, ඡට්ඨො වා.

375, 412. එකාදිතො දසස්සී.

එකාදිතො දසස්ස අන්තෙ ඊපච්චයො හොති වා සඬ්ඛ්‍යාපුරණත්ථෙ.

එකො ච දස ච එකාදස, එකාදසන්තං පුරණී එකාදසී. පඤ්චච දස ච පඤ්චදස, පඤ්චදසන්තං පුරණී පඤ්චදසී. චත්තාරො ච දස ච චතුද්දස, චතුද්දසන්තං පුරණී චාතුද්දසී.

පුරණති කිමත්ථං? එකාදස, පඤ්චදස.

376, 257. දසෙ සො නිච්චඤ්ච.

දසසද්දෙ පරෙ නිච්චං ඡස්ස සො හොති.

සොළස.

377, 0. අන්තෙ නිග්ගහිතඤ්ච.

තාසං සඬ්ඛ්‍යානං අන්තෙ නිග්ගහිතාගමො හොති.

පඤ්චදසී, චාතුද්දසී.

378, 414. ති ච.

තාසං සඬ්ඛ්‍යානං අන්තෙ තිකාරාගමො හොති. විසති, තිංසති.

379, 258. ල දරානං.

දකාර රකාරානං සඬ්ඛ්‍යානං ලකාරාදෙසො හොති. සොළස, චත්තාලීසං.

380, 255. වීසති දසෙසු බා ද්විස්ස තු.

වීසති දසඉච්චෙතෙසු ද්විස්ස බා හොති.

බාවීසතින්ද්‍රියානි, බාරස මනුස්සා.

තුග්ගහණෙන ද්විස්ස දු දි දො ආදෙසා ච හොන්ති. දුරත්තං, දිරත්තං, දිගුණං, දොහළුනි.

381, 254. එකාදිතො දස්ස ර සච්ඛ්‍යානෙ.

එකාදිතො දසස්ස දකාරස්ස රකාරො හොති වා සච්ඛ්‍යානෙ.

එකාරස, එකාදස, බාරස, ද්වාදස.

සච්ඛ්‍යානෙති කිමත්ථං? ද්වාදසායතනානි.

382, 259. අට්ඨාදිතො ච.

අට්ඨඉච්චෙවමාදිතො ච දසසද්දස්ස දකාරස්ස රකාරාදෙසො හොති වා සච්ඛ්‍යානෙ.

අට්ඨාරස, අට්ඨදස.

අට්ඨාදිතොති කිමත්ථං? පඤ්චදස, සොළස.

සච්ඛ්‍යානෙති කිමත්ථං? අට්ඨදසිකො.

383, 253. ද්වෙකට්ඨානමාකාරො වා.

ද්වි එක අට්ඨඉච්චෙතෙසමන්තො ආකාරො හොති වා සච්ඛ්‍යානෙ.

ද්වාදස, එකාදස, අට්ඨාරස.

සච්ඛ්‍යානෙති කිමත්ථං? ද්විදන්තො, එකදන්තො, එකච්ඡන්තො, අට්ඨත්ථම්හො.

384, 407. චතුච්ඡෙහී ථ යා.

චතු ඡඉච්චෙතෙහි ථ යඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති සච්ඛ්‍යාපුරණත්ථෙ.

චතුත්ථො, ඡට්ඨො.

385, 409. ද්විතීහි තියො.

ද්වි තිඉච්චෙතෙහි තියපච්චයො හොති සඬ්ඛ්ඤාපුරණත්ථෙ.

දුතියො, තතියො.

386, 410. තියෙ දුතාපි ච.

ද්වි තිඉච්චෙතෙසං දු තඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති තියපච්චයෙ පරෙ.

දුතියො, තතියො.

අපිග්ගහණෙන අඤ්ඤෙසුපි ද්විඉච්චෙතස්ස දුආදෙසො හොති. දුරත්තං.

චග්ගහණෙන ද්විඉච්චෙතස්ස දිකාරො හොති. දිරත්තං, දිගුණං සඬ්ඝාටිං පාරුපෙත්වා.

387, 411. තෙසමඬ්ච්චපපදෙන අඬ්ච්චඬ්ච දිච්චඬ්ච දියඬ්චඬ්චනියා.

තෙසං චතුත්ථං දුතිය තතියානං අඬ්ච්චපපදානං අඬ්චඬ්චදිච්චඬ්ච දියඬ්ච අඬ්චනියාදෙසා හොන්ති, අඬ්ච්චපපදෙන සහනිජ්ජප්පත්තෙ.

අඬ්චෙඨන චතුත්ථො අඬ්ච්චඬ්චෙඨා, අඬ්චෙඨන දුතියො දිච්චඬ්චෙඨා, අඬ්චෙඨන දුතියො දියඬ්චෙඨා, අඬ්චෙඨන තතියො අඬ්චනියො.

388, 68. සරුපානමෙකසෙස්චසකිං.

සරුපානං පදබ්ඛ්ඤාජනානං එකසෙසො හොති අසකිං. පුරිසො ච පුරිසො ච පුරිසා.

සරුපානමිති කිමත්ථං? හත්ථී ච අස්සො ච රථො ච පත්තිකො ච හත්ථීඅස්සරථපත්තිකා,

අසකින්ති කිමත්ථං? පුරිසො.

389, 413. ගණනෙ දසස්ස ද්විතිචතුපඤ්චජසත්තඅච්චනචකානං චී ති චත්තාර පඤ්ඤා ඡ සත්තාසනවා යොසු, යොනඤ්චීසමාසං යී රී තී තුති.

ගණනෙ දසස්ස ද්වික තික චතුක්ක පඤ්චක ඡක්ක සත්තකඅට්ඨක නවකානං සරූපානං කතෙකසෙසානං යථාසඬ්ඛාං වී ති චත්තාර පඤ්ඤා ඡ සත්ත අස නවඉච්චාදෙසා හොන්ති අසකිං යොසු, යොනඤ්ච ඊසං ආසං යී ඊ ති ඊති උතිඉච්චාදෙසා හොන්ති. පච්ඡා පුන නිජ්ජප්පන්තෙ.

වීසං, තිංසං, චත්තාලීසං, පඤ්ඤාසං, සට්ඨි, සත්තරි, සත්තති, අසීති, නවුති.

අසකිත්ති කිමත්ථං? දස.

ගණනෙති කිමත්ථං? දසදසකා පුරිසා.

390, 256. චතුපපදස්ස ලොපො තුත්තරපදාදිවස්ස චුචොපි නවා.

චතුපපදස්ස ගණනෙ පරියාපන්තස්ස තුකාරස්ස ලොපො හොති, උත්තරපදාදිවකාරස්ස චුචොපි ආදෙසා හොන්ති නවා.

චුද්දස, චොද්දස, චතුද්දස.

අපිග්ගහණෙන අනුපපදස්සාපි පදාදිවකාරස්ස. ලොපොහොති නවා, වස්ස චුචොපි හොන්ති. තාලීසං, චත්තාලීසං, චුත්තාලීසං, චොත්තාලීසං.

391, 423. යදනුපපන්තා නිපාතනා සිජ්ඣන්ති.

යෙ සද්දා අනිද්දිට්ඨලක්ඛණා, අක්ඛරපදඛ්‍යාඤ්ජනතො, ඉත්ථිපුමනපුංසකලීඬ්ගතො, නාමුපසග්ගනිපාතතො, අඛ්‍යායිභාවසමාසතද්ධිතාඛ්‍යාතතො, ගණනසඬ්ඛ්‍යාකාලකාරකප්පයොගසඤ්ඤාතො, සන්ධිපකතිචුද්ධිලොපාගමවිකාරවිපරිතතො, විහත්තිවිහජනතො ච, තෙ නිපාතනා සිජ්ඣන්ති.

392, 418. ද්වාදිතො කො'නෙකත්ථෙච.

ද්විඉච්චෙචමාදිතො කපච්චයො හොති අනෙකත්ථෙ ච, නිපාතනා සිජ්ඣන්ති.

සතස්ස ද්විකං ද්විසතං, සතස්ස තිකං තිසතං, සතස්ස චතුක්කං චතුසතං, සතස්ස පඤ්චකං පඤ්චසතං, සතස්ස ඡක්කං ඡසතං, සතස්ස සත්තකං සත්තසතං, සතස්ස අට්ඨකං අට්ඨසතං, සතස්ස නවකං නවසතං, සතස්ස දසකං දසසතං, සහස්සං හොති.

393, 415. දසදසකං සතං දසකානං සතං සහස්සඤ්ච යොමිහි.

ගණනෙ පරියාපන්තස්ස දසදසකස්ස සතං හොති, සතදසකස්ස සහස්සං හොති යොමිහි පරෙ.

සතං, සහස්සං.

ද්විකාදීනං තදුත්තරපදානඤ්ච නිජ්ජප්පන්තෙ යථාසඬ්ඛාං. සතස්ස ද්විකං (තදිදං හොති) ද්විසතං, එවං තිසතං, චතුසතං, පඤ්චසතං, ඡසතං, සත්තසතං, අට්ඨසතං, නවසතං, දසසතං, සහස්සං හොති.

394, 416. යාව තදුත්තරි දසගුණිතඤ්ච.

යාව තාසං සඬ්ඛානං උත්තරි දසගුණිතඤ්ච කාතබ්බං.

තං යථා? දසස්ස ගණනස්ස දසගුණිතං කත්වා සතං හොති, සතස්ස දසගුණිතං කත්වා සහස්සං හොති, සහස්සස්ස දසගුණිතං කත්වා දසසහස්සං හොති, දසසහස්සස්ස දසගුණිතං කත්වාසතසහස්සං හොති, සතසහස්සස්ස දසගුණිතං කත්වාදසසතසහස්සං හොති, දසසතසහස්සස්සදසගුණිතං කත්වා කොට්ඨි හොති, කොට්ඨිසතසහස්සස්ස සතගුණිතං කත්වා පකොට්ඨි හොති. එවං සෙසාපි යොජෙතබ්බා.

චග්ගහණං විසෙසනත්ථං.

395, 417. සකනාමෙහි.

යාසං පන සඬ්ඛානං අනිද්දිට්ඨනාමධෙයානං සකෙහි සකෙහි නාමෙහි නිජ්ජප්පන්තෙ.

සතසහස්සානං සතං කොට්ඨි, කොට්ඨිසතසහස්සානං සතං පකොට්ඨි, පකොට්ඨිසතසහස්සානං සතං කොට්ඨිපකොට්ඨි, කොට්ඨිපකොට්ඨිසතසහස්සානං සතං නහුතං, නහුතසතසහස්සානං සතං නිත්තහුතං, නිත්තහුතසතසහස්සානං සතං අක්ඛොහිණී. තථා බිත්ථු, අබ්බුදං, නිරබ්බුදං, අහහං, අබ්බං, අට්ඨං, සොගන්ධිකං, උජ්ජලං, කුමුදං, පදුමං, පුණ්ඩරිකං, කථානං, මහාකථානං, අසඬ්ඛොයාං.

396, 363. තෙසං ණො ලොපං.

තෙසං පච්චයානං ණො ලොපමාපජ්ජතෙ.

ගොතමස්ස අපච්චං ගොතමො. එවං වාසිට්ඨො. වෙනතෙයො, ආලසාං, ආරොගාං.

397, 420. විභාගෙ ධා ව.

විභාගත්ථෙ ච ධාපච්චයො හොති.

එකෙන විභාගෙන එකධා. එවං ද්විධා, ත්‍රිධා, චතුර්ධා, පඤ්චධා, ඡධා.

වෙනි කිමත්ථං? සොපච්චයො හොති. සුත්තසො, ඛාඤ්ජනසො, පදසො.

398, 421. සබ්බනාමෙහි පකාරච්චනෙ තු ටා.

සබ්බනාමෙහි පකාරච්චනත්ථෙ ටාපච්චයො හොති.

සො පකාරො තථා, තං පකාරං තථා, තෙන පකාරෙන තථා, තස්ස පකාරස්ස තථා, තස්මා පකාරා තථා, තස්ස පකාරස්ස තථා, තස්මිං පකාරෙ තථා. එවං යථා, සබ්බථා, අඤ්ඤථා, ඉතරථා.

තුග්ගහණං කිමත්ථං? තත්ථාපච්චයො හොති. සො පකාරො තථත්ථා. එවං යථත්ථා. සබ්බථත්ථා, අඤ්ඤථත්ථා, ඉතරථත්ථා.

399, 422. කිමිමෙහි ටං.

කිං ඉමඉච්චෙතෙහි ටංපච්චයො හොති පකාරච්චනත්ථෙ.

කො පකාරො කථං, කං පකාරං කථං, කෙන පකාරෙන කථං, කස්ස පකාරස්ස කථං, කස්මා පකාරා කථං. කස්ස පකාරස්ස කථං, කස්මිං පකාරෙ කථං, අයං පකාරො ඉත්ථං, ඉමං පකාරං ඉත්ථං, ඉමිනා පකාරෙන ඉත්ථං, ඉමස්ස පකාරස්ස ඉත්ථං, ඉමස්මා පකාරා ඉත්ථං, ඉමස්ස පකාරස්ස ඉත්ථං, ඉමස්මිං පකාරෙ ඉත්ථං.

400, 364. වුද්ධාදිසරස්ස වා'සංයොගන්තස්ස සණෙ ව.

ආදිසරස්ස වා අසංයොගන්තස්ස ආදිඛාඤ්ජනස්ස වා සරස්ස වුද්ධි හොති සණකාරකෙ පච්චයෙ පරෙ.

ආභිධම්මිකො, වෙනතෙයො, වාසිට්ඨො, ආලසාං, ආරොගාං.

අසංයොගන්තස්සෙති කිමත්ථං? හග්ගවො, මන්තෙයො, කුන්තෙයො.

401, 375. මායුනමාගමො යානෙ.

ඉඋඉච්චෙතෙසං ආදිභුතානං මා වුද්ධි හොති. තෙසු ච එ ඔ වුද්ධාගමො හොති යානෙ.

බ්‍යාකරණමධිතෙ වෙය්‍යාකරණිකො, න්‍යායමධිතෙ නෙය්‍යායිකො, බ්‍යාවච්ඡස්ස අපච්චං වෙය්‍යාවච්ඡො, ද්වාරෙ නියුත්තො දොචාරිකො.

402, 377. ආත්තඤ්ච.

ඉඋඉච්චෙතෙසං ආත්තඤ්ච හොති, ඊකාරාගමො ච යානෙ.

ඉසිස්ස භාවො ආරිස්‍යං, ඉණස්ස භාවො ආණ්‍යං, උසහස්ස භාවො ආසහං, උජුතො භාවො අජ්ජචං, ඉච්චෙවමාදී යොජෙතඛ්ඛා.

යුනමිති කිමත්ථං? අපායෙසු ජාතො ආපායි කො.

යානෙති කිමත්ථං? චෙමතිකො, ඔපනයිකො, ඔපමායිකො, ඔපායිකො.

403, 354. ක්වචාදිමජ්ඣුත්තරානං දීඝරස්සා පච්චයෙසු ච.

ක්වචි ආදිමජ්ඣුත්තරඉච්චෙතෙසං දීඝරස්සා හොන්ති පච්චයෙසු ච අපච්චයෙසු ච.

ආදිදීඝො තාව – පාකාරො, නීචාරො, පාසාදො, පාකටො, පාතිමොක්ඛො, පාටිකඛ්ඛො ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙදීඝො තාව – අඛිගමාගධිකො, ඔරඛිගමාගචීකො ඉච්චෙවමාදි.

උත්තරදීඝො තාව – ඛන්තී පරමං තපො තිතික්ඛා, අඤ්ජනා ගිරි, කොටරා වනං, අඛිගුලී ඉච්චෙවමාදි.

ආදිරස්සො තාව – පගෙච ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙරස්සො තාව – සුමෙධෙසො සුවණ්ණධරෙහි ඉච්චෙවමාදි.

උත්තරස්සො තාව – හොචාදි නාම සො හොති, යථාභාවි ගුණෙන සො ඉච්චෙවමාදි. අඤ්ඤෙපි යථාජිනවචනානුපරොධෙන යොජෙතඛ්ඛා.

වග්ගහණෙන අපච්චයෙසු චාති අත්ථං සමුච්චෙති,

404, 370. තෙසු වුද්ධිලොපාගමචිකාරචිපරිතාදෙසා ච.

තෙසු ආදිමජ්ඣන්තරෙසු යථාජිනචචනානුපරොධෙන ක්වචි වුද්ධි හොති, ක්වචි ලොපො හොති, ක්වචි ආගමො හොති, ක්වචි විකාරො හොති, ක්වචි විපරිතො හොති, ක්වචි ආදෙසො හොති.

ආදිවුද්ධි තාව – ආහිධම්මිකො, වෙනතෙයොසා ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙවුද්ධි තාව – සුඛසෙය්‍යං, සුඛකාරි දානං, සුඛකාරි සීලං ඉච්චෙවමාදි.

උත්තරවුද්ධි තාව – කාලිචිගො, මාගධිකො, පච්චක්ඛධම්මා ඉච්චෙවමාදි.

ආදිලොපො තාව – තාලීසං ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙලොපො තාව – කත්තුකාමො, කුම්භකාරපුත්තො, වෙදල්ලං ඉච්චෙවමාදි.

උත්තරලොපො තාව – භික්ඛු, භික්ඛුනී ඉච්චෙවමාදි.

ආදිආගමො තාව – චුත්තො භගවතා ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙආගමො තාව – සසීලවා, සපඤ්ඤවාඉච්චෙවමාදි.

උත්තරආගමො තාව – වෙදල්ලං ඉච්චෙවමාදි.

ආදිවිකාරො තාව – ආරිසයං, ආණයං, ආසහං, අජ්ජවං ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙවිකාරො තාව – වරාරිසයං, පරාරිසයං ඉච්චෙවමාදි.

උත්තරවිකාරො තාව – යානි, තානි, සුඛානි ඉච්චෙවමාදි.

ආදිවිපරිතො තාව – උග්ගතෙ සුරියෙ උග්ගච්ඡනි ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙවිපරිතො තාව – සමුග්ගච්ඡනි, සමුග්ගතෙ සුරියෙ ඉච්චෙවමාදි.

උත්තරවිපරිතො තාව – දිගු, දිගුණං ඉච්චෙවමාදි.

ආදිආදෙසො තාව – යුනං ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙආදෙසො තාව – න්‍යායොගා ඉච්චෙවමාදි.

උත්තරආදේසො තාව - සබ්බසෙය්‍යො, සබ්බසෙට්ඨො, විත්තං ඉච්චෙවමාදී. එවං යථාජිනවචනානුපරොධෙන සබ්බත්ථ යොජෙතබ්බො.

405, 365. අයුච්ඡන්ඤානඤ්චායො වුද්ධි.

අ ඉති අකාරො, ඉ ඊඉති ඉච්ඡන්ඤො, උ උඉඉති උච්ඡන්ඤො, තෙසං අකාරඉච්ඡන්ඤච්ඡන්ඤානං ආ එ ඔවුද්ධියො භොන්ති යථාසඬ්ඛ්‍යං, ආ ඊ උඉචුද්ධි ව.

ආහිධම්මිකො, චෙනතෙය්‍යො, ඔඵම්පිකො.

පුන වුද්ධිග්ගහණං කීමත්ථං? උත්තරපදවුද්ධිභාවත්ථං, අඬ්ඛගමගධෙහි ආගතාති අඬ්ඛමාගධිකා. නිගමජනපදෙසු ජාතාති නෙගමජනපදා. පුරිමජනපදෙසු ජාතාති පොරිමජනපදා. සත්තාහෙ නියුත්තොති සත්තාහිකා, වතුච්ඡිජෙ නියුත්තොති වාතුච්ඡිජිකා. ඉච්චෙවමාදී යොජෙතබ්බො.

වුද්ධිඉච්චනෙන ක්වත්ථො? වුද්ධාදිසරස්ස වා' සංයොගන්තස්ස සඤ්ඤෙ ව.

ඉති නාමකප්පෙ තද්ධිතකප්පො අට්ඨමො කණ්ඨො.

තද්ධිතකප්පො නිට්ඨිතො.

6. ආර්යානකප්ප

පටිමකණ්ඩ

(ක)

ආර්යානසාගරමඵඡ්ඡතනීතරභිගං,
ධාතුඡ්ඡලං විකරණාගමකාලමීනං;
ලොපානුබන්ධරියමත්ඵවිභාගතීරං,
ධීරා තරන්ති කවිනො පුපුබුද්ධිනාවා.

(ඛ)

විචිත්තසඛ්ඛාරපරික්ඛිතං ඉමං,
ආර්යානසද්දං විපුලං අසෙසතො;
පණමාස මිබුද්ධිමනන්තගොචරං,
සුගොචරං යං වදතො සුණාඵ මෙ.

(ග)

අධිකාරෙ මභිගලෙ චෙච, නිඡ්ඡන්තො වාවධාරණො;
අනන්තරෙ ච පාදානො, අඵසද්දො පචත්තති.

416, 429. අඵ පුබ්බානි විභත්තීනං ඡ පරස්සපදානි.

අඵ සබ්බාසං විභත්තීනං යානි යානි පුබ්බකානි ඡ පදානි, තානි තානි පරස්සපදසඤ්ඤානි භොන්ති.

තං යථා? ති අන්ති, සි ඵ, මි ම.

පරස්සපදම්චිචනො කචත්ථො? කත්තරි පරස්සපදං.

407, 439. පරාණාත්තනොපදානි.

සබ්බාසං විභත්තීනං යානි යානි පරානි ඡ පදානි. තානි තානි අත්තනොපදසඤ්ඤානි භොන්ති.

තං යථා? තෙ අන්තෙ, සෙ විහෙ, ඵ මිහෙ.

අත්තනොපදම්චිචනො කචත්ථො? අත්තනොපදානි භාවෙ ච කම්මති.

408, 431. ද්වෙ ද්වෙ පටිම මඡ්ඤ්ඤිත්තමපුරිසා.

තාසං සබ්බාසං විහත්තීනං පරස්සපදානං, අත්තනොපදානඤ්ච ද්වෙ ද්වෙ පදානි පයමමජ්ඣමුත්තමපුරිසසඤ්ඤානි භොන්ති.

තං යථා? ති අන්ති ඉති පයමපුරිසා, සි ට ඉති මජ්ඣමපුරිසා, මී ම ඉති උත්තමපුරිසා. අත්තනොපදානමිපි තෙ අන්තෙ ඉති පයමපුරිසා, සෙ විහෙ ඉති මජ්ඣමපුරිසා, එ මිහෙ ඉති උත්තමපුරිසා. එවං සබ්බත්ථං.

පයමමජ්ඣමුත්තමපුරිසමිච්චනෙන ක්වත්ථො? නාමමිහි පයුජ්ජමානෙපි තුල්යාධිකරණෙ පයමො, තුමිහෙ මජ්ඣමො, අමිහෙ උත්තමො.

409, 441. සබ්බෙසමෙකාභිධානෙ පරො පුරිසො.

සබ්බෙසං තිණ්ණං පයමමජ්ඣමුත්තම පුරිසානං එකාභිධානෙ පරො පුරිසො ගහෙතබ්බො.

සො ච පයති, ත්වඤ්ච පයසි, තුමිහෙ පයථ. සො ච පවති, ත්වඤ්ච පවසි. තුමිහෙ පවථ. එවං සෙසාසු විහත්තීසු පරො පුරිසො යොජෙතබ්බො.

410, 432. නාමමිහි පයුජ්ජමානෙපි තුල්යාධිකරණෙ පයමො.

නාමමිහි පයුජ්ජමානෙපි අජ්ජපයුජ්ජමානෙපි තුල්යාධිකරණෙ පයමපුරිසො භොති.

සො ගච්ඡති, තෙ ගච්ඡන්ති.

අජ්ජපයුජ්ජමානෙපි – ගච්ඡති, ගච්ඡන්ති.

තුල්යාධිකරණෙති කිමත්ථං? තෙන භඤ්ඤසෙ ත්වං දෙවදත්තෙන.

411, 436. තුමිහෙ මජ්ඣමො.

තුමිහෙ පයුජ්ජමානෙපි අජ්ජපයුජ්ජමානෙපි තුල්යාධිකරණෙ මජ්ඣමපුරිසො භොති.

ත්වං යාසි, තුමිහෙ යාථ.

අජ්ජපයුජ්ජමානෙපි – යාසි, යාථ.

තුල්යාධිකරණෙති කිමත්ථං? තයා පච්චතෙ ඔදනො.

412, 437. අමිභෙ උත්තමො.

අමිභෙ පයුජ්ජමානෙපි අජ්ජයුජ්ජමානෙපි තුලයාධිකරණෙ උත්තමපුරිසො හොති.

අභං යජාමි, මයං යජාම.

අජ්ජයුජ්ජමානෙපි – යජාමි, යජාම.

තුලයාධිකරණෙති කිමත්ථං? මයා ඉජ්ජතෙ බුද්ධො.

413, 427. කාලෙ.

“කාලෙ” ඉච්චෙතං අධිකාරත්ථං වෙදිතබ්බං.

414, 428. චත්තමානා පච්චුජ්ජන්තෙ.

පච්චුජ්ජන්තෙ කාලෙ චත්තමානාවිහත්ති හොති.

පාටලිපුත්තං ගච්ඡති, සාවත්ථිං පච්ඡති.

415, 451. ආණ්ඨායා සිට්ඨෙ’නුත්තකාලෙ පඤ්චමී.

ආණ්ඨායත්ථෙ ච ආසීසත්ථෙ ච අනුත්තකාලෙ පඤ්චමී විහත්ති හොති.

කරොතු කුසලං, සුඛං තෙ හොතු.

416, 454. අනුමතිපරිකප්පත්ථෙසු සත්තමී.

අනුමත්තත්ථෙ ච පරිකප්පත්ථෙ ච අනුත්තකාලෙ සත්තමී විහත්ති හොති.

ත්ථං ගච්ඡෙය්‍යාසි, කිමභං කරෙය්‍යාමි.

417, 460. අපච්චක්ඛෙ පරොක්ඛාතීතෙ.

අපච්චක්ඛෙ අතීතෙ කාලෙ පරොක්ඛාවිහත්ති හොති.

සුපිනෙ කිලමාභ, එචං කිල පොරාණාහු.

418, 456. භියොපහුති පච්චක්ඛෙ භියාත්තතී.

නියොපහුති අතීතෙ කාලෙ පච්චක්ඛෙ වා අපච්චක්ඛෙ වා නියොත්තනී විහත්ති හොති.

සො අගමා මග්ගං, තෙ අගමු මග්ගං.

419, 469. සමීපෙ'ප්පනනී.

අප්පපහුති අතීතෙ කාලෙ පච්චක්ඛෙ වා අපච්චක්ඛෙ වා සමීපෙ අප්පනනීවිහත්ති හොති.

සො මග්ගං අගමී, තෙ මග්ගං අගමු.

420, 471. මායොගෙ සබ්බකාලෙ ව.

නියොත්තනීඅප්පනනීඉච්චෙතා විහත්තියො යදා මායොගා, තදා සබ්බකාලෙ ව හොත්ති.

මා ගමා, මා වවා, මා ගමී, මා වවී.

වග්ගහණෙන පඤ්චමීවිහත්තිපි හොති. මා ගච්ඡාහි.

421, 473. අනාගතෙ භවිස්සන්තී.

අනාගතෙ කාලෙ භවිස්සන්තී විහත්ති හොති.

සො ගච්ඡිස්සති, කරිස්සති. තෙ ගච්ඡිස්සන්තී, කරිස්සන්තී.

422, 475. ක්‍රියාතිපන්නො'තීතෙ කාලාතිපත්ති.

ක්‍රියාතිපන්නමත්තෙ අතීතෙ කාලෙ කාලාතිපත්ති විහත්ති හොති.

සො චෙ තං යානං අලහිස්සා, අගච්ඡිස්සා. තෙ චෙ තං යානං අලහිස්සංසු, අගච්ඡිස්සංසු.

423, 426. වත්තමානා ති අන්ති, සි ට, මී ම, තෙ අන්තෙ, සෙ වහෙ, ඵ මිහෙ.

වත්තමානා ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති ති අන්ති, සි ට, මී ම, තෙ අන්තෙ, සෙ වහෙ, ඵ මිහෙ ඉච්චෙනෙසං ද්වාදසන්තං පදානං.

වත්තමානා ඉච්චනොත ක්වත්ථො? වත්තමානා පච්චුප්පන්නො.

424, 450. පඤ්චමී තු අන්තු, හිට, මීම, තං අන්තං, ස්සු චිහො, එ ආමසෙ.

පඤ්චමී ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති තු අන්තු, හි ට, මීම, තං අන්තං, ස්සු චිහො, එ ආමසෙ ඉච්චෙනෙසං ද්වාදසන්තං පදානං.

පඤ්චමී ඉච්චනෙන ක්වත්ථො? ආණ්ඩ්‍යාසිට්ඨෙ, නුත්තකාලෙ පඤ්චමී.

425, 453. සත්තමී එය්‍ය එය්‍යං, එය්‍යා සි එය්‍යා ට, එය්‍යාමී එය්‍යාම, එථ එරං, එථො එය්‍යාචිහො, එය්‍යං එය්‍යාමිහෙ.

සත්තමී ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති එය්‍ය එය්‍යං, එය්‍යාසි එය්‍යාට, එය්‍යාමී එය්‍යාම, එථ එරං, එථො, එය්‍යාචිහො, එය්‍යං එය්‍යාමිහෙ ඉච්චෙනෙසං ද්වාදසන්තං පදානං.

සත්තමී ඉච්චනෙන ක්වත්ථො? අනුමතිපරිකප්පත්ථෙසු සත්තමී.

426, 459. පරොක්ඛා අඋ එත්ථ, අංමිහ, ත්ථරෙ, ත්ථො චිහො, ඉං මිහෙ.

පරොක්ඛා ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති අ උ, එත්ථ, අං මිහ, ත්ථ රෙ ත්ථො චිහො, ඉං මිහෙ ඉච්චෙනෙසං ද්වාදසන්තං පදානං.

පරොක්ඛා ඉච්චනෙන ක්වත්ථො? අපච්චක්ඛෙ පරොක්ඛාතීතෙ.

427, 455. හිය්‍යත්තනී ආඋ, ඔත්ථ, අංමිහා, ත්ථත්ථුං, සෙ චිහං, ඉං මිහසෙ.

හිය්‍යත්තනී ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති ආ උ, ඔ ත්ථ, අං මිහා, ත්ථ ත්ථුං, සෙ චිහං, ඉං මිහසෙ ඉච්චෙනෙසං ද්වාදසන්තං පදානං.

හිය්‍යත්තනී ඉච්චනෙන ක්වත්ථො? හියොපභුති පච්චක්ඛෙ හිය්‍යත්තනී.

428, 468. අජ්ජතනී ඊ උං, ඔ ත්ථ, ඉං මිහා, ආ උ, සෙ චිහං, අං මිහෙ.

අජ්ජතනී ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති ඊ උං, ඔ ත්ථ, ඉංමිහා, ආ උ, සෙචිහං, අං මිහෙ ඉච්චෙනෙසං ද්වාදසන්තං පදානං.

අජ්ජතනී ඉච්චනෙන ක්වත්ථො? සමීපෙජ්ජතනී.

429, 472. භවිස්සන්තී ස්සති ස්සන්තී, ස්සසි ස්සට්ඨ, ස්සාමී ස්සාම, ස්සතෙ ස්සන්තෙ, ස්සසෙ ස්සචිහෙ, ස්සං ස්සාමිහෙ.

භවිස්සන්තී ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති ස්සති ස්සන්ති, ස්සසි ස්සථ, ස්සාමි ස්සාම, ස්සතෙ ස්සන්තෙ, ස්සසෙ ස්සච්චෙ, ස්සං ස්සාමිභෙ ඉච්චෙනෙසං ද්වාදසන්තං පදානං.

භවිස්සන්තී ඉච්චෙනෙත ක්චත්ථො? අනාගතෙ භවිස්සන්තී.

430, 373. කාලාතිපත්ති ස්සා ස්සංසු, ස්සෙ ස්සථ, ස්සං ස්සාමිභා, ස්සථ සිස්සු, ස්සසෙ ස්සච්චෙ, ස්සිං ස්සාමිභසෙ.

කාලාතිපත්ති ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති ස්සා ස්සංසු, ස්සෙ ස්සථ, ස්සං ස්සාමිභා, ස්සථ සිස්සු, ස්සසෙ ස්සච්චෙ, ස්සිං ස්සාමිභසෙ ඉච්චෙනෙසං ද්වාදසන්තං පදානං.

කාලාතිපත්ති ඉච්චෙනෙත ක්චත්ථො? ක්‍රියාතිපන්නෙ' තීතෙ කාලාතිපත්ති.

431, 458. භිය්සත්තනී සත්තමී පඤ්චමී චත්තමානා සබ්බධාතුකං.

භිය්සත්තනාදයො චතස්සො විහත්තියො සබ්බධාතුක සඤ්ඤා හොන්ති.

අගමා, ගච්ඡෙය්ස, ගච්ඡතු, ගච්ඡති.

සබ්බධාතුක ඉච්චෙනෙත ක්චත්ථො? ඉකාරාගමො අසබ්බධාතුකමිහි.

ඉති ආර්යාතකජපෙ පඨමො කණ්ඨො.

දුතියකණ්ඨ

432, 362. ධාතුලිඬගෙහි පරා පච්චයා.

ධාතුලිඬගඉච්චෙනෙහි පරා පච්චයා හොන්ති.

කරොති, ගච්ඡති. යො කොචි කරොති, තං අඤ්ඤො “කරොහි කරොහි” ඉච්චෙචං බ්‍රවීති, අථ චා කරොන්තං පයොජයති = කාරෙති. සඬ්ඝො පබ්බතමිච අත්තානමාවරති = පබ්බතායති. තළාකං සමුද්දමිච අත්තානමාවරති = සමුද්දායති, සද්දො විච්චිටමිච අත්තානමාවරති = විච්චිටායති, චසිට්ඨස්ස අපච්චං චාසිට්ඨො. එවමඤ්ඤපි යොජෙතබ්බො.

433, 528. තිජ ගුප කිත මානෙ හි ඛ ජ සා චා.

තිජ ගුප කිත මානු ඉච්චෙනෙහි ධාතුහි ඛ ජ ස ඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති චා.

තිතික්ඛති, ජිගුච්ඡති, තිකිච්ඡති, විමංසති.

වානි කිමත්ථං? තෙජනි, ගොපනි, මානෙති.

434, 534. භුජ සස හර සු පාදීහි කුමිච්ඡත්ථෙසු.

භුජ සස හර සු පාඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි කුමිච්ඡත්ථෙසු ඛ ඡ සඉච්චෙන පච්චයා හොන්ති වා.

හොත්කුමිච්ඡති=ඛුභුක්ඛති, සසිකුමිච්ඡති=ජ්ජච්ඡති, හරිකුමිච්ඡති=ජ්ඣිසති, සොකුමිච්ඡති=සුස්සුසති, පාකුමිච්ඡති=පිවාසති.

වානි කිමත්ථං? හොත්කුමිච්ඡති.

කුමිච්ඡත්ථෙසුති කිමත්ථං? භුඤ්ජති.

435, 536. ආය නාමතො කත්තුපමානාදාවාරෙ.

නාමතො කත්තුපමානා ආචාරත්ථෙ ආයපච්චයො හොති.

සඬිසො පඬිඛතමිච අත්තානමාවරති = පඬිඛතායති, තළාකං සමුද්දමිච අත්තානමාවරති = සමුද්දායති, සද්දො විච්චිටමිච අත්තානමාවරති = විච්චිටායති. එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතඬිඛා.

436, 537. ඊයුපමානා ච.

නාමතො උපමානා ආචාරත්ථෙ ච ඊයපච්චයො හොති.

අජත්තං ඡත්තමිච ආචරති = ඡත්තීයති, අපුත්තං පුත්තමිච ආචරති=පුත්තීයති.

උපමානාති කිමත්ථං? ධම්මං ආචරති.

ආචාරෙති කිමත්ථං? අජත්තං ඡත්තමිච රක්ඛති. එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතඬිඛා.

437, 538. නාමමිහා'ත්තිච්ඡත්ථෙ.

නාමමිහා අත්තනො ඉච්ඡත්ථෙ ඊයපච්චයො හොති.

අත්තනො පත්තමිච්ඡති = පත්තියති. එවං චත්ථියති, පරික්ඛාරියති, විචරියති, ධනියති, සටියති.

අත්තිච්ඡන්තෙති කිමත්ථං? අඤ්ඤස්ස පත්තමිච්ඡති. එවමඤ්ඤපි යොජෙතඛිබ්බා.

438, 540. ධාතුහි ණෙ ණය ණාපෙ ණාපයා කාරිතානි හෙත්චත්තෙ.

සඛිබ්බෙහි ධාතුහි ණෙණය ණාපෙ ණාපයඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති කාරිතසඤ්ඤා ච හෙත්චත්තෙ.

යො කොචි කරොති, තං අඤ්ඤො “කරොහි කරොහි” ඉච්චෙචං බ්‍රවීති, අථ චා කරොන්තං පයොජයති = කාරෙති, කාරයති, කාරාපෙති, කාරා පයති. යෙ කෙචි කරොන්ති, තෙ අඤ්ඤො “කරොථ කරොථ” ඉච්චෙචං බ්‍රවන්ති = කාරෙන්ති, කාරයන්ති, කාරාපෙන්ති, කාරාපයන්ති. යො කොචි පචති, තං අඤ්ඤො “පචාහි පචාහි” ඉච්චෙචං බ්‍රවීති, අථ චා පචන්තං පයොජයති = පාචෙති, පාචයති, පාචාපෙති, පාචාපයති. යෙ කෙචි පචන්ති, තෙ අඤ්ඤො “පචථ පචථ” ඉච්චෙචං බ්‍රවන්ති = පාචෙන්ති, පාචයන්ති, පාචාපෙන්ති, පාචාපයන්ති. එවං භණෙති, භණයති, භණාපෙති, භණාපයති. භණෙන්ති, භණයන්ති, භණාපෙන්ති, භණාපයන්ති. තථරිච අඤ්ඤපි යොජෙතඛිබ්බා.

හෙත්චත්තෙති කිමත්ථං? කරොති, පචති.

අත්ථග්ගහණෙන අලපච්චයො හොති, ජොතලති.

439, 539. ධාතුරූපෙ නාමස්මා ණයො ච.

තස්මා නාමස්මා ණයපච්චයො හොති කාරිතසඤ්ඤා ච ධාතුරූපෙ සති.

භත්ථිනා අතික්කමති මග්ගං = අතිභත්ථයති, විණාය උපගායති ගීතං = උපවිණයති, දළ්භං කරොති වීරියං = දළ්භයති, විසුද්ධා හොති රත්ති = විසුද්ධයති.

චග්ගහණෙන ආර ආලඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති. සන්තං කරොති = සන්තාරති, උපක්කමං කරොති = උපක්කමාලති.

440, 445. භාවකම්මෙසු යො.

සඛිබ්බෙහි ධාතුහි භාවකම්මෙසු යපච්චයො හොති.

ධීයනෙ, බුජ්ඣනෙ, පච්චනෙ, ලබ්භනෙ, කරියනෙ, යුජ්ජනෙ, උච්චනෙ.

භාවකම්මෙසුති කිමත්ථං? කරොති, පචති, පයති.

441, 447. තස්ස චචග්ගයකාරචකාරත්තං සධාත්චන්තස්ස.

තස්ස යපච්චයස්ස චචග්ගයකාරචකාරත්තං හොති ධාතුනං අන්තෙන සහ යථාසම්භවං.

චුච්චනෙ, චුච්චන්තෙ, උච්චනෙ, උච්චන්තෙ, පච්චනෙ, පච්චන්තෙ. මජ්ජනෙ, මජ්ජන්තෙ, යුජ්ජනෙ, යුජ්ජන්තෙ. බුජ්ඣනෙ, බුජ්ඣන්තෙ, කුජ්ඣනෙ, කුජ්ඣන්තෙ, උජ්ඣනෙ, උජ්ඣන්තෙ. භඤ්ඤනෙ, භඤ්ඤන්තෙ. කය්‍යනෙ, කය්‍යන්තෙ. දිබ්බනෙ, දිබ්බන්තෙ.

442, 448. ඉචණ්ණාගමො වා.

සබ්බෙහි ධාතුහි යමිහි පච්චයෙ, පරෙ ඉචණ්ණාගමො හොති වා.

කරියනෙ, කරියති, ගච්ඡියනෙ, ගච්ඡියති.

වාති කිමත්ථං? කය්‍යනෙ.

443, 449. පුබ්බරූපඤ්ච.

සබ්බෙහි ධාතුහි යපච්චයො පුබ්බරූපමාපජ්ජනෙ වා.

චුඩ්ඪනෙ, ඵල්ලනෙ, දම්මනෙ, සක්කනෙ, ලබ්භනෙ, දිස්සනෙ.

444, 501. තථා කත්තරි ව.

යථා හෙට්ඨා භාවකම්මෙසු යපච්චයස්ස ආදෙසො හොති තථා කත්තරිපි යපච්චයස්ස ආදෙසො කාතබ්බො.

බුජ්ඣති, විජ්ඣති, මඤ්ඤති, සිබ්බති.

445, 433. භූවාදිතො අ.

භූඉච්චෙචමාදිතො ධාතුගණතො අපච්චයො හොති කත්තරි.

භචති, පයති, පචති, ජයති.

446, 509. රුධාදිතො නිග්ගහිතපුබ්බඤ්ච.

රුධඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො අපච්චයො හොති කත්තරි, පුබ්බෙ නිග්ගහිතාගමො හොති.

රුන්ධති, ඡන්දති, හින්දති.

වග්ගහණෙන ඉ ඊ එ ඔඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති නිග්ගහිතපුබ්බඤ්ච.

රුන්ධිති, රුන්ධීති, රුන්ධෙති, රුන්ධොති, සුම්භොති, පරිසුම්භොති.

447, 510. දිවාදිතො යො.

දිවුඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො යපච්චයො හොති කත්තරි.

දිබ්බති, ටිබ්බති, යුජ්ඤති, විජ්ඤති, බුජ්ඤති.

448, 512. ස්වාදිතො ඡු ඡා උ ඡා ව.

සුඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො ඡු ඡා උ ඡාඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති කත්තරි.

අහිසුඡොති, අහිසුඡාති, සංචුඡොති, සංචුඡාති, ආචුඡොති, ආචුඡාති, පාචුඡොති, පාචුඡාති.

449, 513. කියාදිතො නා.

කීඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො නාපච්චයො හොති කත්තරි.

කිඡොති, ඡිනාති, ධුනාති, මුනාති, ලුනාති, පුනාති.

450, 517. ගහාදිතො ප්ප ඡ්භා.

ගහඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො ප්පඡ්භාඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති කත්තරි.

සෙප්පති, ගඡ්භාති.

451, 520. තනාදිතො ඔයිරා.

තනුඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො ඔ ශිරඉච්චෙනෙ පච්චයා භොන්ති කත්තරි.

තනොති, තනොහි, කරොති, කරොහි, කශි රති, කශිරාහි.

452, 525. චුරාදිතො, ණෙ ණයා.

චුරඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො ණෙ ණයඉච්චෙනෙ පච්චයා භොන්ති කත්තරි, කාරිතසඤ්ඤා ව.

චොරෙති, චොරයති, චිත්තෙති, චිත්තයති, මන්තෙති, මන්තයති.

453, 444. අත්තනොපදානි භාවෙ ව කම්මති.

භාවෙ ව කම්මති ව අත්තනොපදානි භොන්ති.

උච්චනෙ, උච්චන්තෙ, මජ්ජනෙ, මජ්ජන්තෙ, යුජ්ජනෙ, යුජ්ජන්තෙ, කුජ්ජනෙ, කුජ්ජන්තෙ, ලබ්භනෙ, ලබ්භන්තෙ, කය්‍යනෙ, කය්‍යන්තෙ.

454, 440. කත්තරි ව.

කත්තරි ව අත්තනොපදානි භොන්ති.

මඤ්ඤනෙ, රොචනෙ, සොචනෙ, බුජ්ජනෙ, ජායනෙ.

455, 530. ධාතුජ්ජච්චයෙහි විභත්තියො.

ධාතූනිද්දිට්ඨෙහි පච්චයෙහි ඛාදිකාරිතන්තෙහි විභත්තියො භොන්ති.

තිතික්ඛති, ජිගුච්ඡති, වීමංසති, සමුද්දායති, පුත්තියති, කාරෙති, පාවෙති.

456, 430. කත්තරි පරස්සපදං.

කත්තරි පරස්සපදං භොති.

කරොති, පවති, පයති, ගච්ඡති.

457, 424. භූවාදයො ධාතචො.

භූඉච්චෙවමාදයො යෙ සද්දගණා, තෙ ධාතුසඤ්ඤා භොන්ති.

භවති, භවන්ති, චරති, චරන්ති, පවති, පවන්ති, වින්තයති, වින්තයන්ති, හොති, හොන්ති, ගච්ඡති, ගච්ඡන්ති.

ඉති ආර්යාතකප්පෙ දුතියො කණ්ඩො.

තතියකණ්ඩ

458, 461. ක්වචාදිවණ්ණානමෙකස්සරානං ද්වෙභාවො.

ආදිභුතානං චණ්ණානං එකස්සරානං ක්වචී ද්වෙභාවො හොති.

තිතික්ඛති, ජිගුච්ඡති, තිකිච්ඡති, වීමංසති, බුභුක්ඛති, පිචාසති, දද්දල්ලති, දදාති, ජහාති, චඩ්කමති.

ක්වචීති කිමත්ථං? කම්පති, චලති.

459, 462. පුඛිඛො'ඛිභාසො.

ද්වෙභුතස්ස ධාතුස්ස යො පුඛිඛො, සො අඛිභාසසඤ්ඤො හොති.

දධාති, දදාති, ඛභුව.

460, 506. රස්සො.

අඛිභාසෙ චත්තමානස්ස සරස්ස රස්සො හොති. දධාති, ජහාති.

461, 464. දුතියචතුත්ථානං පඨමතතියා.

අඛිභාසගතානං දුතියචතුත්ථානං පඨමතතියා හොන්ති.

විච්ඡෙද, බුභුක්ඛති, ඛභුව, දධාති.

462, 476. කචග්ගස්ස චචග්ගො.

අඛිභාසෙ චත්තමානස්ස කචග්ගස්ස ච චග්ගො හොති.

විකිච්ඡති, ජිගුච්ඡති, ජිසච්ඡති, ජිභීසති, ජඩ්ගමති, චඩ්කමති.

463, 532. මානකිතානං චතත්තං වා.

වානි කිමක්ථං? යානි.

469, 494. පා පිචො.

පාඉච්චෙනස්ස ධාතුස්ස පිචාදෙසො හොති වා.

පිචති, පිචතු, පිචෙය්‍ය, පිචෙය්‍යං.

වානි කිමක්ථං? පානි.

470, 514. ඤාස්ස ජා ජං නා.

ඤාඉච්චෙනස්ස ධාතුස්ස ජා ජං නාආදෙසො හොන්ති වා.

ජානානි, ජානෙය්‍ය, ජානියා, ජඤ්ඤා, නායනි.

471, 483. දිසස්ස පස්ස දිස්ස දක්ඛා වා.

දිසඉච්චෙනස්ස ධාතුස්ස පස්ස දිස්ස දක්ඛඉච්චෙනෙ ආදෙසො හොන්ති වා.

පස්සති, දිස්සති, දක්ඛති, අදක්ඛ.

වානි කිමක්ථං? අද්දස.

472, 531. ඛ්‍යඤ්ජනන්තස්ස චො ජපච්චයෙසු ච.

ඛ්‍යඤ්ජනන්තස්ස ධාතුස්ස චො හොති ජපච්චයෙසු පරෙසු.

ජ්ඣුච්ඡති, තිකිච්ඡති, ජ්ඣුච්ඡති.

473, 529. කො ඛෙ ච.

ඛ්‍යඤ්ජනන්තස්ස ධාතුස්ස කො හොති ඛපච්චයෙ පරෙ.

තිතික්ඛති, චුභුක්ඛති.

474, 535. හරස්ස භීසෙ.

හරඉච්චෙනස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්සෙව භීආදෙසො හොති සපච්චයෙ පරෙ.

ජීභීසති.

475, 565. බුහුනමාහභුවා පරොක්ඛායං.

බුහුඉච්චෙතෙසං ධාතුනං ආහභුවඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති යථාසඬ්ඛායං පරොක්ඛායං විහත්තියං.

ආහ, ආහු, බභුව, බභුවු.

පරොක්ඛායමිති කිමත්ථං? අබුචුං.

476, 442. ගමීස්සන්තො චිඡො වා සඬ්ඛායු.

ගමුඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස අන්තො මකාරො චිඡො හොති වා සඬ්ඛායු පච්චයවිහත්තියු.

ගච්ඡමානො, ගච්ඡන්තො. ගච්ඡති, ගමෙති. ගච්ඡතු, ගමෙතු. ගච්ඡෙයා. ගමෙයා. අගච්ඡා, අගමා. අගච්ඡී, අගමී. ගච්ඡස්සති, ගමීස්සති. අගච්ඡස්සා, අගමීස්සා.

ගමීස්සෙති කිමත්ථං? ඉච්ඡති.

477, 479. වචස්සජ්ජතනිමිහි මකාරො ඔ.

වචඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස අකාරො ඔත්තමාපජ්ජතෙ අජ්ජතනිමිහි විහත්තිමිහි.

අචොච. අචොචුං.

අජ්ජතනිමිහිති කිමත්ථං? අචච, අචචු.

478, 438. අකාරො දීසං හි මී මෙසු.

අකාරො දීසමාපජ්ජතෙ හිමීමඉච්චෙතෙසු විහත්තියු.

ගච්ඡාහි, ගච්ඡාමි, ගච්ඡාම, ගච්ඡාමිහෙ.

මිකාරග්ගහණෙන හිවිහත්තිමිහි අකාරො ක්චචි න දීසමාපජ්ජතෙ. ගච්ඡහි.

479, 452. හ ලොපං වා.

හිවිහත්ති ලොපමාපජ්ජතෙ වා.

ගච්ඡ, ගච්ඡාහි, ගම, ගමාහි, ගමය, ගමයාහි.

හීනි කිමත්ථං? ගච්ඡති, ගමයති.

480, 490. හොතිස්සරෙහොහෙ භවිස්සන්තිමිහිස්සස්ස ච.

හුඉච්චෙනස්ස ධාතුස්ස සරො ඵ හ ඔහ ඵත්තමාපජ්ජ තෙ භවිස්සන්තිමිහි, ස්සස්ස ච ලොපො හොති වා.

හෙහිති, හෙහින්ති, හොහිති, හොහින්ති, හෙති, හෙන්ති, හෙහිස්සති, හෙහිස්සන්ති, හොහිස්සති, හොහිස්සන්ති, හෙස්සති, හෙස්සන්ති.

හුති කිමත්ථං? භවිස්සති, භවිස්සන්ති.

භවිස්සන්තිමිහිති කිමත්ථං? හොති.

481, 524. කරස්ස සපච්චයස්ස කාහො.

කරඉච්චෙනස්ස ධාතුස්ස සපච්චයස්ස කාහාදෙසො හොති වා භවිස්සන්තිමිහි විහත්තිමිහි, සස්ස ච නිච්චං ලොපො හොති.

කාහති, කාහිති, කාහසි, කාහසි, කාහාමි, කාහාම.

වාති කිමත්ථං? කරිස්සති, කරිස්සන්ති.

සපච්චයග්ගහණෙන අඤ්ඤෙහිපි භවිස්සන්තියා විහත්තියා ඛාමි ඛාම ඡාමි ඡාමඉච්චාදයො ආදෙසා හොන්ති. චක්ඛාමි, චක්ඛාම, චච්ඡාමි, චච්ඡාම.

ඉති ආර්යාතකප්පෙ තතියො කණ්ඨො.

චතුත්ථකණ්ඩ

482, 508. දාදන්තස්සං මි මෙසු.

දාඉච්චෙනස්ස ධාතුස්ස දන්තස්ස අං හොති මිමඉච්චෙනෙසු.

දමමි, දමම.

483, 527. අසංයොගන්තස්ස වුද්ධි කාරිතෙ.

අසංයොගන්තස්ස ධාතුස්ස කාරිතෙ වුද්ධි හොති.

කාරෙති, කාරෙන්නි, කාරයති, කාරයන්ති, කාරාපෙති, කාරාපෙන්නි, කාරාපයති, කාරාපයන්ති.

අසංයොගන්තස්සෙති කිමත්ථං? චිත්තයති, මන්තයති.

484, 542. සටාදීනං වා.

සටාදීනං ධාතුනං අසංයොගන්තානං වුද්ධි හොති වා කාරිතෙ.

සාටෙති, සටෙති, සාටයති, සටයති, සාටාපෙති, සටාපෙති, සාටාපයති, සටාපයති, ගාමෙති, ගමෙති, ගාමයති, ගමයති, ගාමාපෙති, ගමාපෙති, ගාමාපයති, ගමාපයති.

සටාදීනමිති කිමත්ථං? කාරෙති.

485, 434. අඤ්ඤෙසු ව.

අඤ්ඤෙසු ව පච්චයෙසු සබ්බෙසං ධාතුනං අසංයොගන්තානං වුද්ධි හොති. ජයති, හොති, භවති.

චග්ගහණෙන ඤුපච්චයස්සාපි වුද්ධි හොති. අභිසුණොති.

486, 543. ගුහ දුසානං දීසං.

ගුහ දුසඉච්චෙතෙසං ධාතුනං සරො දීසමාපජ්ජතෙ කාරිතෙ.

ගුහයති, දුසයති.

487, 478. වච වස වහාදීනමුකාරො වස්ස යෙ.

වච වස වහඉච්චෙවමාදීනං ධාතුනං වකාරස්ස උකාරො හොති යපච්චයෙ පරෙ.

උච්චතෙ, වුච්චති, ගුස්සති, වුස්සති.

488, 481. හ විපරියයො ලො වා.

හකාරස්ස විපරියයො හොති යපච්චයෙ පරෙ, යපච්චයස්ස ව ලො හොති වා. වුල්භති, වුස්භති.

489, 519. ගහස්ස සෙ ප්පෙ.

ගහඉච්චෙනස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්ස සෙකාරො හොති ප්පපච්චයෙ පරෙ.
සෙප්පති.

490, 518. හලො පො ඤ්භාමිහි.

ගහඉච්චෙනස්ස ධාතුස්ස හකාරස්ස ලොපො හොති ඤ්භාමිහි පච්චයෙ පරෙ.
ගඤ්භාති.

491, 523. කරස්ස කාසත්තමජ්ජනනිමිහි.

කරඉච්චෙනස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්ස කාසත්තං හොති චා අජ්ජනනිමිහි
විහත්තිමිහි.

අකාසි, අකාසුං. අකරි, අකරුං.

කාසත්තමිතිභාවනිද්දෙසෙන අඤ්ඤත්ථාපි සාගමො හොති. අහොසි, අදාසි.

492, 499. අසස්මා මිමානං මිහිමිභා' න්තලොපො ච.

අසඉච්චෙනාය ධාතුයා මිමඉච්චෙනෙසං විහත්තිනං මිහිමිභාදෙසා හොන්ති
චා, ධාත්චන්තස්ස ලොපො ච.

අමිහි, අමිහ, අස්මි, අස්ම.

493, 498. ටස්ස ත්ථත්තං.

අසඉච්චෙනාය ධාතුයා ටස්ස විහත්තිස්ස ත්ථත්තං හොති, ධාත්චන්තස්ස
ලොපො ච.

අත්ථ.

494, 495. තිස්ස ත්ථීත්තං.

අසඉච්චෙනාය ධාතුයා තිස්ස විහත්තිස්ස ත්ථීත්තං හොති, ධාත්චන්තස්ස
ලොපො ච.

අත්ථී.

495, 500. තුස්ස ත්ථුත්තං.

අසඉච්චෙතාය ධාතුයා තුස්ස විහත්තිස්ස ත්ථුත්තං හොති, ධාත්වන්තස්ස ලොපො ච.

අත්ථු.

496, 497. සිම්භි ච.

අසස්සෙව ධාතුස්ස සිම්භි විහත්තිම්භි අන්තස්ස ලොපො ච හොති.

කො නු ත්වමසි මාරිස.

497, 477. ලහස්මා ඊ ඉංනං ත්ථ ත්ථං.

ලහඉච්චෙතාය ධාතුයා ඊ ඉංනං විහත්තිනං ත්ථ ත්ථංආදෙසා හොන්ති, ධාත්වන්තස්ස ලොපො ච.

අලත්ථ, අලත්ථං.

498, 480. කුසස්මා දී ච්ඡි.

කුසඉච්චෙතාය ධාතුයා ඊවිහත්තිස්ස ච්ඡිහොති, ධාත්වන්තස්ස ලොපො ච.

අක්කොච්ඡි.

499, 507. දාධාතුස්ස දජ්ජං.

දාඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්ස දජ්ජාදෙසො හොති වා.

දජ්ජාමි, දජ්ජෙය්‍ය, දදාමි, දදෙය්‍ය.

500, 486. වදස්ස වජ්ජං.

වදඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්ස වජ්ජාදෙසො හොති වා.

වජ්ජාමි, වජ්ජෙය්‍ය, වදාමි, වදෙය්‍ය.

501, 443. ගම්ඡස්ස සම්මං.

ගම්ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්ස සම්මාදෙසො හොති වා.

මහාකව්‍යාවාසනසද්දාපාද
සම්මතු. සම්මාහි, සම්මාමි.

ආධ්‍යාතකජප

වානි කිමත්ථං? ගච්ඡතු, ගච්ඡාහි, ගච්ඡාමි.

502, 493. යමිහි දා ධා මා යා නා පා මහමථාදිනමි.

යමිහි පච්චයෙ පරෙ දා ධා මා යා නා පා මහ මථ ඉච්චෙවමාදිනං ධාතුනං
අත්තො ඊකාරමාපජ්ජතෙ.

දියති, ධියති, මියති, ධියති, හියති, පියති, මහියති, මචියති.

503, 485. යජස්සාදිස්සි.

යජඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස ආදිස්ස ඉකාරාදෙසො හොති යපච්චයෙ පරෙ.

ඉජ්ජතෙ මයා බුද්ධො.

504, 470. සබ්බතො උං ඉංසු.

සබ්බෙහි ධාතුහි උංචිහත්තිස්ස ඉංසුආදෙසො හොති.

උපසඬකමිංසු, නිසිදිංසු.

505, 482. ජර මරානං ජීර ජියා මියා වා.

ජර මර ඉච්චෙතෙසං ධාතුනං ජීර ජියා මියාදෙසො හොත්ති වා.

ජීරති, ජීරත්ති, ජියාති, ජියාත්ති, මියාති, මියාත්ති, මරති, මරත්ති.

506, 496. සබ්බත්ථා' සස්සාදිලොපො ව.

සබ්බත්ථ චිහත්තිපච්චයෙසු අසඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස ආදිස්ස ලොපො හොති
වා.

සියා, සන්ති, සන්තෙ, සමානො.

වානි කිමත්ථං? අසි.

507, 501. අසබ්බධාතුකෙ භූ.

අසස්සෙව ධාතුස්ස භූහොති වා අසබ්බධාතුකෙ.

මහාකවිචායනසද්දාපාඨ
හවිස්සති. හවිස්සන්ති.

ආධ්‍යාතකප්ප

වාති කිමත්ථං? ආසුං.

508, 515. එයාසස්ස ඤාතො ඉයා ඤා.

එයාසස්ස විහත්තිස්ස ඤාඉච්චෙනාය ධාතුයා පරස්ස ඉයා ඤාආදෙසා
හොන්ති වා.

ජානියා, ජඤ්ඤා.

වාති කිමත්ථං? ජානෙය්‍ය.

509, 516. නාස්ස ලොපො යකාරත්තං.

ඤාඉච්චෙනාය ධාතුයා පරස්ස නාපච්චයස්ස ලොපො හොති වා,
යකාරත්තඤ්ච.

ජඤ්ඤා, නායති.

වාති කිමත්ථං? ජානාති.

510, 487. ලොපඤ්චෙත්තමකාරො.

අකාරපච්චයො ලොපමාපජ්ජතෙ, එත්තඤ්ච හොති වා.

වජ්ජෙමි, වදෙමි, වජ්ජාමි, වදාමි.

511, 521. උත්තමොකාරො.

ඔකාරපච්චයො උත්තමාපජ්ජතෙ වා.

කුරුතෙ, කරොති.

ඔකාරොති කිමත්ථං? හොති.

512, 522. කරස්සාකාරො ව.

කරඉච්චෙනස්ස ධාතුස්ස අකාරො උත්තමාපජ්ජතෙ වා.

කුරුතෙ, තරොති, තුබ්බන්ති, කඨිරති.

කරස්සෙති කිමත්ථං? සරති, මරති.

513, 435. ඔ අව සරෙ.

ඔකාරස්ස ධාත්වන්තස්ස සරෙ පරෙ අවාදෙසො හොති.

චචති. භචති.

ඔති කිමත්ථං? ජයති.

514, 491. ඵ අය.

ඵකාරස්ස ධාත්වන්තස්ස සරෙ පරෙ අයාදෙසො හොති.

නයති, ජයති.

515, 541. තෙ ආවායා කාරිතෙ.

තෙ ඔ ඵඉච්චෙතෙ ආව ආයාදෙසෙ පාපුණන්ති කාරිතෙ.

ලාවෙති, නායෙති.

යොගච්ඡාගෙන අඤ්ඤස්මිම්පි ඵකාරස්ස ආයාදෙසො හොති. ගායති, ගායන්ති.

516, 466. ඉකාරාගමො අසබ්බධාතුකමිහි.

සබ්බස්මිං අසබ්බධාතුකමිහි ඉකාරාගමො හොති.

ගමිස්සති, කරිස්සති, ලභිස්සති, පචිස්සති.

අසබ්බධාතුකමිහිති කිමත්ථං? ගච්ඡති, කරොති, ලභති, පචති.

517, 488. ක්චචි ධාතුච්ඡන්තිපච්චයානං දීඝ විපරිතාදෙසලොපාගමා ච.

ඉධ ආර්යාතෙ අනිද්දිට්ඨෙසු සාධනෙසු ක්චචි ධාතුච්ඡන්තිපච්චයානං දීඝවිපරිතාදෙසලොපාගමඉච්චෙතාති කාරියාති ජිනචචනානුරූපාති කාතබ්බාති.

ජායති, කරෙයා, ජානියා, සියා, කරෙ, ගච්ඡෙ, ජඤ්ඤා, චක්ඛෙඨ, දක්ඛෙඨ, දිච්ඡති, අගච්ඡි, අගච්ඡුං, අහොසි, අහෙසුං ඉච්චෙවමාදීනි අඤ්ඤානිපි සාධනානි යොජෙතබ්බානි.

518, 446. අත්තනොපදානි පරස්සපදත්තං.

අත්තනොපදානි ක්වචි පරස්සපදත්තමාපජ්ජන්තෙ.

චුච්චති, ලබ්භති, පච්චති.

ක්වචීති කිමත්ථං? කරියතෙ, ලබ්භතෙ, පච්චතෙ.

519, 457. අකාරාගමො හියාත්තනී අජ්ජතනීකාලාතිපත්තීසු.

ක්වචි අකාරාගමො හොති හියාත්තනී අජ්ජතනීකාලාතිපත්තිඉච්චෙතාසු විහත්තීසු.

අගමා, අගමී, අගමිස්සා.

ක්වචීති කිමත්ථං? ගමා, ගමී, ගමිස්සා.

520, 502. ඛුතො ඊ තිමිහි.

ඛුඉච්චෙතාය ධාතුයා ඊකාරාගමො හොති තිමිහි විහත්තිමිහි.

ඛුචීති.

521, 425. ධාතුස්සන්තො ලොපො'නෙකසරස්ස.

ධාතුස්ස අන්තො ක්වචි ලොපො හොති අනෙකසරස්ස.

ගච්ඡති, සරති, මරති.

අනෙකසරස්සෙති කිමත්ථං? පාති, යාති, වාති.

ක්වචීති කිමත්ථං? මහීයති, මථීයති.

522, 476. ඉසුයමුනමන්තො ච්ඡො වා.

ඉසු යමු ඉච්චෙතෙසං ධාතුනං අන්තො ච්ඡො හොති වා. ඉච්ඡති, නියච්ඡති.

වානි කිමත්ථං? එසති, නියමති.

523, 526. කාරිතානං ණො ලොපං.

කාරිතඉච්චෙනෙසං පච්චයානං ණො ලොපමාපජ්ජතෙ.

කාරෙති, කාරයති, කාරාපෙති, කාරාපයති.

සාසනත්ථං සමුද්දිට්ඨං, මයාර්යාතං සමාසතො;

සකං බුද්ධිවිසෙසෙන, චිත්තයන්තු විචක්ඛණා.

ඉති ආර්යාතකප්පෙ චතුත්ථො කණ්ඩො.

ආර්යාතකප්පො නිට්ඨිතො.

7. කිබ්බිධානකප්ප

පටිමකණ්ඩ

(ක)

බුද්ධං ඤාණසමුද්දං, සබ්බඤ්ඤං ලොකහෙතු'ඛිණමතිං;
චන්දිත්වා පුබ්බමහං, චක්ඛාමි සසාධනං හි කිතකප්පං.

(ඛ)

සාධනමූලං හි පයොගං,
ආහු පයොගමූලමත්ථඤ්ච;
අත්ථෙසු විසාරදමතයො,
සාසනස්සුධරා ජිනස්ස මතා.

(ග)

අත්ථො දෙසකච්චකලො,
සතමධුතෙලානි භාජනෙන විනා;
නට්ඨො නට්ඨානි යථා,
පයොගච්චකලො තථා අත්ථො.

(ඝ)

තස්මා සංරක්ඛණත්ථං, මුනිචචනත්ථස්ස දුල්ලහස්සාහං;
චක්ඛාමි සිස්සකහිතං, කිතකප්පං සාධනෙන යුතං.

524, 561. ධාතුයා කම්මාදිමිහි ණො.

ධාතුයා කම්මාදිමිහි ණපච්චයො හොති.

කම්මං කරොතීති කම්මකාරො, ඵචං කුම්භකාරො, මාලාකාරො,
කට්ඨකාරො, රථකාරො, රජතකාරො, සුවණ්ණකාරො, පත්තග්ගාහො,
තන්තවායො, ධඤ්ඤාමායො, ධම්මකාමො, ධම්මචාරො.

525, 565. සඤ්ඤායම නු.

සඤ්ඤායමහිධෙය්‍යායං ධාතුයා කම්මාදිමිහි අකාරපච්චයො හොති,
නාමමිහි ච නුකාරාගමො හොති.

අරිං දමෙතීති අරින්දමො, රාජා. වෙස්සං තරතීති වෙස්සන්තරො, රාජා. තණ්හං කරොතීති තණ්හඬිකරො, භගවා. මෙධං කරොතීති මෙධඬිකරො, භගවා. සරණං කරොතීති සරණඬිකරො, භගවා. දීපං කරොතීති දීපඬිකරො, භගවා.

526, 567. පුරෙ දදා ච ඉං.

පුරසද්දෙ ආදිමිහි දදඉච්චෙතාය ධාතුයා අකාරපච්චයො හොති, පුරසද්දස්ස අකාරස්ස ච ඉං හොති.

පුරෙ දානං අදාසීති පුරින්දදො දෙවරාජා.

527, 568. සබ්බතො ඤ්චු ත්වාචී වා.

සබ්බතො ධාතුතො කම්මාදිමිහි වා අකම්මාදිමිහි වා අකාර ඤ්චු තු ආචීඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

තං කරොතීති තක්කරො, හිතං කරොතීති හිතකරො, විනෙති එත්ථ, එතෙනාති වා විනයො නිස්සාය නං වසතීති නිස්සයො.

ඤ්චුමිහි – රථං කරොතීති රථකාරකො, අන්තං, දදාතීති අන්තදායකො, විනෙති සත්තෙති විනයකො, කරොතීති කාරකො, දදාතීති දායකො, නෙතීති නායකො.

තුමිහි – තං කරොතීති තක්කත්තා, තස්ස කත්තාති වා තක්කත්තා. හොජනං දදාතීති හොජනදාතා, හොජනස්ස දාතාති වා හොජනදාතා. කරොතීති කත්තා. සරතීති සරිතා.

ආචීමිහි – භයං පස්සතීති භයදස්සාචී ඉච්චෙචමාදි.

528, 577. විස රුජ පදාදිතො ණ.

විස රුජ පදඉච්චෙචමාදිහි ධාතුහි ණ පච්චයො හොති.

පවිසතීති පවෙසො, රුජතීති රොගො, උජ්ජජ්ජතීති උජ්ජාදො, චුසතීති චස්සො, උචතීති ඔකො, භචතීති භාවො, අයතීති ආයො, සම්මා බුජ්ඣතීති සම්මොධො, විහරතීති විහාරො.

529, 580. භාවෙ ච.

භාවත්ථානිධෙයො සබ්බධාතුහි ණපච්චයො හොති.

පච්චනෙ, පචනං වා පාතො, චජනෙ, චජනං වා වාගො, එචං යාගො, යොගො, භාගො, පරිදාහො.

530, 584. ක්වී ව.

සබ්බධාතුහි ක්වීපච්චයො හොති.

සම්භවතීති සම්භු, විසෙසෙන භවතීති විභු, භුජෙන ගච්ඡතීති භුජගො, සං අත්තානං ඛනති, සං සට්ඨු ඛනතීති වා සඬබ්බො.

531, 589. ධරාදීහි රම්මො.

ධරඉච්චෙචමාදීහි ධාතුහි රම්මපච්චයො හොති.

ධරති තෙනාති ධම්මො, කරියතෙ තන්ති කම්මං.

532, 590. තස්සීලාදීසු ණිත්ථාවී ව.

සබ්බෙහි ධාතුහි තස්සීලාදීස්චත්ථෙසු ණි තු ආථී ඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති.

පියං පසංසිතුං සීලං යස්ස රඤ්ඤො, සො හොති රාජා පියපසංසී, බ්‍රහ්මං චරිතුං සීලං යස්ස පුග්ගලස්ස සො හොති පුග්ගලො බ්‍රහ්මචාරී, පසස්භ පචත්තිතුං සීලං යස්ස රඤ්ඤො, සො හොති රාජා පසස්භපචත්ථා, භයං පස්සිතුං සීලං යස්ස සමණස්ස, සො හොති සමණො භයදස්සාථී ඉච්චෙචමාදී.

533, 591. සද්ද කු ධ වල මණ්ඩත්ථරුධාදීහියු.

සද්ද කුධ වල මණ්ඩත්ථෙහි ච රුචාදීහි ච ධාතුහි යුපච්චයො හොති තස්සීලාදීස්චත්ථෙසු.

සොසනසීලො සොසනො, භාසනසීලො භාසනො. එචං විග්ගහො කාතබ්බො. කොධනො, දොසනො, චලනො, කම්පනො, එන්දනො, මණ්ඩනො, විභුසනො, රොචනො, ජොතනො, වඩ්ඪනො.

534, 562. පාරාදීගම්මිහා රු.

ගමුඉච්චෙතම්මා ධාතුම්මා පාරසද්දාදීම්මා රුපච්චයො හොති තස්සීලාදීස්චත්ථෙසු.

භවස්ස පාරං භවපාරං, භවපාරං ගන්තුං සීලං යස්ස පුරිසස්ස, සො හොති පුරිසො භවපාරගු.

තස්සීලාදීස්විති කිමත්ථං? පාරඬිගතො.

පාරාදිගම්මිහාති කිමත්ථං? අනුගාමී.

535, 593. භික්ඛාදිතො ව.

භික්ඛඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි රූපච්චයො හොති තස්සීලාදීස්වත්ථෙප්පු.

භික්ඛනසීලො යාවනසීලො භික්ඛු, විජානනසීලො විඤ්ඤු.

536, 594. තනත්තාදීනං ණුකො.

භනත්තාදීනං ධාතුනං අන්තෙ ණුකපච්චයො හොති තස්සීලාදීස්වත්ථෙප්පු.

ආභනනසීලො ආසාතුකො, කරණසීලො කාරුකො.

537, 566. නු නිග්ගහිතං පදන්තෙ.

පදන්තෙ නුකාරාගමො නිග්ගහිතමාපජ්ජතෙ.

අරිං දමෙතීති අරින්දමො, රාජා. වෙස්සං තරතීති වෙස්සන්තරො, රාජා. පහං කරොතීති පහඬිකරො, භගවා.

538, 595. සංභනාඤ්ඤාය වා රො සො.

සංපුබ්බාය භනඉච්චෙතාය ධාතුයා, අඤ්ඤාය වා ධාතුයා රපච්චයො, භනස්ස ව සො හොති.

සමග්ගං කම්මං සමුපගච්ඡතීති සඬිසො, සමන්තතො නගරස්ස මාහිරෙ ඛඤ්ඤතීති පරිබා, අන්තං කරොතීති අන්තකො.

සංඉති කිමත්ථං? උපභනනං උපසාතො.

539, 558. රම්හි රන්තො රාදිතො.

රම්හි පච්චයෙ පරෙ සබ්බො ධාත්වන්තො රකාරාදි ලොපො හොති.

අන්තකො, පාරගු, සත්ථා, දිට්ඨො ඉච්චෙවමාදි.

540, 545. භාවකම්මෙසු තබ්බානීයා.

භාවකම්මඉච්චෙතෙස්චත්ථෙසු තබ්බ අනීයඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති සබ්බධාතුහි.

භවිතබ්බං, භවනීයං, ආසිතබ්බං, ආසනීයං, පජ්ජිතබ්බං, පජ්ජනීයං, කත්තබ්බං, කරණීයං, ගන්තබ්බං, ගමනීයං.

541, 552. ණොයා ච.

භාවකම්මෙසු සබ්බධාතුහි ණාපච්චයො හොති.

කත්තබ්බං කාරියං, ජෙතබ්බං ජෙය්‍යං, නොතබ්බං නොය්‍යං, ඉච්චෙචමාදී.

චග්ගහණෙන තෙය්‍යපච්චයො හොති. ඤාතබ්බං ඤාතෙය්‍යං, දට්ඨෙය්‍යං, පත්තෙය්‍යං ඉච්චෙචමාදී.

542, 557. කරම්භා රිච්ච.

කරඉච්චෙතම්භා ධාතුම්භා රිච්චපච්චයො හොති භාවකම්මෙසු.

කත්තබ්බං කිච්චං.

543, 555. භුතො'බ්බ.

භුඉච්චෙතාය ධාතුයා ණාපච්චයස්ස උආකාරෙන සහ අබ්බාදෙසො හොති භාවකම්මෙසු.

භවිතබ්බො භබ්බො, භවිතබ්බං භබ්බං.

544, 556. චද මද ගමු යුජ ගරභාකාරාදීහි ජ්ජ මම ග්ග ය්හෙය්‍යා ගාරො චා.

චද මද ගමු යුජ ගරභාකාරන්තඉච්චෙචමාදීහි ධාතුහි ණාපච්චයස්ස යථාසංඛ්ඛායං ජ්ජ මම ග්ග ය්හ ඵය්‍යාදෙසො හොන්ති චා ධාත්චන්තෙන සහ, ගරස්සං ච ගාරො හොති භාවකම්මෙසු.

චත්තබ්බං චජ්ජං, මදනීයං මජ්ජං, ගමනීයං ගම්මං, යොජනීයං යොග්ගං, ගරහිතබ්බං ගාරය්හං, දාතබ්බං දෙය්‍යං, පාතබ්බං පෙය්‍යං, හාතබ්බං හෙය්‍යං, මාතබ්බං මෙය්‍යං, ඤාතබ්බං ඤෙය්‍යං, ඉච්චෙචමාදී.

545, 548. තෙ කිව්වා.

යෙ පච්චයා තබ්බාදයො රිච්චන්තා, තෙ කිව්වසඤ්ඤාති වෙදිතබ්බා.

කිව්වසඤ්ඤාය කිංපයොජනං? භාවකම්මෙසු කිව්වත්තබ්බං.

546, 562. අඤ්ඤෙ කිත.

අඤ්ඤෙ පච්චයා කිත ඵච සඤ්ඤා භොන්ති.

කිත සඤ්ඤාය කිංපයොජනං? කත්තරි කිත.

547, 596. නන්දාදීහි යු.

නන්දාදීහි ධාතුහි යුපච්චයො භොති භාවකම්මෙසු.

නන්දීයතෙ නන්දනං, නින්දිතබ්බං වා නන්දනං, ගහණීයං ගහණං, වරිතබ්බං වරණං, ඵචං සබ්බත්ථ යොජෙතබ්බා.

548, 597. කත්තුකරණපදෙසෙසු ව.

කත්තුකරණපදෙසෙසුච්චෙතෙස්වත්ථෙසු ව යුපච්චයො භොති.

කත්තරි තාව – රජං භරතීති රජොභරණං තොයං.

කරණෙ තාව – කරොති තෙනාති කරණං.

පදෙසෙ තාව – තිට්ඨන්ති තස්මින්ති යානං. ඵචං සබ්බත්ථ යොජෙතබ්බා.

549, 550. රහාදිතො ණ.

රකාරභකාරාද්‍යන්තෙහි ධාතුහි අනාදෙසස්ස නස්ස ණො භොති.

කරොති තෙනාති කරණං, පුරෙති තෙනාති පුරණං. ගහණීයං තෙනාති ගහණං. ඵචමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ පඨමො කණ්ඩො.

දුතියකණ්ඩ

550, 546. ණාදයො තෙකාලිකා.

ණාදයො පච්චයා යුපච්චයන්තා තෙකාලිකාති වෙදිතබ්බා.

කුමභං කරොති අකාසි කරිස්සතීති කුමභකාරො, කරොති අකාසි කරිස්සති තෙනාති කරණං. එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

551, 598. සඤ්ඤායං දා ධාතො ඉ.

සඤ්ඤායමභිධෙය්‍යායං දා ධාතො ඉපච්චයො හොති.

පයමං ආදියතීති ආදි, උදකං දධාතීති උදමි, මහොදකානි දධාතීති මහොදධි, වාලානි දධාති තස්මින්ති වාලධි, සම්මා ධියතීති සන්ධි.

552, 609. ති කිත වාසිට්ඨෙ.

සඤ්ඤායමභිධෙය්‍යායං සබ්බධාතූහි තිපච්චයො හොති, කිත ව ආසිට්ඨෙ.

ජිනො ජනං බුජ්ඣතූති ජිනබුද්ධි, ධනං අස්ස භවතූති ධනභූති, භවතූති භූතො, භවතූති භාවො, ධම්මො ජනං දදාතූති ධම්මදින්නො, වඩ්ඪතූති වඩ්ඪමානො. එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

553, 599. ඉත්ථියමනියවො වා.

ඉත්ථියමභිධෙය්‍යායං සබ්බධාතූහි අකාර ති යු ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති වා.

ජීරතීති ජරා, මඤ්ඤතීති මති, චෙතයතීති චෙතනා, වෙදයතීති වෙදනා. එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

554, 601. කරතො රිරිය.

කරතො ඉත්ථියමනිත්ථියං වා අභිධෙය්‍යායං රිරියපච්චයො හොති වා.

කත්තබ්බා කිරියා, කරණියං කිරියං.

555, 612. අතීතෙ තතචන්තුතාවී.

අතීතෙ කාලෙ සබ්බධාතූහි තතචන්තුතාවීඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

භුතො, භුතවා, භුතාවී. පුසිතො, පුසිතවා, පුසිතාවී. භුත්තො, භුත්තවා, භුත්තාවී.

556, 622. භාවකම්මෙසු ත.

භාවකම්මෙසු අතීතෙ කාලෙ තපච්චයො හොති සබ්බධාතුහි.

භාවෙ තාව – තස්ස ගීතං, නච්චං, නට්ඨං, භසිතං.

කම්මනි තාව – තෙන භාසිතං, දෙසිතං.

557, 606. බුධගමාදිත්ථෙ කත්තරි.

බුධගමුඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි තදත්ථෙ ගමාමානෙ තපච්චයො හොති කත්තරි සබ්බකාලෙ.

සබ්බෙ සඤ්ඤාසඤ්ඤානෙ ධම්මෙ බුජ්ඣති අබුජ්ඣති බුජ්ඣස්සතීති බුද්ධො, සරණඤ්ඤානො, සමථඤ්ඤානො, අමථඤ්ඤානො, ජානාති අජානාති ජානස්සතීති ඤානො, ඉච්චෙවමාදී.

558, 602. ජිනො ඉන සබ්බත්ථ.

ජිඉච්චෙතාය ධාතුයා ඉනපච්චයො හොති සබ්බකාලෙ කත්තරි.

පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ ජිනාති අජිනාති ජිනස්සතීති ජිනො.

556, 603. සුපතො ච.

සුපඉච්චෙතාය ධාතුයා ඉනපච්චයො හොති කත්තරි, භාවෙ ච.

සුපතීති සුපිනං, සුපියතෙ සුපිනං.

560, 604. ඊසංදුසුහි බ.

ඊසංදුසුසඳ්දාදීහි සබ්බධාතුහි බපච්චයො හොති.

ඊසස්සයො, දුස්සයො, සුස්සයො භවතා, ඊසක්කරං, දුක්කරං, සුකරං, භවතා.

561, 636. ඉච්ඡත්ථෙසු සමානකත්තුකෙසු තචෙ තුං වා.

ඉච්ඡත්ථෙසු සමානකත්තුකෙසු සබ්බධාතුහිතචෙතුංඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති සබ්බකාලෙ කත්තරි.

පුඤ්ඤානි කාතවෙ, සද්ධම්මං සොතු මිච්ඡති.

562, 638. අරහසක්කාදීසු ව.

අරහසක්කාදීසු ව අත්ථෙප්ප සබ්බධාතුහි තුංපච්චයො හොති.

කො තං නින්දිතුමරහති, සක්කා ජෙතුං ධනෙන වා. එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

563, 639. පත්තවචනෙ අලමත්ථෙප්ප ව.

පත්තවචනෙ අලමත්ථෙප්ප සබ්බධාතුහි තුංපච්චයො හොති.

අලමෙව දානානි දාතුං, අලමෙව පුඤ්ඤානි කාතුං.

564, 640. පුබ්බකාලෙ' කකත්තුකානං තුන ත්වාන ත්වාවා.

පුබ්බකාලෙ එකකත්තුකානං ධාතුනං තුනත්වාන ත්වාඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති වා.

කාතුන කම්මං ගච්ඡති, අකාතුන පුඤ්ඤං කිලිස්සති, සත්තා සුත්වාන ධම්මං මොදන්ති, ඊප්පං ජිත්වාන වසති, ධම්මං සුත්වාන'ස්ස එතදහොසි, ඉතො සුත්වාන අමුත්ත කථයන්ති, සුත්වා ජානිස්සාම. එවං සබ්බත්ථ යොජෙතබ්බා.

565, 646. වත්තමානෙ මානන්තා.

වත්තමානෙ කාලෙ සබ්බධාතුහි මානඅත්තඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති.

සරමානො රොදති. ගච්ඡන්තො ගණ්හාති.

566, 574. සාසාදීහි රත්ථු.

සාසඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි රත්ථුපච්චයො හොති.

සාසතීති සත්ථා, සාසති හිංසතීති වා සත්ථා.

567, 575. පාතිතොරිතු.

පාඉච්චෙනාය ධාතුයා රිතුපච්චයො හොති.

පාති පුත්තන්ති පිතා.

568, 576. මානාදීහි රාතු.

මානඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි රාතුපච්චයො හොති, ඊතු පච්චයො ච.

ධම්මෙන පුත්තං මානෙතීති මානා, පුබ්බෙ භාසතීති භානා, මානාපිතුහි ධාරීයතීති ධීනා.

569, 610. ආගමා තුකො.

ආඉච්චාදිමිභා ගමීතො තුකපච්චයො හොති.

ආගච්ඡතීති ආගන්තුකො, හික්ඛු.

570, 611. භබ්බෙ ඉක.

ගමුඉච්චෙතමිභා ධාතුමිභා ඉකපච්චයො හොති භබ්බෙ. ගමීස්සති ගන්තුං භබ්බොති ගමීකො, හික්ඛු.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ දුතියො කණ්ඩො.

තනියකණ්ඩ

571, 624. පච්චයාදනිට්ඨා නිපාතනා සිජ්ඣන්ති,

සඬ්ඛ්‍යානාමසමාසතද්ධිතාඛ්‍යාතකිතකප්පමිහි සප්පච්චයා යෙ සද්දා අනිට්ඨඞ්ගතා, තෙ සාධනෙන නිරක්ඛිත්වා සකෙහි සකෙහි නාමෙහි නිපාතනා සිජ්ඣන්ති.

සඬ්ඛ්‍යායං තාව – එකස්ස එතා හොති, දසස්ස ච දකාරස්ස රකාරාදෙසො හොති. එකො ච දස ච එකාරස.

ද්වීස්ස ඛා හොති, දසස්ස ච දකාරස්ස රකාරාදෙසො හොති, ද්වෙ ච දස ච ඛාරස.

ද්වීස්ස ඛා හොති, දසස්ස ච වීසං හොති. ද්වෙ ච වීසඤ්ච ඛාවීසං.

ජස්ස සො හොති, දසස්ස ච දකාරස්ස ලො හොති, ඡ ච දස ච සොළස.

ජආයතනමිහි ඡස්ස සලො හොති, සලායතනං. එවං සෙසා සඬ්ඛ්‍යා කාතඛ්ඛා.

නාමිකෙ තාව-ඉම සමාන අපරඉච්චෙතෙහි ජ්ජ්ජු පච්චයා හොන්ති, ඉම සමානසඳ්දානඤ්ච අකාරසකාරාදෙසා හොන්ති. ඉමස්මිං කාලෙ අජ්ජ, අජ්ජු, සමානෙ කාලෙ සජ්ජ, සජ්ජු, අපරස්මිං කාලෙ අපරජ්ජ, අපරජ්ජු.

සමාසෙ තාව - භූමිගතො, අපායගතො, ඉස්සරකතං. සල්ලවිද්ධො, කථිනදුස්සං, වොරහයං, ධඤ්ඤරාසි, සංසාරදුක්ඛං, පුබ්බාපරං.

තද්ධිතෙ තාව - වාසිට්ඨො, භාරද්වාජො, හග්ගවො, පණ්ඩවො, කාලෙයො.

ආබ්‍යාතෙ තාව - “අස භාවෙ”ති ධාතුතො චත්තමානෙසු එකච්චනබ්‍රවචනෙසු එකච්චනස්ස තිස්ස ස්සො හොති අන්තෙන සහ, බ්‍රවචනස්ස අන්තිස්ස ස්සු හොති අන්තෙන සහ. එවමස්ස චචනියො, එවමස්ස චචනියා.

ආණත්තියං නිස්ස ස්සු හොති වා, ගච්ඡස්සු, ගච්ඡාහි.

කිතකෙ තාව - වද භනඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි කපච්චයො හොති, වදස්ස ච වාදො හොති, භනස්ස ච සාතො හොති. වාදකො, සාතකො.

නටධාතුතො තපඤ්චයස්ස ච්ච ට්ටාදෙසා හොන්ති අන්තෙන සහ. නච්චං, නට්ටං. ඉච්චෙවමාදයො නිපාතනා සිජ්ඤන්ති.

572, 625. සාස දිසතො තස්ස රිට්ඨො ච.

සාස දිසඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි තපච්චයස්ස රිට්ඨාදෙසො හොති යානෙ.

අනුසිට්ඨො සො මයා, දිට්ඨිං මෙ රූපං.

චග්ගහණෙන කිච්චතකාරස්ස ච තුං පච්චයස්ස ච රට්ඨරට්ඨුංආදෙසා හොන්ති. දස්සනීයං දට්ඨබ්බං. දට්ඨුං විහාරං ගච්ඡන්ති සමණානං.

573, 626. සාදිසන්ත පුච්ඡ හන්ඡ හන්සාදීහිට්ඨො.

සකාරන්ත පුච්ඡ හන්ඡ හන්ස ඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි තපච්චයස්ස සහාදිබ්‍යඤ්ජනෙන ට්ටාදෙසො හොති යානෙ.

තුට්ඨො, අහිනා දට්ඨො නරො, මයා පුට්ඨො, හට්ඨො, පහට්ඨො, හට්ඨො, පහට්ඨො, ශිට්ඨො. එවමඤ්ඤපි ධාතුවො සබ්බත්ථ යොජෙතබ්බා.

574, 613. වසතො උට්ඨ.

වසඉච්චෙතමහා ධාතුමහා තකාරපච්චයස්ස සහාදිඛාඤ්ජනෙන උට්ඨාදෙසො හොති යානෙ.

වස්සංචුට්ඨො.

575, 614. වස්ස වා චු.

වසස්සෙව ධාතුස්ස තපච්චයෙ පරෙ වකාරස්ස උකාරාදෙසො හොති වා.

චුසිතං බ්‍රහ්මවරියං, උට්ඨො. චුයො වා.

576, 607. ධ ස් හ යෙ හි ධ සා ව.

ධ ස් හ හඉච්චෙවමන්තෙහි ධාතුහි තකාරපච්චයස්ස යථාක්කමං ධ සාදෙසො හොන්ති.

යථා? බුද්ධො භගවා, වඩ්ඨො හික්ඛු, ලද්ධං මෙ පත්ථච්චරං, අග්ගිනා දඩ්ඨං වනං.

577, 628. හන්ජතො ග්ගො ව.

හන්ජතො ධාතුමහා තකාරපච්චයස්ස ග්ගො ආදෙසො හොති සහාදිඛාඤ්ජනෙන.

හග්ගො.

578, 560. භුජාදීනමන්තො නො ද්වි ව.

භුජඉච්චෙවමාදීනං ධාතූනං අන්තො නො හොති, තපච්චයස්ස ව ද්විතාවො හොති.

භුත්තො, භුත්තාචී, චත්තො, සත්තො, රත්තො, යුත්තො, විචිත්තො.

579, 629. වච වාචු.

වචඉච්චෙතස්ස ධාත්වස්ස වකාරස්ස උකාරාදෙසො හොති අන්තො වකාරො නො හොති, තපච්චයස්ස ව ද්වෙහාවො හොති වා.

චුත්තං භගවතා, උත්තං වා.

580, 630. ගුපාදීනඤ්ච.

ගුපඉච්චෙවමාදීනං ධාතුනං අන්තො ච ඛ්‍යඤ්චනො නො හොති,
තපච්චයස්ස ච ද්වෙහාවො හොති.

සුගුත්තො, චත්තො, ලිත්තො, සන්තත්තො, උත්තො, විචිත්තො, සිත්තො.
එවමඤ්චෙඤ්ච යොජෙතබ්බො.

581, 616. තරාදීහි ඉණ්ණො.

තරඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි තපච්චයස්ස ඉණ්ණොදෙසො හොති, අන්තො ච
ඛ්‍යඤ්චනො නො හොති.

තරතීති තිණ්ණො, උත්තරතීති උත්තිණ්ණො, සංපුරතීති සම්පුණ්ණො,
තුරතීති තුණ්ණො, පරිචීරතීති පරිචීණ්ණො, ආකිරතීති ආකිණ්ණො.

582, 631. හිදාදිතො ඉන්ත අන්ත ඊණාවා.

හිදිඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි තපච්චයස්ස ඉන්ත අන්ත ඊණොදෙසො හොන්ති චා,
අන්තො ච ඛ්‍යඤ්චනො නො හොති.

හින්දිතබ්බොති හින්තො, ඡින්දියතීති ඡින්තො, උච්ඡින්දියිත්ථාති
උච්ඡින්තො, දියතීති දින්තො, නිසිදතීති නිසින්තො, සුට්ඨු ඡාදියතීති
සුඡින්තො, බිදතීති බින්තො, රොදතීති රුන්තො, බිණො ඡාති.

චාති කිමත්ථං? හිඡ්ඡතීති හින්ති.

583, 617. සුස පච සකතො ක්ඛ ක්කා ච.

සුස පච සකඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි තපච්චයස්ස ක්ඛක්කාදෙසො හොන්ති,
අන්තො ච ඛ්‍යඤ්චනො නො හොති.

සුස්සතීති සුක්ඛං, කට්ඨං, පච්චතීති පක්කං, ඵලං. සකති සමත්ථෙති,
සුජෙතීති චා සක්කො, සුඡම්පති.

584, 618. පක්කමාදීහි න්තො ච.

පක්කමඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි තපච්චයස්ස න්තොආදෙසො හොති, අන්තො
ච නො හොති.

පක්කමතීති පක්කන්තො, විබ්බමතීති විබ්බන්තො, සඬකන්තො, බන්තො, සන්තො, දන්තො, වන්තො.

වග්ගහණං කිමත්ථං? තෙහෙව ධාතුහි තපච්චයස්සන්ති හොති. අන්තො ච නො හොති. කන්ති, බන්ති. ඵලං සබ්බත්ථං.

585, 619. ජනාදීනමා තිමිහි ව.

ජනඉච්චෙවමාදීනං ධාතුනං අන්තස්ස බ්‍යඤ්ජනස්ස ආත්තං හොති තපච්චයෙ පරෙ, තිමිහි ව.

අජනීති ජාතො, ජනනං ජාති.

තිමිහිති කිමත්ථං? අඤ්ඤස්මිමිපි පච්චයෙ පරෙ ආකාරනිවත්තනත්ථං. ජනිත්වා, ජනිතා, ජනිතුං, ජනිතබ්බං ඉච්චෙවමාදී.

586, 600. ගම බන හන රමාදීනමන්තො.

ගම බන හන රමුඉච්චෙවමාදීනං ධාතුනං අන්තො බ්‍යඤ්ජනො නො හොති වා තපච්චයෙ පරෙ තිමිහි ව.

සුන්දරං නිබ්බානං ගච්ඡතීති සුගතො. සුන්දරං නිබ්බානං ගච්ඡතීති සුගති, බතං, බති. උපහතං, උපහති. රතො, රති, මතො, මති.

වාති කිමත්ථං? රමතො, රමති.

587, 632. රකාරො ව.

රකාරො ච ධාතුනමන්තභුතො නො හොති තපච්චයෙ, පරෙ තිමිහි ව.

පකාරෙන කරියතීති පකතො, පයමං කරියතීති පකති, විසරියතීති විසතො, විසති.

588, 620. යාපානමී ඊ ව.

යා පාඉච්චෙතෙසං ධාතුනං අන්තස්ස ආකාරස්ස ඉකාර ඊකාරාදෙසා හොන්ති යථාසඬබ්‍යං තපච්චයෙ පරෙ, තිමිහි ව.

යත්‍ර යීතො, යීති, පීතො, පීති.

589, 621. හන්තෙහි හො හස්ස ලො වා අදහනභානං.

හකාරන්තෙහි ධාතුහි තපච්චයස්ස හකාරාදෙසො හොති, හකාරස්ස ධාත්වන්තස්ස ලො හොති වා අදහනහානං.

ආරුහිත්ථාති ආරුල්භො. ගාල්භො, බාල්භො. මුලො.

අදහනහානමිති කිමත්ථං? දස්හතීති දඬිචො, සංසුට්ඨු නස්හතීති සන්තද්ධො.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ තතියො කණ්ධො.

චතුත්ථකණ්ඩ

590, 579. ණමිහිරන්ජස්ස ජො භාවකරණෙසු.

ණමිහි පච්චයෙ පරෙ රන්ජඉච්චෙනස්ස ධාතුස්ස අන්තභූතස්ස න්ජකාරස්ස ජොආදෙසො හොති භාවකරණෙසු.

රඤ්ජනං රාගො, රන්ජන්ති එතෙනාති රාගො.

භාවකරණෙසුති කිමත්ථං? රන්ජතීති රඬිගො.

591, 544. හනස්ස සාතො.

හනඉච්චෙනස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්ස සාතාදෙසො හොති ණමිහි පච්චයෙ පරෙ.

උපහනතීති උපසාතො, ගාවො හනතීති ගොසාතකො.

592, 503. වධො වා සබ්බත්ථං.

හනඉච්චෙනස්ස ධාතුස්ස වධාදෙසො හොති වා සබ්බත්ථං යානෙසු.

හනතීති වධො, වධකො, අවධි, අහනි වා.

593, 564. ආකාරන්තානමායො.

ආකාරන්තානං ධාතුනං අන්තස්ස ආකාරස්ස ආයාදෙසො හොති ණමිහි පච්චයෙ පරෙ.

දදාතීති දායකො, දානං දාතුං සීලං යස්සාති දානදායී, මජ්ජං දාතුං සීලං යස්සාති මජ්ජදායී, නගරං යාතුං සීලං යස්සාති නගරයායී.

564, 582. පුර සමුප පරිභි කරොතිස්ස ඛ බරා වා තපච්චයෙසුච.

පුර සං උප පරිඉච්චෙතෙහි කරොතිස්ස ධාතුස්ස ඛ බරාදෙසා හොන්ති වා තපච්චයෙ පරෙ, ණමිහි ව.

පුරෙ කරියතීති පුරක්ඛතො, සම්මා කරියතීති සඬ්ඛතො, උපගන්ත්වා කරියතීති උපක්ඛතො, පරිසමන්තතො කරොතීති පරික්ඛාරො, සංකරියතීති සඬ්ඛාරො.

වාති කිමත්ථං? උපගන්ත්වා කරොතීති උපකාරො.

595, 637. තචෙ තුනාදීසු කා.

තචෙ තුනඉච්චෙචමාදීසු පච්චයෙසු කරොතිස්ස ධාතුස්ස කාආදෙසො හොති වා.

කාතචෙ, කාතුං, කත්තුං වා, කාතුන, කත්තුන වා.

596, 551. ගම බන භනාදීනං තුං තබ්බාදීසු න.

ගම බන භනඉච්චෙචමාදීනං ධාතුනං අන්තස්ස නකාරො හොති වා තුං තබ්බාදීසු පච්චයෙසු.

ගන්තුං, ගමිතුං, ගන්තබ්බං, ගමිතබ්බං. බන්තුං. බනිතුං, බන්තබ්බං, බනිතබ්බං. භන්තුං, භනිතුං, භන්තබ්බං. භනිතබ්බං. මන්තුං, මනිතුං, මන්තබ්බං, මනිතබ්බං.

ආදිග්ගහණං කිමත්ථං? තුනග්ගහණත්ථං. ගන්තුන, බන්තුන, භන්තුන, මන්තුන.

597, 641. සබ්බෙහි තුනාදීනං යො.

සබ්බෙහි ධාතුහි තුනාදීනං පච්චයානං යකාරාදෙසො හොති වා.

අභිවන්දිය, අභිවන්දිත්වා, ඔභාය, ඔහිත්වා, උපනීය, උපනෙත්වා, පස්සිය, පස්සිත්වා, උද්දිස්ස, උද්දිසිත්වා, ආදාය, ආදියිත්වා.

598, 643. චනන්තෙහි රච්චං.

චකාරනකාරන්තෙහි ධාතුහි තුනාදීනං පච්චයානං රච්චාදෙසො හොති වා.

මහාකවිචායනසද්දාපාද
විවිච්ච, ආහච්ච, උහච්ච.

කිබ්බිධානකප්ප

වාති කිමත්ථං? හන්ත්වා.

599, 644. දිසා ස්වාන ස්වාන්තලොපො ච.

දිසඉච්චෙතාය ධාතුයා තුනාදීනං පච්චයානං ස්වානස්වාදෙසා හොන්ති,
අන්තලොපො ච.

දිස්වාන, දිස්වා.

600, 645. ම හ ද හෙහි මිම ය්හ ජ්ජ ඛහ ද්ධා ච.

ම හ ද හ ඉච්චෙචමන්තෙහි ධාතුහි තුනාදීනං පච්චයානං මිම ය්හ ජ්ජ ඛහ
ද්ධා ආදෙසා හොන්ති චා අන්තලොපො ච.

ආගම්ම, ආගමිත්වා, ඔක්කම්ම. ඔක්කමිත්වා, පග්ගය්හ, පග්ගණ්හිත්වා,
උජ්ජජ්ජ, උජ්ජජ්ජිත්වා, ආරඛහ, ආරහිත්වා, ආරද්ධ, ආරහිත්වා.

601, 334. තද්ධිතසමාසකිතකා නාමං වා' තචෙ තුනාදීසු ච.

තද්ධිතසමාසකිතකඉච්චෙචමන්තා සද්දානාමංච දට්ඨබ්බා තචෙ තුන ත්වාන
ත්වාදිපච්චයන්තෙ චජ්ජෙත්වා.

වාසිට්ඨො, පත්තධම්මො, කුම්භකාරො ඉච්චෙචමාදි.

602, 6. දුම්භි ගරු.

දුම්භි අක්ඛරෙ යො පුබ්බො අක්ඛරො, යො ගරුකොච දට්ඨබ්බො.

හිත්වා, ඡිත්වා, දත්වා, හුත්වා.

603, 7. දීසො ච.

දීසො ච සරො ගරුකොච දට්ඨබ්බො.

ආහාරො, නදී, වඩු, තෙ ධම්මා, ඔපනයිකො.

604, 684. අක්ඛරෙහි කාර.

අක්ඛරත්ථෙහි අක්ඛරාහිධෙයොහි කාරපච්චයො හොති පයොගෙ සති.

අ එව අකාරො, ආ එව ආකාරො, ය එව යකාරො.

605, 647. යථාගමමිකාරො.

යථාගමං සබ්බධාතූහි සබ්බපච්චයෙසු ඉකාරාගමො හොති.

කාරියං, භවිතබ්බං, ජනිතබ්බං, විදිතබ්බං, කරිත්වා, ඉච්ඡිතං.

606, 642. දධන්තතො යො ක්වචි.

දකාරධකාරන්තාය ධාතුයා යථාගමං යකාරාගමො හොති ක්වචි තුනාදීසු පච්චයෙසු.

බුද්ධො ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා, ධම්මං බුජ්ඣිත්වා.

දධන්තතොති කිමත්ථං? ලභිත්වා.

ක්වචිති කිමත්ථං? උප්පාදෙත්වා.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ චතුත්ථො කණ්ඩො.

පඤ්චමකණ්ඩ

607, 578. නිග්ගහිත සංයොගාදිනො.

සංයොගාදිභූතො නකාරො නිග්ගහිතමාපජ්ජතෙ.

රඬිගො, භඬිගො, සඬිගො.

608, 623. සබ්බත්ථ ගෙ ගී.

ගෙඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස ගීආදෙසො හොති සබ්බත්ථ යානෙ.

ගීතං ගායති.

609, 484. සදස්ස සීදත්තං.

සදඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සීආදෙසො හොති සබ්බත්ථ යානෙ.

නිසිත්තො, නිසීදති.

610, 627. යජස්ස සරස්සි ට්ඨෙ.

යජඉච්චෙනස්ස ධාතුස්ස සරස්ස ඉකාරාදෙසො හොති ටියෙ පරෙ.

යිටියො, යිටියො.

ටියෙති කිමත්ථං? යජනං.

611, 608. භවතුත්ථානමත්තානං දො ඛෙ.

භවතුත්ථානං ධාත්වන්තානං දො ආදෙසො හොති ඛෙ පරෙ.

සන්තද්ධො, කුද්ධො, යුද්ධො, සිද්ධො, ලද්ධො, ආරද්ධො.

612, 615. ඛො සිකාරෙ.

භවතුත්ථානං ධාත්වන්තානං ඛො ආදෙසො හොති සිකාරෙ පරෙ.

දය්හතීති දඬිඬො, වඩ්ඬිඬිති වුඩ්ඬිඬො.

සිකාරෙති කිමත්ථං? දාහො.

613, 583. ගහස්ස සර ණෙ වා.

ගහඉච්චෙනස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්ස සරාදෙසො හොති වා ණපච්චයෙ පරෙ.

සරං, සරානි.

වාති කිමත්ථං? ගාහො.

614, 581. දහස්ස දො ලං.

දහඉච්චෙනස්ස ධාතුස්ස දකාරො ලත්තමාපජ්ජතෙ වා ණපච්චයෙ පරෙ.

පරිදහනං පරිලාහො.

වාති කිමත්ථං? පරිදාහො.

615, 586. ධාත්වන්තස්ස ලොපො ක්විම්හි.

ධාත්වන්තස්ස ඛාසද්දනස්ස ලොපො හොති ක්විම්හි පච්චයෙ පරෙ.

භුජෙන ගච්ඡතීති, භුජගො. උරෙන ගච්ඡතීති උරගො, තුරගො, සඬිඛො.

616, 587. විදන්තෙ උා.

විදුලුවචෙතස්ස ධාතුස්ස අන්තෙ උාකාරාගමො හොති ක්විම්හි පච්චයෙ පරෙ.

ලොකං විදති ජානාතීති ලොකවිදු.

617, 633. න ම ක රානමන්තානං නියුත්තමහි.

නකාර මකාර කකාර රකාරානං ධාත්වන්තානං ලොපො න හොති ඉකාරයුත්තෙ තපච්චයෙ පරෙ.

හනිභුං, ගමිතො, රමිතො, සකිතො, සරිතො, කරිත්වා.

ඉයුත්තමහිති කිමත්ථං? ගතො, සතො.

618, 571. න ක ගත්තං ච ජාණ්වුම්හි.

චකාර ජකාරා කකාර ගකාරත්තං නාපජ්ජන්තෙ ඤ්වුම්හි පච්චයෙ පරෙ.

පචතීති පාවකො, යජතීති යාජකො.

619, 573. කරස්ස ච තත්තං තුස්මිං.

කරඉචචෙතස්ස ධාතුස්ස අන්තස්ස රකාරස්ස තකාරත්තං හොති තුපච්චයෙ පරෙ.

කරොතීති කත්තා, කරොන්තීති කත්තාරො.

620, 549. තුං තුන තබ්බෙසු වා.

කරඉචචෙතස්ස ධාතුස්ස අන්තස්ස රකාරස්ස තකාරත්තං හොති වා තුං තුන තබ්බඉචචෙනෙසු පච්චයෙසු.

කත්තුං, කාතුං, කත්තුන. කාතුන, කත්තබ්බං, කාතබ්බං.

621, 553. කාරිතං විය ණානුබන්ධො.

ණකාරානුබන්ධො පච්චයො කාරිතං විය දට්ඨබ්බො වා.

මහාකවිව්‍යාපනසඳ්දාපාඨ

කිබ්බිධානකප්ප

දාහො, දෙහො, වාහො, බාහො, වාගො, වාරො, වාරො, පරික්ඛාරො,
දායකො, නායකො, ලාවකො, භාවකො, කාරී, ඝාතී, දායී.

වාතී කිමත්ථං? උපක්ඛරො.

622, 570. අනකා යු ඡ්චුනං.

යුඡ්චුඉච්චෙතෙසං පච්චයානං අන අකඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති.

නන්දනං, කාරකො.

623, 554. ක භා ව ජානං.

ව ජඉච්චෙතෙසං ධාත්චන්තානං කකාරගකාරාදෙසා හොන්ති ඡානුඛන්ධෙ
පච්චයෙ පරෙ.

පාකො, යොගො.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ පඤ්චමො කඡ්චො.

කිතකප්පො නිට්ඨිතො.

8. උණාදිකප්ප

ජට්ඨකණ්ඩ

624, 563. කත්තරි කිත.

කත්තුඉච්චෙනස්මිං අත්ථෙට්ඨ කිත පච්චයා හොන්ති.

කාරු, කාරුකො, කාරකො, පාවකො, කත්තා, ජනිතා, පච්චා, නොතා.

625, 605. භාවකම්මෙසු කිච්චත්ත ඛත්ථා.

භාවකම්මඉච්චෙනෙස්චත්ථෙට්ඨ කිච්ච ත්ත ඛත්ථඉච්චෙන පච්චයා හොන්ති.

උපසම්පාදෙනඛිඛං උපසම්පාදනීයං භවතා, සයිතඛිඛං භවතා, කත්තඛිඛං භවතා, හොත්තඛිඛො ඔදනො භවතා, අසිතඛිඛං හොජනං භවතා, අසිතං භවතා, සයිතං භවතා, පච්චං භවතා, අසිතං අසනං භවතා, සයිතං සයනං භවතා, පච්චො ඔදනො භවතා, කිඤ්චිස්සයො, ඊසස්සයො, දුස්සයො, සුස්සයො භවතා.

626, 634. කම්මනි දුතියාය ත්තො.

කම්මනි ඉච්චෙනස්මිං අත්ථෙට්ඨ දුතියායං විහත්තියං කත්තරි ත්තපච්චයො හොති.

දානං දිත්තො දෙවදත්තො, සීලං රක්ඛිතො දෙවදත්තො, භත්තං භුත්තො දෙවදත්තො, ගරුං උපාසිතො දෙවදත්තො.

627, 652. ඛ්‍යාදීහි මාන ම ච තො වා.

ඛි භී සු රු හු වා ධු හි ලු පී අදඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි මන පච්චයො හොති, මස්ස ච තො හොති වා.

ඛීයන්ති උපද්දවා එත්ථාති ඛෙමො, භායිතඛිඛොති හෙමො, භායන්ති එතස්මාති වා හෙමො, රංසියො අභිස්සවෙතීති සොමො, රචති ගච්ඡතීති රොමො, හුවති ජුභ්චති එතෙනාති හොමො, පටිලොමචසෙන වාති ගච්ඡතීති වාමො, ලාමකචසෙන වාති ගච්ඡති පචත්තතීති වා වාමො, ධුනාති කම්පතීති ධුමො, සෙට්ඨභාවෙන හිනොති පචත්තති විත්තං එතස්මිත්ති හෙමො, ලුනිතඛිඛොති ලොමො, මංසචම්මානි ලුනාති ඡන්දතීති වා ලොමො, පියනං පෙමො, පියායිතඛිඛොති වා පෙමො, සුඛදුක්ඛං අදති භක්ඛතීති අත්තා, ජාතිජරාමරණාදීහි අදීයතෙ භක්ඛීයතෙති වා අත්තා, ආතුමා.

628, 653. සමාදීහි ට මා.

සමු දමු දර රහ දු හි සි හී දා යා සා යාහසඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි ට ම පච්චයා හොන්නි.

සමෙතීති සමචො, දමෙතීති දමචො, දමනං වා දමචො, දමිතඛ්ඛොති වා දමචො, දරතීති දරචො, ජිණ්ණහාවං රහිස්සති ගණ්ණිස්සතීති රචො, දඛ්ඛසම්භාරෙ රහති ගණ්ණාතීති වා රචො, දවති ගච්ඡතීති දුමො, දවති වුද්ධි විරුළුහි ගච්ඡති පවත්තතීති උද්ධං වා දුමො, පචචිපඛ්ඛතාදීසු ගච්ඡති පතතීති හීමො, කම්මවාචාය ඛන්ධති එත්ථාති සීමා. ඛන්ධිතඛ්ඛොති වා සීමා. භායන්ති එතස්මාති හීමො, සත්තෙ අවඛණ්ඛෙත්ති නිවාරෙත්ති එතෙනාති දාමො, මුසිකාදීහි ඛාදීයති අවඛණ්ඛියතීති වා දාමො, යාති ගච්ඡතීති යාමො, පරෙසං චිත්තං ගණ්ණිතුං සමත්ථෙතීති සාමො, තිට්ඨන්ති එතෙනාති ථාමො, හසති හස්මිකරීයතීති හස්මා.

629, 569. ගහස්සු'පධස්සෙ වා.

ගහඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස උපධස්ස අකාරස්ස එත්ත හොති වා.

දඛ්ඛසම්භාර ගණ්ණාතීති ගෙහං, ගහං.

630, 654. මසුස්ස සුස්ස ච්ඡර ච්ඡෙරා.

මසුඉච්චෙතස්ස පාටිපදිකස්ස සුස්ස ච්ඡරච්ඡෙරාදෙසා හොන්නි.

මච්ඡරතීති මච්ඡෙරො, එවං මච්ඡෙරො.

631, 655. ආපුඛ්ඛවරස්ස ව.

ආපුඛ්ඛස්ස වරඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස ච්ඡරීයච්ඡරච්ඡෙරා දෙසා හොන්නි, ආපුඛ්ඛස්ස ව රස්සො හොති.

ආභුසො වරිතඛ්ඛන්ති අච්ඡරීයං. එවං අච්ඡරං, අච්ඡෙරං.

වග්ගහණෙන මසුස්ස සුස්සාපි ච්ඡරීයාදෙසො හොති, මච්ඡරීයං.

632, 656. අල කල සලෙහි ලයා.

අල කල සලඉච්චෙතෙහි ධාතුහි ල යපච්චයා හොන්නි.

අලති සමත්ථෙතීති අල්ලං, කලිතබ්බං සඬ්ඛ්‍යාතබ්බන්ති කල්ලං, සලති ගච්ඡති පටිසතීති සල්ලං. එවං අල්‍යං, කල්‍යං, සල්‍යං.

633, 657. යාණ ලාණා.

තෙහි කල සලඉච්චෙතෙහි ධාතුහි යාණ ලාණපච්චයා හොන්ති.

කලිතබ්බං සඬ්ඛ්‍යාතබ්බන්ති කල්‍යාණං, ගණතො පටික්කමිත්වා සලන්ති එත්ථාති පටිසල්‍යාණං. එවං සල්ලාණො, පටිසල්ලාණො.

634, 658. මථිස්ස ටස්ස ලො ව.

මටඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස ටස්ස ලාදෙසොහොති. අඤ්ඤමඤ්ඤං මටති විලොළකීති මල්ලො, මල්ලං.

චග්ගහණෙන ලතො කො ච ආගමො හොති. මල්ලකො, මල්ලකං.

635, 559. පෙසාතිසග්ගපත්තකාලෙසුකිච්චා.

පෙස අතිසග්ග පත්තකාලඉච්චෙතෙස්චත්ථෙසු කිච්චපච්චයා හොන්ති.

කත්තබ්බං කම්මං භවතා, කරණීයං කිච්චං භවතා, හොත්තබ්බං හොජනං භවතා, හොජනීයං හොජනං භවතා, අජ්ඣයිතබ්බං අජ්ඣෙය්‍යං භවතා, අජ්ඣයනීයං අජ්ඣෙය්‍යං භවතා.

636, 659. අචස්සකා'ධම්මෙසු ණි ව.

අචස්සක අධම්මෙඉච්චෙතෙස්චත්ථෙසු ණිපච්චයො හොති, කිච්චා ව.

අචස්සතෙ තාව – කාරිසි මෙ කම්මං අචස්සං භාරිසි මෙ භාරං අචස්සං.

අධම්මෙණ – දායිසි මෙ සතං ඉණං, ධාරිසි මෙ සහස්සං ඉණං.

කිච්චා ව – දාතබ්බං මෙ භවතා සතං ඉණං. ධාරයිතබ්බං මෙ භවතා සහස්සං ඉණං, කත්තබ්බං මෙ භවතා ගෙහං, කරණීයං මෙ භවතා කිච්චං, කාරීයං මෙ භවතා සයනං.

637, 0. අරහසක්කාදීහි තුං.

අරභ සක්ක භබ්බඉච්චෙවමාදීහි පයොගෙ සති සබ්බධාතුහි තුංපච්චයො හොති.

අරභා භවං චත්තුං, අරභා භවං කත්තුං, සක්කා භවං හන්තුං, සත්තා භවං ජනෙතුං, ජනිතුං, භවිතුං, සක්කා භවං දාතුං, සක්කා භවං ගන්තුං, තබ්බො භවං ජනෙතුං ඉච්චෙවමාදී.

638, 660. වජාදීහිපබ්බජ්ජාදයො නිජ්පජ්ජන්තෙ.

වජඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි, උපසග්ගපච්චයාදීහි ච පබ්බජ්ජාදයො සද්දා නිජ්පජ්ජන්තෙ.

පයමමෙව වජ්නබ්බාති පබ්බජ්ජා, ඉඤ්ජනං ඵජ්ජා, සමජ්ජනං සමජ්ජා, නිසීදනං නිසජ්ජා, විජානනං විජ්ජා විසජ්ජනං විසජ්ජා, පදනං පජ්ජා, හනනං වජ්ඤා, ඵසනං ඉච්ඡා, අතිඵසනං අතිච්ඡා, සදනං සජ්ජා, සයන්ති ඵත්ථාති සෙය්‍යා, සම්මා චිත්තං නිධෙති ඵතායාති සද්ධා, වරිතබ්බා වරියා, කරණං කිරියා, රුජනං රුච්ඡා, පදනං පච්ඡා, රිඤ්චනං රිච්ඡා, තිකිච්ඡනං තිතිච්ඡා, සංකොචනං සංකුච්ඡා, මදනං මච්ඡා, ලභනං ලච්ඡා, රදිහබ්බාති රච්ඡා, රදනං විලෙඛනං වාරච්ඡා, අධො භාගෙන ගච්ඡතීති තිරච්ඡා, තිරච්ඡානො, අජනං අච්ඡා, තිතික්ඛතීති තිතික්ඛා, සභ ආගමනං සාගච්ඡා, දුට්ඨු භක්ඛනං දොභච්ඡා, දුට්ඨු රොසනං දුරුච්ඡා, පුච්ඡනං පුච්ඡා, මුහනං මුච්ඡා, වසනං වච්ඡා, කචනං කච්ඡා, සභ කථනං සාකච්ඡා, තුදනං තුච්ඡා, විසනං විච්ඡා, පිසනං පිච්ඡල්ලා, සුඛදුක්ඛං මුදති භක්ඛතීති මච්ඡො, සත්තානං පාණං මුසෙති වජෙතීති මච්චු, සතනං සච්චං, උද්ධං ධුනාති කම්පතීති උද්ධච්චං, නටනං නච්චං, නිතනං නිච්චං, තථනං තච්ඡං ඉච්චෙවමාදී.

639, 585. ක්චිලොපො ව.

ක්චිලොපො හොති, පුන ච නිජ්පජ්ජන්තෙ.

විවිධෙහි සීලාදිගුණෙහි භවතීති විභූ, විසෙසෙන වා භවතීති විභූ, සයං අත්තනා භවතීති සයම්භූ, අභිචිත්වා භවතීති අභිභූ, සං සුට්ඨු ධුනාති කම්පතීති සන්ධු, විසෙසෙන භාති දිබ්බතීති විභා, නිස්සෙසෙන භාති දිබ්බතීති නිභා, පකාරෙන භාති දිබ්බතීති පභා, සභ භාසන්ති ඵත්ථාති සභා, ආභූසො භාති දිබ්බතීති ආභා, භූජෙන කුටිලෙන ගච්ඡතීති භූජගො, තුරිතතුරිතො ගච්ඡතීති තුරගො, සං සුට්ඨු පථවිං බනතීති සඬබ්බො, විසෙසෙන යමති උපරමතීති වියො, සුට්ඨු මනති ජානාතීති සුමො, පරි සමන්තතො තනොති විත්ථාරෙතීති පරිතො ඉච්චෙවමාදී.

640, 0. සවජානං කඟා ණානුබන්ධෙ.

සව ජානං ධාතුනමන්තානං වජානං කඟාදෙසා හොන්ති යථාසඬ්ඛ්‍යං ණානුබන්ධෙ පච්චයෙ පරෙ.

ඕකො, පාකො, සෙකො, සොකො, විවෙකො, වාගො, යොගො, හොගො, රොගො, රාගො, භාගො, භඬ්ගො, රඬ්ගො, සඬ්ගො.

641, 572. නුදාදීහි යුණ්චුනමනානනාකානනකා සකාරිතෙහි ව.

නුද සුද ජන සු ලු හු පු භු ඤා අ ස සමුඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි, එන්ද විති ආණ ඉච්චෙවමාදීහි සකාරිතෙහි ව යුණ්චුනං පච්චයානං අන ආනන අක ආනනකාදෙසා හොන්ති යථාසඬ්ඛ්‍යං කත්තරි, භාවකරණෙසු ව.

කත්තරි තාව - පනුදතීති පනුදනො. එවං සුදනො, ජනනො, සවණො, ලවනො, හවනො, පවනො, හවනො, ඤාණො, අසනො, සමණො.

භාවෙ ව - පනුදනෙ පනුදනං. එවං සුදනං, ජනනං, සවණං, ලවනං, හවනං, පවනං, හවනං, ඤාණං, අසනං, සමණං, සඤ්ජානනං, කුයතෙ කානනං.

කාරිතෙ ව - එන්දාපීයතෙ එන්දාපනං, චෙතාපීයතෙ චෙතාපනං, ආණාපීයතෙ ආණාපනං.

කරණෙ - නුදන්ති අනෙනාති නුදනං, එවං සුදනං, ජනනං, සවණං, ලවණං, හවනං, පවනං, හගනං, ඤාණං, අසනං, සවණං.

පුන කත්තරි - නුදතීති නුදකො, සුදතීති සුදධකා, ජනෙතීති ජනකො, සුණොතීති සාවකො, ලුනාතීති ලාවකො, ජුහොතීති භාවකො, පුනාතීති පාවකො, හවතීති භාවකො, ජානාතීති ජානකො, අසතීති අසකො, උපාසතීති උපාසකො, සමෙතීති සමකො.

කාරිතෙ තු - එන්දාපයතීති එන්දාපයකො. එවං ආණාපයකො, චෙතාපයකො, සඤ්ජානනකො.

642, 588. ඉ ය ත ම කි එ සාන'මන්තස්සරො දීසං ක්චචි දු ස ස්ස ගුණං දො රං සක්ඛි ව.

ඉය ත ම කි එ සඉච්චෙතෙසං සබ්බනාමානමන්තො සරො දීසමාපජ්ජතෙ, ක්චචි දුසඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස උකාරො ගුණමාපජ්ජතෙ, දකාරො

රකාරමාපජ්ජනෙ, ධාත්වන්තස්ස සස්ස ච ස ක්ඛ ඊඉච්චෙන ආදෙසා හොන්ති යථාසම්භවං. එතෙ සද්දා සකෙන සකෙන නාමෙන යථානුපරොධෙන බුද්ධසාසනෙ පච්ඡා පුන නිජ්ජපජ්ජන්තෙ.

ඉමමිච නං පස්සතීති ඊදිසො, යමිච නං පස්සතීති යාදිසො, තමිච නං පස්සතීති තාදිසො, මමිච නං පස්සතීති මාදිසො, කිමිච නං පස්සතීති කිදිසො, එතමිච නං පස්සතීති එදිසො, සමානමිච නං පස්සතීති සාදිසො. ඉමමිච නං පස්සතීති ඊරිසො, යමිච නං පස්සතීති යාරිසො, තමිච නං පස්සතීති තාරිසො, මමිච නං පස්සතීති මාරිසො, කිමිච නං පස්සතීති කිරිසො, එතමිච නං පස්සතීති එරිසො, සමානමිච නං පස්සතීති සාරිසො. ඉමමිච නං පස්සතීති ඊදික්ඛො, යමිච නං පස්සතීති යාදික්ඛො, තමිච නං පස්සතීති තාදික්ඛො, එවං මාදික්ඛො, කිදික්ඛො, එදික්ඛො, සාදික්ඛො. ඊදී, යාදී, තාදී, මාදී, කිදී, එදී, සාදී.

වග්ගහණෙන තෙසමෙව සද්දානං ඉයඉච්චෙවමාදීනමන්තො ච සරො ක්චචි දීසත්ථමාහු. ඊදික්ඛො, යාදික්ඛො, තාදික්ඛො, මාදික්ඛො, කිදික්ඛො, එදික්ඛො, සාදික්ඛො. ඉදිසො, සදිසො, සරිසො, සරික්ඛො.

643, 635. භ්‍යාදීහි මති බුධි පුජාදීහි ච ත්තො.

භීඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි, මති. බුධි පුජාදිතො ච ත්ත පච්චයො හොති.

භායිතඛිඛොති භීතො, සුපිතඛිඛොති සුත්තො, මිජ්ජිතඛිඛො සිනෙහෙනඛිඛොති මිත්තො, සම්මන්තිතඛිඛොති සම්මතො, සං සුට්ඨු මානිතඛිඛො පුජෙතඛිඛොති සම්මතො, සම්මානීයිත්ථාති සම්මතො, සංකප්පියතෙති සඬකප්පිතො, සංකප්පියිත්ථාති සඬකප්පිතො, සම්පාදියතෙති සම්පාදිතො, සම්පාදියිත්ථාති සම්පාදිතො, අවධාරීයතෙති අවධාරිතො, අවධාරීයිත්ථාති අවධාරිතො, බුජ්ඣිතඛිඛො ඤාතඛිඛොති බුද්ධො, අජ්ඣයිතඛිඛොති ඉතො, එතඛිඛො ගන්තඛිඛොති ඉතො, විදිතඛිඛො ඤාතඛිඛොති විදිතො, තක්කීයතෙති තක්කිතො, පුජීයතෙති පුජිතො, පුජීයිත්ථාති පුජිතො, අපවායිතඛිඛොති අපවායිතො, මානිතඛිඛො පුජෙතඛිඛොති මානිතො, අපචියතෙති අපචිතො, වන්දීයතෙති වන්දිතො, වන්දීයිත්ථාති වන්දිතො, සක්කරීයතෙති සක්කාරිතො, සක්කරීයිත්ථාති සක්කාරිතො.

644, 661. වෙපු සී දච වමු කු දා භු භ්වාදීහි ටු ත්තිම ණමා නිබ්බත්තෙ.

වෙපු සී දච වමු කු දා භු හුඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි යථාසම්භවං ටු ත්තිම ණමපච්චයො හොන්ති නිබ්බත්තත්ථෙ.

වෙපනං වෙපො, තෙන නිබ්බත්තො වෙපථු, සයනං සයො, තෙන නිබ්බත්තො සයථු, දවනං දවො, තෙන නිබ්බත්තො දවථු. වමනං වමො, තෙන නිබ්බත්තො වමථු. කුත්ති කරණං, තෙන නිබ්බත්තං කුත්තිමං. දාති දානං, තෙන නිබ්බත්තං දත්තිමං. භූති භවනං, තෙන නිබ්බත්තං භොත්තිමං. අවහුති අවහනං, තෙන නිබ්බත්තං ඔභාවිමං.

645, 662. අක්කොසෙ නම්භානි.

අක්කොසඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ නම්භි පටිසෙධයුත්තෙ ආනිපච්චයො භොති ධාතුභි.

න ගමිතබ්බං අගමානි තෙ ජම්ම දෙසං, න කත්තබ්බං අකරාණි තෙ ජම්ම කම්මං.

නම්භීති කිමත්ථං? විපත්ති තෙ ජම්ම, විකති තෙ ජම්ම.

අක්කොසෙති කිමත්ථං? න ගත්තබ්බා අගති තෙ.

646, 419. එකාදිතො සකිස්ස ක්ඛත්තුං.

එකාදිතො සකිස්ස ක්ඛත්තුං භොති.

එකස්ස පදත්ථස්ස සකිං වාරං එකක්ඛත්තුං, ද්විත්තං පදත්ථානං සකිං වාරං ද්වික්ඛත්තුං, තිණ්ණං පදත්ථානං සකිං වාරං තික්ඛත්තුං, එවං චතුක්ඛත්තුං, පඤ්චක්ඛත්තුං, ඡක්ඛත්තුං, සත්තක්ඛත්තුං, අට්ඨක්ඛත්තුං, නවක්ඛත්තුං, දසක්ඛත්තුං. ඉච්චෙචමාදෙයො සද්දා යොජෙතබ්බා.

647, 663. සුනස්සුනස්සොණ වානුවානුනුනබ්බනානා.

සුනඉච්චෙතස්ස පාටිපදිකස්ස උනස්ස ඔණ වාන උවාන උභන උනබ උන ආ ආනාදෙසා භොත්ති.

සාමිකස්ස සද්දං සුණාතීති සොණො, සාමිකස්ස සද්දං සුණාතීති ස්වානො, එවං සුවානො, සුනො, සුනබො, සුනො, සා, සානො.

648, 664. තරුණස්ස සුසු ව.

තරුණඉච්චෙතස්ස පාටිපදිකස්ස සුසු ආදෙසො භොති.

සුසු කාලකෙසො.

649, 665. යුවස්සුවස්සුවානුනුනා.

යුවඉච්චෙතස්ස ජාට්ඨපදිකස්ස උචස්ස උචඋචාන උනඋනාදෙසා භොන්ති.

යුවා, යුවානො, යුනො, යුනො.

650, 651. කාලෙ චත්තමානාතීතෙ ඡ්චාදයො.

කාලෙ චත්තමානත්ථෙ ච අතීතත්ථෙ ච ඡු යු තපච්චයා භොන්ති.

අකාසි, කරොතීති කාරු, අගච්ඡි, ගච්ඡතීති, වායු, අභච්චි, භවතීති භුතං.

651, 647. තච්ඡස්සති ගමාදීහි ඡී සිඡු.

හච්ඡස්සතිකාලත්ථෙ ගමු හජ සු යාඉච්චෙචමාදීහි ධාතුහි ඡී සිඡු පච්චයා භොන්ති.

ආයතිං ගමිතුං සීලං යස්ස, සො භොතීති ගාමී, ආයතිං හජිතුං සීලං යස්ස, සො භොතීති භාජී, ආයතිං පස්සාපිතුං සීලං යස්ස, සො භොතීති පස්සාච්චි, ආයතිං පට්ඨායිතුං සීලං යස්ස, සො භොතීති පට්ඨායී.

652, 648. ක්‍රියායං ඡ්චු තචො.

ක්‍රියායමත්ථෙ ඡ්චු තුඉච්චෙතෙ පච්චයා භොන්ති හච්ඡස්සතිකාලෙ.

‘කරිස්ස’ තීති කාරකො චජති, ‘භුඤ්ජිස්ස’ තීති භොත්තා චජති.

653, 306. භාවචාචිමිහි චතුත්ථී.

භාවචාචිමිහි චතුත්ථීචිහත්ති භොති හච්ඡස්සතිකාලෙ,

පච්ඡස්සතෙ, පචනං වා පාකො, පාකාය චජති. භුඤ්ජිස්සතෙ, භොජනං වා භොගො, භොගාය චජති. නච්චිස්සතෙ, නචචනං වා නච්චං, නච්චාය චජති.

654, 649. කම්මනි ඡො.

කම්මනි උපපදෙ ඡුපච්චයො භොති හච්ඡස්සතිකාලෙ.

නගරං කරිස්සති නගරකාරො චජති, සාලිං ලාච්ඡස්සති සාලිලාවො චජති, ධඤ්ඤං චජිස්සති ධඤ්ඤවාපො චජති, භොගං දදිස්සති භොගදායො චජති, සිත්ථුං පිච්ඡස්සති සිත්ථුපායො චජති.

655, 650. සෙසෙ ස්සං න්තුමානානා.

සෙසඉච්චෙනස්මිං අත්ථෙඨ ස්සං න්තු මාන ආන ඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති හවිස්සතිකාලෙ කම්මුපපදෙ.

කම්මං කරිස්සති කම්මං කරිස්සං, එවං කම්මං කරොන්තො, කම්මං කරුමානො, කම්මං කරානො වජති. හොජනං භුඤ්ජිස්සති හොජනං භුඤ්ජිස්සං, එවං හොජනං භුඤ්ජන්තො, හොජනං භුඤ්ජමානො, හොජනං භුඤ්ජානො වජති. බාදනං බාදිස්සති බාදනං බාදිස්සං, එවං බාදනං බාදන්තො, බාදනං බාදමානො, බාදනං බාදානො වජති. මග්ගං වරිස්සති මග්ගං වරිස්සං, එවං මග්ගං වරන්තො, මග්ගං වරමානො, මග්ගං වරානො වජති. භික්ඛං භික්ඛිස්සති භික්ඛං භික්ඛිස්සං, එවං භික්ඛං භික්ඛන්තො, භික්ඛං භික්ඛමානො, භික්ඛං භික්ඛානො වජති.

656, 666. ඡවාදීති තත්තං.

ඡ ද වී ති සු නී වී ද පද තනු යත අද මද යුජ වතුමීද මා පු ක ල වර වෙ පු ගුප ආ ඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි තත්තං ඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති යථාසම්භවං.

ආතපං ඡාදෙතීති ඡත්තං, ඡත්තං. ආරම්මණං වින්තෙතීති විත්තං, විත්තං. වින්තෙත්ති සම්පයුත්තධම්මා එථෙන්නාති වා විත්තං, විත්තං. අත්ථෙඨ අභිස්සවෙතීති සුත්තං, සුත්තං. අත්ථෙඨ සුචෙතීති වා සුත්තං, සුත්තං. සත්තෙ නෙතීති නෙත්තං, නෙත්තං. සත්තෙ ඉච්ඡිතට්ඨානං නෙත්ති එතෙන්නාති වා නෙත්තං, නෙත්තං. පකාරෙන විදතීති පවිත්තං, පවිත්තං. විවිධෙන ආකාරෙන මඛග පාපං පුනාති, සොධෙතීති පවිත්තං, පවිත්තං. සුවිභාවං වා පාපුණාතීති පවිත්තං, පවිත්තං. පදති පාපුණාතීති පත්තො, පත්තො. ආභාරා පතන්ති එත්ථ භාජනෙති පත්තං, පත්තං. පදති පවත්තතීති වා පත්තං, පත්තං. තනොති විත්ථාරෙතීති තත්තං, තත්තං, තනිතබ්බං විත්ථාරෙතබ්බන්ති වා තත්තං, තත්තං. යතතීති යත්තං, යත්තං. යතති වීරියං කරොති එතෙන්නාති වා යත්තං, යත්තං. යතනං වා යත්තං, යත්තං. සුබදුක්ඛං අදති හක්ඛතීති අත්තා, අත්තා. මදතීති මත්තං, මත්තං. වත්ථුං යුජ්ජන්ති එතෙන්නාති යොත්තං, යොත්තං. වත්තතීති වත්තං, වත්තං. මීදති සිනෙහං කරොතීති මිත්තං. මිත්තං. මීදති සිනෙහති එතායාති මෙත්තා, මෙත්තා. පරි සමන්ත තො සබ්බාකාරෙන මිනන්ති එතායාති මත්තා, මත්තා. මානනං වා මත්තං, මත්තං. අත්තනො කුලං පුනාති සොධෙතීති පුත්තො, පුත්තො. කලිතබ්බං සච්චායාතබ්බන්ති කලත්තං, කලත්තං. සංසුට්ඨු වාරෙති එතෙන්නාති වරත්තං, වරත්තං. වෙපති කම්පතීති වෙත්තං, වෙත්තං. ගොපිතබ්බං රක්ඛිතබ්බන්ති ගුත්තං. ගුත්තං, ගොත්තං, ගොත්තං. දාති අවබ්ඤ්චති එතෙන්නාති දාත්තං, දාත්තං. ඉච්චෙවමාදි.

657, 667. වදාදීහි ණත්තො ගණු.

වද වර වරඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි ණත්තපච්චයො හොති ගණත්ථෙ.

වාදිතානං ගණො වාදිත්තං. එවං වාරිත්තං, වාරිත්තං, ඉච්චෙවමාදි.

658, 668. මීදාදීහි ත්තිතියො.

මීද පද රත්ථ තනු ධාඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි ත්ති ති ඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති.

මීදති සිනෙහතීති මෙත්ති, පදති ගච්ඡතීති පත්ති, රත්ථති එත්ථාති රත්ති, තනොති විත්ථාරෙතීති තත්ති, අත්තනො කුලං තනොති විත්ථාරෙතීති වා තත්ති, පරෙසං ඉත්ථිනං පුත්තං ධාරෙතීති ධාති, ඛීරං ධාරෙතීති වා ධාති, අත්තනො සභාවං ධාරෙතීති වා ධාති ඉච්චෙවමාදි.

659, 669. උසු රත්ථ දංසානං දංසස්ස දඬිඬොඬි යා ව.

උසු රත්ථ දංසඉච්චෙනෙසං ධාතුනං දංසස්ස දඬිඬාදෙසො හොති, ඬි යපච්චයා ව හොන්ති.

උසීයනෙ උඬිඬො, රත්ථන්ති එත්ථාති රථිධං, දංසීයනෙති දඬිඬො.

660, 670. සුචුසානමුචුසානමනොථොච.

සුචු අසඉච්චෙනෙසං ධාතුනං උභඅසානං අනාදෙසො හොති, ථපච්චයො ව.

සවති හිංසති එනෙතාති සත්ථං, හිරොත්තප්පං සංවරති එනෙතාතිවත්ථං, සද්දානුරූපං අසතිභවතීති අත්ථො,

661, 671. රත්ථුදාදීහි ධ දිද්ද කිරා ක්වච්චි ජදලොපොච.

රත්ථ උද ඉදි වදි මදි බුද ඡදි රුදි දල සුස සුව වච වජ ඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි ධ ද ඉද්ද ක ඉරඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති, ක්වච්චි ජ ද ලොපො ව, පුන නිජ්ජප්පන්තෙ.

රඤ්ඡිතඛිඛන්ති රත්ථං, රත්ථයිත්ථාති වා රත්ථං, අත්තති සන්තිස්සිතානං මච්ඡමකරානං පීතිසොමනස්සං උන්දති පසවති ජනෙතීති සමුද්දො, ඉන්දති පරමිස්සරියං කරොතීති ඉන්දො, ඉන්දත්තං අධිපතිභාවං කරොතීති වා ඉන්දො, චන්දිතඛිඛො ඉච්ඡිතඛිඛොති චන්දො, මන්දති භාසෙතීති මන්දො, මදිතඛිඛො

භාසෙතඛ්ඛොති වා මන්දො, බුද්ධි පිපාසෙතිති බුද්දො, ඡන්දිතඛ්ඛොති ඡිද්දො, රුද්ධි හිංසතීති රුද්දො, දලති දුග්ගතභාවං ගච්ඡතීති දලිද්දො, සුස්සතීති සුක්කං, සුවතීතිසොකො, වචිතඛ්ඛන්ති වක්කං, අප්පට්ඨතො හුත්වා වජති ගච්ඡතීති වජිරං ඉච්චෙවමාදි.

662, 672. පටිතො හිස්ස භෙරණ භීරණ.

පටිඉච්චෙතස්මා හිස්ස ධාතුස්ස භෙරණ භීරණ ආදෙසා භොන්ති.

පටිපක්ඛෙමද්දිත්වාගච්ඡති පවත්තතීති පාටිභෙරං, පාටිභීරං.

663, 673. කඛායාදීහි කො.

කඛි සඛි වඛි කරඛි මඛි සඛි කුඛි භඛි පඛි දඛි රඛි තඛි ඉසිඛි වඛි ගඛි අඛි ලඛි මෙඛි ඵරඛි ඛඛි ඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි කපච්චයො භොති සහ පච්චයෙන ව නිජ්ජජන්තෙ යථාසම්භවං.

කණ්ඨිතඛ්ඛො ඡන්දිතඛ්ඛොති කණ්ඨො, සණ්ඨිතඛ්ඛො සට්ඨොති සණ්ඨො, වණ්ඨන්ති ඵත්ථාති වණ්ඨො, කරණ්ඨිතඛ්ඛො භාජෙතඛ්ඛොති කරණ්ඨො, මණ්ඨියතෙ විභූසියතෙ ඵතෙනාති මණ්ඨො, සණ්ඨන්ති ගුම්ඛන්ති ඵත්ථාති සණ්ඨො, අඛිගමඛිගාති කුණ්ඨති ඡන්දතීති කුට්ඨං, භණ්ඨිතඛ්ඛන්ති භණ්ඨං, පණ්ඨති ලිඛිගචෙකල්ලභාවං ගච්ඡතීති පණ්ඨකො. දණ්ඨති ආණං කරොති ඵතෙනාති දණ්ඨො, රණ්ඨති හිංසතීති රණ්ඨො, විසෙසෙන තණ්ඨති වාලෙති පරෙසං විඤ්ඤුනං හදයං කම්පෙතීති විතණ්ඨො, ඉසිණ්ඨති පරෙසං මද්දතීති ඉසිණ්ඨො, වණ්ඨති වණ්ඨික්කභාවං කරොතීති වණ්ඨො, ගණ්ඨති සන්තිවයති සමුහං කරොති ඵත්ථාති ගණ්ඨො, අණ්ඨියති නිඛ්ඛන්තීයතීති අණ්ඨො, ලණ්ඨිතඛ්ඛො ඡිගුච්ඡිතඛ්ඛොති ලණ්ඨො, මෙණ්ඨති කුට්ලභාවං ගච්ඡතීති මෙණ්ඨො, ඵරණ්ඨති රොගං හිංසතීති ඵරණ්ඨො, ඛණ්ඨිතඛ්ඛො ඡන්දිතඛ්ඛොති ඛණ්ඨො ඉච්චෙවමාදි.

664, 674. බාදාමගමානං බ න්ධන්ධ ගන්ධා.

බාද අම ගමුඉච්චෙතෙසං ධාතුනං බන්ධ අන්ධ ගන්ධාදෙසා භොන්ති, කපච්චයො ව භොති.

ජාතිජරාමරණාදීහි සංසාරදුක්ඛෙහි බාදිතඛ්ඛොති බන්ධො, අමති අඛිගමඛිගස්ස රුජ්ජනභාවං ගච්ඡතීති අන්ධො, වක්ඛුනා අමති රුජ්ජතීති වා අන්ධො, තං තං යානං වාතෙන ගච්ඡතීති ගන්ධො. ඵචං බන්ධකො, අන්ධකො, ගන්ධකො.

665, 675. පටාදීභ්‍යලං.

පට කල කුස කද භගන්ද මෙබ වක්ක තක්ක පල්ල සද්ද මූල බිල විද වඩං පඤ්ච වා වස පච් මච මුස ගොත්ථු පුථු බහු මච්ඟ බහ කම්බ සම්බ අග්ගඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි පාටි පදිකෙහි ව උත්තරපදෙසු අලපච්චයො හොති, පච්ඡා පුන නිප්පජ්ජන්තෙ.

පටෙ අලන්ති පටලං, කලෙ අලන්ති කලලං, පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ කුසති ඡින්දතීති කුසලං, කුසභූතෙ යථාසභාවධම්මෙ අලන්ති වා කුසලං, කුසෙ උද්දිස්ස දානෙ අලන්ති වා කුසලං, කුසෙ සඤ්චයෙ ධම්මසමුදායෙ අලන්ති වා කුසලං, කද්දෙ මද්දෙ අලන්ති කදලං, භගන්දෙ සෙවනෙ අලන්ති භගන්දලං, භගන්දෙ මුත්තකරීසභරණෙ අලන්ති වා භගන්දලං, මෙබෙ කට්ඨිචිත්තෙ අලන්ති මෙබලං, වක්කෙ රුක්ඛතචෙ අලන්ති වක්කලං, තක්කෙ රුක්ඛසිලෙසෙ අලන්ති තක්කලං, පල්ලෙ නින්තට්ඨානෙ අලන්ති පල්ලලං, සද්දෙ හරිතෙ අලන්ති සද්දලං, මූලෙ පතිට්ඨානෙ අලන්ති මූලාලං, බිලෙ නිස්සයෙ අලන්ති බිලාලං, විදෙ විජ්ජමානෙ අලන්ති විදලං, චණ්ඩෙ අලන්ති චණ්ඩාලො, පඤ්චන්තං රාජුනං අලන්ති පඤ්චාලො, වා ගතිගන්ධනෙසු අලන්ති වාලං, වා පදගමනෙ අලන්ති වා වාලො, වසෙ අච්ඡාදනෙ අලන්ති වසලො, පචෙ විත්ථාරෙ අලන්ති පචලො, මචෙ චොරකම්මෙ අලන්ති මචලො, මුසෙ චෙය්‍ය, මුසෙ පාණුවාගෙ වා අලන්ති මුසලො, ගොත්තෙ වංසෙ සිඬිගාලජාතියං අලන්ති ගොත්ථුලො, පුථුමහි විත්ථාරෙ අලන්ති පුථුලො, බහුමහි සඬ්ඛ්‍යානෙ අලන්ති බහුලො, බහුමහි වුද්ධිමහි අලන්ති වා බහුලො, මච්ඟමහි ගමනෙ අලන්ති මච්ඟලං, බහුමහි වුද්ධිමහි අලන්ති බහලං, කම්බමහි සඤ්චලනෙ අලන්ති කම්බලං. සම්බමහි මණ්ඩලෙ අලන්ති සම්බලං, අග්ගෙ ගතිකොට්ඨිලෙ අලන්ති අග්ගලං. ඉච්චෙවමාදයො අඤ්ඤපි සද්දා භවන්ති.

666, 676. පුඨස්ස පුථු පථා මො වා.

පුඨඉච්චෙතස්ස පාටිපදිකස්ස පුථු පථාදෙසා හොන්ති, ක්චචි අමපච්චයො හොති.

පුඨ හුත්වා ජාතන්ති පුඨච්චි පඨමෙ ජාතො පඨමො, පඨච්චි, පඨමො වා, පුථු කිලෙසෙ ජනෙතීති පුථුජ්ජනො, පුථු හුත්වා ජාතන්ති පඨච්චි, පඨච්චි වා.

667, 677. සස්වාදීහි තු දචො.

සසු දද අද මදඉච්චෙවමාදීහි ධාතුහි තු දුඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති.

අඤ්ඤ සත්තෙ සසති හිංසතීති සත්තු, දුක්ඛං දදාතීති දද්දු, දුක්ඛෙන අදති හක්ඛති එත්ථාති අද්දු, දුක්ඛං අදති අනුභවති ජනො එතෙනාති වා අද්දු, දුක්ඛං භාජනං ආධාරං භාවතීති වා අද්දු, මදති උම්මත්තං කරොතීති මද්දු, මදති මද්දභාවං කරොතීති වා මද්දු.

668, 678. කුමාරිභි ඊවරො.

චී පා ධාඉච්චෙවමාදීභි ධාතුභි ඊවරපච්චයොහොති.

චීයතීති චීවරං, ජීවතීති ජීවරො, පාතඛිඛං රක්ඛිතඛිඛන්ති වා ජීවරං. ධාරෙති ධාරෙත්ථා ජීවිතං කප්පෙතීති ධීවරො, ධීවරං.

669, 679. මුනාදීභි චී.

මුන යන අග්ග පත කච සුව රුව මහාල හද්දාල මනඉඉච්චෙවමාදීභි ධාතුභි, පාට්පදිකෙහි ච ඉපච්චයො හොති.

අත්ථානත්ථං මුනාති, ඤෙය්‍යධම්මං ලක්ඛණාදිවසෙන වා ජානාතීති මුනි, යතති චීරියං කරොතීති යති, අග්ගති කුට්ඨභාවං ගච්ඡතීති අග්ගි, පතති සෙට්ඨො භුත්ථා පුරතො ගච්ඡතීති පති, කඛ්‍යං ඛන්ධතීති කචි, කන්තං මනාපච්චනං වදතීති වා කචි. සුවති පරිසුද්ධං භවතීති සුවි, රුවති දිඛිඛතීති රුවි, මහන්තං විභාවං හොගක්ඛන්ධං ලාතීති මහාලී, හද්දං යසං ලාතීති හද්දාලී, මනං තත්ථ රතතෙ නයතීති මණි.

670, 680. චීදාදීභ්‍යුරො.

චීද වල්ල මස සීද දුකුකපු මය උදි ඛජ්ජ කුරඉච්චෙවමාදීභි ධාතුභි, පාට්පදිකෙහි ච උරපච්චයොහොති.

චීදිතුං අලන්ති චීදුරො, චීදුරට්ඨානෙ ජානො වෙදුරො, වල්ලති වල්ලභාවෙන භවතීති වල්ලුරො, වල්ලති අඤ්ඤමඤ්ඤං ඛන්ධතීති වා වල්ලුරො, ආමසිතඛිඛොති මසුරො, සින්දති සිඛිගාරභාවං ගච්ඡතීති සින්දුරො, සින්දති විරොචතීති වා සින්දුරො, ගමීතුං අලං අනාසන්තත්තාති දුරො, කුති සද්දං කරොතීති කුරො, අත්තනො ගන්ධෙන අඤ්ඤං ගන්ධං කපති හනාති හිංසතීති කප්පුරො, කප්පති රොගාපනසතෙ සමන්ථෙතීති වා කප්පුරො, මහියං රචතීති මයුරො, මහියං යාති ගච්ඡතීති මයුරො, පංසුං උන්දති පසචතීති උන්දුරො, ඛජ්ජිතඛිඛො ඛාදිතඛිඛොති ඛජ්ජුරො, කුරති අක්කොසතීති කුරුරො.

671, 681. හනාදීභි ඡු නුතචො.

හන ජන භාරි බනු අම වෙ වෙධා සිකි හි ඉච්චෙවමාදිහි ධාතුහි ණු නු කුඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති.

හොජනං හනති හිංසති එතෙනාති හණු, හනු වා. ගමනං ජනෙතීති ජාණු, හාණු දිබ්බතීති හාණු, නිවාතෙ රිති ගච්ඡතීති රෙණු, බණිතබ්බො අවදාරිතබ්බොති බාණු. අඛිගමඛිගස්ස රුජ්ජනභාවං විජ්ඣනභාවං අමති ගච්ඡතීති අණු, වෙණු, වෙති තන්තසන්තානෙ හවතීති වෙණු, බහිසාරෙඅලන්තිවාචෙණු වච්ඡං, පායෙතීති ධෙනු, අත්ථං ධාරෙතීති ධාතු, ගමනපචනාදිකං ක්‍රියං ධාරෙතීති වා ධාතු, සියති බන්ධියතීති සෙතු, උද්ධං ගච්ඡති පවත්තතීති කෙතු, අත්තනො ඵලං හිනොති පවත්තතීති හෙතු.

672, 682. කුටාදිහි යො.

කුට කුස කටඉච්චෙවමාදිහි ධාතුහි, පාටිපදිකෙහි ව ය්‍යපච්චයො හොතී.

අඛිගමඛිගං කුටති ඡින්දතීති කුට්ඨං, ධඤ්ඤෙත ඡාදෙනබ්බො පුරෙතබ්බොති කොට්ඨො, කට්ඨබ්බං මද්දිතබ්බන්ති, කට්ඨං.

673, 683. මනු පුර සුණාදිහි උස්ස නුසිසා.

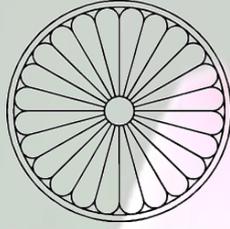
මනු පුර සුණ කුසු ඉල අල මහ සි කි ඉච්චෙවමාදිහි ධාතුහි, පාටිපදිකෙහි ව උස නුස ඉසඉච්චෙනෙ පච්චයා හොන්ති, පුන නිජ්ජප්පන්තෙ.

කුසලාකුසලෙ ධම්මෙ මනති ජානාතීති මනුස්සො, මානුසො. කාරණා කාරණං මනති ජානාතීති වා මනුස්සො, මානුස්සො. අත්ථානත්ථං මනති ජානාතීති වා මනුස්සො, මානුස්සො. මාතාපිතූනං හදයං පුරෙතීති පුරිසො, අත්තනො මනොරථං පුරෙතීති වා පුරිසො, පුරෙතීති වා පොසො, සපුරෙහි සුණිතබ්බො හිංසිතබ්බොති සුණිසා, ද්විත්තං ජානානං කුලසන්තානං කරොතීති වා සුණිසා, කුච්ඡිතබ්බන්ති කරිසං, ගබ්භං විමොචෙතීති සුරිසො, තමන්ධකාරවිධමනෙන සත්තානං භයං සුරති හිංසතීති සුරියො, රොගං හිංසතීති සිරිසො, ඉලති කම්පතීති ඉල්ලිසො, තණ්භාය දුබ්බලො හුත්වා ඉලති කම්පතීති වා ඉල්ලිසො, පාපකරණෙ අලති සමත්ථෙතීති අලසො, මහිතබ්බො පුජෙතබ්බොති මහිසො, සියති බන්ධියතීති සිසං, කිතබ්බං හිංසිතබ්බන්ති කිසං, ඉච්චෙවමාදි.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ උණාදිකප්පො ඡට්ඨො කණ්ඨො.

උණාදිකප්පො නිට්ඨිතො.

කවිචායනපකරණං නිට්ඨිතං.

සබ්බදාතං ධම්ම දාතං ජිනානි,
 සබ්බරසං ධම්ම රසං ජිනානි;
 සබ්බරතීං ධම්ම රතීං ජිනානි
 තණ්හාක්ඛයො සබ්බදුක්ඛං ජිනානි

(ධම්මපදය තණ්හා වග්ගො)

ධම්මාරාමො ධම්මරතො - ධම්මං ධුතුවිච්ඡන්තයං;
 ධම්මං ධුතුවස්සරං නික්ඛු - සද්ධම්මා භ පරිනායනී.

(ධම්මපදය නික්ඛු වග්ගො)

ධම්මො පනෙසො සුගතඡපසන්ථො,
 නරණීච සංසාර මහණ්ණචස්ස;
 බ්‍රහ්මාසුරාදීනී භමස්සනීයෙතා,
 රසො රසානං පරමො නිලොකෙ.

මහාගදො මච්චුජරා පනානො,
 සබ්බිනීනාසාය විසෙසමන්තො;
 සබ්බන්ථි දානෙත ච කඡ්පරඡක්ඛො,
 වින්තාමනී හද්දසටොච ධම්මො.

ධම්මං විනා නන්ථි ජිනාච මානා,
 නමෙච නාණං සරණං පනිට්ඨා;
 තස්මා හී තො කීච්චමඤ්ඤඡ්පනාය,
 සුණාථ ධාරෙථි චරාථි ධම්මෙ.

(භස්වාහිනී)

චිරං නිට්ඨන්තු ලොකස්මිං - සම්මා සම්බුද්ධ සාසානං!

ධර්ම උනග පිණිසයි.....